

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ТЕХНІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ ІВАНА ПУЛЮЯ
УКРАЇНСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ ЦЕНТР МІЖНАРОДНОЇ ОСВІТИ
МОН УКРАЇНИ
ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ «ЛЮБЛІНСЬКА
ПОЛІТЕХНІКА» (ПОЛЬЩА)
МІЖНАРОДНА ВИЩА ШКОЛА КОМП'ЮТЕРНИХ НАУК ТА
ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ EISTI (ФРАНЦІЯ)
УНІВЕРСИТЕТ ПРИКЛАДНИХ НАУК ШМАЛЬКАЛЬДЕН (НІМЕЧЧИНА)
ТЕХНОЛОГІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ТАДЖИКИСТАНУ
ТЕРНОПІЛЬСЬКА ОБЛАСНА ОРГАНІЗАЦІЯ УКРАЇНСЬКОГО СОЮЗУ
НАУКОВО- ТЕХНІЧНОЇ ІНТЕЛІГЕНЦІЇ

ІІІ МІЖНАРОДНА НАУКОВО-МЕТОДИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УКРАЇНІ

18 – 20 травня 2016 р.

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

ТЕРНОПІЛЬ

2016

УДК 378
ББК 74
А – 43

Редакційна колегія:

П.В. Ясній
Т.М. Вітенько
С.Ф. Дячук
Б.П. Ковалюк
Ю.Л. Скоренький
О.А. Сіткар
О.О. Шаповалова

Актуальні питання організації навчання іноземних студентів в Україні : III Міжнародна науково-методична конференція, 18-20 травня 2016 р. – Тернопіль: ФОП Паляниця В. А., 2016. – 244с.

ISBN 978-617-7331-22-2

У збірнику надруковані матеріали III Міжнародної науково-методичної конференції «Актуальні питання організації навчання іноземних студентів в Україні», яка відбулася 18-20 травня 2016 року в Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя за напрямками: нормативно-правове забезпечення та стандарти міжнародної освіти в Україні; організація навчального процесу для студентів-іноземців, теоретичні та прикладні аспекти; адаптація іноземних студентів.

Для викладачів ВНЗ, науково-педагогічних працівників, аспірантів.

УДК 378
ББК 74

Відповідальність за зміст матеріалів доповідей несуть автори

ISBN 978-617-7331-22-2

©Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, 2016

MINISTRY OF EDUCATION AND SCIENCE OF UKRAINE
TERNOPIL IVAN PULUIJ NATIONAL TECHNICAL UNIVERSITY
UKRAINIAN STATE CENTER OF INTERNATIONAL EDUCATION
POLITECHNIKA LUBELSKA (POLAND)
INTERNATIONAL HIGHER SCHOOL OF COMPUTER SCIENCES AND
INFORMATION TECHNOLOGIES EISTI (FRANCE)
FACHHOCHSCHULE SCHMALKALDEN (GERMANY)
TECHNOLOGICAL UNIVERSITY OF TAJIKISTAN
TERNOPIL REGIONAL BRANCH OF UKRAINIAN UNION OF SCIENTIFIC
AND ENGINEER EXPERTS

III INTERNATIONAL SCIENTIFIC CONFERENCE

ACTUAL PROBLEMS IN INTERNATIONAL STUDENTS TEACHING AND LEARNING IN UKRAINE

Ternopil, Ukraine, May 18 – 20, 2016

CONFERENCE BOOK

Ternopil
2016

УДК 378
ББК 74
А 43

Editorial board:

P. Yasnij
T. Vitenko
S. Dyachuk
B. Kovalyuk
Yu. Skorenkyu
O. Sitkar
O. Shapovalova

Actual Problems in International Students Teaching and Learning in Ukraine: Third International Scientific Conference, May, 18-20, 2016 – Ternopil: ФОП Паляниця В. А., 2016 – 244р.

ISBN 978-617-7331-22-2

The published materials III International scientific-technical conference "Actual Problems in International Students Teaching and Learning in Ukraine", held in Ternopil Ivan Puluj National Technical University May 18-20, 2016 on regulatory and legal framework and standards of international education in Ukraine; learning management for international students; problems of adaptation of international students.

For academics, scientists and post-graduate students.

УДК 378
ББК 74

Authors are entirely responsible for the Content of their contributions.

ISBN 978-617-7331-22-2

© Ternopil Ivan Puluj National Technical University, 2016

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова	Ясній П.В. , ректор ТНТУ
Співголова (за згодою)	Новосад Г.І. , начальник Управління міжнародного співробітництва та європейської інтеграції МОН України
Співголова (за згодою)	Шаповалова О.О. , директор УДЦМО МОН України
Заступник голови	Вітенько Т.М. , проректор з міжнародного співробітництва ТНТУ Хайнеманн Ельмар , ректор Університету прикладних наук, Шмалькальден Шоєв Н.Н. , ректор Технологічного університету Таджикистану Дудзінська Мажена , проректор університету «Люблінська Політехніка» Фінтз Несім , директор Вищої міжнародної школи комп'ютерних наук та інформаційних технологій EISTI Дячук С.Ф. , проректор з науково-педагогічної роботи ТНТУ Ковалюк Б.П. , декан ФРІ ТНТУ

PROGRAMME COMMITTEE OF THE CONFERENCE

Chair	Petro Yasniy , rector of TNTU
Co-chair	Hanna Novosad , Head of the International Cooperation Department of Ministry of Science and Education of Ukraine
Co-chair	Olena Shapovalova , Director of Ukrainian State Centre for International Education
Vice-chair	Tatiana Vitenko , Vice-rector for international cooperation, TNTU Elmar Heinemann , President of the University of Applied Sciences Schmalkalden Nurali Shoev , Rector of Technological University of Tajikistan Mazhena Dudzinska , Vice-rector of Politechnika Lubelska Nesim Fintz , Directeur Général, École internationale des sciences du traitement de l'information Stepan Dyachuk , Vice-rector for scientific and methodological affairs of TNTU Bogdan Kovalyuk , Dean of Foreign students department, TNTU

ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ

Голова	Вітенько Т.М. , проректор з міжнародного співробітництва ТНТУ
Заступник голови	Ковалюк Б.П. , декан ФРІ
Заступник голови	Лазарюк В.В. , нач. ВМЗ

Члени організаційного комітету:

Боднар О.І.	Мороз Л.Б.
Гумницька Л.Н.	Назаревич Л.Т.
Джиджора Л.А.	Німко р.В.
Заярна Ю.В.	Осухівська Г.М.
Катрич А.П.	Скоренький Ю.Л.
Крамар І.Ю.	Шанайда В.В.
Красенька О.М.	Шкодзінський О.К.

Вчений секретар – **Сіткар О.А.**

LOCAL COMMITTEE OF THE CONFERENCE

Chair	Tatiana Vitenko , Vice-rector for international cooperation, TNTU
Vice-chair	Bohdan Kovalyuk , dean of Foreign students department, TNTU
Vice-chair	Valeriy Lazaryuk , head of International relations department, TNTU

Oleh Bodnar	Liudmyla Moroz
Liudmyla Humnytska	Lesya Nazarevych
Liliana Dzhydzhora	Roman Nimko
Yuliya Zayarna	Halyna Osukhivska
Anzhela Katrych	Yuriy Skorenkyu
Iryna Kramar	Volodymyr Shanayda
Oksana Krasnenka	Oleh Shkodzinskyu

Scientific Secretary Oksana Sitkar

НАПРЯМКИ РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ

1. Нормативно-правове забезпечення та стандарти міжнародної освіти в Україні:
 - організація прийому та набору іноземних громадян на навчання у ВНЗ;
 - правила перебування та реєстрації іноземних громадян на території України;
 - особливості визнання документів про освіту іноземних громадян в Україні.
 - особливості освітніх систем країн Європи, Азії та Африки
2. Організація освітнього процесу для студентів-іноземців:
 - особливості освітнього процесу студентів іноземців;
 - роль інформаційних технологій упродовж викладання фундаментальних і професійно-орієнтованих дисциплін студентам-іноземцям;
 - особливості викладання навчальних дисциплін англійською мовою ;
 - методика викладання української мови як іноземної;
 - організаційні та методичні аспекти реалізації дистанційного навчання студентів-іноземців.
3. Адаптації іноземних студентів:
 - формування загальнолюдських цінностей та міжнаціональної взаємоповаги;
 - організаційні та виховні заходи для соціальної адаптації іноземних студентів із різних регіонів світу;
 - народні традиції України як засіб мовної адаптації іноземних студентів.

CONFERENCE TOPICS

1. Regulatory and legal ensuring and international education standards in Ukraine:
 - organization of foreign citizens enrolment and admission for education in the higher educational establishments;
 - regulations of foreign citizens residence and registration on the territory of Ukraine;
 - peculiarities of recognition of foreign citizens documents on education in Ukraine;
 - peculiarities of educational systems of Europe, Asia and Africa.
2. Organization of educational process for international students, theoretical and applied aspects:
 - peculiarities of international students educational process;
 - the role of informational technologies in teaching international students fundamental and professionally-oriented subjects;
 - peculiarities of teaching academic subjects in English;
 - methods of teaching Ukrainian as foreign language;
 - organisational and methodological aspects of international students distance learning.
3. International students adaptation:
 - development of the human values and international mutual respect;
 - organizational and educative activities for adaptation of international students from different regions of the world;
 - Ukraine national traditions as means of international students language adaptation.

Секція 1. Нормативно-правове забезпечення та стандарти міжнародної освіти в Україні

Regulatory and legal ensuring and international education standards in Ukraine

СХВАЛЕНО

**Постановою Верховної Ради
України**

**від 16 березня 2016 року № 1031-
VIII**

РЕКОМЕНДАЦІЇ

парламентських слухань на тему:

"Правове забезпечення реформи освіти в Україні"

Учасники парламентських слухань на тему: "Правове забезпечення реформи освіти в Україні", що відбулися 9 грудня 2015 року, відзначають актуальність питання комплексного оновлення освітньої нормативно-правової бази, що має забезпечити системну реформу освіти в Україні.

За роки незалежності в Україні загалом сформована національна система освіти, що зберегла надбання минулого та значний науково-педагогічний потенціал, здатний істотно вплинути на впровадження інноваційних змін в освітній сфері.

Україна вступила на шлях євроінтеграції та виконання зобов'язань щодо реалізації положень Болонської декларації, співробітництва у галузі професійної освіти та навчання в рамках Копенгагенського і Туринського процесів. Створено основу нового законодавчого і нормативного поля функціонування освіти, ухвалено новий Закон України "Про вищу освіту" (2014 рік). Відбулося розширення доступу до вищої освіти шляхом збільшення мережі, появи приватних вищих навчальних закладів. Однією з успішних освітніх реформ демократичної України стало запровадження

зовнішнього незалежного оцінювання навчальних досягнень випускників загальноосвітніх навчальних закладів, що забезпечило більш об'єктивний і прозорий конкурсний відбір абітурієнтів до вищих навчальних закладів. Запроваджено державні освітні стандарти як чинник збереження єдиного освітнього простору та управління якістю освіти, розпочато перехід до створення варіативних програм, нових підручників і навчальних посібників. Набули поширення нові навчальні технології (ІКТ, дистанційна освіта, інтерактивні методики тощо). Започатковано рух до багатоканального фінансування галузі.

Разом з тим учасники парламентських слухань наголошують, що зазначені напрями розвитку освіти не мали достатньо системного та комплексного характеру, а відтак не сприяли формуванню цілісної державної політики у сфері освіти. Зокрема, практичне застосування прийнятого ще в 1996 році Закону України "Про освіту" засвідчує, що переважна більшість його положень вичерпали свій регуляторний ресурс і не відповідають сучасним завданням повноцінного розкриття потенціалу кожної людини як особистості, відповідального громадянина та кваліфікованого фахівця впродовж усього життя задля забезпечення сталого розвитку суспільства і розбудови України як демократичної, конкурентоспроможної європейської держави.

На жаль, за роки незалежності України освіта не стала загальнонаціональним пріоритетом. У результаті державна політика у сфері освіти здебільшого підмінялася дріб'язковим регулюванням поточної діяльності навчальних закладів, законодавчі зміни, як правило, мали зовнішній, формальний характер і не сприяли підвищенню якості освіти. Фактичне усунення центральних і регіональних органів влади від вирішення нагальних освітніх проблем, підміна системної науково обґрунтованої ідеології ситуативною політизацією освіти негативно позначилося на культурному та освітньому рівнях суспільства, зумовило втрату освітою консолідуючої, культуротворчої місії в українському суспільстві, наслідком чого є політичні, економічні та соціальні втрати сьогодення.

Учасники парламентських слухань вважають, що причинами такого стану освіти є:

відсутність реального визнання освіти як рушія суспільно-економічного розвитку держави;

громіздка та розбалансована система управління освітою. Надмірна централізація управління, що призводить до зайвої бюрократизації, негнучкість реагування на потреби, що знижує відповідальність регіонів і суспільства за якість освіти. Формальне та несистемне залучення громадськості до участі в управлінні системою освіти. Підміна участі громадськості в управлінні навчальними закладами примусовою благодійністю;

невизначеність пріоритетів розвитку освіти на середньо- та довгостроковий періоди та відсутність відповідного комплексного плану реформування законодавства, що регулює сферу освіти;

відсутність ефективної системи забезпечення якості освіти, конкурентного середовища в освіті, системи відповідальності за низьку якість освітніх послуг. На відміну від європейських країн в Україні не створено системи незалежного оцінювання якості освіти інституціями, що не підпорядковані органам влади;

незадовільне фінансування освіти і науки, наслідки якого ускладнюються неефективним використанням наявних коштів. Відсутність умов для широкого залучення інвестицій в освіту, передовсім з боку роботодавців і батьків;

проблемними для української освіти є питання академічної, кадрової, фінансової автономії, забезпечення права розпоряджатися коштами, відсутність самостійності в оперативному управлінні майном, обладнанням, землею. Подальший розвиток системи освіти вимагає істотної модернізації фінансово-господарських механізмів діяльності навчальних закладів;

низький соціальний і матеріальний статус педагогічних і науково-педагогічних працівників;

повільний розвиток і відставання у запровадженні інноваційних технологій та методологій освіти, модернізації змісту навчання;

обмеження свободи педагогічної і наукової творчості. Обмеження права вибору змісту навчання, форм здобуття освіти, освітніх програм і закладів освіти для тих, хто навчається;

необхідність оновлення змісту загальної середньої освіти для формування ключових і предметних компетентностей;

необґрунтоване рішення щодо повернення до 11-річного терміну навчання для здобуття повної загальної середньої освіти;

інклюзія не розглядається як загальний принцип, що визначає всі стратегії та практики у сфері освіти;

на порушення конституційних гарантій щодо рівності всіх суб'єктів права власності перед законом і рівних умов для розвитку всіх форм власності (статті 13, 116 Конституції України) залишаються дискримінаційними умови роботи приватних закладів освіти, наслідком чого стало критичне зменшення мережі приватних дошкільних, середніх і позашкільних закладів освіти;

державою не створено умов для розвитку нових сучасних форм здобуття освіти, розбудови системи безперервної освіти, освіти дорослих, що має охоплювати формальну, неформальну та інформальну освіту осіб різного віку;

спостерігається зволікання із реформуванням вищої освіти, пов'язане із проблемами впровадження Закону України "Про вищу освіту", зокрема із створенням Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти,

неузгодженням норм законодавства щодо ліцензування освітньої діяльності, відсутністю ліцензійних умов для підготовки фахівців освітньо-професійного ступеня молодшого бакалавра, розробленням вищими навчальними закладами нових освітніх програм за відсутності стандартів вищої освіти, забезпеченням фінансової автономії вищих навчальних закладів тощо.

Учасники парламентських слухань відзначають, що освіта України зіткнулася із новими викликами, пов'язаними з функціонуванням вищих навчальних закладів і наукових установ, переміщених із зони проведення антитерористичної операції (16 вищих навчальних закладів і 10 наукових установ), звертають увагу на необхідність посилення уваги органів державної виконавчої влади до питань їх функціонування та вирішення низки нагальних проблем: будівництво і відновлення приміщень вимушено переміщених вищих навчальних закладів і наукових установ, зміцнення їхньої матеріально-технічної бази; забезпечення житлом переміщених наукових та науково-педагогічних працівників, поселення студентів; перегляд нормативно-правових документів щодо спрощення системи звітності, процедури ліцензування та акредитації переміщених навчальних закладів, врегулювання питань навчання іноземних студентів-переселенців.

Економіка країни – це система взаємопов'язаних компонентів, одним із яких є кадровий потенціал, його підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації. З метою прискорення процесу стабілізації економіки України та її подальшого зростання органи виконавчої влади мають забезпечити належну увагу і відповідні державні гарантії щодо збереження системи професійно-технічних навчальних закладів і вищих навчальних закладів I-II рівнів акредитації. Стратегія і тактика державної політики у сфері професійної освіти мають ґрунтуватися на результатах аналізу достовірних даних і відповідних фінансових розрахунках.

Виходячи з вищезазначеного, учасники парламентських слухань констатують, що комплексне оновлення освітньої нормативно-правової бази, підготовка та прийняття концептуально нового Закону України "Про освіту" створять правові передумови для розширення доступності та підвищення ефективності освіти. Отже, під час розроблення проектів законів у сфері освіти необхідно забезпечити:

- відповідність Конституції України; інтегрованість освітнього простору шляхом законодавчого встановлення
- права студентів змінювати рівень підготовки і перехід на інші спеціалізації без відрахування з вищого навчального закладу;
- обов'язкове проведення перед розробленням кожного законопроекту системного дослідження цільових і зацікавлених груп;
- всебічний розвиток та функціонування української мови; дотримання балансу соціальної та економічної політики у сфері науки та освіти, визначення освіти не лише як елемента соціальної політики, а й як нової економічної політики держави;

взаємодію та взаємопроникнення освітньої та економічної сфер.

Зважаючи на викладене, учасники парламентських слухань на тему:

"Правове забезпечення реформи освіти в Україні" **рекомендують :**

1. Верховній Раді України:

1) прискорити розгляд проектів законів України з питань освіти та науки, зокрема:

про внесення змін до Закону України "Про вищу освіту" щодо збалансування порядку управління у вищих навчальних закладах (реєстр. № 2025а);

про внесення змін до деяких законів України щодо встановлення граничного віку перебування на посадах науково-педагогічних та педагогічних працівників навчальних закладів(реєстр. № 2026а);

про внесення змін до Закону України "Про забезпечення прав і свобод внутрішньо переміщених осіб" щодо забезпечення прав внутрішньо переміщених осіб на отримання комунальних послуг (реєстр. № 2481);

про внесення змін до Митного кодексу України щодо підтримки вищих навчальних закладів та наукових установ державної форми власності, евакуйованих із тимчасово окупованої території Донецької або Луганської областей (реєстр. № 2813);

про внесення змін до Закону України "Про вищу освіту" щодо Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (реєстр. № 2280а) та про внесення змін до Закону України "Про вищу освіту" щодо Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти (реєстр. № 2280а-1);

про внесення змін до Закону України "Про вищу освіту" щодо формування штатного розпису вищих навчальних закладів (реєстр. № 2281а);

про внесення змін до розділу XV "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про вищу освіту" щодо строків захисту дисертацій та права на отримання диплому доктора філософії (реєстр. № 2316а);

про професійну освіту (реєстр. № 3231);

про внесення змін до Закону України "Про вищу освіту" щодо працевлаштування випускників (реєстр. № 3312);

2) направити проект Закону України про внесення змін до Закону України "Про оренду державного та комунального майна" щодо особливостей орендних відносин дошкільних навчальних закладів (реєстр. № 1327) до Комітету Верховної Ради України з питань економічної політики на повторне доопрацювання до другого читання;

3) законодавчо закріпити правовий статус внутрішньо переміщених вищих навчальних закладів і наукових установ;

4) у порядку здійснення контрольних функцій Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти заслухати питання щодо імплементації в національне законодавство положень Конвенції ООН про права інвалідів.

2. Кабінету Міністрів України:

1) доопрацювати проект Закону України про освіту (реєстр. № 3491) та внести його на розгляд Верховної Ради України з урахуванням цих Рекомендацій. У законопроекті передбачити:

чітке визначення головної мети і завдань цих законів як інструментів управління системою освіти;

концептуальну та понятійно-термінологічну узгодженість положень проектів законів про освіту та про професійну освіту з нормами Закону України "Про вищу освіту";

визначення повноважень органів державної влади та органів місцевого самоврядування щодо забезпечення права громадян на освіту, реалізації інших передбачених Конституцією України та Законом України "Про освіту" гарантій освітянам і здобувачам освіти, якості освіти;

визначеність обсягу нормативного регулювання в системі освіти для центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти, з метою децентралізації управління в системі освіти;

чітке врегулювання рівневої організації формальної освіти та розмежування норм, що стосуються всієї освіти, і норм, що регулюють тільки формальну освіту;

законодавче закріплення Національної рамки кваліфікацій, переліку кваліфікаційних рівнів Національної рамки кваліфікацій та короткого інтегрованого компетентнісного опису, а також однозначної прив'язки рівнів формальної освіти до кваліфікаційних рівнів Національної рамки кваліфікацій;

опис Національної системи кваліфікацій, створення уповноважених організацій з оцінювання та визнання/підтвердження кваліфікацій, інформаційного забезпечення системи освіти, реєстру кваліфікацій;

запровадження 12-річного терміну здобуття повної загальної середньої освіти;

унормування національної системи забезпечення якості освіти на всіх освітніх рівнях, включно з дошкільною, початковою, середньою, професійно-технічною освітою, зокрема законодавче визначення механізмів, що забезпечуватимуть незалежність органів і установ, що управляють процесами зовнішнього забезпечення якості освіти на місцевому рівні;

унормування освіти дорослих як складової освіти, що охоплює комплекс формальних, неформальних, інформальних освітніх програм, у яких можуть брати участь дорослі різних вікових категорій, шляхи її реалізації та фінансування, а також повноваження центрального органу виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти, органів місцевого самоврядування щодо надання освітніх послуг відповідно до потреб і запитів суспільства, держави, громадян;

здійснення центральним органом виконавчої влади, що забезпечує формування та реалізує державну політику у сфері освіти, у співпраці з

Національною академією педагогічних наук України наукового і методичного забезпечення освітнього процесу;

здійснення наукового і методичного супроводу освітньої системи Національною академією наук України, Національною академією педагогічних наук України на засадах самоврядності, незалежності науково-експертної діяльності, як це передбачено Законом України "Про наукову і науково-технічну діяльність";

чітку систему фінансування системи освіти, що має базуватися на нормативах фінансування у розрахунку на одного здобувача освіти і покривати витрати, необхідні для забезпечення вимог стандартів освіти;

визначення обов'язкового переліку витрат, що покриваються за рахунок освітньої субвенції;

визначення органу, уповноваженого на реалізацію державної політики у сфері професійних кваліфікацій, статус і повноваження якого визначатимуться спеціальним законодавством про систему професійних кваліфікацій;

у переліку принципів і засад освітньої політики передбачити принципи державно-громадського управління, державно-громадського партнерства, державно-приватного партнерства;

реалізацію засад державно-громадського партнерства в управлінні освітою, зокрема, розширення повноважень і відповідальності громадськості щодо забезпечення якості освіти, визначення змісту освіти, управління закладами освіти та системою освіти загалом;

розширення форм громадського самоврядування в освіті, зокрема таких, як районна, міська, обласна конференції педагогічних працівників, Всеукраїнський з'їзд працівників освіти;

визначення загальних повноважень і відповідальності батьків та громадських організацій батьків в управлінні освітою і закладами освіти;

розширення сфери використання освітніх ваучерів, зокрема в системі підвищення кваліфікації педагогічних працівників;

забезпечення умов для розвитку позашкільної освіти, у тому числі визначити, що органи місцевого самоврядування створюють умови для доступності позашкільної освіти шляхом формування, утримання та розвитку мережі позашкільних закладів освіти відповідно до освітніх, культурних, духовних потреб і запитів населення;

запровадження державної підсумкової атестації випускників загальноосвітніх навчальних закладів у формі зовнішнього незалежного оцінювання;

забезпечення особам з особливими потребами можливості отримувати якісні освітні послуги нарівні з іншими громадянами, зокрема, привести термінологічний апарат законопроекту у відповідність із Конвенцією про права інвалідів, Законом України "Про основи соціальної захищеності інвалідів в Україні";

збереження у максимальному обсязі положень статті 57 "Гарантії держави педагогічним, науково-педагогічним працівникам та іншим категоріям працівників навчальних закладів" чинного Закону України "Про освіту";

визначення повноважень об'єднаних територіальних громад щодо освіти в контексті реформи децентралізації;

встановлення запобіжних заходів щодо вилучення майна ліквідованих державних і комунальних закладів освіти, передбачивши, що таке майно повинно використовуватися виключно для освітніх потреб;

запровадження державної сертифікації на засадах добровільності, яка є зовнішнім оцінюванням спроможності особи здійснювати педагогічну діяльність, її компетентності, результатом якої є підвищення оплати праці; розглядати державну сертифікацію як мотиваційний механізм зацікавленості педагогічних працівників у безперервному професійному розвитку та підвищенні рівня своєї кваліфікації;

збереження процедури атестації педагогічних працівників та вдосконалення її механізму з метою стимулювання підвищення рівня кваліфікації;

сучасне інформаційне забезпечення системи освіти; визначення специфіки видів спеціалізованої освіти (мистецької, військової, спортивної тощо); гарантії держави щодо забезпечення фінансування галузі освіти

видатками з державного та місцевих бюджетів в обсязі не менш як 10 відсотків обсягу валового внутрішнього продукту;

прийняття науково-педагогічних працівників на роботу за результатами конкурсного відбору шляхом укладення трудового договору (контракту), а педагогічних працівників – шляхом укладення трудового договору в порядку, визначеному трудовим законодавством;

встановлення середніх посадових окладів і ставок заробітної плати науково-педагогічних працівників на рівні, не нижчому подвійної середньої заробітної плати працівників промисловості;

встановлення середніх посадових окладів та ставок заробітної плати педагогічних працівників на рівні, не нижчому середньої заробітної плати працівників промисловості;

встановлення середнього розміру посадових окладів спеціалістів освіти на рівні, не нижчому рівня середньої заробітної плати у галузях економіки;

щомісячну виплату педагогічним, науково-педагогічним, бібліотечним та іншим працівникам надбавки за вислугу років, що встановлюється як частка посадового окладу, ставки заробітної плати залежно від стажу роботи у розмірах: від 3 років до 10 років – 20 відсотків, від 10 років до 20 років – 30 відсотків, понад 20 років – 40 відсотків;

встановлення надбавки педагогічним працівникам – молодим спеціалістам у розмірі 10 відсотків ставки заробітної плати, посадового окладу;

встановлення педагогічним працівникам доплат за виконання обов'язків класного керівника, завідування кабінетами, майстернями, лабораторіями, спортивними залами, музеями, методичними об'єднаннями тощо, за перевірку письмових робіт та інші види педагогічної роботи, що визначаються як частка ставки заробітної плати;

підвищення ставок заробітної плати та посадових окладів за почесні та педагогічні звання, наукові ступені, вчені звання;

надання педагогічним, науково-педагогічним, бібліотечним та іншим працівникам щорічної грошової винагороди в розмірі не менше одного посадового окладу, ставки заробітної плати за сумлінну працю, зразкове виконання службових обов'язків;

виплату педагогічним, науково-педагогічним, бібліотечним та іншим працівникам допомоги на оздоровлення в розмірі, не меншому місячного посадового окладу, ставки заробітної плати, при наданні щорічної відпустки; надання статусу педагогічного працівника тренерам-викладачам та іншим фахівцям, робота яких пов'язана з навчально-виховним процесом, дитячо-юнацьких спортивних шкіл усіх типів; підвищення статусу музичних керівників, інструкторів з фізичної

культури дошкільних навчальних закладів до рівня інших педагогічних працівників з відповідною освітою;

підвищення оплати праці працівників навчальних закладів, розташованих у гірській і сільській місцевостях;

недопущення збільшення тривалості робочого часу педагогічних працівників, серед яких вчителі, викладачі, вихователі, керівники гуртків, шляхом включення до нього навчальної, методичної, організаційної роботи та виконання інших трудових обов'язків;

збереження норми про найменшу наповнюваність класів у кількості п'яти учнів і недопущення закриття загальноосвітніх навчальних закладів у сільській місцевості з виділенням з державного бюджету освітньої субвенції, розрахованої з коригуючим коефіцієнтом у бік її збільшення;

надання стипендій і пільг учням і студентам на проїзд у громадському транспорті, харчування, проживання, забезпечення підручниками тощо;

безоплатне забезпечення житлом з опаленням і освітленням педагогічних і бібліотечних працівників, які працюють у сільській місцевості і селищах міського типу, а також пенсіонерів, які раніше працювали на цих посадах, незалежно від їхнього сукупного доходу;

безоплатне надання педагогічним і науково-педагогічним працівникам у власність земельної ділянки;

надання педагогічним і науково-педагогічним працівникам пільгових кредитів на будівництво і придбання житла;

призначення і виплату педагогічним працівникам пенсії у розмірі 80-90 відсотків заробітної плати та збереження права на пенсію за вислугу років відповідно до пункту 34 Національної доктрини розвитку освіти, затвердженої Указом Президента України 17 квітня 2002 року № 347/2002;

повноваження профспілкових організацій у врегулюванні питань трудових, соціально-економічних прав та інтересів працівників, учнівської і студентської молоді;

2) підготувати і подати на розгляд Комітету Верховної Ради України з питань науки і освіти пропозиції щодо внесення змін до Закону України "Про вищу освіту" з урахуванням практики його впровадження, у тому числі врахувавши такі пропозиції та рекомендації:

внести зміни до частини четвертої статті 7 Закону з метою усунення суперечності між записом у дипломі, визначеним в абзацах першому і другому цієї частини;

враховуючи відсутність в Україні, станом на 1 липня 2015 року, професійних стандартів для більшості професій і робіт, пункт 6 частини третьої статті 10 Закону викласти в такій редакції:

"6) вимоги професійних стандартів, кваліфікаційних характеристик професій працівників";

уточнити статус закладу післядипломної освіти як вищого навчального закладу (стаття 28);

внести зміни до статті 29 щодо визначення механізму перерозподілу центральним органом виконавчої влади, до сфери управління якого належить вищий навчальний заклад, державного замовлення між спеціальностями в межах однієї галузі знань та/або ліцензованого обсягу прийому за спеціальностями у межах відповідної галузі знань;

внести зміни до статті 44 щодо умов прийому на навчання до вищих навчальних закладів, передбачивши можливість прийому на навчання для здобуття особою з вищою освітою певного ступеня вищої освіти вдруге, за іншою спеціальністю, без проходження зовнішнього незалежного оцінювання;

внести зміни до частини сьомої статті 73 щодо можливості встановлення вищими навчальними закладами розміру плати за весь строк навчання для здобуття відповідного ступеня вищої освіти, післядипломної освіти, додаткових освітніх послуг для категорії іноземців, визначеної абзацом другим частини другої статті 4, в іноземній валюті;

внести зміни до пункту 7 розділу II "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про вищу освіту" щодо права на захист дисертацій та отримання диплому доктора філософії, передбачивши, що особи, які закінчили аспірантуру до 1 листопада 2018 року, мають право на захист дисертації доктора філософії до 31 грудня 2019 року;

внести зміни з метою забезпечення збалансованості повноважень між органами управління вищих навчальних закладів, зокрема між керівником і вченою радою вищого навчального закладу;

визначити вимоги, у тому числі кваліфікаційні, до кандидатів на обрання членами Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, процедури їх висування та обрання;

з метою розширення фінансової автономії вищих навчальних закладів та виконання Плану заходів з імплементації Угоди про асоціацію між Україною, з однієї сторони, та Європейським Союзом, Європейським Співтовариством з атомної енергії і їхніми державами-членами, з іншої сторони, на 2014-2017 роки, затвердженого розпорядженням Кабінету Міністрів України від 17 вересня 2014 року № 847-р, у частині впровадження Системи національних рахунків (СНР 2008, п'ята версія) внести відповідні зміни щодо визначення організаційно-правового статусу вищих навчальних закладів, у тому числі як прибуткової установи;

3) підготувати та внести на розгляд Верховної Ради України законопроекти:

про внесення змін до Закону України "Про дошкільну освіту";
про внесення змін до Закону України "Про позашкільну освіту";
нову редакцію Закону України "Про загальну середню освіту";
про освіту дорослих;

про внесення змін до Закону України "Про ліцензування видів господарської діяльності" щодо визначення порядку ліцензування освітньої діяльності з метою усунення колізії між статтею 24 Закону України "Про вищу освіту" та зазначеним Законом. Внести зміни до порядку ліцензування діяльності з надання освітніх послуг з метою приведення його у відповідність із законами України "Про ліцензування видів господарської діяльності", "Про освіту", "Про вищу освіту";

про внесення змін до Податкового кодексу України щодо звільнення від оподаткування частини прибутку підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності, що спрямовується на фінансування підготовки робітничих кадрів у професійно-технічних навчальних закладах, а також у разі надання випускникам професійно-технічних навчальних закладів такими підприємствами, установами та організаціями першого робочого місця, робочих місць для проходження учнями виробничої практики;

про внесення змін до Закону України "Про Державний бюджет України на 2016 рік", передбачивши кошти для оновлення програмного та апаратного забезпечення інформаційно-телекомунікаційної системи зовнішнього незалежного оцінювання, поліграфічної бази Українського центру оцінювання якості освіти;

4) скасувати обмеження, передбачені пунктом 1 заходів щодо економного та раціонального використання державних коштів, передбачених для

утримання органів державної влади та інших державних органів, утворених органами державної влади підприємств, установ та організацій, які використовують кошти державного бюджету, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 1 березня 2014 року № 65 "Про економію державних коштів та недопущення втрат бюджету", щодо придбання автотранспортних засобів, меблів, мобільних телефонів, побутової техніки, проведення ремонту приміщень вищими навчальними закладами, а також передбачені пунктом 12 стосовно встановлення доплат за виконання обов'язків тимчасово відсутніх працівників, пунктом 13 стосовно максимального розміру місячної заробітної плати працівників навчальних закладів та установ освіти, пунктом 15 стосовно заповнення вакантних посад, пунктом 16 стосовно підготовки проектів нових державних цільових програм, пунктом 20 стосовно друкування продукції, пунктом 23 стосовно службових відряджень працівників установ та організацій, які використовують кошти державного бюджету;

5) внести зміни до постанов Кабінету Міністрів України:

від 17 серпня 2002 року № 1134 "Про затвердження нормативів чисельності студентів (курсантів), аспірантів (ад'юнктів), докторантів, здобувачів наукового ступеня кандидата наук, слухачів, інтернів, клінічних ординаторів на одну штатну посаду науково-педагогічного працівника у вищих навчальних закладах III і IV рівня акредитації та вищих навчальних закладах післядипломної освіти державної форми власності", передбачивши зменшення нормативів чисельності студентів денної форми навчання на одну штатну посаду науково-педагогічного працівника для вищих навчальних закладів, які переміщені з територій, де органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень;

від 29 квітня 2015 року № 266 "Про затвердження переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти" з урахуванням необхідності орієнтації на Міжнародну стандартну класифікацію освіти 2013 року, а також збереження національних особливостей формування галузей знань і спеціальностей та їх зв'язку із структурою економіки. Зазначені зміни мають бути визначені на підставі нормативного змісту підготовки здобувачів вищої освіти, сформульованого у термінах результатів навчання. Взяти до уваги, що для окремих спеціальностей Переліку відсутні види економічної діяльності в Національному класифікаторі України ДК 009 "Класифікація видів економічної діяльності" (КВЕД) та групи професій (професійних кваліфікацій у Національному класифікаторі України ДК 003:2010 "Класифікатор професій" (КП);

від 28 лютого 2002 року № 228 "Про затвердження Порядку складання, розгляду, затвердження та основних вимог до виконання кошторисів бюджетних установ" в частині реалізації права керівників вищих навчальних

закладів самостійно затверджувати штатний розпис, встановленого статтею 34 Закону України "Про вищу освіту";

б) внести зміни до:

Положення про порядок призначення та надання населенню субсидій для відшкодування витрат на оплату житлово-комунальних послуг, придбання скрапленого газу, твердого та рідкого пічного побутового палива, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 21 жовтня 1995 року № 848, з метою отримання субсидій працівниками навчальних закладів, переміщених з територій, де органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень;

Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти, затверджених постановою Кабінету Міністрів України від 30 грудня 2015 року № 1187 "Про затвердження Ліцензійних умов провадження освітньої діяльності закладів освіти", якими передбачити, що ліцензований обсяг освітньої послуги навчального закладу з підготовки, перепідготовки, підвищення кваліфікації іноземців та осіб без громадянства визначається на підставі результатів проведення процедури відповідного ліцензування;

формули розподілу обсягу міжбюджетних трансфертів, прирівнявши коефіцієнт приведення кількості учнів, які перебувають на повному державному утриманні (з числа дітей-сиріт та дітей, позбавлених батьківського піклування), у професійно-технічних навчальних закладах до діючого для загальноосвітніх шкіл (шкіл-інтернатів);

Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію, затверджених Постановою Кабінету Міністрів України від 1 червня 2011 року № 567 "Про затвердження Правил оформлення віз для в'їзду в Україну і транзитного проїзду через її територію", передбачивши виділення іноземців та осіб без громадянства, які планують в'їзд в Україну з метою навчання, в окрему категорію, щодо якої встановлюється окремий порядок оформлення віз, що включатиме: скорочення консульського збору за оформлення віз і легалізацію необхідних документів, встановлення чіткого переліку документів, що подаються до консульської установи, виключення з процедури консульського розгляду документів етапу погодження зі Службою безпеки України, скорочення строку прийняття рішення щодо оформлення візи до семи календарних днів, можливість проведення особистої співбесіди дистанційно (з використанням інтернет-технологій), можливість укладення дипломатичними представництвами угод з юридичними особами щодо надання послуг з підготовки документів іноземців для подання до консульської установи в державах, де спостерігається високий попит на освітні послуги в Україні;

7) прискорити розроблення порядку розміщення на поточних рахунках у банках державного сектору надходжень державних і комунальних вищих навчальних закладів, наукових установ та закладів культури, отриманих як плата за послуги, що надаються ними згідно з основною діяльністю,

благодійні внески та гранти, передбаченого Законом України "Про внесення змін до Бюджетного кодексу України щодо реформи міжбюджетних відносин";

8) прискорити запровадження дієвого механізму фінансової автономії вищих навчальних закладів, забезпечивши невідкладний перегляд в установленому порядку відповідних нормативно-правових документів, зокрема, щодо закріплення майна за державним або комунальним вищим навчальним закладом на праві господарського відання, як це передбачено частиною другою статті 70 Закону України "Про вищу освіту";

9) врегулювати порядок використання вивільнених внаслідок ліквідації (реорганізації) приміщень загальноосвітніх навчальних закладів, які відповідно до пункту 5 статті 63 Закону України "Про освіту" є об'єктами освіти, що фінансуються з бюджету, не підлягають приватизації, перепрофілюванню або використанню не за призначенням і знаходяться на балансі відділів (управлінь) освіти, а їх збереження та обслуговування здійснюється за рахунок коштів на утримання закладів освіти;

10) створити міжвідомчий координаційний центр з питань діяльності внутрішньо переміщених вищих навчальних закладів і наукових установ;

11) забезпечити підготовку проекту державної цільової програми фінансування будівництва та відновлення зруйнованої внаслідок бойових дій на сході України матеріально-технічної бази навчальних закладів і наукових установ, які переміщені з територій, де органи державної влади тимчасово не здійснюють своїх повноважень;

12) розробити порядок погашення заборгованості з виплати заробітної плати, стипендій, пенсій, що утворилася внаслідок проведення антитерористичної операції, з метою погашення громадянам, які проживають на територіях, де проводиться антитерористична операція, та громадянам, які тимчасово переселені в інші населені пункти України з територій, на яких проводиться антитерористична операція, а також встановлення додаткових гарантій захисту житлових та майнових прав громадян, звільнених на підставі зазначених обставин, до моменту їх працевлаштування, за умови отримання ними статусу зареєстрованого безробітного, на виконання Закону України "Про встановлення додаткових гарантій щодо захисту прав громадян, які проживають на територіях проведення антитерористичної операції, та обмеження відповідальності підприємств – виконавців/виробників житлово-комунальних послуг у разі несвоєчасного здійснення платежів за спожиті енергетичні ресурси";

13) внести зміни до нормативно-правової бази для забезпечення академічної мобільності, передбачивши збереження робочого місця на період навчання/стажування/проведення досліджень за кордоном наукових і науково-педагогічних працівників;

14) розробити порядок та умови надання державної цільової підтримки для здобуття професійно-технічної та вищої освіти категоріям громадян,

визначеним Законом України "Про внесення змін до деяких законів України щодо державної підтримки учасників бойових дій та їхніх дітей, дітей, один із батьків яких загинув у районі проведення антитерористичних операцій, бойових дій чи збройних конфліктів або під час масових акцій громадянського протесту, дітей, зареєстрованих як внутрішньо переміщені особи, для здобуття професійно-технічної та вищої освіти". У Державному бюджеті України передбачити кошти для компенсації витрат на проживання в гуртожитках студентів, які належать до таких категорій;

15) вжити заходів щодо вдосконалення механізмів фінансування вищої освіти шляхом запровадження державних грантів на навчання та блочного фінансування, що базується на результатах роботи вищого навчального закладу;

16) дати доручення Міністерству освіти і науки України, Міністерству закордонних справ України, Службі безпеки України, Міністерству внутрішніх справ України щодо спільного розроблення і встановлення порядку погодження в'їзду в Україну іноземців та осіб без громадянства з метою здобуття освіти, в якому передбачити проведення погоджувальних процедур до видачі навчальним закладом запрошення на навчання встановленого Міністерством освіти і науки України зразка;

17) внести зміни до нормативних актів з метою забезпечення впровадження інклюзивного навчання на всіх рівнях освіти;

18) доопрацювати та затвердити Дорожню карту освітньої реформи (2016-2025);

19) забезпечити участь України в міжнародних порівняльних моніторингових дослідженнях TIMSS, PISA.

3. Міністерству освіти і науки України:

1) вжити додаткових заходів щодо розширення доступу до освіти, поліпшення її змісту, оновлення державних стандартів, упорядкування обсягів підготовки та перепідготовки кадрів із вищою освітою, надання державної підтримки підготовці фахівців за напрямками, що стимулюють розвиток пріоритетних галузей економіки;

2) прискорити розроблення нормативно-правової бази реформування національної системи освіти відповідно до Закону України "Про вищу освіту". З цією метою прискорити виконання пункту 1 частини першої статті 13 Закону України "Про вищу освіту" в частині розроблення стратегії та програми розвитку вищої освіти і подання їх на затвердження Кабінету Міністрів України;

3) відповідно до підпункту 5 пункту 2 розділу XV "Прикінцеві та перехідні положення" Закону України "Про вищу освіту" затвердити особливості ліцензування освітньої діяльності з підготовки фахівців освітньо-професійного ступеня молодшого бакалавра;

4) забезпечити розроблення методології та методичних рекомендацій щодо розроблення стандартів освітньої діяльності, стандартів вищої освіти,

стандартів професійно-технічної освіти з метою підвищення якості освіти та конкурентоспроможності випускників, мобільності здобувачів освіти, доступності переміщення різними освітніми траєкторіями з урахуванням Національної рамки кваліфікацій, Стандартів і рекомендацій щодо забезпечення якості у Європейському просторі вищої освіти (2015 рік), рекомендацій щодо реалізації компетентнісного підходу у вищій освіті за проектом Європейської Комісії "Налаштування освітніх структур в Європі" (Тюнінг), Міжнародної стандартної класифікації освіти (2011, 2013 роки), Національного освітнього глосарію: вища освіта;

5) розробити положення про порядок формування реєстру експертів з питань освіти за галузями знань для потреб формування галузевих експертних рад Національного агентства із забезпечення якості вищої освіти, Науково-методичної ради та науково-методичних комісій Міністерства освіти і науки України, а також інших видів експертної діяльності у сфері вищої освіти, передбачивши:

порядок первинного наповнення реєстру експертів; порядок поповнення реєстру експертів шляхом голосування кваліфікованої більшості наявних експертів; порядок позбавлення статусу експерта;

6) підготувати рекомендації щодо підготовки докторів філософії (кандидатів наук) в аспірантурі та докторів наук у докторантурі вищих навчальних закладів і наукових установ та захисту дисертацій в умовах набрання чинності Законом України "Про вищу освіту" та переліку галузей знань і спеціальностей, за якими здійснюється підготовка здобувачів вищої освіти;

7) сприяти підготовці проектів з питань забезпечення якості вищої освіти, модернізації програм вищої освіти за програмами Європейського Союзу "Еразмус +" та TAIEХ;

8) враховувати специфіку вищих навчальних закладів педагогічного, мистецького, спортивного спрямування та особливості підготовки фахівців для Збройних Сил України та інших військових формувань при розробленні відповідних нормативно-правових актів, стандартів вищої освіти та стандартів освітньої діяльності, що передбачають нові ліцензійні вимоги для провадження освітньої діяльності;

9) прискорити розроблення проекту положення про корпоративний дошкільний заклад;

10) забезпечити методичну підтримку вищих навчальних закладів у створенні систем якості освітньої діяльності та якості вищої освіти (система внутрішнього забезпечення якості);

11) прискорити роботу з розроблення проектів:

постанови Кабінету Міністрів України про порядок визначення нормативів матеріально-технічного і фінансового забезпечення вищих навчальних закладів;

постанови Кабінету Міністрів України про порядок та спеціальності, за якими може здійснюватися атестація осіб, які здобувають ступінь магістра, у формі єдиного державного кваліфікаційного випробування;

порядку та критеріїв, за якими здійснюється надання вищому навчальному закладу статусу "національний";

положення про дослідницький університет та критерії, що включатимуть показники, приведені до кількості науково-педагогічних і наукових працівників вищого навчального закладу;

12) внести зміни до Наказу Міністерства освіти і науки України від 19 червня 2003 року № 389 "Про затвердження Інструкції про порядок конкурсного приймання дітей (учнів, вихованців) до гімназій, ліцеїв, колегіумів, спеціалізованих шкіл (шкіл-інтернатів)", передбачивши скасування конкурсного відбору серед дітей 6-річного віку;

13) передбачити у ліцензійних умовах навчальних закладів обов'язкові вимоги щодо забезпечення архітектурної доступності згідно з державними будівельними нормами;

14) забезпечити виконання "Заключних зауважень стосовно первинного звіту України CRPD/C/UKR/CO/1" Комітету ООН з прав людей з інвалідністю щодо статті 24 Конвенції ООН про права інвалідів;

15) розробити нормативи штатного розпису методичних кабінетів відділів освіти;

16) внести зміни до типових штатних нормативів загальноосвітніх, позашкільних, дошкільних навчальних закладів (навчально-виховних комплексів), передбачивши введення посади соціального працівника в навчальних закладах, де створені класи/групи з інклюзивним навчанням;

17) забезпечити Український центр оцінювання якості освіти приміщенням, що максимально відповідатиме специфіці діяльності цієї установи.

4. Міністерству освіти і науки України спільно з Міністерством фінансів України:

1) розробити та затвердити освітній фінансовий стандарт навчання для дошкільних і загальноосвітніх навчальних закладів з урахуванням мінімально гарантованих державою безоплатних освітніх послуг;

2) удосконалити формульний розрахунок субвенції державного бюджету на підготовку робітничих кадрів з урахуванням вартості кожної професії, у тому числі фінансування матеріально-технічної бази.

5. Міністерству освіти і науки України спільно з Національною академією наук України:

1) забезпечити підготовку українськими науковцями проектів для участі в Рамковій програмі ЄС з наукових досліджень та інновацій "Горизонт 2020";

2) розробити нову концепцію профільного навчання у старшій школі;

3) з метою забезпечення корекції первинних і вторинних порушень у розвитку учнів з особливими освітніми потребами, формування

компенсаційних способів діяльності як важливої умови підготовки таких дітей до навчання розробити програми з корекційно-розвиткової роботи з такими дітьми та критерії оцінювання для дітей з розумовими порушеннями.

6. Міністерству фінансів України:

1) передбачити в освітній субвенції з державного бюджету місцевим бюджетам видатки для забезпечення корекційно-розвитковою роботою учнів з особливими освітніми потребами інклюзивних та спеціальних класів загальноосвітніх шкіл, підвищення кваліфікації педагогічних працівників, науково-методичне забезпечення навчальних закладів;

2) у зв'язку із збільшенням контингенту учнів за рахунок дітей з числа переміщених осіб в окремих територіальних громадах розробити механізм збільшення розміру освітньої субвенції;

3) передбачити в Державному бюджеті України на 2017 рік видатки для виконання заходів Державної цільової програми "Національний план дій з реалізації Конвенції про права інвалідів" на період до 2020 року.

7. Міністерству соціальної політики України:

1) прискорити підготовку проекту закону України про внесення змін до деяких законодавчих актів України щодо реформування державного управління у сфері зайнятості населення та соціального страхування на випадок безробіття та подання його на розгляд Кабінету Міністрів України;

2) прискорити подання до Кабінету Міністрів України проекту постанови Кабінету Міністрів України про внесення змін до деяких постанов Кабінету Міністрів України з метою впорядкування функцій центральних органів виконавчої влади у рамках проведення адміністративної реформи та реформи державної служби для забезпечення якісного формування державного замовлення на підготовку кваліфікованих кадрів, визначення засад демографічного та соціального розвитку, побудови ефективної системи оцінки та прогнозування соціальних показників.

8. Міністерству охорони здоров'я України розробити та затвердити санітарний регламент щодо облаштування та утримання дошкільних навчальних закладів різних типів і форм власності, у тому числі відкритих у пристосованих приміщеннях.

9. Національній академії педагогічних наук України:

1) розробити у 2016 році концепцію середньої загальноосвітньої школи України з 12-річним терміном навчання, провівши вивчення громадської думки з цього питання;

2) привести перелік тематичних наукових досліджень у відповідність із потребами реформування освіти, зокрема щодо оновлення змісту загальної середньої освіти, запровадження трирічної профільної школи та інших напрямів реформування галузі;

3) підготувати законодавчі пропозиції, зокрема щодо Закону України "Про загальну середню освіту";

4) підготувати у 2016 році національну доповідь про стан і перспективи розвитку освіти в Україні.

Ганна Новосад, Олена Шаповалова

Міністерство освіти і науки України, Україна

ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ІНОЗЕМНІ СТУДЕНТИ В УКРАЇНІ (2015-2016)

Ganna Novosad, Olena Shapovalova

Ministry of Education and Science of Ukraine, Ukraine

INTERNATIONALIZATION OF HIGHER EDUCATION: INTERNATIONAL STUDENTS IN UKRAINE (2015-2016)

В Україні станом на 1 січня 2016 р. в 185 вищих навчальних закладах здобувають освіту 63906 іноземних студентів із 148 країн світу.

Майже половина іноземних студентів, які навчаються в Україні (44,61%) є громадянами пострадянських країн – Азербайджану (16,14%), Туркменістану (15,34%), Грузії (4,48%), Узбекистану (2,69%), Російської Федерації (2,49%), Молдови (1,6%), Вірменії (0,68%), Республіки Білорусь (0,46%), Таджикистану (0,44%), Казахстану (0,19%), тощо. До основних країн, з яких прибувають на навчання студенти, відносяться також країни Азії та Африки – Індія (9,6%), Нігерія (5,63%), Марокко (5,36%), Йорданія (3,94%), Ірак (3,85%) та Китай (3,26%).

Іноземні студенти здобувають вищу освіту переважно в державних вищих навчальних закладах України (89,63%), які мають визнання за кордоном і входять до міжнародних рейтингів. Найбільш популярними серед іноземців є Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна (4528 осіб), Харківський національний медичний університет (3565 осіб), Одеський національний медичний університет (2652 особи), Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (2025 осіб), Вінницький національний медичний університет імені М. І. Пирогова (2004 особи), Запорізький державний медичний університет (1977 осіб), ДВНЗ «Івано-Франківський національний медичний університет» (1641 особа),

Національний фармацевтичний університет (1610 осіб), Національний медичний університет імені О. О. Богомольця (1588 осіб), ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського» (1520 осіб).

Відповідно, до регіонів лідерів за кількістю іноземних студентів відносяться Харківська, Київська, Одеська, Дніпропетровська, Запорізька, Вінницька, Івано-Франківська, Тернопільська, Львівська та Полтавська області. Лише в Харкові навчається 20925 іноземців.

Іноземні студенти традиційно вибирають медичні (40,12%), економічні (7,31%), інженерні (4,37%) та правові (3,79%) напрями підготовки, зокрема до трендових, серед іноземців, спеціальностей можна віднести лікувальну справу (30%), менеджмент (6,51%), стоматологію (5,38%), фінанси і кредит (5,29%), правознавство (3,5%), фармацію (3,68%), економіку підприємства (2,51%), облік і аудит (2,42%), міжнародну економіку (2,34%), будівництво (2,13%).

Переважна більшість іноземців (70,58%) навчаються на денній формі навчання. Однак більше 15 тисяч іноземних студентів навчаються на заочній (включно з дистанційною) формі навчання. До ВНЗ-лідерів за кількістю студентів заочної форми навчання належать ПАТ «Вищий навчальний заклад «МАУП» (2985 осіб), Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця (1101 особа), Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова (607 осіб), Національний аерокосмічний університет імені М. Є. Жуковського «ХАІ» (596 осіб), Національний авіаційний університет (593 особи), Український державний університет залізничного транспорту (570 осіб), ПВНЗ «Європейський університет» (566 осіб), Вищий навчальний заклад «Університет економіки та права «КРОК» (362 особи), НТУ «Харківський політехнічний інститут» (358 осіб), Київський національний університет імені Тараса Шевченка (355 осіб).

Мова навчання іноземних студентів в Україні переважно українська – 49,30% (порівняно із минулим 2014 р. цей показник зріс на 32,7%). Попитом користуються також програми навчання російською (31,8%) та англійською (18,9%) мовами.

Більшість іноземних студентів здобувають вищу освіту за освітньо-кваліфікаційними рівнями бакалавр (48,9%), спеціаліст (38,1%) та магістр (7,4%). Майже 2 тисячі іноземців навчаються на мовній підготовці з метою подальшого вступу до українських ВНЗ.

Особливе місце у підготовці іноземних кадрів відіграють програми академічної мобільності. Загалом упродовж 2015 р. в 61 ВНЗ України навчалися за програмами академічної мобільності 2361 іноземний студент із 69 країн світу. Зокрема, на програмах академічної мобільності навчалися 767 іноземних студентів (більшість – майже 44% із КНР, 16,3% із Польщі, 13,4% з Німеччини). Лідером серед вишів за кількістю іноземних студентів за цими

програмами (майже 42%) став Національний університет кораблебудування імені адмірала Макарова.

За програмами ступеневої мобільності здобували ступінь вищої освіти в цілому 1189 іноземних студентів (більшість із Туркменістану – 34% і КНР – 28%). Найбільша кількість іноземців за програмами ступеневої мобільності (майже 27%) навчалася в Національному університеті кораблебудування імені адмірала Макарова.

За програмами кредитної мобільності (для здобуття кредитів ЄКТС та/або відповідних компетентностей, результатів навчання) навчалися 182 іноземних студенти (більшість – громадяни країн Європейського Союзу: Польщі – 35,7%, Німеччини – 12%, Чехії – майже 10%). Лідерами серед українських вишів за кількістю іноземців за програмами кредитної мобільності у 2015 р. стали Національний університет «Львівська політехніка» (26,7%) і Київський національний університет імені Тараса Шевченка (18%).

Мовне стажування у 12 вітчизняних ВНЗ проходили загалом 94 студенти-іноземці. Майже 31% – в Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича; у Львівському національному університеті імені Івана Франка – 21% і в Київському національному університеті імені Тараса Шевченка – 19%. Загалом більшість (86%) іноземних студентів, які проходили мовне стажування в Україні, навчаються в європейських вишах Польщі, Румунії, Болгарії, Франції, Німеччини, Австрії, Чехії. Лідером серед країн основного місця навчання іноземних студентів є Польща (52%).

Наукове стажування у 21 українському виші проходили загалом 129 іноземних студентів (більшість із Польщі – 36,4% і Німеччини – 29,5%). Найбільш популярним університетом для іноземців, що прибувають в Україну з метою наукового стажування став Київський національний університет імені Тараса Шевченка (54%).

Таким чином, статистичні дані підтверджують позитивну динаміку у бажанні іноземної молоді здобувати освіту в Україні. Традиційно вищі навчальні заклади України користуються популярністю серед абітурієнтів із пострадянських, африканських та азійських країн, у той час як частка студентів денної форми навчання із країн ЄС та Південної Америки складає менше 5%. Здобуті в Україні кваліфікації дають можливість іноземним випускникам гідно працевлаштуватися на Батьківщині.

УДК 378

М.В. Лебідь, Г.О. Оборський, В.С. Шобік

Одеський національний політехнічний університет, Україна

КОНЦЕПЦІЯ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ

M.V. Lebid', G.O. Oborsky, V.S. Shobik

Odessa National Polytechnic University, Ukraine

CONCEPT OF INTERNATIONALIZATION OF ODESSA NATIONAL POLYTECHNIC UNIVERSITY

Новий закон України «Про вищу освіту» визначає одним із напрямків державної політики міжнародну інтеграцію та інтеграцію системи вищої освіти України у європейський простір вищої освіти. Таким чином, процеси інтернаціоналізації мають стати невід'ємною часткою стратегії розвитку кожного українського університету. В Одеському національному політехнічному університеті (ОНПУ) розроблений план дій та заходів, які спрямовані на подальше розгортання таких процесів і ставлять за мету зростання міжнародної репутації, привабливості та поширеності відомостей про ОНПУ як в Україні, так і у світовій спільноті.

ОНПУ є найстарішим технічним університетом Півдня України з багатим досвідом та розвинутими регіональними і міжнародними контактами, що надає певні переваги у вирішенні питання інтернаціоналізації навчальної та науково-дослідницької діяльності. Завдяки вдалому географічному положенню м. Одеса університет входить до різних європейських регіонів, бере участь у багатьох міжнародних програмах співробітництва та організовує спільні заходи з закладами партнерських країн. Тільки за останні п'ять років ОНПУ взяв участь у 15 проектах програм ЄС Tempus та Erasmus Mundus, а в 2015 році став учасником вже 3 нових угод про академічну мобільність програми Erasmus+ за участі європейських університетів-партнерів.

Під час виконання проекту PICASA «Інтернаціоналізація ВНЗ в країнах Східного партнерства через культурні та структурні перетворення», програми ЄС Tempus IV за участю Міністерства освіти і науки України, ОНПУ та низки інших вітчизняних університетів були розроблені пропозиції

щодо прискорення процесів інтернаціоналізації українських вишів. На підставі цих пропозицій університет розробив концепцію інтернаціоналізації, яка включає низку дій та заходів.

Серед них можна виокремити короткострокові дії, такі як:

- підвищення рівня міжнародного спілкування через офіційний веб-сайт університету та профілі ОНПУ в найпоширеніших соціальних мережах;
- впровадження освітніх пропозицій з англійською мовою викладання, нових навчальних курсів, створення приємних умов навчання;
- розробка та впровадження сумісних з іноземними університетами-партнерами освітніх програм «подвійного диплому»;
- популяризація додаткових можливостей, які отримують студенти під час навчання в українсько-німецькому інституті, в українсько-іспанському та українсько-польському навчальних центрах ОНПУ;
- забезпечення заходів щодо поліпшення кваліфікації співробітників, які беруть участь у вирішенні питань інтернаціоналізації;
- сприяння академічній мобільності (внутрішній, європейській та міжнародній) студентів, викладачів та адміністративного персоналу з використанням простих адміністративних процедур;
- поліпшення та удосконалення спільної діяльності з Міністерством науки та освіти України, українськими університетами та іншими організаціями, що сприяють розвитку системи вищої освіти України, з метою здійснення ефективного співробітництва у галузі інтернаціоналізації.

Більшого часу потребує реалізації довгострокових заходів концепції, таких як:

- пошук іноземних партнерів для більш активної участі у найважливіших міжнародних освітніх і наукових програмах та проектах (Erasmus+, Horizon 2020 та інших);
- поліпшення та модернізація відповідно до сучасних вимог системи внутрішнього забезпечення якості освіти в ОНПУ;
- залучення всесвітньо відомих вчених та професорів до участі у конференціях, семінарах та літніх школах університету;
- сприяння реалізації додаткових культурних елементів інтернаціоналізації (міжнародні фестивалі, конкурси, саміти, виставки та інші заходи);
- залучення на навчання на англійській мові освітні програми іноземних студентів та аспірантів з країн Організації економічного співробітництва та розвитку;
- пошук іноземних партнерів та інвесторів з метою трансферу технологій та наукових розробок вчених ОНПУ за допомогою наукового парку;
- впровадження та удосконалення методів оцінки ефективності міжнародних інтеграційних процесів та забезпечення якості вирішення питань інтернаціоналізації ОНПУ.

Реалізація вказаних заходів концепції інтернаціоналізації ОНПУ, на наш погляд, буде сприяти підвищенню міжнародного іміджу університету та призведе до підвищення якості освітнього процесу.

Тимохін В.В.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Україна

РЕФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Tymokhin V.V.

National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine

RENEWAL OF UKRAINE'S INTERNATIONAL EDUCATION

Позитивне сприйняття України міжнародними організаціями, іноземними державами та їх громадянами є фактором, який безпосередньо впливає на розвиток нашої держави і сприяє задоволенню її зовнішньополітичних та зовнішньоекономічних потреб.

Сучасний етап розвитку світового суспільства характеризується зростаючою роллю міжнародної освіти, яка стабільно сприяє поглибленню і диверсифікації міждержавних політичних, соціально-культурних, економічних зв'язків, інтеграції держав у глобальний економічний простір.

На цьому фоні розвинуті країни посилюють конкурентну боротьбу за лідерство у світовій системі освіти, що визнається одним з найбільш ефективних інструментів впливу на міжнародні події.

Освітній потенціал України дає можливість нашій державі увійти до числа лідерів світової освітньої спільноти. Проте наявні можливості українських освітніх установ використовуються не в повному обсязі, що негативно впливає на заходи з вдосконалення всієї системи освіти України.

Таким чином, збільшення обсягів підготовки іноземців для зарубіжних країн у поєднанні з підвищенням вимог до якості системи відбору абітурієнтів і державного супроводження процесу навчання є необхідною умовою для забезпечення успішної конкурентної боротьби України на світовому освітньому ринку та формування важелів впливу на міждержавні відносини.

Недостатня представленість системи освіти України на світовому ринку освітніх послуг, а також поширення серед іноземних громадян різного роду хибних та упереджених уявлень про неї є наслідком низки факторів, зокрема низького рівня інтегрованості у світовий інформаційний простір внаслідок слабкого розвитку системи просування експортного потенціалу нашої держави в сегменті освітніх послуг.

Для підвищення рівня поінформованості громадян іноземних держав щодо можливостей отримання вищої освіти в українських вищих навчальних закладах необхідно забезпечити проведення за кордоном на систематичній основі конференцій, семінарів, виставок за тематикою „Україна запрошує на навчання”, налагодження функціонування в іноземних державах консультативно-інформаційних центрів, здійснення інших заходів із поширення в інформаційному просторі іноземних країн відомостей щодо переваг отримання вищої освіти в Україні.

Одночасно, існує нагальна потреба мінімізації низки негативних тенденцій української системи підготовки фахівців для зарубіжних країн, таких як зниження контролю якості набору іноземців та їх підготовки, соціально-побутового забезпечення, інформаційно-роз'яснювальної роботи.

Особливістю сформованої на даний час системи експорту Україною освітніх послуг є об'єднання в собі не лише державних органів виконавчої влади, а й інших безпосередніх учасників цього процесу вищих навчальних закладів всіх форм власності, громадських організацій та представників приватного сектора (резидентів та нерезидентів), діяльність яких потребує гнучкого регулювання з боку державних органів.

Відповідно до світової практики, розвиток експорту освітніх послуг може здійснюватися в основному за двома варіантами:

перший утворення спеціалізованого державного органу при Кабінеті Міністрів України, на який покладаються функції з координації на міжвідомчому рівні діяльності центральних, місцевих органів виконавчої влади та місцевого самоврядування, українських освітніх установ, регіональних та інших об'єднань (асоціацій, союзів), що формують систему української освіти та сприяють міжнародному співробітництву в галузі освіти, закордонним дипломатичним і консульським установам, а також іноземним студентам і випускникам українських вищих навчальних закладів та їх об'єднанням;

другий розроблення з цією метою загальнонаціональної програми, до виконання якої залучаються державні органи та інші перелічені вище учасники міжнародної освітньої діяльності.

Оптимальним кількісним показником кінцевого результату Програми вважається збільшення до 2026 року частки України на світовому ринку освітніх послуг до 5%.

Виконання Програми здійснюватиметься шляхом комплексної реалізації за участі державних органів виконавчої влади таких заходів:

- розроблення стратегії міжнародної освітньої діяльності, що передбачає чітке визначення диференційованого регіонального підходу у розвитку експорту освітніх послуг вищими навчальними закладами України за всіма формами навчання (денна/очна, заочна, дистанційна, екстернатна, а також поєднані). При цьому терміни навчання за відповідними формами повинні визначатись можливостями виконання вищими навчальними закладами освітньо-професійних програм підготовки фахівців певного освітньо-кваліфікаційного рівня;

- удосконалення нормативно-правової бази, що регламентує експорт освітніх послуг, у т.ч. шляхом прийняття єдиного підзаконного нормативного акту, що містив би правила в'їзду, прийому, перебування та виїзду іноземних студентів, регулював взаємовідносини між українськими та закордонними суб'єктами партнерства з урахуванням вимог світової практики та забезпечення повноправної участі українських ВНЗ на міжнародному ринку освітніх послуг;

- активізація роботи з укладання та переукладання угод з іноземними країнами щодо співробітництва в галузі вищої освіти, у т.ч. щодо гармонізації та визнання вітчизняних кваліфікацій;

- організація набору на навчання іноземців до мережі Вищих військових закладів та військових навчальних підрозділів вищих навчальних закладів України;

- участь у проектах і програмах, спрямованих на входження системи дистанційного навчання України у світову освітню систему, створення міжнародних віртуальних університетів, до складу яких входитимуть навчальні заклади різних країн;

- формування сприятливих економічних умов для підготовки та підвищення кваліфікації науково-педагогічних працівників для зарубіжних країн у вищих навчальних закладах України;

- вдосконалення системи визнання українських документів про освіту на двосторонній та багатосторонній основі, перехід від принципу централізації до мережі українських служб експертизи документів про освіту на базі ВНЗ .

- кадрове забезпечення експорту українських освітніх послуг, створення системи підготовки, перепідготовки та підвищення кваліфікації співробітників міжнародних служб вищих навчальних закладів та освітніх менеджерів з-поміж іноземних студентів.

- забезпечення обов'язкового спрямування українськими вищими навчальними закладами частини надходжень від експорту освітніх послуг на розвиток науково-дослідної роботи і технічної бази цих освітніх установ;

- створення Урядової координаційної комісії сприяння розвитку міжнародної освіти України (далі Комісія) у складі відповідальних

співробітників Міністерства освіти і науки, молоді та спорту, Міністерства закордонних справ, Адміністрації Державної прикордонної служби, Міністерства внутрішніх справ, Державної міграційної служби, інших зацікавлених міністерств та відомств України;

- запровадження системи щорічного рекомендування Комісією першочергових напрямів та обсягів запрошення на навчання до освітніх закладів України громадян іноземних країн, виходячи з пріоритетів розвитку системи української вищої освіти, національних інтересів та аналізу можливих загроз національній безпеці України;

- розширення прийому громадян зарубіжних країн до освітніх установ України на основі надання державних стипендій з урахуванням пріоритетів нашої держави та паритетних механізмів, рекомендацій Комісії, а також договорів (контрактів) з вищими навчальними закладами з оплатою навчання за рахунок фізичних та юридичних осіб;

- організація роботи на систематичній основі інформаційно-консультативних центрів (ІКЦ) МЗС з питань популяризації української системи освіти при закордонних дипломатичних установах України;

- запровадження системи комплексного державного обліку набору та підготовки іноземних громадян в українських вищих навчальних закладах, шляхом координації основних функцій між мережею ІКЦ МЗС (популяризація української освіти, попередня робота з кандидатами на навчання за кордоном), суб'єктів господарювання (резиденти та нерезиденти) що здійснюють набір іноземців на навчання та МОН України ;

- створення ГО «Асоціація експортерів освітніх послуг України», до якої увійдуть вищі навчальні заклади, які мають ліцензію на право підготовки іноземців та суб'єкти господарювання, які здійснюють набір іноземців на навчання;

- удосконалення регулювання діяльності суб'єктів господарювання (резиденти, нерезиденти), що здійснюють набір іноземців та осіб без громадянства на навчання до вищих навчальних закладів України, шляхом залучення їх до роботи Асоціації ;

- запровадження щорічних додаткових короткотермінових відряджень консульських працівників Міністерства закордонних справ для організації виїзного консульського обслуговування в країнах, де тимчасово відсутні закордонні дипломатичні установи України, з метою оптимізації процесу оформлення віз іноземним кандидатам на навчання;

- організація оформлення в окремих випадках віз іноземним кандидатам на навчання у консульському пункті міжнародного аеропорту „Бориспіль”;

- розроблення міжвідомчої програми роботи з іноземцями, які навчаються у вищих навчальних закладах України з метою активізації інформаційно-роз'яснювальної роботи на території України серед студентів-іноземців щодо **переваг** української системи освіти, сприяння створенню

земляцтв іноземних студентів із залученням до їх роботи адміністрації вищих навчальних закладів та студентів-громадян України;

- забезпечення державного контролю якості роботи вищих навчальних закладів з іноземними студентами шляхом формування рейтингів, залучення до цього громадських організацій (студентських, асоціацій випускників тощо);

- розроблення міжвідомчої програми роботи з іноземцями-випускниками вищих навчальних закладів України, з метою відновлення професійних, наукових та ділових зв'язків з іноземними студентами-випускниками, проведення зустрічей та форумів з їх висвітленням у ЗМІ їх країн, а також налагодження контактів за кордоном з міжнародними громадськими організаціями випускників вищих навчальних закладів колишнього СРСР / країн СНД та створення на їх базі асоціацій випускників вищих навчальних закладів України.

УДК 378.14

Олександр Северинов, Олексій Єрмоленко

Харківський національний економічний університет імені Семена Кузнеця, Україна

ВИЗНАЧЕННЯ ЧИННИКІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВНУТРІШНЮ МОБІЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ

Oleksandr Severynov, Oleksii Yermolenko

Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics, Ukraine

DETERMINATION OF FACTORS AFFECTING THE INTERNAL MOBILITY STUDENTS

Кардинальні зміни, що відбуваються в останні десятиліття в економічній і соціальній сферах, імперативи, які зароджуються в інформаційному суспільстві, стрімкий розвиток наукових знань, інформаційних і комунікаційних технологій ставлять якісно нові завдання перед сучасним університетом. Стає все більш очевидним, що національні системи вищої освіти не можуть розвиватися поза глобальними процесами і тенденціями, поза запитами світового ринку праці. Інтеграційні процеси, які притаманні сучасній українській вищій освіті, проявляються перш за все у

академічній мобільності як викладачів так і студентів.. Відкритість у питаннях академічної мобільності дозволяє більш широко використовувати іноземний досвід в освітній, організаційній, економічній діяльності з одного боку і розвитку бренду української вищої освіти з іншого. Ринок освітніх послуг, як і будь який ринок, дозволяє реалізувати вітчизняні освітні послуги, що в свою чергу має позначитися на репутаційних та економічних показниках як ВНЗ так і країни в цілому. Освітній ринок зараз характеризується дуже високим рівнем конкуренції, а враховуючи нинішній демографічний стан в Україні, зростання показників зовнішньої мобільності, ця конкуренція для українських ВНЗ є визначальною.

Таким чином, вельми актуальними є проблеми вхідної мобільності і у вирішенні цих питань полягає реалізація конкурентних переваг української вищої освіти і її конкурентоздатності.

Відзначимо, що навчання іноземних студентів є дуже важливою справою для будь-якої країни та потребує ґрунтовної розробки досконалого правового поля та інституціональної підтримки процесу з боку держави. Це обумовлено наступними обставинами:

- завдяки організації та гармонізації цих процесів з суспільними настроями зростає ділова та наукова репутація країни;
- іноземні студенти виступають серйозним стимулом та каталізатором зростання якості вітчизняної освіти та підвищення її конкурентоспроможності на ринку освітянських послуг;
- залучення коштів, в періоді навчання для покриття витрат на навчальний процес – є серйозним підґрунтям для навчальних закладів освіти щодо залучення додаткових коштів для власного розвитку , а на рівні регіонів витрачання іноземцями коштів на побутові потреби, стимулює підвищення ділової активності бізнесу, а це призводить, у тому числі, до зростання місцевих та державного бюджету (що є неабияким стимулом для регіонального розвитку за умов падіння купівельної спроможності вітчизняних громадян в умовах кризи) [1, с.61].

Враховуючи кількість іноземних громадян, які навчаються в Україні, а також економічний ефект від їхніх прямих і непрямих інвестицій в економіку України [2] можна дійти висновку про значний потенціал і перспективи української вищої освіти і, відповідно, держава має створити умови ефективного залучення інвестицій разом з розвитком бренду високоякісної вищої освіти.

Іноземний споживач освітніх послуг орієнтується на дві основні групи критеріїв: це «ціна послуги» (включаючи супутні витрати) та «якість послуги». Перша група критеріїв містить у собі, передусім, вартість навчання, вартість проживання (гуртожиток чи оренда житла), вартість страхування, поточні витрати (витрати на харчування, одяг тощо). Відразу зазначимо, що ця група критеріїв є дуже привабливою, особливо з

урахуванням суттєвого зниження курсу національної валюти України. Якщо ціна на навчання регламентується Постановою КМУ №136 «Про навчання іноземних громадян в Україні» від 26.02.1993 року [3] і більшість ВНЗ України встановлюють ціни відповідно до рекомендованого рівня (виключення становлять медичні ВНЗ, де ціна є дещо більшою), то ціни на проживання і супутні витрати в Україні, порівняно з іншими країнами (особливо країнами Європи) є доволі низькою. Таким чином, група критеріїв «ціна послуги» є конкурентною і буде сприяти залученню іноземних громадян до навчання в Україні.

Не все однозначно з другою групою критеріїв. Передусім, якість освітньої послуги пов'язана зі здатністю ВНЗ забезпечити підготовку компетентного фахівця, чий диплом буде визнаним у світі. І тут кожен ВНЗ має обрати власну стратегію розвитку і забезпечити свою конкурентоздатність на світовому ринку освітніх послуг.

Згідно з концепцією розвитку ХНЕУ ім. С. Кузнеця, що має у своїй основі збереження традицій вищої освіти в Україні та орієнтацію на європейські та світові навчальні стандарти й цінності, партнерство з іноземними вищими навчальними, науковими та культурними установами через поглиблення інтеграції в європейський та світовий освітній простір належить до числа пріоритетних завдань університету. Стратегічними цілями розвитку міжнародної кооперації в ХНЕУ ім. С. Кузнеця є:

- покращення міжнародної прозорості навчальних програм і визнання кваліфікацій шляхом поступового узгодження циклів підготовки (навчання);
- сприяння мобільності студентів, викладачів та наукових працівників;
- присвоєння та визнання спільних ступенів;
- отримання позабюджетного фінансування від міжнародних фондів, програм та ініціатив, що діють у галузі освіти тощо [4, с. 124].

Забезпечення позиціонування університету у світовому освітньому просторі на основі формування гідного іміджу університету, міжнародної репутації, реалізації Європейської кредитно-трансферної системи, конкурентних переваг у науковій сфері, висвітлення результатів наукової та науково-дослідної діяльності у світовому просторі становить ціль міжнародної діяльності ХНЕУ ім. С. Кузнеця. Накопичений досвід участі університету в міжнародних освітніх проектах, програмах академічної мобільності, асоціаціях та консорціумах університетів дозволяє ставити стратегічне завдання становлення ХНЕУ ім. С. Кузнеця не як об'єкта, а як суб'єкта перетворень у Європейському просторі вищої освіти.

Виходячи з вищевикладеного, стає очевидним, що кожен університет вже не може вести діяльність, залишаючись осторонь сучасних освітніх інтеграційних процесів. Розвиток університету, позиціонування інтернаціонального бренду ВНЗ дасть змогу залучати додаткові ресурси, в

тому числі і шляхом зарахування іноземних студентів. Держава також має опікуватися цим процесом, оскільки ВНЗ України не є економічно потужними і не мають достатньої самостійності зокрема у здійсненні фінансово-господарської діяльності. Тому для розвитку української вищої освіти як перспективної галузі мають створюватися необхідні умови як на державному, так і на міжнародному рівні, а університети відповідно мають самостійно забезпечувати ексклюзивну якісну підготовку згідно зі світовими стандартами.

Література

1. Єрмаченко В., Єрмоленко О. *Вхідна мобільність як фактор розвитку сучасного вищого навчального закладу // Вища школа, 2015. – №9-10. – С. 59-69.*
2. *Сайт Українського державного центру міжнародної освіти. Електронний ресурс : [Режим доступу] – <http://intered.com.ua>.*
3. *Постанова КМУ №136 «Про навчання іноземних громадян в Україні» від 26.02.1993 року. Електронний ресурс : [Режим доступу] – http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/КМР93136.html*
4. *Крок у майбутнє: 2011-2015 роки [монографія] / авт. Колектив В. С. Пономаренко (заг. ред.), М. В. Афанасьєв, В. Є. Єрмаченко та ін.; авт.-укл. Д. Ю. Михайличенко. – Харків : Золоті сторінки, 2015. – 220 с.*

Ісаєнко В.М.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Україна

ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР

Isayenko V.M.

National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine

EDUCATION FOR SUSTAINABLE GROWTH: EUROPEAN DIMENSION

Характерною ознакою сталого розвитку є збалансована інтеграція соціальних, екологічних та економічних його аспектів у всіх інституційних

проявах: державно-адміністративних, приватних, громадських, освітніх, наукових тощо.

Міжнародна освіта для збалансованого розвитку має стати новим процесом навчання, який однаковою мірою охоплюватиме економічні, соціальні й екологічні аспекти та стане процесом навчання протягом усього життя з чіткою роллю формальної, неформальної та інформальної освіти.

Освіта для збалансованого розвитку має бути одним із важливих інструментів переходу до сталих моделей виробництва та споживання, формування у населення нової системи цінностей, що відповідають культурі помірності та принципам збалансованого розвитку в цілому.

Розвиток міжнародної освіти повинен забезпечити формування екологічно відповідальної поведінки протягом усього життя, формування цілісного (холістичного), міждисциплінарного підходу в процесі навчання та пізнання, необхідного для вирішення сучасних глобальних проблем і просування до збалансованого, екологічно безпечного та економічно стабільного майбутнього [1,5].

Інтеграція ключових положень Конвенцій РІО у національну освітню політику України, законодавчі акти, програми це практичне поширення орієнтації національної системи освіти на освіту в інтересах збалансованого розвитку суспільства.

Саме інтеграція тематики збалансованого розвитку, зокрема Конвенцій РІО, в освітнє законодавство, освітню політику забезпечить переорієнтацію освітньої галузі на принципи збалансованого розвитку суспільства, держави згідно із Стратегією ЄЕК ООН з освіти для збалансованого розвитку [5,6].

У рамках загальнонаціонального проекту щодо інтеграції ключових положень Конвенцій РІО (ООН) у національну освітню політику України, проведений системний аналіз (SWOT та GAP-аналізи) стану інтегрованості положень програмних документів (Конвенцій) ООН, який засвідчив, що:

- відсутність цілісної національної освітньої політики на засадах і принципах збалансованого розвитку з інтеграційними механізмами не сприяє інтеграції положень програмних документів зі сталого розвитку в національну освітню систему;

- чинне освітнє законодавство України («Про вищу освіту», «Про освіту» тощо), Національна доктрина розвитку освіти, Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року утверджують принципи, пріоритети збалансованого розвитку, але не містять інтеграційні механізми їх реалізації.

Водночас чинне законодавство орієнтоване лише на державну політику для кожної сфери (підгалузі) освіти. Разом з тим, все це створює правові передумови, можливості для розроблення інтеграційної національної освітньої політики України на засадах всієї сукупності принципів,

пріоритетів збалансованого розвитку, визначених у Всесвітніх та європейських програмних документах, конвенціях ООН.

Так, згідно з прийнятим у 2014 році Законом України «Про вищу освіту» [2] державна політика у сфері вищої освіти ґрунтується на ключових принципах сприяння збалансованому розвитку суспільства, інтеграції системи вищої освіти України у Європейський освітній простір та інших інтеграційних принципах (державно-приватного партнерства, взаємодії систем освіти, науки, бізнесу та держави тощо).

Орієнтація національної системи освіти на збалансований розвиток суспільства та інтеграційні принципи були визначені, зокрема, і в Національній доктрині розвитку освіти України (2002 р.) та Національній стратегії розвитку освіти України на період до 2021 року. За участю уповноважених представників Уряду України у Вільнюсі в 2005 році прийнята Стратегія ЄЕК ООН з освіти, орієнтованої на збалансований розвиток [3-5].

Відповідно до міжнародних зобов'язань, ще у 2005 році Уряд України мав прийняти Національний план реалізації європейської освітньої стратегії, орієнтованої на збалансований розвиток, який за своєю суттю мав перетворити національну систему освіти в національну рушійну силу якісних змін, перетворень і гармонійного розвитку суспільства, сприяти посиленню інтеграційних процесів.

Проте Уряд України не виконав своїх міжнародних зобов'язань, внаслідок чого було втрачено десятиліття у реформуванні національної системи освіти на всесвітніх та європейських принципах збалансованого розвитку, ключовим серед яких є принцип всебічної та всеохоплюючої інтеграції (від міждисциплінарної та міжпредметної до міжінституційної інтеграції).

Одним з формальних аргументів стримування реалізації європейської освітньої стратегії вважалася відсутність загальнодержавної, національної Концепції, Стратегії сталого розвитку суспільства, держави.

На університетському рівні напрацьована потужна навчально-методична та методологічна база, орієнтована на збалансований розвиток. Відповідно, виникла потреба в цілісній, системоутворювальній та інтеграційній Концепції національної освітньо-наукової політики, орієнтованої на сталий розвиток і яка охоплює не тільки законодавчо визначені державні політики у різних сферах освіти, а й неформальну, корпоративну освіту як ключові системи освіти упродовж життя; а також систему інформаційного забезпечення населення знаннями з духовно-етичних цінностей життя, збалансованого розвитку, безперспективності для людської цивілізації споживацької філософії буття тощо [7].

Концепція освіти для збалансованого розвитку в багатьох аспектах ще детально не розроблена, але вже зараз можна казати, що вона поряд із професійним екологічним, економічним та іншими видами освіти передбачає

перехід до такої економічно та соціально орієнтованої моделі навчання, в основі якої мають бути широкі міждисциплінарні знання, котрі базуються на комплексному підході до розвитку суспільства, економіки та охорони навколишнього природного середовища.

Всесвітня та європейська парадигма збалансованого розвитку пов'язує (інтегрує) в цілісний поступовий рух суспільні зусилля на досягнення якісних змін в освіті, науці, економіці, соціальному, екологічному та духовному середовищах, житті суспільства.

Особлива роль належить саме освіті та науці як рушійній силі якісних змін в суспільстві, зміни поглядів людини, її поведінки у соціальному та природному середовищах.

Тому орієнтація освіти на збалансований розвиток та інтеграція основних його принципів в національну освітню політику дасть змогу першочергово позбавитися споживацького ставлення до освіти, що склалося за останні роки в Україні, коли молодь йде не за знаннями, а за дипломами; позбавитися відірваності освіти від суспільних реалій, проблем; підвищити якість освіти як інтегрованого критерію розвитку освіти в цілому.

Література

1. *Ноосферогенез і гармонійний розвиток. В. Я. Шевчук, Г.О. Білявський, Ю.М. Саталкін, В.М. Навроцький. – К. : Геопринт, 2002.*
2. *Закон України «Про вищу освіту» № 1556-111 від 01 липня 2014 року.*
3. *Національна доктрина розвитку освіти України, затверджена Указом Президента України 17 вересня 2002 року № 347.*
4. *Національна стратегія розвитку освіти в Україні на період до 2021 року, затверджена Указом Президента № 344/2013 від 25 червня 2013 року.*
5. *Стратегія ЄЕК ООН з освіти для сталого розвитку. Вільнюс, 2005 р.*
6. *Підсумковий документ Конференції ООН зі сталого розвитку «Ріо+20». Ріо-де-Жанейро, 2012 р.*
7. *В.П. Андрущенко, В.Л. Савельєв «Освітня політика (огляд порядку денного)». – К. : «МП Леса», 2010.*

УДК 378.1

Валерій Лазарюк

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ МІЖНАРОДНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Valeriy Lazaryuk

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

COMPETITIVE ADVANTAGES IN INTERNATIONAL EDUCATION OF UKRAINE

Міжнародну освіту сміливо зараховують до окремої економічної галузі, що робить вагомий внесок до валового внутрішнього продукту України (за різними оцінками від 200 до 500 млн доларів США). Поряд із послугами в галузі інформаційних технологій, електронної торгівлі та програмного забезпечення, освітні послуги для іноземців стають "локомотивом розвитку" економіки України. Важливим чинником росту академічної мобільності та міжнародної освіти на противагу значним сучасним міграційним процесам вважають перехід до нового етапу світової економіки заснованої на інноваціях, наукових розробках і знаннях.

Більшість українських вищих навчальних закладів успішно освоїла надання освітніх послуг іноземним громадянам. Нові українські центри міжнародної освіти у Івано-Франківську, Вінниці, Тернополі, Сумах, Полтаві та Дніпропетровську дають чималу частку надходжень від освітнього експорту в регіональну економіку та зберігають стійку тенденцію до зростання.

На даний час іноземних студентів в українській освіті приваблює не лише ціновий фактор, але і якість освітніх послуг, відповідність отриманих компетенцій та теоретичних знань відповідно до вимог ринку праці, фундаментальність освіти за фізико-математичним рівнем підготовки, наявність комп'ютерно-інтегрованих технологій навчання, висококваліфіковані викладачі, англійська мова викладання, позитивний імідж навчальних закладів і розвинена соціально-побутова матеріальна база навчальних закладів. Українські виші пропонують спеціальності, які є важливими та мають вагоме суспільне значення у країнах, що розвиваються в Азії, Африці та Південній Америці. Крім спеціальностей з галузі охорони

здоров'я, вагому нішу на українському ринку міжнародної освіти займають інженерні спеціальності (інженерна механіка, інформаційні технології, будівництво, транспорт, зв'язок). Розвиток міжнародної освіти в університетах гуманітарного напрямку сприяв росту кількості іноземних студентів в Україні за економічними та правознавчими напрямками.

Університети України зберігають необхідний потенціал для успішної роботи на освітньому ринку. За даними МОНУ в Україні навчається понад 60 тисяч іноземних громадян, що становить більше півтора відсотки світового ринку освіти. Слід врахувати, що інвестиції українського уряду у вищу школу витрачають здебільшого на заробітну плату, а кошти ВНЗ, що отримані від міжнародних освітніх послуг, є важливим чинником розвитку інноваційної матеріально-технічної бази вишів.

Для покращення конкурентних переваг міжнародна освіта в Україні повинна мати інноваційний вектор розвитку, гнучкість навчальних програм і сприятливу законодавчу базу. Тому пропозиція новітніх спеціальностей таких як кібербезпека, інтернет речей, аддитивні технології 3D друку, хмарові технології, штучний інтелект, гена інженерія, використання освітніх матеріалів, які адаптовані до вимог працедавця, та відсутність бар'єрів обмежувального, непрозорого та бюрократизованого законодавства дасть можливість українській міжнародній освіті успішно освоювати нові світові ринки.

УДК 378.147

Олена Літвінова, Дмитро Топорець, Аліна Мацкевич

Національний аерокосмічний університет ім. М.Є.Жуковського «ХАІ», Україна

**ПРОЦЕС ЗАПРОШЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН ДО
НАЦІОНАЛЬНОГО АЕРОКОСМІЧНОГО
УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. М.Є. ЖУКОВСЬКОГО «ХАІ»**

Olena Litvinova, Dmytro Toporets, Alina Matskevich

Kharkiv Aviation Institute, Ukraine

**ADMISSION PROCESS OF INTERNATIONAL STUDENTS
AT NATIONAL AEROSPACE UNIVERSITY NAMED AFTER
M.YE. ZHYKOVSKYI**

Ukrainian universities are one of the best places for international students to obtain an overseas degree. This degree is recognized worldwide and enhance the personal skills of students. However, many international students seeking university admission in Ukraine make a start with a little to no background information, wasting their time in search of relevant entry information and mostly blind results. In our university, we are trying to help prospective students be better informed on admission procedure. Following are the basic steps to gain an admission:

1) at the initial stage communication process between International Department and prospective student is held. The communication is made via e-mail. The student fills in the application form developed by International Department which available on the website (provided below) and sends it to e-mail address along with required documents for consideration.

Applicants look through the web in order to find out the detailed information on the University, its majors, tuition fees, etc.

2) upon reviewing the application form the prospective student is requested to submit the following documents and information for proceeding the invitation:

- copy of passport;
- copy of school certificate;
- consent to process with personal data.
- address of residence to send the invitation to.

INTERNATIONAL DEPARTMENT
FOR FOREIGN CITIZENS

NATIONAL AEROSPACE UNIVERSITY
Kharkiv Aviation Institute
Application Form for Registration of the Invitation for
Students from Other Countries
(Undergraduate and Graduate International Students)

Please attach a recent photograph in this space (Only if you send the form by fax, you can send without a photograph)

FOR ORIGINAL USE ONLY:

NOTE: Please read carefully the enclosed Application Information for International Students before completing this form. Detach and mail this copy of the application to the Department. You should also submit your application for other universities that may be required. Department of graduate coordinators and their mailing addresses can be found at www.nau.edu.ua or by fax: +38047 736 41 56.

Return to: Department of International Relations (DIR) of National Aerospace University (NAU), 17, Gagarin street, Kharkiv, 61170, Ukraine.

Date: _____

A. PERSONAL DETAILS

NAME: (Write your full legal name, without abbreviation, as in Passport, school records, test scores, etc.)

Surname	First name	Middle name
☐ Other surnames used (Married, Religious, Professional, Aliases)		

Male Female Other Other

(Maiden, Religious, Professional, Aliases) Sex Date of birth

Citizenship	Country of birth	Nationality	Place of birth
-------------	------------------	-------------	----------------

Passport No. _____ Jobs not have international passport, which it will be made out after reception of the invitation

Degree already received (the completed)

☐ Secondary education	☐ Bachelor	☐ Specialist
☐ Master	☐ Ph.D.	☐ Other

Please, point for the preferred speciality for the training at NAU:

Degree sought for	Bachelor	Specialist
	☐ Master	☐ Ph.D.

CONTACT ADDRESS (HOME)

Apartment number and street	City/Suburb
Province or State	Country
Zip or Postal Code	

Telephone: _____
 Fax: _____

Country Code	Area Code	Local number
--------------	-----------	--------------

E-mail: _____

VISA STATES

Embassy / Consulate of Ukraine where you get a visa	Country	City
---	---------	------

Applicant's Signature: _____ Date: _____

YOU CAN MAKE COPIES FROM THIS FORM.
PLEASE FILL IN THIS FORM COMPLETELY BY TYPING (BY PRINTED LETTERS), BLACK INK PEN.

- Invitation can be received by any of the following ways:
- invitation can be sent via regular national post.
 - invitation can be sent via express delivery service which delivers documents in three-five days.
 - invitation can be obtained on-site.

In addition, all applicants are informed about the necessity to pay the visa support fee on the account of Ukrainian State Center for International Education.

3) the procedures for getting a visa should not be taken until the student receives the official invitation for study from the University. Since student is coming to Ukraine for a long-term period he/she should get the visa. To obtain Ukrainian visa student should apply to the Embassy of Ukraine. The following documents should be submitted to the embassy:

- original copy of official invitation for study;
- original copy or hard copy of the document of education with the supplement certified by a notary (translated into Ukrainian);
- prove of AIDS negative result;
- health reference issued by official health care bodies of the country from which the citizen has arrived and issued not later than two months before entrance into Ukraine for a training (translated into Ukrainian);
- copy of birth certificate (translated into Ukrainian);
- 8 photos 60 x 40 mm.

Student should apply to the Ukrainian embassy in the country he/she is resides as some requirements may vary. If there is no Embassy of Ukraine in student's country he/she can apply to any other closest embassy.

Students-to-be must take into account that time-laps from the date of issue of the letter and arrival in Ukraine can take 1 – 3 months. That is why they should start the admission process beforehand in order to commence training in time.

In addition, students should note that according to Ukrainian regulations they must enter Ukraine no later than 25 days before visa expires.

Ukraine gives excellent opportunities for getting European Quality higher education. Indeed, Ukrainian higher educational institutions are one of the best in Europe. Just like in other European countries, Ukrainian government puts a great emphasis on the higher education, as it is one of the most essential human values. Higher education has a long and glorious history that has left its mark on the way higher educational system functions today. At the same time, educational system is rapidly developing and keeping pace with relevant and advanced academic standards. It offers a high level of expert training, supports democratic teaching principles and constantly increases professional and academic mobility. For this reason, universities should attract more and more international students and make the admission process clear and easy to understand.

УДК 378.4

Дмитро Плинокос

Запорізький національний технічний університет, Україна

**ПРОБЛЕМИ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ ПРИ РОБОТІ ВНЗ
З КОМПАНІЯМИ-ПОСЕРЕДНИКАМИ З НАБОРУ
ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ**

Dmytro Plynokos

Zaporzhzhya National Technical University, Ukraine

**PROBLEMS OF CORRUPTION RISKS IN COOPERATION
OF UNIVERSITIES WITH INTERMEDIARY COMPANIES OF
RECRUITING FOREIGN STUDENTS**

Сучасне українське соціально-економічне життя побудоване на системі тотальної корупції. Наша країна так і не пододала межу “корупційної ганьби” та “залишається в клубі тотально корумпованих держав”. За дослідженням міжнародної організації Transparency International в новому “Індексі сприйняття корупції 2014” Україна отримала лише 142 місце зі 175 позицій. Україна вчергове опинилась на одному щаблі з Угандою та Коморськими островами як одна з найбільш корумпованих країн світу [1].

Тому особливо актуальним є питання подолання або зменшення корупційної складової під час роботи з компаніями-посередниками з набору іноземних студентів. В Україні університети отримали автономію в академічних, фінансових та інших питаннях. Тому питання організації набору іноземних студентів та отримання позитивних результатів від цієї діяльності все більше залежить безпосередньо від ВНЗ. Особливо слід звернути увагу на побудову довгострокових партнерських відносин між ВНЗ та компаніями посередниками на основі прозорих правил і процедур з максимальним уникненням корупційної складової в роботі ВНЗ. Зокрема Законом України «Про запобігання корупції» регламентується обов'язкове затвердження «Антикорупційної програми» державними, комунальними підприємствами, господарськими товариствами (у яких державна або комунальна частка перевищує 50 відсотків) [2]. Інші підприємства та установи які співпрацюють з бюджетом теж повинні мати таку програму. Таким чином більшість ВНЗ України та компаній посередників повинні мати

затверджену антикорупційну програму. (Антикорупційною програмою є комплекс правил, стандартів і процедур щодо виявлення, протидії та запобігання корупції у діяльності юридичної особи [2].)

Особливо важливим є затвердження такої програми у підрозділах, де наявні великі корупціогенні фактори. Одним з таких підрозділів може бути відділ ВНЗ, що відповідає за роботу з іноземними студентами та компаніями-посередниками.

Основні проблеми виникнення та розвитку корупційних зв'язків закладені у викривленому сприйнятті діяльності фірми посередника та недостатньої уваги до розвитку міжнародної діяльності з набору студентів у ВНЗ України. Крім того необхідно чітко визначити замовника послуг та платника послуг (більш детально це було висвітлено на попередніх конференціях [3, С.22-24]).

Перш за все розглянемо роботу відділів ВНЗ та фахівців, що пов'язані з роботою із залучення іноземних студентів на навчання. Науково обґрунтовано, що діяльність із навчання іноземних громадян в українських ВНЗ, – це діяльність з експорту освітніх послуг. Експортна орієнтація діяльності, висуває особливі вимоги до фахівців, що займаються набором студентів у ВНЗ. Така діяльність потребує знання основ чинного законодавства, економічної, маркетингової складової, знання іноземних мов і міжкультурного спілкування, основ специфічного традиційного етикету та культурних особливостей різних народів та інше. Відповідно, фахівці, що залучені до такої діяльності повинні бути прирівняні до фахівців з міжнародних економічних відносин та мати відповідне матеріальне забезпечення й посадовий оклад нарівні з фахівцями експортно-імпорتنних відділів провідних підприємств регіону.

Експортно-імпорتنний характер діяльності ВНЗ у цій галузі має бути забезпечений також бюджетним фінансуванням. Кошторис повинен передбачати витрати на відрядження фахівців за кордон, витрати на рекламу, організаційні витрати і т.д. У разі відсутності цих двох основних складових фахівці ВНЗ опиняються під тиском корупціогенних факторів, та можуть стати учасником корупційних схем.

Далі розглянемо діяльність компаній посередників з набору іноземних студентів. Основне завдання таких компаній – це забезпечення набору студентів, проведення рекламної кампанії за кордоном і надання інформаційно-консультаційних послуг іноземним студентам. Діяльність такої компанії є діяльністю «інтелектуального» туристичного агентства.

Таку роботу, по суті, можуть виконувати й відділи університетів, за умови організаційно-фінансового забезпечення у ВНЗ, але за відсутності таких умов, можливо використання компаній-посередників. У такому разі робота компаній посередників та ВНЗ повинна бути чітко регламентована з обох боків. Вартість послуг, що надає компанія має бути заздалегідь обумовлена. Чітко визначений платник послуг. У разі, якщо платником та

замовником послуг виступає ВНЗ, то повинна бути чітко вказана вартість таких послуг. На жаль, багато ВНЗ навіть не розглядають можливість оплати за послуги фірмі-посереднику, хоча такий механізм впорядкував ринок та вартість послуг.

В разі, якщо платником послуг виступає безпосередньо іноземний громадянин, то у ВНЗ повинне бути уявлення про розмір таких платежів. У багатьох випадках ВНЗ або не знає про розмір платежів та методи оплати, або «не хоче знати». Така практика сприяє закріпленню негативних корупційних явищ в сфері роботи з іноземними студентами. Приводить до значного та зайвого фінансового навантаження на платника, значно завищує вартість навчання для іноземних студентів в Україні.

Діяльність компаній партнерів ВНЗ повинна бути прозорою та зрозумілою для всіх учасників процесу. Фірми-посередники повинні бути зареєстровані відповідно до чинного законодавства України або зареєстровані як філії іноземних компаній. Мати власне або орендоване приміщення, штат фахових співробітників, отримувати платежі за послуги офіційно, відповідно до норм чинного законодавства.

Тому в разі реального затвердження принципів антикорупційної діяльності у вигляді відповідних програм, побудованих партнерських прозорих відносин між ВНЗ та компаніями-посередниками можливе зменшення або усунення корупціогенних факторів та налагодження ефективного організаційно-економічного механізму експорту освітніх послуг ВНЗ України.

Література

1. *Індекс корупції CPI-2014. Офіційний сайт Transparency International. / [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ti-ukraine.org/corruption-perceptions-index-2014>*
2. *Закон України Про запобігання корупції (Відомості Верховної Ради (ВВР), 2014, № 49, ст.2056) <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1700-18/page>*
3. *Плинокос Д.Д. Актуальні питання взаємодії ВНЗ та компаній-посередників в питаннях набору іноземних студентів // Актуальні питання організації навчання іноземних громадян у технічних вищих навчальних закладах України : матер. Всеукр. наук.-метод. конф. (26—28 квітня 2012 р.). — Тернопіль : ТНТУ ім. І. Пулюя, 2012. — С. 22—25.*

Д. В. Вакуленко

ПП «Цвітана»

ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ПРОЦЕСУ НАБОРУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН

D.V. Vakulenko

Private Enterprise “Tsvitanna”

CHALLENGES AND ENHANCEMENT OF ADMISSION AND ORGANIZATION OF EDUCATIONAL PROCESS FOR INTERNATIONAL CITIZENS

Питання набору іноземних громадян складний процес, який потребує злагодженої взаємодії всіх учасників набору. Учасниками процесу є університет, центр міжнародної освіти, фірма (часто ще посередники-друзі, родичі потенційного абітурієнта) в Україні, фірми в країні набору потенційного абітурієнта, посольство, міграційна служба, прикордонники та, звичайно, самі абітурієнти (їх родини). У цьому складному ланцюгу учасників процесу набору іноземних громадян є багато викликів та ризиків.

Університет очікує освіченого, платоспроможного, дисциплінованого, сумлінного та активного в навчальному, громадському (університетському, волонтерському тощо) процесі студента. Організації зацікавлені в максимальному комфорті для абітурієнта, родини, університету, фірми та інших учасників процесу набору.

Трапляються випадки шахрайства, спрямовані на іноземних громадян на шляху до місця навчання. Такі випадки спостерігаються в міжнародному аеропорту, залізничному вокзалі м. Києва та в транспорті. Непоодинокі епізоди шахрайства між студентами, які вимагають надмірні кошти за посередництво між потенційним абітурієнтом та організацією (часто вони пропонують повітря). Для зменшення випадків шарлатанства між студентами пропонуємо створити реєстр студентів-шахраїв.

Шляхи підвищення дисципліни іноземних громадян у навчальному процесі та участі в громадському, волонтерському житті університету та міста є такі чинники:

- Зацікавлення лідерів студентських спільнот шляхом надання певних преференцій (зменшення вартості навчання, полегшення процесу відпрацювання занять тощо), підтримка студентських ініціатив.
- Висвітлення можливих галузей студентської активності.

- Інформаційна підтримка їх діяльності.
- Спільна участь українських та іноземних студентів у патріотично-виховних заходах.
- Сприяння в комунікації між студентськими організаціями України та світу.
- Започаткування традиції написання рекомендаційного листа, подяк для найкращих студентів, із видачею йому паперової версії, надсилання батькам та розміщення копії на сайті університету.
- Створення та активна підтримка підрозділу з патріотично-виховної роботи студентів.

Зацікавлення професорсько-викладацького складу шляхом надання премій, зменшення інших обов'язків з боку університету тощо.

УДК 37.072

Тетяна Майборода, Світлана Солоха

ТОВ “Інтер Ассістанс”, Україна

СПІВРОБІТНИЦТВО З РЕКРУТИНГОВИМИ АГЕНЦІЯМИ ЯК ЕФЕКТИВНА МОДЕЛЬ ПО НАБОРУ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА НАВЧАННЯ В УКРАЇНУ

Tetyana Mayboroda, Svitlana Solokha

Inter Assistance LLC., Ukraine

COOPERATION WITH RECRUITMENT AGENCIES AS AN EFFECTIVE MODEL ON INTERNATIONAL STUDENTS RECRUITMENT FOR STUDIES IN UKRAINE

Світовий ринок освітніх послуг швидко збільшується та розвивається. За статистичними даними ЮНЕСКО кількість іноземних студентів, що перетинають національні кордони з метою отримання вищої освіти, зросла на 300% за останні 25 років. На жаль, частка України на світовому ринку освітніх послуг складає 1,5% (для порівняння, частка США на світовому ринку – 20%, Великобританія – 11,7%, Німеччина – 9,5% і т.д.). На теперішній час відповідно до інформації Українського державного центру міжнародної освіти в Україні вищу освіту здобувають близько 64 тисячі

іноземних студентів. Але наша країна має більший потенціал, щоб займати провідне місце на міжнародному ринку освітніх послуг і приймати на навчання щорічно близько 500 тисяч іноземців.

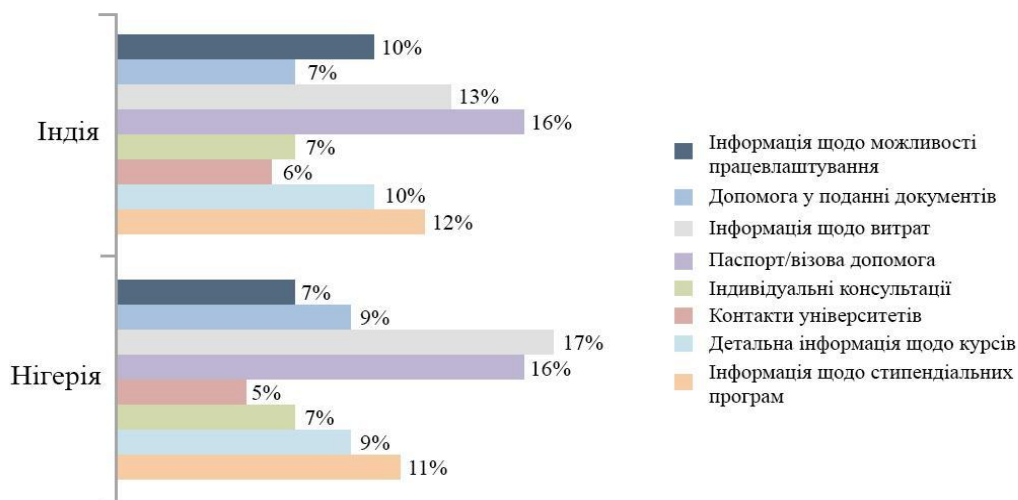
Для активізації процесів залучення більшої кількості іноземних студентів на навчання в українські вищі навчальні заклади є певна низка питань, що потребують вирішення на державному і місцевому рівнях. Проте одне з актуальних питань – це організація співпраці ВНЗ з суб'єктами господарювання щодо надання послуг іноземцям.

Питання співпраці між вищими навчальними закладами та рекрутинговими агентами, як одного з ефективних міжнародних методів зі збільшення контингенту іноземних студентів, завжди було одним з найбільш важливих та дискусійних. Для України це питання є особливо нагальним, оскільки українські ВНЗ мають обмежений фінансовий ресурс для проведення рекрутингових та виїзних рекламних компаній за кордоном самостійно, а офіційні культурні та освітні українські представництва, які б пропагували переваги української освітньої школи та залучали б іноземний контингент на навчання, відсутні.

Дослідження Гановерської академії (США) ще у 2013 році показали, що серед країн, що розвиваються, потенційні іноземні студенти більшою мірою покладаються на послуги рекрутингових компаній (це такі країни, як Китай, В'єтнам, Нігерія, Гана, Індія та інші).

Нижчезазначені види послуг та допомоги, які потенційні іноземні студенти найчастіше отримують від рекрутингових агентів з таких країн, як Нігерія та Індія, оскільки частка іноземних студентів з цих країн є однією з найвагоміших для України і робота з набору студентів із цих країн залишається одним із найперспективніших напрямків (згідно з останніми статистичними даними, оприлюдненими УДЦМО у квітні 2016 р. частка студентів з Індії складає 15,34%, з Нігерії – 9,60%).

ПОСЛУГИ, ЯКІ НАЙЧАСТІШЕ
НАДАЮТЬСЯ ОСВІТНІМИ АГЕНТАМИ

Незважаючи на поширення Інтернету, електронної пошти і мобільних додатків, студенти країн, що розвиваються, як і раніше у значній мірі залежать від послуг агентів, які допомагають їм зорієнтуватися у багатьох важливих для них питаннях, оскільки для багатьох студентів наявної інформації в Інтернеті про навчання в Україні не достатньо і є велика вірогідність використання недобросовісних агентів та фейкових сайтів:

- вибору спеціальності та університету, консультації щодо системи освіти та ступенів навчання, можливостей отримання освіти англійською мовою;
- процесу отримання запрошення, умов вступу;
- консультації з візових і міграційних процесів, підготовка до співбесіди;
- організації зустрічі та супроводу студентів в Україні,
- безпечного перебування студента під час навчання в Україні (з огляду на військовий конфлікт на Сході України),
- повна індивідуальна консультація з наданням достовірних даних щодо вартості навчання та проживання у країні та будь-якої іншої детальної та достовірної інформації, що потребує іноземний абітурієнт та його батьки під час прийняття рішення щодо вибору України для отримання освіти.

З урахуванням нинішньої системи вищі навчальні заклади повинні ретельно відбирати освітніх агентів та рекомендувати їх майбутнім іноземним студентам, оскільки співпраця з недобросовісними агентами наносить шкоду репутації не тільки університетам, а й іміджу країни в цілому.

Для українських вищих навчальних закладів та освітніх агенцій консолідована співпраця з представництвами/партнерами/агентами у країнах, що розвиваються, є одним з найбільш ефективних способом рекрутингу іноземних студентів на навчання в Україну. Таке трьохстороннє співробітництво, коли українська освітня агенція стає другим посередником у процесі подачі заявки на навчання іноземним абітурієнтом, проведенні первинного відбору та співбесіди, повного інформаційного забезпечення та зворотнього зв'язку з батьками студентів, задовольняє всі три сторони:

1. Вищий навчальний заклад, який без додаткових залучень власних коштів та ресурсів отримує іноземного студента, який відповідає всім вимогам та критеріям відбору та отриманої базової освіти.
2. Українська освітня агенція, яка встановлює контакти з партнерами за кордоном, веде повний супровід документообігу, переговорів, роз'яснень щодо особливостей законодавства, змін до них, участь у відборі та рекрутингу іноземних студентів партнером та їх консультацій, швидкий зворотній зв'язок щодо будь-яких нагальних питань, забезпечує супровід та первинну адаптацію іноземців в Україні, моніторинг їх подальшого перебування, оскільки закордонні агенції часто звертаються за інформацією

щодо успішності навчання направлених ними студентів для використання у подальшій промоційній роботі та надання її батькам.

3. Закордонна агенція, яка забезпечує абітурієнта усією достовірною інформацією щодо можливостей вибору та навчання в Україні, надає швидкі та якісні послуги, забезпечує постійний зворотний зв'язок із батьками.

У результаті така консолідована трьохстороння співпраця сприяє стійкому зростанню кількості іноземних абітурієнтів, які задоволені отриманими послугами та освітою в Україні.

Американський досвід із рекрутингу іноземних студентів на навчання свідчить про те, що співпраця з освітніми агенціями є більш ефективною, коли вищий навчальний заклад платить своїм освітнім агентам за кількома різними схемами, які можуть включати в себе одноразову оплату комісії при зарахуванні студента на перший рік навчання, безперервну оплату комісії протягом всього періоду навчання студента, фіксована оплата за кожного студента. Університети (у тому числі і деякі українські університети) використовують обґрунтовану цільову та стимуляційну політику та програму для агентів і пропонують кілька видів винагород у тому числі: збільшення комісійних ставок, якщо цілі виконані, субсидований рекламний бюджет, знижки для студентів, направлених агентом.

Важливим питанням є максимізація вигоди і мінімізація ризиків, пов'язаних із використанням агентів. У той час, як рекрутингові можливості агентів можуть стати великим активом, їх потенціал нанести шкоди університетам у зв'язку з непрофесійною діяльністю також вимагає постійного спостереження та контролю з боку вищих навчальних закладів, з якими ці агенти співпрацюють, та Українського державного центру міжнародної освіти Міністерства освіти і науки України.

**УДК 378 Тетяна
Королюк**

Тернопільський національний університет імені Івана Пулюя, Україна

ТЕНДЕНЦІЇ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ІНОЗЕМЦЯМ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ

Tetyana Korolyuk

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

TRENDS OF PROVIDING EDUCATIONAL SERVICES FOR FOREIGNERS AT HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF UKRAINE

Іноземні студенти стають ознакою входження університету в світовий освітній простір і бонусом для конкурентоспроможності українського університету, тобто виступають показником інтернаціоналізації та конкурентоспроможності вищого навчального закладу. Вищі навчальні заклади України активно включаються в процес інтернаціоналізації за рахунок збільшення кількості іноземних студентів. Та поряд з цим це збільшення відбувається за рахунок залучення студентів не з країн Східної чи Західної Європи, а за рахунок країн Сходу та СНД.

За даними Міністерства освіти і науки України протягом 2011–2014 рр. спостерігалася стійка тенденція до збільшення загальної кількості іноземців, які здобувають освіту в Україні: 53664 іноземних студенти в 2011–2012 н.р., 60480 – в 2012–2013 н.р., 69969 – в 2013–2014 н.р. У 2014–2015 навчальному році в Україні навчалося лише 63172 іноземних студенти, що стало результатом політичної ситуації в Україні [1]. У бюджет надходження становили близько 150 млн дол. Ще близько 300 млн дол. становили додаткові витрати студентів на харчування-проживання. Дослідження Українського державного центру міжнародної освіти при МОН свідчать, що в Україні найбільше студентів з країн СНД – 49% (лідери – Туркменістан, Азербайджан, Грузія), Африки – 18% (Нігерія, Марокко, Гана), Близького Сходу – 16% (Ірак, Йорданія, Туреччина), Азії – 12% (Індія, Китай, В'єтнам). З країн ЄС – лише 2,3%. Трендові галузі знань навчання іноземних студентів такі: охорона здоров'я – 31% студентів-іноземців, економіка – 24%, гуманітарні науки – 5%, інженерія і зв'язок – 4%, правознавство – 4%, транспорт, будівництво й архітектура, ІТ – по 3% [1]. За напрямками навчання

переважає лікувальна справа – 24% іноземних студентів. Інші напрями підготовки (менеджмент, облік і аудит, фінанси і кредит, правознавство тощо) складають менше 10%.

Іноземні студенти приїжджають навчатися в Україну з різних причин: отримати диплом, отримати знання, отримати волю (жителі мусульманських країн) та ін. У результаті проведеного дослідження були визначені такі причини приїзду іноземних студентів в Україну: 1) зовнішні – причини прийняття рішення вчитися за кордоном: важко вступити у власній країні (Китай, Іран, Туреччина – 19%); бажання пізнати іншу країну (18%); престижно вчитись за кордоном (17%); нижчі ціни, ніж у себе в країні (Туреччина, Іран, Китай – 14%); низька якість освіти у власній країні (Молдова, Білорусія – 13%); не вдалося вступити в університет у власній країні, бажання вивчити іншу мову, відсутність бажаної спеціальності у власній країні, перспектив у власній країні (менше 10%); 2) внутрішні – причини прийняття рішення навчання в Україні: порівняно низькі ціни на вищу освіту (27%); в Україні живуть або працюють родичі (21%); високий рівень освіти в університетах України (13%); близьке розташування України (13%); порадили родичі/друзі (12%) [2].

Найпопулярнішими серед іноземців є такі вищі навчальні заклади: ХНУ ім. В. Каразіна, ХНЕУ ім. С. Кузнеця, Сумський державний університет, медичні університети Харкова, Одеси, Вінниці, Івано-Франківська, Києва, Тернополя. Загалом набір 2014-2015 року складає **близько 11 тисяч** іноземних студентів. При цьому 41% з них – це бакалаври, 28% – спеціалісти, 25% – мовна підготовка, 4% – магістри. Під час аналізу результатів опитування іноземних студентів, які навчаються в Україні, було виявлено, що вирішальними критеріями для них під час вибору вишу є: престижність університету (36%), якість освіти, що надає виш (31%) та наявність бажаної спеціальності (14%). Ціна не є вирішальним критерієм під час вибору вишу, оскільки з точки зору іноземців розбіжність цін в українських університетах є невеликою [2].

Цінова політика вищих навчальних закладів України, порівняно з вишами європейських країн, є більш прийнятною. Крім цього, наявний широкий спектр спеціальностей. Сильними сторонами вишів України, на відміну від країн Близького Сходу, Південно-Східної та Середньої Азії, а також Африки, є низька вартість проживання, наявність лабораторій, забезпечених технікою для проведення практичних занять. Якщо порівняти з країнами СНД, перевагами вишів України є, насамперед, низька ціна на освіту (порівняно з Росією), низька вартість проживання та лояльне ставлення до іноземців. Хоча порівняно з Білорусією, Молдовою, Туркменістаном ціни в Україні більш високі.

Для вищої освіти України можливість розширення експорту освітніх послуг стає вигідним, насамперед, з економічної точки зору, оскільки підготовка фахівців для зарубіжних країн є однією з найбільш вигідних

статей доходів бюджету, особливо в умовах слабкого фінансування сфери освіти. З точки зору підвищення якості освіти прагнення залучити іноземних студентів спонукає ВНЗ до формування системи підготовки фахівців з урахуванням вимог світового ринку праці до якості освіти та напрямів підготовки фахівців.

Література

1. *Актуальні статистично-аналітичні показники надання освітніх послуг іноземцям [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://intered.com.ua/Актуальні-статистично-аналітичні-показники>.*
2. *Співаковська Т. Можливості виходу українських вищих навчальних закладів на міжнародний ринок освітніх послуг [Електронний ресурс] / Т. Співаковська, Д. Гнатівська. – Режим доступу : http://ela.kpi.ua/bitstream/123456789/5506/1/16_kpi_2010_7.pdf*

УДК 351.851

Богдан Ковалюк, Валерій Лазарюк

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ДО ПИТАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УКРАЇНІ

Bogdan Kovalyuk, Valeriy Lazaryuk

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

ISSUES ASSURING QUALITY FOR INTERNATIONAL STUDENTS STUDYING IN UKRAINE

Успішна інтеграція української системи вищої освіти у міжнародну освітню систему перш за все пов'язана з гарантіями забезпечення високого рівня та якості теоретичної та практичної професійно-орієнтованої підготовки, забезпечення інтелектуального, наукового, інноваційного та культурного потенціалу випускників із числа іноземних громадян. Це може бути досягнуто шляхом оновлення нормативно-правового забезпечення реформи освіти в Україні, введенням у дію нових навчальних планів, підкріплених новими якісними навчальними програмами та вимогами до

компетентностей випускників. На нашу думку, такі плани та програми повинні бути узгоджені між предметно-методичними радами ВНЗ, що здійснюють підготовку іноземних громадян.

Якість освітньої послуги – найважливіший показник у конкуренції між країнами-лідерами міжнародної освіти, які постійно здійснюють модернізацію власних освітніх систем. Збереження чільних позицій України на ринку освітніх послуг (за кількістю студентів-іноземців) може бути забезпечене ВНЗ, які пройшли процедуру ліцензування.

Підготовка висококваліфікованих фахівців із числа іноземних громадян залежить від якості відбору кандидатів на навчання. Суттєве покращення якості відбору абітурієнтів можливе за умови створення та реалізації університетами власної системи набору. Укладання договору про співпрацю із фірмами-посередниками може здійснюватися тільки після того, як вони пред'являть документи кандидатів на навчання та після проведення співбесід за можливості із цими кандидатами. Підготовка освітніх менеджерів із кращих студентів-випускників також стане важливим елементом розробленої в навчальному закладі системи набору.

Збільшення кількості іноземців – це не лише зростання фінансових надходжень до університету від здійснення навчально-освітньої роботи, але і здобуття нового досвіду та можливість мультикультурного виховання студентів основних факультетів.

Позитивним під час зарахування іноземних абітурієнтів на навчання є впровадження співбесіди з мови навчання. Проведення навчання студентів англійською мовою вимагає також сертифікації професорсько-викладацького складу.

Необхідним є підвищення рівня інтернаціоналізації університетів через реалізацію двосторонньої академічної мобільності викладачів із європейськими вишами, що дасть змогу наповнити навчальні програми новими знаннями та інноваційними міжнародними методиками. Асоціації випускників та учасників міжнародних освітніх програм ВНЗ, національні земляцтва та об'єднання іноземних студентів суттєво доповнять мережу народної дипломатії та представництва вищої освіти України за кордоном.

Фундаментом системи якості освіти для іноземних громадян залишається методичне забезпечення навчального процесу.

Новітній ринок праці вимагає від сучасного навчального процесу обов'язкової присутності наукової складової. Залучення іноземних студентів до науково-дослідної роботи, подальша їхня рекомендація до міжнародних освітніх програм двох дипломів надає додаткові переваги в процесі проведення реклами та міжнародної рекрутизації.

Для створення цілісної системи забезпечення якості підготовки іноземних громадян пропонуємо створити Громадську раду при Українському державному центрі міжнародної освіти МОН України, який має найбільш тісний зв'язок із навчальними закладами, споживачами та

замовниками освітніх послуг. Основним завданням такої Ради буде постійна, а не епізодична розробка рекомендацій та пропозицій щодо нормативно-правового забезпечення організації прийому та набору іноземних громадян на навчання, правил перебування та реєстрації іноземних громадян на території України, організації навчального процесу для студентів-іноземців, створення комфортних умов для їхнього проживання та адаптації в освітньо-виховний процес. Все це сприятиме підвищенню якості освіти, яку здобувають іноземні громадяни в Україні.

**УДК 378 Довгань Ю. А.,
Грузін В. Я.**

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЯК СПОЖИВАЧІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВНЗ УКРАЇНИ

Iuliya Dovhan', Volodymyr Gruzin

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

RIGHTS PROTECTION OF FOREIGN STUDENTS AS INTELLECTUAL POTENTIAL CONSUMERS OF UKRAINIAN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Існуюча в Україні проблема виникнення і розвитку механізму захисту прав та інтересів іноземних споживачів у всіх сферах суспільного життя є досить новою і для української системи вищої освіти. В науковій літературі проблема захисту прав споживачів переважно освітлюється в економічно-правовому аспекті, поза зв'язку з теорією і практикою управління якістю надання освітніх послуг іноземним студентам в українських ВНЗ. Тому наявною є можливість дослідження розвитку механізмів захисту прав споживачів навчально-освітніх послуг студентів-іноземців, зародження і становлення норм взаємовідносин між студентом та викладачем як представниками різних державно-політичних, правових, культурних та освітніх традицій своїх країн.

Успішна співпраця ВНЗ зі студентами-іноземцями не обмежується лише умінням викладача всіма існуючими засобами його власної педагогічної майстерності донести до них необхідні знання, сформулювати у

таких студентів відповідні професійні вміння і навички. Серйозне значення для успішного засвоєння іноземними студентами наявного інтелектуального потенціалу нашого університету має розуміння ними правового аспекту їх статусу як споживача інтелектуального потенціалу нашого університету, а також правові основи їх адаптації до сучасного повсякденного побутового сьогодення українського соціуму.

Однак, лише одностороннє усвідомлення такими студентами їх освітніх прав не стає гарантом для того, щоб вони успішно здійснювали засвоєння необхідної інформації на лекції, семінарі, під час лабораторних занять. Оскільки в здійсненні навчального процесу бере активну участь і викладач, то він також зобов'язаний мати необхідні знання стосовно освітянських прав і обов'язків студентів-іноземців. При цьому викладачу слід чітко уявляти і розуміти всю складність інтелектуального засвоєння ними мовленнєвого діалогу на професійні теми, психологічну напруженість в їх адаптації до традицій та звичаїв побуту. Також важливо самому викладачу пройти т.з. «правовий лікбез» щодо і власних прав і обов'язків в стосунках майбутнього безконфліктного спілкування із студентом-іноземцем. Вважаємо, що викладачі, які працюють зі студентами-іноземцями повинні також володіти знаннями міжнародного права, особливо тих його елементів, що стосуються взаємної відповідальності обох суб'єктів навчального процесу (студента і викладача) за дотримання іноземцями їх прав як споживачів інтелектуального капіталу України.

Управління Державної міграційної служби України в Тернопільській області

ПРАВИЛА ПЕРЕБУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УКРАЇНІ. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ВНЗ ТА ОРГАНАМИ ДМС

Державна міграційна служба України (ДМС України) є центральним органом виконавчої влади, діяльність якого спрямовується і координується Кабінетом Міністрів України через Міністра внутрішніх справ України.

ДМС України входить до системи органів виконавчої влади та утворюється для реалізації державної політики у сферах міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів.

ДМС України відповідно до покладених на неї завдань, зокрема:

бере участь у межах, визначених законодавством, у вирішенні питань, пов'язаних із навчанням в Україні іноземців та осіб без громадянства;

здійснює оформлення і видачу іноземцям та особам без громадянства запрошень для в'їзду в Україну, документів для тимчасового перебування або постійного проживання в Україні, а також виїзду за її межі, проставляє в документах, що посвідчують особу іноземців та осіб без громадянства, відмітки про заборону в'їзду в Україну в передбачених законодавством випадках;

приймає рішення щодо скорочення строку перебування іноземців та осіб без громадянства в Україні, примусове повернення та видворення, заборону в'їзду в Україну іноземців та осіб без громадянства з України, здійснює дії, пов'язані з реалізацією вищевказаних заходів;

проводить ідентифікацію іноземців та осіб без громадянства, які втратили документи, що посвідчують особу;

здійснює відповідно до закону заходи щодо запобігання та протидії нелегальній (незаконній) міграції, іншим порушенням міграційного законодавства;

здійснює відповідно до закону державний контроль за дотриманням законодавства у сфері міграції (імміграції та еміграції), у тому числі протидії нелегальній (незаконній) міграції, громадянства, реєстрації фізичних осіб, біженців та інших визначених законодавством категорій мігрантів, у випадках, передбачених законодавством, притягає порушників до адміністративної відповідальності;

ДМС України здійснює свої повноваження безпосередньо та через головні управління (управління) міграційної служби в областях, місті Києві, відділи (сектори) міграційної служби в районах та у містах.

Іноземці та особи без громадянства, які перебувають в Україні на законних підставах, користуються тими самими правами і свободами, а також несуть такі самі обов'язки, як і громадяни України, за винятками, встановленими Конституцією, законами чи міжнародними договорами України.

Іноземці та особи без громадянства, які перебувають під юрисдикцією України, незалежно від законності їхнього перебування, мають право на визнання їхньої правосуб'єктності та основних прав і свобод людини.

Іноземці та особи без громадянства зобов'язані неухильно додержуватися Конституції та законів України, інших нормативно-правових актів, не посягати на права і свободи, честь і гідність інших людей, інтереси суспільства та держави.

Іноземці та особи без громадянства, які прибули в Україну з метою навчання та отримали посвідку на тимчасове проживання, вважаються такими, які на законних підставах перебувають на території України на період навчання.

Підставою для видачі посвідки на тимчасове проживання у даному випадку є заява іноземця або особи без громадянства, дійсний поліс медичного страхування, документ, що підтверджує факт навчання в Україні, та подання (клопотання) навчального закладу із зобов'язанням повідомити ДМС про відрахування з такого закладу та документ, що підтверджує факт навчання в Україні.

Реєстрація іноземців та осіб без громадянства, які в'їжджають в Україну, здійснюється в пунктах пропуску через державний кордон України органами охорони державного кордону.

Строк перебування іноземців та осіб без громадянства на території України продовжується у разі, коли вони прибули: за довгостроковою візою, якщо протягом строку дії візи з поважних причин не оформлено посвідки на постійне чи тимчасове проживання, за умови подання підтверджувальних документів – на період не більш як один місяць.

Для оформлення посвідки на тимчасове проживання до територіального органу ДМС України за місцем проживання іноземний студент подає такі документи:

паспортний документ іноземця (після пред'явлення повертається), з візою типу Д, якщо інше не передбачено законодавством і міжнародними договорами України, та копії сторінок паспорта з особистими даними і візою; переклад українською мовою сторінки паспортного документа іноземця або документа, що посвідчує особу без громадянства, з особистими даними, засвідчений у встановленому законодавством порядку;

квитанції про сплату обов'язкових платежів;

клопотання (подання) приймаючої сторони щодо оформлення іноземцеві посвідки на тимчасове проживання, дійсний поліс медичного страхування, документ, що підтверджує факт навчання в Україні, та зобов'язання навчального закладу повідомити територіальний орган ДМС про відрахування з такого закладу;

чотири фотокартки іноземця та особи без громадянства розміром 3,5 x 4,5 сантиметра (на матовому папері).

Посвідка на тимчасове проживання іноземним студентам видається на період навчання, який зазначається в документі, що підтверджує факт навчання в Україні.

У разі, коли протягом строку дії посвідки на тимчасове проживання у документах змінилися відомості, такі документи подаються протягом 10 днів з моменту настання таких змін до територіального органу ДМС, який видав посвідку.

У разі відсутності підстав для продовження строку дії посвідки на тимчасове проживання іноземний студент зобов'язаний в семиденний строк знятися з реєстрації місця проживання та виїхати за межі України. При цьому посвідка на тимчасове проживання передається приймаючій стороні – ВНЗ, яка зобов'язана подати її територіальному органу ДМС за місцем

проживання іноземного студента протягом десяти днів з моменту зняття з реєстрації.

Нездана посвідка на тимчасове проживання вважається недійсною.

Посвідка видається іноземцеві та особі без громадянства під розписку після пред'явлення паспортного документа іноземця або документа, що посвідчує особу без громадянства, в якому на останній вільній сторінці проставляється відмітка, про отримання посвідки за встановленим МВС зразком, що скріплюється печаткою.

Обмін посвідки здійснюється у разі:

зміни прізвища, імені та по батькові іноземця та особи без громадянства тощо;

установлення розбіжностей у записах (невідповідності внесених до посвідки записів записам в інших документах);

непридатності посвідки до користування (пошкодження з різних причин тощо).

Для обміну посвідки подаються:

заява, зразок якої встановлюється МВС; паспортний документ іноземця або документ, що посвідчує особу без

громадянства (після пред'явлення повертається), та його копія;

посвідка, що підлягає обміну; квитанція про сплату обов'язкових платежів;

документи, що підтверджують обставини, на підставі яких посвідка підлягає обміну (документи, видані компетентними органами іноземних держав, підлягають легалізації в установленому порядку, якщо інше не передбачено міжнародними договорами України);

дві фотокартки іноземця та особи без громадянства розміром 3,5 x 4,5 сантиметра (на матовому папері).

У разі пошкодження чи втрати посвідки іноземець та особа без громадянства може звернутися за отриманням нової посвідки в порядку, встановленому для її обміну чи продовження строку її дії, до територіального органу за місцем проживання.

Про втрату посвідки іноземець та особа без громадянства або приймаюча сторона зобов'язані негайно повідомити органи внутрішніх справ за місцем втрати та територіальному органу ДМС за місцем видачі, який інформує про це протягом п'яти днів ДМС та Адміністрацію Держприкордонслужби. Втрачена посвідка визнається недійсною та в разі її вилучення підлягає знищенню.

4. Іноземні студенти, які тимчасово проживають в Україні, зобов'язані протягом тридцяти календарних днів після зняття з реєстрації місця проживання та прибуття до нового місця проживання зареєструвати місце проживання. Реєстрація місця проживання особи здійснюється в день подання особою документів. Реєстрація місця проживання за заявою особи

може бути здійснена з одночасним зняттям з реєстрації попереднього місця проживання.

Для реєстрації особа подає:

письмову заяву;

документ, до якого вносяться відомості про місце проживання;
квитанцію про сплату адміністративного збору; документи, що
підтверджують право на проживання в житлі,

перебування або взяття на облік у спеціалізованій соціальній установі,
закладі соціального обслуговування та соціального захисту, проходження
служби у військовій частині, адреса яких зазначається під час реєстрації;

Зняття з реєстрації місця проживання особи здійснюється на підставі:

заяви особи або її представника, що подається до органу реєстрації;

судового рішення, яке набрало законної сили, про позбавлення права

власності на житлове приміщення або права користування житловим
приміщенням, про виселення, про визнання особи безвісно відсутньою або
оголошення її померлою;

інших документів, які свідчать про припинення:

підстав для перебування на території України іноземців та осіб без
громадянства;

підстав для проживання або перебування особи у спеціалізованій
соціальній установі, закладі соціального обслуговування та соціального
захисту;

підстав на право користування житловим приміщенням.

Іноземні студенти, які порушили вимоги законодавства щодо реєстрації
місця проживання, несуть відповідальність згідно із законом, зокрема,
недодержання іноземцями та особами без громадянства встановленого
порядку пересування і зміни місця проживання, тягне за собою накладення
штрафу від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів
громадян. (ч.1 ст.203 Кодекс України про адміністративні правопорушення).

З метою отримання адміністративної послуги з оформлення та видачі
запрошення на отримання візи для в'їзду в Україну може звернутися
приймаюча сторона – фізична чи юридична особа, громадяни України,
іноземці та особи без громадянства, які постійно проживають або тимчасово
проживають на території України.

Для оформлення запрошення до територіального органу чи підрозділу
ДМС України за місцем свого проживання фізичні особи подають такі
документи:

заяву фізичної особи для оформлення запрошення іноземцю чи особі
без громадянства на отримання візи для в'їзду в Україну;

паспортний документ (після пред'явлення повертається) та копію його
сторінок з особистими даними;

посвідку на постійне чи тимчасове проживання (після пред'явлення повертається) та копію її сторінок з особистими даними (якщо приймаючою стороною є іноземець чи особа без громадянства);

копію сторінки паспортного документа іноземця або документа, що посвідчує особу без громадянства, з особистими даними особи, яку запрошено, з перекладом українською мовою, засвідченим у встановленому порядку;

інформацію, що підтверджує наявність достатнього фінансового забезпечення для покриття витрат, пов'язаних з перебуванням іноземця та особи без громадянства на території України.

За надання вказаної адміністративної послуги справляється державне мито та адміністративний збір.

Територіальні органи та підрозділи ДМС України оформляють запрошення в строк, що не перевищує двадцять робочих днів з дня звернення достроково – до десяти робочих днів.

Іноземці та особи без громадянства для в'їзду в Україну, перебування на території України, транзитного проїзду через територію України та виїзду за її межі до іншої держави, якщо інше не визначено законами, повинні мати кошти в 20-кратному розмірі прожиткового мінімуму на одну особу з розрахунку на місяць, встановленого в Україні на день їхнього в'їзду в Україну.

Якщо строк перебування іноземця або особи без громадянства в Україні становить менше або більше одного місяця, зазначена сума ділиться на середньоарифметичну кількість днів місяця (30 діб) та множиться на планову кількість днів (до цієї суми додається п'ять днів) перебування, а саме:

$$\PhiЗ = ((20 \times \text{Птіп}) : 30) \times (\text{КД} + 5),$$

де $\PhiЗ$ – достатнє фінансове забезпечення; Птіп – прожитковий мінімум на одну особу з розрахунку на місяць;

КД – планова кількість днів перебування на території України.

Під час визначення достатнього фінансового забезпечення іноземця або особи без громадянства враховуються належно підтверджені фінансові зобов'язання приймаючої сторони, що запросила іноземця або особу без громадянства.

Контроль за наявністю достатнього фінансового забезпечення іноземців та осіб без громадянства для в'їзду в Україну, перебування на території України, транзитного проїзду через територію України та виїзду за її межі до іншої держави або наявності у них можливості отримати достатнє фінансове забезпечення в законний спосіб на території України здійснюють територіальні органи або підрозділи ДМС під час продовження строку перебування на території України та під час оформлення запрошень іноземцям та особам без громадянства на отримання візи для в'їзду в Україну.

Наявність достатнього фінансового забезпечення встановлюється шляхом:

вивчення документа, в якому зазначено суму коштів та на підставі якого можна отримати кошти в банківських установах України;

візуального огляду платіжної картки міжнародних платіжних систем та вивчення виписки з особового банківського рахунка заявника, що підтверджує наявну суму коштів (виписки з банкомата);

вивчення документа, що підтверджує бронювання або оплату житла та харчування в Україні;

вивчення договору на туристичне обслуговування (ваучер); перевірки проїзного квитка для повернення до країни громадянської належності або країни постійного проживання, або до третьої країни з фіксованою датою.

У разі наявності достатнього фінансового забезпечення іноземцю або особі без громадянства в установленому законодавством порядку оформляється запрошення на отримання візи для в'їзду в Україну.

Посвідка на тимчасове проживання скасовується територіальним органом ДМС, який її видав, у разі:

отримання від органу внутрішніх справ, іншого органу виконавчої влади, який у межах наданих йому повноважень забезпечує дотримання вимог законодавства про правовий статус іноземців та осіб без громадянства, інформації про те, що посвідку видано на підставі неправдивих відомостей, підроблених чи недійсних документів;

отримання вмотивованого клопотання приймаючої сторони про скасування посвідки (у тому числі в разі звільнення іноземця та особи без громадянства із займаної посади) або припинення діяльності приймаючої сторони – юридичної особи;

коли іноземця та особу без громадянства засуджено в Україні до позбавлення волі;

коли дії іноземця та особи без громадянства загрожують національній безпеці, громадському порядку, здоров'ю, захисту прав і законних інтересів громадян України та інших осіб, що проживають в Україні;

коли уповноваженим органом прийнято рішення про примусове повернення іноземця та особи без громадянства або їх примусове видворення за межі України;

інших випадках, передбачених законами.

Копія рішення про скасування посвідки на тимчасове проживання видається територіальним органом ДМС, який прийняв таке рішення, іноземцеві та особі без громадянства під розписку або надсилається рекомендованим листом таким особам і приймаючій стороні не пізніше ніж протягом п'яти днів з дня його прийняття.

У разі прийняття рішення про скасування посвідки вона підлягає вилученню та знищенню. При цьому відмітка про видачу посвідки в паспортному документі іноземця анулюється.

Іноземець та особа без громадянства протягом місяця з дня отримання копії рішення про скасування посвідки на тимчасове проживання має право на його оскарження шляхом звернення до ДМС або суду. Оскарження такого рішення зупиняє його виконання.

Наявність прав іноземців та осіб без громадянства прямо пов'язана із законністю їх перебування на території України, в разі порушення певних встановлених державою умов їх перебування останні несуть відповідальність, яка поділяється на загальну та спеціальну.

Загальна відповідальність полягає в тому, що іноземці, які вчинили злочин, адміністративне правопорушення, несуть відповідальність на загальних підставах, як і громадяни України.

До спеціальних видів відповідальності належать:

відповідальність за порушення порядку перебування в Україні, транзитного проїзду через її територію;

скорочення строку тимчасового перебування в Україні та заборона в'їзду в Україну;

примусове повернення та видворення за межі України.

Іноземцю та особі без громадянства, які порушують законодавство України, якщо ці порушення не передбачають адміністративної або кримінальної відповідальності, може бути скорочено визначений їм строк перебування в Україні. Такий строк також може бути також скорочено, якщо в іноземця та особи без громадянства відпали підстави для його подальшого перебування в Україні.

Частиною 1 ст. 203 КУпАП передбачена адміністративна відповідальність іноземців та осіб без громадянства: порушення іноземцями та особами без громадянства правил перебування в Україні, тобто проживання без документів на право проживання в Україні, за недійсними документами або документами, термін дії яких закінчився, або працевлаштування без відповідного дозволу на це, якщо необхідність такого дозволу передбачено законодавством України, або недодержання встановленого порядку пересування і зміни місця проживання, або ухилення від виїзду з України після закінчення відповідного терміну перебування, неприбуття без поважних причин до визначеного місця навчання або працевлаштування після в'їзду в Україну у визначений строк, а так само порушення правил транзитного проїзду через територію України, крім порушень, передбачених частиною другою цієї статті, тягнуть за собою накладення штрафу від тридцяти до п'ятдесяти неоподатковуваних мінімумів доходів громадян.

Нелегальний мігрант – іноземець або особа без громадянства, яка перетнула державний кордон поза пунктами пропуску або в пунктах

пропуску, але з уникненням прикордонного контролю і невідкладно не звернулася із заявою про надання статусу біженця чи отримання притулку в Україні, а також іноземець або особа без громадянства, яка законно прибула в Україну, але після закінчення визначеного терміну перебування втратила підстави для подальшого перебування та ухиляються від виїзду з України.

Під термінами „примусове повернення” та „примусове видворення” слід розуміти систему адміністративно-правових заходів, спрямованих на примушування іноземців та осіб без громадянства покинути територію України всупереч їхній волі та бажанню.

Пункт тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні, є державною установою, що призначена для тимчасового утримання іноземців та осіб без громадянства у разі, коли вони не виконали в установленій строк без поважних причин рішення про примусове повернення або є обґрунтовані підстави вважати, що вони ухилятимуться від виконання такого рішення та відносно них судом прийнято рішення про примусове видворення за межі України, або вони прибули на територію України відповідно до міжнародних договорів про реадмісію, або не мають законних підстав для перебування на території України і підлягають примусовому видворенню за її межі.

Відповідно до Закону іноземці можуть бути:

примусово повернуті в країну походження або третю країну на підставі рішення територіальних органів та підрозділів ДМС або

примусово видворенні на підставі винесеного за позовом територіальних органів ДМС рішення адміністративного суду про примусове видворення.

Примусове повернення передбачає виїзд іноземця з України за рішенням територіальних органів та підрозділів ДМС, з подальшим повідомленням протягом 24 годин про підстави прийняття такого рішення прокурора з оформленням відповідних документів, доведенням до іноземця зобов'язання про його самостійний виїзд з України у визначений у рішенні строк та здійсненням подальшого контролю за виконанням іноземцем цього зобов'язання.

Контроль за правильним і своєчасним виконанням рішення про примусове повернення іноземця здійснюється територіальним органом або територіальним підрозділом ДМС, який його прийняв.

З метою контролю за виконанням іноземцем та особою без громадянства рішення про примусове повернення може застосовуватись супровід такої особи по території України до пункту пропуску через державний кордон.

Примусове повернення не застосовується до іноземців та осіб без громадянства, які не досягли 18-річного віку, щодо осіб, на яких поширюється дія Закону України „Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту”.

У випадку невиїзду іноземця за межі України уживаються заходи щодо його розшуку та видворення у примусовому порядку, тобто у разі виявлення та затримання особи, яка перебуває в Україні без документів, що посвідчували б її особу, чи за недійсними документами територіальний орган ДМС звертається до суду з адміністративним позовом про примусове видворення іноземця або особи без громадянства.

Розміщення іноземців у ПТПП здійснюється адміністрацією такого пункту на підставі відповідного рішення територіального органу ДМС згідно з актом, складеним пунктом тимчасового перебування та органом, який доставив іноземців до пункту.

Іноземці перебувають у ПТПП протягом строку, необхідного для виконання рішення адміністративного суду про примусове видворення, але не більше ніж дванадцять місяців.

У разі відсутності в іноземця документів, що посвідчують особу, територіальні органи ДМС, вживають заходів щодо їх ідентифікації та документування.

Якщо в Україні відсутня акредитована в Україні дипломатична установа країни походження іноземця запити до компетентних органів відповідної країни щодо його ідентифікації надсилаються через Департамент консульської служби МЗС.

Діяльність злочинних угруповань, які діють у сфері нелегальної міграції, дедалі частіше характеризується пошуком нових схем та механізмів організації незаконного переправлення іноземців в Україну з подальшим переміщенням останніх до країн Західної Європи.

Тому заслуговує на увагу так званий „студентський” канал (проникнення нелегалів під виглядом навчання в українських вищих навчальних закладах). „Мігранти-студенти” вдаються до послуг фізичних та юридичних осіб, які оформлюють їм запрошення навчальних закладів України, на підставі яких вони одержують візу для в'їзду в Україну.

У зв'язку з цим виникає необхідність організації та здійснення спільних заходів, спрямованих на недопущення використання цієї процедури для організації каналів незаконної міграції.

Керівництвом навчальних закладів повинні вживатися заходи адміністративно-правового характеру, які будуть запобігати нелегальній міграції та попереджати скоєння злочинів як іноземцями, так і відносно них.

11. Особливо слід звернути увагу на обов'язки адміністрації вищих навчальних закладів дотримуватись законодавства України щодо правового статусу іноземців та осіб без громадянства та реального виконання зобов'язань приймаючої сторони. Зокрема, це стосується обов'язку своєчасно повідомляти про відрахування студентів з навчання, про відсутність останніх за місцем проживання.

Необхідно посилити контроль керівництва ВНЗ за відповідальними посадовими особами навчальних закладів щодо своєчасного подання

іноземними студентами клопотання про продовження строку посвідок на тимчасове проживання, зокрема, не пізніше ніж за 15 днів до закінчення строку дії (п. 10 постанови Кабінету Міністрів України від 28.03.2012 № 251).

З метою гарантування своєчасного виїзду за межі України у випадку припинення законних підстав перебування вважаємо за доцільне запровадити практику забезпечення студентів „міграційними” страховими полісами, передбачити можливість у контракті/договорі між ВНЗ та іноземним студентом попередньої оплати всіх витрат, пов'язаних із примусовим поверненням та видворенням іноземців та осіб без громадянства.

Література

1. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод 1950 року,
2. Конвенція про статус біженців,
3. Конвенція проти катувань та інших жорстоких, нелюдських або таких, що принижують гідність, видів поводження і покарання 1984 року
4. Конвенція про права дитини від 20 листопада 1989 року;
5. Конституція України;
6. Кодекс України про адміністративні правопорушення;
7. Кодекс адміністративного судочинства України;
8. Закон України „Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства”;
9. Закон України „Про біженців та осіб, які потребують додаткового або тимчасового захисту”;
10. Постанова Кабінету Міністрів України від 28 березня 2012 року № 251 „Про затвердження Порядку оформлення, виготовлення і видачі посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання і технічного опису їх бланків та внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 26 грудня 2002 р. № 1983”;
11. Постанова Кабінету Міністрів України від 15 лютого 2012 року № 150 „Про затвердження Порядку продовження строку перебування та продовження або скорочення строку тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства на території України”;
12. Постанова Кабінету Міністрів України від 04.12.2013 № 884 „Про затвердження Порядку підтвердження достатнього фінансового забезпечення іноземців та осіб без громадянства для в'їзду в Україну, перебування на території України, транзитного проїзду через територію України і виїзду за її межі та визначення розміру такого забезпечення”;
13. Постанова Кабінету Міністрів України від 8 лютого 2012 року № 70 „Про внесення змін до постанови Кабінету Міністрів України від 17 липня 2003 року № 1110 (Про затвердження Типового положення про пункт тимчасового перебування іноземців та осіб без громадянства, які незаконно перебувають в Україні)”;
14. Наказ Міністерства внутрішніх справ України, Адміністрації Державної прикордонної служби України, Служби безпеки України від № 353/271/150

- „Про затвердження Інструкції про примусове повернення і примусове видворення з України іноземців та осіб без громадянства”, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 21 травня 2012 року за № 806/21119;*
15. *Наказ МВС від 15.07.2013 № 681 „Про затвердження Тимчасового порядку розгляду заяв для оформлення посвідки на постійне проживання та посвідки на тимчасове проживання”, зареєстровано в міністерстві юстиції України 6 серпня 2013 року за № 1335/23867;*
16. *Наказ МВС від 17.12.2013 № 1235 „Про затвердження Інструкції про порядок прийняття Державною міграційною службою України та її територіальними органами рішень про заборону в'їзду в Україну іноземцям та особам без громадянства”, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 11 січня 2014 року за № 25/24802;*
17. *Наказ МВС від 15.11.2013 № 1104 „Про затвердження Порядку оформлення запрошень іноземцям та особам без громадянства на отримання візи для в'їзду в Україну, зареєстровано в Міністерстві юстиції України 5 грудня 2013 року за № 2060/24592.*

УДК 378.14-054.6

Наталія Науменко

ДП «Інформаційно-іміджевий центр» Міністерства освіти і науки України, Україна

ВИЗНАННЯ ІНОЗЕМНИХ ДОКУМЕНТІВ ПРО ОСВІТУ ЯК СКЛАДОВА СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ

Natalia Naumenko

SE “Information and Image Centre” Ministry of Education and Science of Ukraine, Ukraine

RECOGNITION OF FOREIGN DOCUMENTS ON EDUCATION, AS PART OF THE QUALITY ASSURANCE SYSTEM

Однією з вимог при вступі іноземців до українських вищих навчальних закладів є проходження процедури визнання документа про освіту, отриманого в іншій країні, на підставі якого здійснюється вступ. Відповідно до Конвенції про визнання іноземних кваліфікацій з вищої освіти в європейському регіоні (Лісабонська конвенція), учасницею якої є і Україна,

визнання – це формальне підтвердження компетентним органом якості іноземної освітньої кваліфікації для цілей доступу до навчання та/або фахової діяльності. «Формальне підтвердження» в контексті цього міжнародного документа не означає формальність самої процедури. У країнах Європи ця процедура практикується вже кілька десятків років, на відміну від України, де перші кроки в цьому напрямі зроблено 15 років тому. Прийняття Лісабонської конвенції передували кілька інших міжнародних документів. Станом на сьогодні рекомендації та методики здійснення визнання розробляються під патронатом Ради Європи та ЮНЕСКО. Для координації зусиль між країнами в цьому напрямі, напрацювання єдиних підходів до визнання, а також інформаційного обміну створено мережу національних інформаційних центрів з академічної мобільності та визнання (мережа ENIC-NARIC)⁵. Головним же завданням процедури є убезпечити суспільство від шахрайських документів, некваліфікованих фахівців, а університети забезпечити абітурієнтами з відповідним рівнем освіти та здатними опанувати певні освітні програми.

В Україні, на жаль, цілі та завдання процедури визнання не усвідомлені, про що свідчать численні порушення, які виявлялися протягом останніх 5 років. Найпоширенішими є такі порушення, які допускають ВНЗ під час набору іноземців на навчання:

- зарахування на навчання на підставі освітніх документів, які не надають його власнику доступ до програм вищої освіти в країні походження, що є прямим порушенням Лісабонської конвенції та українського законодавства;
- зарахування на підставі освітніх документів, виданих іноземними освітніми установами із сумнівним статусом;
- некоректне визначення освітнього рівня, ступеня і його еквівалента в українській системі освіти;
- складання протягом короткого періоду великої академічної різниці, яка за обсягом може дорівнювати 1-2 семестрам навчання;
- зарахування на освітню програму зі спеціальності, що не є близькою до попередньої освіти (ступеня чи періоду навчання) тощо.

З прийняттям Закону України «Про вищу освіту» 2014 року значних змін зазнала процедура визнання іноземних документів про освіту. Відповідно до наказу МОН від 05.05.2015 р. № 504 «Деякі питання визнання юстиції України 27.05.2015 р. за № 614/27059, затверджено нові Порядки визнання ступенів вищої освіти, здобутих в іноземних університетах, та документів про середню, середньо-професійну і професійну освіту. Ці законодавчі акти містять нові норми, які запроваджуються в Україні вперше. Зокрема, вищим навчальним закладам України надано повноваження на проведення процедури визнання іноземних освітніх документів з метою навчання або працевлаштування їх власників у цих закладах. Таким чином, ВНЗ можуть приймати самостійні рішення про визнання таких документів з урахуванням своїх вимог до абітурієнтів і наукових кадрів. Міністерство фактично

відмовилося від повноважень на монопольне прийняття рішень про визнання іноземних документів, які за своєю суттю мали дозвільний характер. Це стало реальним кроком у напрямку децентралізації функцій Міністерства та підвищення автономії українських ВНЗ. В основу порядків визнання закладено методика проведення процедури визнання у відповідності з останніми рекомендаціями Комітету Лісабонської конвенції.

Проте нові повноваження, які надано ВНЗ, це не тільки нові можливості, а й певні обов'язки та відповідальність як перед своїми студентами, так і перед суспільством. Наслідки помилкових, некоректних рішень та таких, що не відповідають міжнародним та українським нормативно правовим актам, можуть бути негативними і для випускника, і для університету та української системи освіти загалом. Для прикладу:

- невизнання кваліфікації випускника українського ВНЗ, оскільки в багатьох країнах під час процедури визнання перевіряється весь ланцюг опанованих освітніх рівнів і здобутих ступенів;
- судові позови від випускників;
- внесення іноземними організаціями з визнання українського ВНЗ до списку таких, що надають освіту сумнівної якості, та списку «фабрик дипломів» – установ, що видають себе за ВНЗ;
- ускладнення процедури визнання або невизнання дипломів такого ВНЗ в окремих країнах або цілих регіонах. Вже є інформація, що кілька українських ВНЗ потрапили у зону підвищеної уваги визнавачів дипломів у кількох країнах та їх власники мають проблеми із визнанням своїх кваліфікацій;
- ускладнення процедури визнання для дипломів усіх українських ВНЗ можуть бути запроваджені окремими країнами. Такі сигнали вже надійшли з кількох країн, які є традиційними і ключовими ринками набору іноземних студентів для українських ВНЗ.

Таким чином, процедура визнання є однією зі складових системи забезпечення якості освіти. Побудова прозорої та надійної процедури визнання іноземних документів про освіту є не тільки правом і обов'язком ВНЗ, а й нагальною потребою для підвищення якості освіти та підтримання довіри до українського диплома. Опанування методики процедури та напрацювання практичного досвіду вимагає від ВНЗ певних зусиль та організаційних ресурсів. На перших кроках для тих ВНЗ, хто опановуватиме самостійне проведення процедури, методичну та консультативну допомогу може надати Національний інформаційний центр академічної мобільності⁶, а для ВНЗ, які не мають відповідних організаційних ресурсів, центр може надавати висновок за результатом процедури.

Література

1. *Закон України "Про вищу освіту"*
2. *Конвенція про визнання кваліфікацій з вищої освіти в Європейському регіоні, Лісабон, 1997*
3. *Порядок визнання здобутих в іноземних вищих навчальних закладах ступенів вищої освіти (затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 05.05.2015 № 504).*

4. *Порядок визнання в Україні документів про середню, середню професійну, професійну освіту, виданих навчальними закладами інших держав (затверджено Наказом Міністерства освіти і науки України від 05.05.2015 № 504).*
5. *Сайт міжнародної мережі національних інформаційних центрів академічної мобільності та визнання <http://www.enic-naric.net>*
6. *Постанова Кабінету Міністрів України від 31.08.2011 № 924 "Питання національного інформаційного центру академічної мобільності".*
7. *Сайт Національного інформаційного центру академічної мобільності ENIC Ukraine www.enic.in.ua*

UDC 378.1

Volodymyr Shanaida¹, Ruslan Skliarov¹, Emil Kolev²

¹ Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

² Schmalkalden University of applied sciences, Germany

THE ROLE OF INTERNATIONAL EDUCATION PROGRAMS OF SCHMALKALDEN UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES, (GERMANY) IN THE EDUCATIONAL PROCESS FOR FOREIGN STUDENTS

Володимир Шанайда¹, Руслан Склярів¹, Еміль Колєв²

¹ Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

² Університет прикладних наук, (м. Шмалькальден, Німеччина)

РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ УНІВЕРСИТЕТУ ПРИКЛАДНИХ НАУК (НІМЕЧЧИНА) У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

The effectiveness of training specialist of engineering industry defined his professional degree of adaptation to the market (competitive) conditions in the labor market. The international contingent of students enrolled in TNTU and other European universities interested in this level of training, when the knowledge and practical skills will quickly integrate into the production staff and the best way to demonstrate your professional potential.

An effective tool of such preparation is holding of short-term international educational programs. Annually conduct such scientific forums at the University of Applied Sciences¹ (Schmalkalden, Germany) under the direction of coordinator of international cooperation of the Faculty of Mechanical Engineering Professor E.Kolev. Since the beginning of semester at the University begins registration of students who wish to participate in this event. Along with registering announced the composition of speakers from around the world and topics of lectures. A month before the collection of materials of all lectures covered on the website forum. Under these conditions, students can choose the speaker and the material that interests them most.

¹ <http://www.hs-schmalkalden.de/en/Home.html>

The experience of the last International Week of Engineering Sciences (7-12 December 2015) to the students were given a lecture² on: Hard coatings and their application on cutting tools; Wind Turbines Introduction; Speed control of hydraulic actuators; Using of the system design of MathCAD in engineering calculations; Vehicle Safety with focus on Airbag Sensing; Protective Atmospheres in Fusion Welding Processes; Residual Stress Analysis by X-ray Diffraction; Step-7 programming and mechatronic applications, and so on. The work of this scientific forum attended by academics from Germany, Bulgaria, Finland, Brazil, Ukraine and Turkey. Lectures, work-shops and reports of other extracurricular activities carried out in English. This approach contributed to the development of communication skills of students, staff members of faculty of Schmalkalden University of Applied Sciences and among the invited guests. Gaining such experience of international communication during such events contributes to the further improvement of language training, development and improvement of practical skills on the presentation a knowledge of different areas of science and manufacture.

The educational component of the program is as follows: students are working independently to review material submitted; during the school week listening to lectures, participate in discussions of research directions of teachers of different universities, thematic seminars. Lectures and presentations of invited participants listened of students and university teachers; preparing for the delivery of the final comprehensive exam. On the final exam submitted five questions for each lecture, which listened to the student. Mandatory number of lectures that students must attend pre-conditioned. Subject to successful completion of a comprehensive final exam student enrolled 2.5 ECTS credits workload.

Implementation of such educational programs allow students to orient in the direction of educational, scientific and production trends in the various universities in the world, objectively assess their level of the results of final exam. Excursions to factories within this program expand cognitive aspect among students and among teachers. Rapidly changing production conditions prompts an adjustment to the content of individual subjects. In this way the graduates always oriented in modern areas of research, areas of improvement of production processes, promising areas of production in general.

The development of international cooperation between different universities promotes academic mobility as students and teachers. The result of this collaboration is the emergence of new educational programs, exchange of experience, introduction of scientific developments into production. Develops its activity other forms of practical activities of students and teachers, such as the Start-Up and FabLab. Today the activity of each participant of process of the education can be displayed all over the world through the dissemination of information within these educational, production and social programs.

² <http://www.hs-schmalkalden.de/Engineering+Week.html>

It is time to change the vision of the educational process as rigid algorithm implementation of the curriculum. The university administration should promote the expression of creative activity of students, development of new educational and industrial platforms and mobile respond to changing production needs.

UDC 37 (689.4)

Liudmyla Moroz

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

EDUCATION IN ZAMBIA: AN OVERVIEW

The Republic of Zambia is a landlocked country with a total surface area of 752,614 square kilometres. It is situated on a high plateau in south-central Africa and takes its name from the Zambezi River [5]. Zambia has experienced rapid economic growth over the last decade as Africa's second largest copper producer after the DR Congo [6].

Furthermore, Zambia has one of the world's fastest growing populations with the UN projecting that its population of over 13 million (according to the 2010 census of population and housing) will triple by 2050 [6]. The 2010 census estimates that 45.4 per cent of the population are aged below 15 years. In other words, the country overall has a young population [7].

The Zambian education system has a 7-5-4 structure, namely 7 years at primary school, 2 and 3 years at junior and higher secondary school respectively, and 4 years at university for undergraduate degrees [3].

In Zambia, the academic year begins in January and ends in December, and is divided into three terms. The school day usually starts at 07:00 but finishes by lunchtime.

The official primary school entrance age is 7, although private schools are more flexible in their admissions and may allow children to begin school earlier.

English is the primary language of instruction in Zambian public schools. Children are also required to learn an additional local language, depending on their provincial district [2].

Primary education lasts through grades 1 to 7 and is divided into two sections: lower (grades 1-4) and middle (grades 5-7) basic education. Pupils are expected to complete primary education by the age of 14. Subjects taught at primary school include literacy, Zambian language(s), English language, numeracy, mathematics, environmental science, science, environment and home economics, social studies, technology studies, expressive arts, and physical development. The medium of instruction is mainly English, but the teacher may

use a local language to help those pupils who may experience problems in understanding English.

At the end of grade 7, pupils sit the examination prepared by the Examinations Council of Zambia (ECZ). Successful pupils are awarded the Certificate of Primary Education (CPE) and, depending upon their marks, they gain access to secondary education.

Secondary education is divided into two cycles: junior secondary, or the upper stage of basic education, covering two years (grades 8 and 9); and the three-year senior secondary cycle (grades 10-12).

Compulsory subjects taught at the junior secondary level include English, mathematics, environmental science, history, geography and civics. The following subjects are optional: religious education, commercial subjects (i.e. office practice, typing, book-keeping), industrial arts (i.e. technical drawing, woodwork, metalwork), music, creative art, home economics and French.

At the senior secondary level, subjects such as English, mathematics, biology, physics, chemistry (physical science), English literature, geography, history, Zambian languages, commerce, principles of accounts, additional mathematics, additional science, industrial arts, arts, fashion and fabrics, food and nutrition, and religious education are taught.

It is worth noting that all subjects throughout the junior and secondary school levels are taught in English, except Zambian languages [1; 8].

Junior secondary ends with the pupils sitting their Junior Secondary School Leaving Examination (JSSLE), usually referred to as the Grade 9 exams. The Grade 9 or JSSLE is an examination that is administered to candidates in order for them to proceed to high school. Students, who pass the examination, progress to Grade 10. The Certificate obtained at this level is a pre-requisite for eligibility to register for examination at Grade 12. In other words, the JSSLE Certificate is a requirement for a candidate to undertake registration for Grade 12 examination [4].

At the end of grade 12, students sit the School Certificate Examination which is also used for selection for the university and colleges.

In Zambia, technical and vocational education and training is offered at the following qualifications levels: trade tests, crafts, technician (certificates), and diploma/technologists.

Tertiary education is offered in universities, specialized institutes or colleges. Technical institutes and colleges offer a variety of two-year certificate and three-year diploma programmes. At the university level, bachelor's degree programmes normally last four years. Clinical master's degree programmes (medicine and veterinary) are offered on a part-time basis with the minimum period of study of four and a maximum of eight years [8].

References

1. *Bulder J. Zambia: Country Analysis. Education. – Woord en Daad, 2007. – 40 p. – Available at <http://www.bibalex.org/Search4Dev/files/372043/210009.pdf>*
2. *Education and Schools in Zambia. – Available at <http://www.expatarrivals.com/zambia/education-and-schools-in-zambia>*

3. *Education System in Zambia.* – Available at <http://www.classbase.com/Countries/Zambia/Education-System>
4. *Examinations Council Of Zambia.* – Available at <http://www.exams-council.org.zm/>
5. *Zambia.* – Available at <http://www.britannica.com/place/Zambia>
6. *Zambia country profile.* – Available at <http://www.bbc.com/news/world-africa-14112449>
7. *Zambia. Education for All 2015 National Review.* – June 2015. – 43 p. – Available at <http://unesdoc.unesco.org/images/0023/002315/231573e.pdf>
8. *Zambia // World Data on Education.* – 7th edition, 2010/11. – 27 p. – Available at http://www.ibe.unesco.org/fileadmin/user_upload/Publications/WDE/2010/pdf-versions/Zambia.pdf

УДК 37 (689.4)

Justus Pongeni Haikali

Namibia

EDUCATION SYSTEM IN NAMIBIA

Джастус Понгени Хайкалі

Намібія

ОСВІТНЯ СИСТЕМА НАМІБІЇ

The Namibian Educational system is divided into three categories and each category prepares the learner with different responsibility for the next category till them each University level.

Education	School/Level	Grade From	Grade To	Age From	Age To	Years
Primary	Elementary Education	1	7	6	13	7
Secondary	Secondary Education	8	12/13	14	17	5/6
Tertiary	Higher Education					

Primary Education

The Namibian education system has been evolving since the nation achieved independence, although the dream of equal education for all remains tantalizingly unreached. A program of pre-primary education is unrolling, and was completed by 2013. Pupils spend their first 7 years at primary school from age 6, where they are promoted from grade to grade on the basis of competencies.

Middle Education

Secondary education takes place in Namibia in 2 phases, of which the first 3 years are spent in a middle school environment and culminate in the junior secondary school certificate examination. After that, students have a choice between continuing with an academic curriculum, or focusing on their working careers instead.

Secondary Education

The final 2 years of secondary school are optional and paid for, and this education is mainly available only in urban areas. Should students wish to study at a university afterwards, then they must either pass their international general certificate of education moderated by Cambridge University, or their higher international general certificate of education that is marked there too.

Vocational Education

The Namibian government is in the process of revamping its vocational training centers so as to make a more meaningful contribution to trade and industry. This includes developing a wide variety of unit standards to ensure that a competent, job-ready worker is produced.

Tertiary Education

There are 2 general tertiary education institutions in Namibia (and a further 3 specialized ones) namely the Polytechnic of Namibia and the University of Namibia. While the former admits students with a qualifying Grade 12 Certificate, the latter is more restrictive.

The University depicted here was established in Windhoek in 1992, and has faculties that include;

- Agriculture and Natural Sciences,
- Economics and Management Science,
- Education,
- Humanities and Social Science,
- Law,
- Medical and Health Science,
- Engineering and Information Technology.

УДК 37 (689.4)

Gabriel Karimbambo

Zimbabwe

EDUCATION SYSTEM IN ZIMBABWE

Габріель Карімбамбо

Зімбabwe

СИСТЕМА ОСВІТИ У ЗІМБАБВЕ

PRIMARY EDUCATION

The Zimbabwean education cycle takes 13 years to complete in 2 phases, namely primary and secondary school. Grade 1 begins when the child is aged approximately 5. The language medium in urban areas is English, while in rural areas teachers switch over to this from Shona or Ndebele only in grade 3. At the conclusion of grade 7 all pupils sit for a national examination for which the defined subjects are English, math, one indigenous language, and content (a combination of social and natural sciences).

SECONDARY EDUCATION

Secondary schooling is divided into 2 phases based on the Cambridge 2-tier model. After 4 years a pass is required in a minimum of 5 subjects to obtain O-Level. These core subjects include English, history, math, science and a technical/vocational subject. A further 2 passes are required at the of age 6 to qualify for A-Level.

VOCATIONAL EDUCATION

The Ministry of Education and Technology regulates practical skills training programs at a variety of state and privately owned vocational training centers in the major urban hubs, while polytechnic training colleges cater for more advanced skills.

TERTIARY EDUCATION

There are 12 universities and a variety of over 24 colleges in Zimbabwe offering diplomas and degrees. These include state and religiously funded ones, a women's university, and a distance learning Open University too. By far the oldest of these is the University of Zimbabwe founded in 1952 through a special

relationship with the University of London. It has ten faculties, and a variety of specialist research centers and institutes.

Education	School/Level	Grade From	Grade To	Age From	Age To	Years	Notes
Primary	Primary School	1	7	6	12	7	
Middle	Zimbabwe Junior Certificate	8	9	13	14	2	
Secondary	General Certificate of Education	10	11	15	17	2	"O" Level Studies
Secondary	"A" Level Courses	11	13	15	17	3	All secondary schools offering 'A' level studies are 'national schools' and selection into them is closely monitored by the Ministry to ensure that their enrolments reflect the national character and that admissions are based on proven high achievement in the 'O' level examinations. The only exception concerns gender considerations which permit girls to be admitted with slightly lower examination results than boys; this is part of the government's strategy to encourage more women to enter the field of higher education.
Vocational	Vocational Education						
Tertiary	Tertiary- Higher Education						

УДК 37 (689.4)

Fathelbab Mohamed

Egypt

EDUCATION SYSTEM IN EGYPT

Фатхелбаб Мохамед

Єгипту

ОСВІТНЯ СИСТЕМА ЄГИПТУ

Egypt has the largest overall education system in the Middle East and North Africa and it has grown rapidly since the early 1990s. In recent years the Government of Egypt has accorded even greater priority in improving the education system. According to the Human Development Index (HDI), Egypt is ranked 123 in the HDI, and 7 in the lowest 10 HDI countries in the Middle East and Northern Africa, in 2009. With the help of the World Bank and other multilateral organizations Egypt aims to increase access in early childhood to care and education and the inclusion of ICT at all levels of education, especially at the tertiary level. The government is responsible for offering free education at all levels. The current overall expenditure on education is about 12.6 percent as of 2007. Investment in education as a percentage of GDP rose to 4.8 in 2005 but then fell to 3.7 in 2007. The Ministry of education is also tackling with a number of issues: trying to move from a highly centralized system to offering more autonomy

to individual institutions, thereby increasing accountability. The personnel management in the education also needs to be overhauled and teachers should be hired on merit with salaries attached to the performance.

The public education system in Egypt consists of three levels: the basic education stage for 4–14 years old: kindergarten for two years followed by primary school for six years and preparatory school for three years. Then, the secondary school stage is for three years, for ages 15 to 17, followed by the tertiary level. Education is made compulsory for 9 academic years between the ages of 6 and 14. Moreover, all levels of education are free within any government run schools. According to the World Bank, there are great differences in educational attainment of the rich and the poor, also known as the “wealth gap.” Although the median years of school completed by the rich and the poor is only one or two years but the wealth gap reaches as high as nine or ten years. In the case of Egypt, the wealth gap was a modest 3 years in the mid1990s. Overall, the composite education Index in the MENA Flagship Report: The Road Not Traveled showed promising results of Egypt’s relative educational achievements. Of the 14 MENA countries analyzed, Egypt achieved the universal primary education and has also reduced the gender gap at all levels of instruction, but there is still a need to improve the quality of education.

Egypt launched its National Strategic Plan for Pre-University Education Reform (2007/08 – 2011/12). The Strategic Plan (which has the subtitle ‘Towards an educational paradigm shift’) mirrors Egypt’s commitment to a comprehensive, sustainable, and collective approach towards ensuring an education of quality for all and developing a knowledge society. Its key elements are: access and participation; teachers; pedagogy; curriculum and learning assessment; textbooks and learning materials; management and governance; and a quality improvement strategy.

Promotional examinations are held at all levels except in grades 6 and 9 at the basic education level and the grade 12 in the secondary stage, which apply standardized regional or national exams. The Ministry of Education is responsible for making decisions about the education system with the support of three Centers: the National Center of Curricula Development, the National Center for Education Research, and the National Center for Examinations and Educational Evaluation. Each center has its own focus in formulating education policies with other state level committees. On the other hand, the Ministry of Higher Education supervises the higher education system.

УДК 37 (689.4)

Emesobum Charles

Nigeria

EDUCATION SYSTEM IN NIGERIA

Емесобум Чарлз

Нігерії

СИСТЕМА ОСВІТИ У НІГЕРІЇ

Education in Nigeria is the shared responsibility of the federal, state and local governments. The Federal Ministry of Education plays a dominant role in regulating the education sector, engaging in policy formation and ensuring quality control. However, the federal government is more directly involved with tertiary education than it is with school education, which is largely the responsibility of state (secondary) and local (primary) governments.

With the introduction of 6-3-3-4 system of education in Nigeria, the recipient of education would spend six years in primary school, three years in junior secondary school, three years in senior secondary school, and four years in tertiary institution. The six years spent in primary school and the three years spent in junior secondary school are merged to form the nine in the 9-3-4 system. Altogether, the students must spend a minimum period of six years in secondary school. During this period, students are expected to spend three years in junior secondary School and three years in senior secondary school.

Education system is divided into three stages based upon age:

Primary education

Primary education begins at the age of 4 for the majority of Nigerians. Students spend six years in primary school and graduate with a school-leaving certificate. Subjects taught at the primary level include Mathematics, English, Christian Religious Knowledge, Islamic Knowledge Studies, Science and one of the three main indigenous languages and cultures, Hausa-Fulani, Yoruba, and Igbo. Private schools also offer Computer Science, French, and Fine Arts. Primary school students are required to take a Common Entrance Examination to qualify for admission into the Federal and State Government Secondary Schools, as well as private ones.

Secondary education

Students spend six years in secondary school, that is 3 years of JSS (junior secondary school), and 3 years of SSS (senior secondary school). At senior secondary school class 2 (SS2), students take the GCE O'Levels exam, which is

not mandatory, but most students take it to prepare for the Senior Secondary Certificate Examination. Senior secondary school ends with WASSCE (The West African Senior School Certificate Examination). Junior secondary school is free and compulsory. It leads to the BECE (Basic Education Certificate Examination), which opens the gate to senior secondary school. SSS curriculum is based on 6 core subjects completed by 2 or 3 elective subjects. Core subjects are: English, Mathematics, Economics, one major Nigerian language; one elective discipline out of Biology, Chemistry, Physics or Integrated Science; and another elective out of English Literature, History, Geography or Social Studies, Agricultural Science or a vocational subject which includes: Commerce, Food and Nutrition, Technical Drawing or Fine Art.

Tertiary education

The government has majority control over university education. The country has a total number of 129 universities registered by NUC among which federal and state government oversees 40 and 39 respectively, while 50 universities are private. In order to increase the number of universities in Nigeria from 129 to 138 the Federal Government granted licenses to 9 new private universities in May 2015.

First year entry requirements into most universities in Nigeria include: minimum of SSCE/GCE Ordinary Level Credits at maximum of two sittings; minimum cut-off marks in Joint Admission and Matriculation Board Entrance Examination (JAMB) of 180 and above out of a maximum of 400 marks are required. Candidates with minimum of Merit, Pass in National Certificate of Education (NCE), National Diploma (ND) and other Advanced Level Certificates minimum qualifications with minimum of 5 O/L Credits provide direct entry admission to the appropriate undergraduate degree programs.

The typical duration of undergraduate programs in Nigerian universities depends largely on the program of study. For example, Social Sciences/Humanity related courses are 4 Years, Engineering/Technology related courses are 5 Years, Pharmacy courses are 5 Years, and Law courses are 5 Years, each with two semester sessions per year. Medicine (Vet/Human) degrees take 6 Years and have longer sessions during the year.

Students normally enter university from age 18 onwards, and study for an academic degree.

УДК 37 (689.4)

Bongani Mvula

Zambian

ZAMBIAN EDUCATION SYSTEM

Бонгані Мвула

Замбії

СИСТЕМА ОСВІТИ У ЗАМБІЇ

The Zambian education system has a 7-5-5 structure, namely 7 years at primary school, 2 and 3 years at junior and higher secondary school respectively, and 5 years at university for undergraduate degrees. It should be noted that school education should be mandatory for all.

The first 2 years of secondary school are spent at middle schools. Those who opt to continue studies at higher secondary school must first write a transitional selection examination. Thereafter, students may spend 4 years in an academic environment, where they hope to reach the standard required for their further university education.

Zambian government regards the development of the nation's skill base as fundamental to its economic growth. With this in mind, the technical education, vocational and entrepreneurship training program is being redeveloped, to realize the full potential of the nation.

There are 11 public owned universities and 26 private owned with 37 Zambian universities in total. The Copperbelt University in Kitwe, Mulugushi University in Kabwe and the University of Zambia in Lusaka are just few to mention. The latter – having been established in 1964 – is the oldest, and one of the best and most credible universities in Zambia. It has schools of agricultural sciences, education, engineering, humanities and social sciences, law, mining science, medicine, natural sciences, and veterinary medicine. Higher education in Zambia has improved in the recent years due to the increase of private universities and colleges.

However, Zambian education system is very challenging and uses the same formula put in place by the colonial masters with an ultimately minimal reform at best. Many may argue that it is too challenging and requires complete revision and restructuration. This means that different techniques and approaches to the way students are taught can be introduced from the very early stage up and until tertiary level. For the sake of clarity, advocating for children to go through grade levels uncontested would be unconventional, but rather Zambian society makes every

effort for students who do not do well to move on to the next grade. Examinations and instruction methods should not be designed to fail children.

In conclusion, failures and difficulties experienced certainly indicate that the rhetoric of Zambian Humanism is an insufficient basis for progressive change in education. The problems and difficulties of action directed towards changing educational structures and programs have resulted in a clearer understanding of the nature of power in Zambian society. For some educators and members of the public the reasons for failure are now a part of critical consciousness and education is seen in its political context. The work of the educational reformers actively creates, in varying degrees, a social awareness, which is an integral and necessary part of processes of historical change that may benefit the Zambian majority.

Секція 2. Організація освітнього процесу для студентів-іноземців, теоретичні та прикладні аспекти

Organization of educational process for international students, theoretical and applied aspects

УДК 378.1

Тетяна Вітенько

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Tatiana Vitenko

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

PECULIARITIES OF ORGANIZATION OF EDUCATIONAL PROCESS FOR FOREIGN STUDENTS

Підготовка в українських навчальних закладах іноземних фахівців є ефективною формою культурного і наукового співробітництва, яка сприяє зміцненню авторитету ВНЗ у міжнародному освітньому просторі та є джерелом додаткового фінансування. В Україні, яка серед розвинених європейських країн займає гідне місце за загальною чисельністю студентів, популярністю в іноземних громадян користуються інженерні спеціальності. Приєднання до Болонського процесу, використання ефективних моделей організації освітнього процесу дасть можливість підвищити якість підготовки фахівців, забезпечити конкурентоспроможність диплома на ринку праці, підвищити інтерес до навчання у вищих технічних закладах у студентів серед іноземних громадян.

ТНТУ впродовж тривалого часу активно розвиває міжнародну сферу діяльності. Особливої уваги заслуговує підготовка фахівців з-поміж іноземних громадян. На сьогодні близько 350 студентів із більш ніж 30 країн світу є студентами ТНТУ. Тому актуальним завданням для університету є організація ефективного процесу навчання іноземних студентів, який би забезпечував високу якість освітніх послуг і дозволяв ефективно

реалізовувати сучасні концепції викладання за обраними ними спеціальностями. Це завдання є комплексним і багатоплановим.

Істотним фактором, що впливає на ефективність навчання іноземних студентів, є успішність їх адаптації до нових умов цього середовища. Традиційно на адаптацію іноземних громадян впливають особливості клімату, особисті аспекти, гнучкість системи навчання, побутові умови та інше. Слід зазначити, що іноземці з різних регіонів мають свою специфіку. Оскільки в ТНТУ більшість студентів з Африки, зупинимося на особливостях роботи з ними. Вони можуть бути англomовними чи франкомовними. Під час навчального процесу слід засвідчувати відкритість і м'якість у спілкуванні та водночас уникати демократії. Особливу увагу потрібно приділяти розвитку навичок самоорганізації та дисципліни. Більшість із них проявляє підвищену реакцію на небезпеку, недостатньо контролює свою поведінку, хоча є відкритими і достатньо контактними. Незважаючи на схильність до повільного засвоєння матеріалу, всі пріоритети вони надають спочатку знанням, а потім спілкуванню з викладачем.

Статистичний аналіз контингенту студентів у ТНТУ свідчать про те, що за останні 4 роки спостерігається неоднозначна динаміка їх припливу в університет. Це свідчить про успішну роботу навчального закладу в області та інтеграції в міжнародний освітній простір. Слід також зазначити, що зростає саме кількість студентів, які навчаються англійською мовою.

На сьогодні час іноземні студенти навчаються за освітніми програмами бакалавра, магістра англійською та українською мовами. Організацію навчання здійснює факультет по роботі з іноземними студентами. Термін навчання передбачає підготовчу фазу (1 рік) і навчання (4-5,5 років).

Іноземних студентів, що навчаються за освітніми програмами українською мовою, зараховують в окремі групи або включають їх у групи до україномовних студентів, щоб вони відвідували заняття з фахових дисциплін. Для іноземних студентів, які навчаються за освітніми програмами англійською мовою або в рамках академічного обміну, запрошуємо викладачів, які володіють англійською мовою, для проведення занять із профільних дисциплін. Для всіх студентів, які навчаються в ТНТУ (як для іноземних, так і для українських), характерні типові форми занять: лекції, семінари, практичні заняття, лабораторні роботи. Роботу студентів оцінюємо також за рейтинговою системою, з проміжними контрольними зрізами в навчальному семестрі. За підсумками курсу викладач виводить загальний рейтинг, на підставі якого виставляє підсумкову оцінку.

В університеті функціонує відділ міжнародного співробітництва, який займається організацією програм академічної мобільності українських і іноземних студентів. У рамках цих академічних обмінів іноземні студенти проходять навчання в Європейських навчальних закладах впродовж одного навчального року (одного-двох семестрів) і мають можливість отримати європейський диплом.

Підбиваючи підсумок, можна виділити такі важливі моменти.

1. Існує проблема зниження академічної мотивації у іноземних студентів, що вже навчаються, зокрема спостерігається відносно розчарування в якості знань, системі організації процесу навчання, рівня професійної підготовки викладачів, а також матеріальної технічної забезпеченості ВНЗ.
2. Академічна мобільність у сфері вищої освіти вимагає на сьогодні якості і гнучкості освітніх послуг в університеті, зокрема це стосується змісту навчальних планів і організації навчання.
3. Національні та психологічні особливості іноземних студентів суттєво впливають на їхнє навчання, тому адміністрації та професорсько-викладацькому складу необхідно враховувати їх під час спілкування з ними.
4. Особливості організації освітнього процесу для іноземних студентів суттєво впливають на їхню адаптацію і піддаються регулюванню з боку вищого навчального закладу.

УДК 377.5:378:61-054.6-057.87

Петро Сельський, Михайло Корда

ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України”, Тернопіль, Україна

**ОРГАНІЗАЦІЯ ДОДИПЛОМНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ
ГРОМАДЯН У ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ
МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ
І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО**

Petro Selskyy, Mychaylo Korda

State higher education establishment “I. Horbachevsky Ternopil State Medical University of Ministry of Public Health of Ukraine”

**ORGANIZATION OF UNDERGRADUATE TRAINING OF
FOREIGN CITIZENS IN THE I. HORBACHEVSKY
TERNOPIL STATE MEDICAL UNIVERSITY**

Одним із ключових маркерів подальшого розвитку навчального закладу в напрямку інтеграції у міжнародний освітній простір є збільшення контингенту іноземних студентів та підготовки висококваліфікованих фахівців відповідно до вимог часу. При цьому важливим є дотримання Європейських стандартів і рекомендацій щодо внутрішнього забезпечення якості у вищих навчальних закладах [1]. Для забезпечення можливості

динамічних змін у системі управління навчальним процесом шляхом зворотного зв'язку необхідне використання об'єктивної системи оцінювання якості підготовки лікарів із числа іноземних громадян на всіх етапах [2, 3].

Кількість іноземних громадян, які навчаються в Тернопільському державному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського, зростає з року в рік. Протягом 2015-2016 навчального року на факультеті іноземних студентів навчалось 1556 студентів із 53 країн. Найбільший контингент студентів (48%) надходить з африканських країн, з американських – 16%, європейських – 15%, країн Азії – 21%. В університеті навчається більше 700 іноземних громадян з Африки, з них 351 – з Нігерії. Другий за величиною контингент – це студенти зі США – 243 особи. Багато навчається студентів з Польщі – 208 осіб.

Організацію додипломної підготовки іноземних громадян здійснює факультет іноземних студентів, до якого належать підготовче відділення для іноземців та осіб без громадянства, навчально-науковий інститут медсестринства та 5 кафедр: внутрішньої медицини № 2, педіатрії № 2, хірургії № 2, акушерства і гінекології № 2 та клінічної імунології, алергології та загального догляду за хворими.

На підготовчому відділенні здійснюється підготовка іноземних громадян для поступлення у вищі навчальні заклади за медико-біологічним напрямом. Додипломна підготовка іноземців відбувається за такими базовими акредитованими спеціальностями (освітньо-кваліфікаційний рівень – спеціаліст): Лікувальна справа (6-річна програма), Стоматологія (5-річна програма) та Фармація (5-річна програма). Підготовка іноземних студентів у навчально-науковому інституті медсестринства (спеціальність – Сестринська справа) відбувається за освітньо-кваліфікаційними рівнями Бакалавр (2-річна та 4-річна програми) і Магістр (2-річна програма). Іноземні студенти навчаються повністю за американськими навчальними програмами. Продовжує розвиватися дистанційна форма підготовки медсестер-бакалаврів. Нині на цій формі навчається 248 іноземних студентів. 146 студентів, які навчалися на дистанційній формі, в тому числі 15 магістрів, отримали дипломи у 2015 році. Це майже на третину більше у порівнянні з попереднім роком. Необхідно зазначити, що випускники дистанційної форми навчання успішно проходять евалуацію дипломів у відповідних агентствах в США, після чого дипломи визнають госпіталі.

Якість підготовки іноземних громадян дала можливість покращити низка упроваджених новітніх технологій навчання [2, 3]: практично-орієнтоване навчання (Z-система), вивчення дисциплін за методикою єдиного дня (на старших курсах) із новою організацією самостійної роботи та розміщенням необхідних навчальних матеріалів на web-порталі, засвоєння практичних навичок за лініями і рівнями з обліком у спеціальному документі – матрикулі, об'єктивний структурований клінічний іспит (ОСКІ)

та комплексний семестровий тестовий іспит. Застосовано системний і комплексний підхід організації навчального процесу, під час якого впровадження нових навчальних методик реалізовано у тісному взаємозв'язку з інноваціями в оцінюванні знань. Особливе значення для підвищення якості підготовки іноземних студентів має створена система незалежного оцінювання знань. На відміну від подібних систем [4, 5, 6], запропоновано інформаційні моделі бази тестових завдань та тесту, які дозволяють ефективно здійснювати вимірювання із значної кількості модулів теоретичних, фундаментальних медичних та клінічних дисциплін [3]. При цьому використовується спеціальне апаратне та програмне забезпечення для захисту інформації (АС “Тести”). Тестування на комплексному семестровому тестовому іспиті відбувається за стандартизованою схемою для студентів усіх курсів та факультетів університету. При цьому, за результатами зимової сесії 2015-16 навчального року показники успішності іноземців знаходилися на рівні вітчизняних. Так, якісна успішність іноземних студентів-медиків першого курсу на іспиті з медичної хімії складала $(74,7 \pm 3,1)\%$, що суттєво не різнилося ($p < 0,05$) від аналогічного показника $((77,0 \pm 2,7)\%)$ вітчизняних студентів.

На кафедрах факультету іноземних студентів працюють кваліфіковані та досвідчені викладачі, що мають високі рівні володіння англійською мовою та проходять періодичні стажування за кордоном. Це також дало змогу покращити якість підготовки іноземних громадян. Так, у 2014-15 навчальному році англійськомовні студенти-випускники (спеціальність – Лікувальна справа) склали ліцензійний інтегрований іспит “Крок-2” на 83,8%.

Іноземні студенти беруть активну участь у різноманітних благодійних проектах. Від початку бойових дій в Україні іноземці активно долучаються до допомоги тим, хто захищає східні кордони. Іноземні студенти також беруть участь у роботі Тернопільського благодійного фонду “Карітас”, зокрема, здійснюють медичні обстеження та надають допомогу соціально-незахищеним групам населення.

Висновки. Комплексне застосування новітніх навчальних та оцінювальних методик сприяє суттєвому підвищенню рівня підготовки фахівців з-поміж іноземних громадян шляхом ефективного зворотного зв'язку. Наявність об'єктивної системи оцінювання якості підготовки на всіх етапах забезпечує можливість динамічних змін у системі управління навчальним процесом. Деканату та працівникам факультету іноземних студентів необхідно проводити активну роботу щодо подальшого підвищення якості навчання, вдосконалення студентського самоврядування, здійснювати заходи з адаптації іноземців до нового соціокультурного оточення, ініціювати соціальні та благодійні проекти за участю іноземних громадян.

Література

1. *Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти.* – К. : Ленвіт, 2006. – 35 с.
2. Ковальчук Л. Я. Впровадження новітніх методик і систем навчального процесу в Тернопільському державному медичному університеті імені І. Я. Горбачевського / Л. Я. Ковальчук // *Медична освіта.* – 2009. – № 2. – С. 10–14.
3. Марценюк В.П. Інформаційна система управління якістю підготовки фахівців у вищій медичній освіті / В.П. Марценюк, П. Р. Сельський. – Тернопіль : ТДМУ. – 2015. – 312 с.
4. Булах І. Є. *Створюємо якісний тест : навч. посіб.* / І. Є. Булах, М. Р. Мруга. – К. : Майстер-клас, 2006. – 160 с.
5. Epstein R.M. *Assessment in Medical Education* / R.M. Epstein // *The New England Journal of Medicine.* – 2007. – № 1 . – P. 356 – 387.
6. *Досвід Віденського медичного університету в реформуванні системи освіти. Перспективи співпраці* / За ред. Л.Я. Ковальчука. – Тернопіль: ТДМУ, 2006. – 290 с.

УДК 378.013.42.091.212-054.6

Олена Білик, Аліна Борисова

Харківська державна академія культури, Харківський державний університет харчування і торгівлі, Україна

**ПРОФЕСІЙНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ
У ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ
ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ**

Olena Bilyk, Alina Borysova

Kharkiv State Academy of Culture, Kharkiv State University of Food Technology and Trade,
Ukraine

**PROFESSIONAL SOCIALIZATION OF
INTERNATIONAL STUDENTS IN EDUCATIONAL AND
CULTURAL ENVIRONMENT OF A HIGHER
EDUCATIONAL INSTITUTION**

Вища освіта виступає не лише засобом формування системи професійних знань, а й підґрунтям соціального і культурного життя особистості, засобом залучення людини до соціальної діяльності. Професійна соціалізація є важливим соціальним процесом сучасної вищої школи. На думку В. Клименка, «професійна соціалізація включає, з одного боку, професійне становлення і розвиток особистості, з іншого боку, представляє процес соціального становлення індивіда, засвоєння ним соціального досвіду, цінностей, норм, зразків поведінки з наступним відтворенням в ході трудової діяльності» [1]. Важливість дослідження професійної соціалізації іноземних студентів обумовлена значущістю цього процесу в їхньому професійному розвитку.

Професійну соціалізацію як результат професійного навчання студентів досліджували: Г. Зарковський, Е. Зеєр, В. Зінченко, В. Клименко, О. Конопкіна, А. Крилова, С. Макарова, А. Мудрик, Д. Ошаніна, М. Ромм, В. Сластьонін, В. Шадрікова та ін. Різні аспекти соціалізації іноземних студентів вивчали: К. Буракова, Н. Грищенко, Дін Сінь, І. Зозуля, Д. Порох, О. Резван, Сін Чжефу, В. Стрельцова, Ху Жунсі та ін.

Враховуючи специфіку іноземних студентів як суб'єктів освітнього процесу, пропонуємо виокремити такі аспекти їхньої соціалізації: міжкультурний та професійний. Міжкультурна соціалізація передбачає активне засвоєння іноземними студентами необхідних для навчання та життєдіяльності у новому освітньо-культурному середовищі та

соціокультурному просторі знань, навичок, основних норм поведінки, системи цінностей інокультурного соціуму. Вона є підґрунтям для їхньої професійної соціалізації, її контекстом, спрямовує професійну соціалізацію. Під час навчання іноземні студенти набувають необхідної професійної компетентності, опановують норми професійної субкультури, відбувається формування їхньої професійної ідентичності. Тому особливого значення набуває саме професійний аспект соціалізації в освітньо-культурному середовищі вищого навчального закладу (ВНЗ).

Професійна соціалізація іноземних громадян є вторинною соціалізацією, яка пов'язана з побудовою їхніх індивідуальних освітніх і соціалізаційних траєкторій, що враховують проблемні моменти під час перебування іноземних студентів у освітньо-культурному середовищі ВНЗ: вступ до ВНЗ, перша сесія, проходження виробничих практик, підготовка дипломних робіт та їх захист. Професійна соціалізація має дві сторони: є процесом входження іноземного студента в професійне середовище, засвоєння ним професійної культури; а також є процесом реалізації професійної діяльності, професійного розвитку і самовдосконалення.

Оскільки соціалізація іноземців у освітньо-культурному середовищі ВНЗ реалізується, перш за все, як соціально контрольована соціалізація, тобто як соціальне виховання, необхідно визначитися із результатом цього процесу. У межах соціальної педагогіки в останні роки все більшої популярності набуває розгляд як результату соціального виховання поняття «соціальність», яке А. Рижанова визначає так: «Мета соціального виховання – ієрархія соціальних цінностей, соціальних якостей, соціальної поведінки – та соціально-виховний результат – прояв індивідуального позитивно-творчого ставлення до соціального буття, зокрема до сімейного, етнічного, релігійного, глобального тощо» [2, с. 14].

Рівень професійної соціальності іноземних студентів визначають, перш за все, за допомогою форм контролю (заліки, іспити, курсові, контрольні роботи, бакалаврські та магістерські роботи, практики). Показниками професійної соціальності можуть стати: засвоєні професійні цінності, набуті професійні якості, що містять знання, уміння та навички, здатність реалізувати суб'єкт-суб'єктні відносини в професійній діяльності.

Особливу роль у процесі професійної соціалізації відіграють викладачі як суб'єкти освітнього процесу, їхній професіоналізм і педагогічна майстерність стають вирішальними чинниками успішності професійної соціалізації іноземних студентів. Для досягнення соціального ефекту необхідна цілеспрямована діяльність щодо підготовки викладачів до взаємодії з іноземними студентами. Тому і потрібна програма, спрямована на підвищення рівня міжкультурних знань працівників ВНЗ, яка дасть можливість нейтралізувати більшість проблем, що виникають у іноземців у процесі міжкультурної взаємодії із представниками українського соціуму,

підвищити рівень задоволення іноземних студентів соціальними умовами навчання та перебування в Україні.

У процесі мовної підготовки іноземних студентів необхідно орієнтуватися на практичні вимоги освітнього процесу та на реальні потреби конкретних іноземних студентів. Саме тому важливо на заняттях із мови акцентувати на таких аспектах: створювати комунікативні ситуації, максимально наближені до реальних потреб іноземних студентів у освітньо-культурному середовищі ВНЗ та в соціокультурному просторі України; враховувати етнопсихологічні, національно-культурні та особистісні характеристики іноземних студентів; стимулювати їхню мотиваційну сферу; формувати пізнавальну активність; розвивати навички самостійної навчальної та наукової роботи.

Іноземні студенти незавжди є достатньо підготовленими до самооцінки своїх знань, а також щодо оцінювання рівня знань у системі української вищої освіти. Стикаючись постійно в освітньому процесі із необхідністю адекватної оцінки власних знань, іноземці потребують належної організації цього контролю, що допоможе їм краще зрозуміти критерії оцінювання, забезпечить ефективне засвоєння знань, належний професійний та особистісний розвиток.

Більшість іноземних студентів, на жаль, на початковому етапі не мають необхідних навичок самостійної організації навчальної діяльності. Вони, особливо на молодших курсах, не готові конспектувати лекції, оскільки не володіють мовою навчання на такому рівні, щоб виконувати ці дії. Саме тому необхідно освітній процес забезпечувати навчально-методичними посібниками, які містять стислий виклад теоретичного матеріалу, готують іноземних студентів до сприйняття та осмислення його під час лекційних занять. Ефективним є також створення дистанційних курсів, які містять теоретичний матеріал з перекладом найскладніших моментів англійською або рідною мовою студентів, а також мають значний потенціал щодо використання різних видів наочності. Викладачам необхідно дуже ретельно підбирати навчальний матеріал, опрацьовувати його стосовно можливості зорового та слухового сприйняття.

Отже, враховуючи особливості іноземних студентів, їхні специфічні потреби щодо отримання вищої освіти, необхідно наголосити на важливості створення належних умов для успішної професійної їхньої соціалізації, що сприятиме підвищенню якості здобутої ними вищої освіти. Якість освіти можна забезпечувати шляхом застосування індивідуального підходу, складання зручного розкладу занять, добору викладацького складу, орієнтованого на роботу з іноземними студентами, використанням новітніх освітніх технологій і сучасних методик навчання, активізацією самостійної та науково-дослідної роботи.

Перспективою подальших досліджень вважаємо реалізацію програми підготовки викладачів і співробітників ВНЗ до співпраці з іноземними

студентами у процесі соціально-педагогічного супроводу професійної соціалізації цього контингенту студентської молоді.

Література

1. *Клименко В.А. Профессиональная социализация студентов: структурно-функциональная модель / В. А. Клименко // Социологический альманах. – 2012. – № 3. – С. 92–102.*
2. *Рижанова А. О. Развитие социальной педагогики в социокультурном контексте : автореф. дис... докт. пед. наук : 13.00.05 – социальная педагогика / А. О. Рижанова. – Луганськ : ЛНПУ імені Тараса Шевченка, 2005. – 44 с.*

УДК 378:37.014.7:61(477)

А. Шульгай, Г. Загричук, А. Машталір

Державний вищий навчальний заклад «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачовського Міністерства охорони здоров'я України», Україна

ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У ДВНЗ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ»

UDC 378:37.014.7:61(477)

A. Shulhai, H. Zahrichuk, A. Mashtalir

I. Horbachevsky Ternopil State Medical University, Ukraine

EDUCATIONAL WORK WITH INTERNATIONAL STUDENTS AT I. HORBACHEVSKY TERNOPIL STATE MEDICAL UNIVERSITY

На початку XXI століття в час глобалізації суспільства відбувається поступова інтеграція української держави у європейське та світове співтовариство. Чільне місце в цьому контексті займає вища медична освіта України, невід'ємною складовою якої є організація освітньої діяльності для студентів-іноземців.

Після прийняття Закону України «Про вищу освіту» [1] відбувається поступовий перехід від кредитно-модульної системи організації навчального процесу до Європейської кредитно-трансферної системи. На основі нової національної парадигми із розширенням прав на університетську автономію у ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені

І.Я. Горбачевського МОЗ України» 26 травня 2015 р. було прийнято Вченою радою та 27 травня 2015 р. затверджено наказом ректора «Положення про організацію освітнього процесу у ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України» [2]. Цей документ є одним із основних нормативних актів в організації освітньої діяльності в університеті. Він складений відповідно до Законів України «Про вищу освіту», «Про освіту», наказів Міністерства освіти і науки України, Міністерства охорони здоров'я України, державних стандартів вищої освіти, нормативно-правових документів з питань освітньої діяльності.

Організацію освітнього процесу для студентів-іноземців здійснюють навчальні підрозділи університету. Для навчання студентів-іноземців у кінці 90-х рр. ХХ ст. був створений та успішно функціонує факультет іноземних студентів, який забезпечує підготовку студентів за такими спеціальностями: «Лікувальна справа», «Стоматологія», «Фармація». Іноземні студенти здобувають освіту також і в навчально-науковому інституті (ННІ) медсестринства за спеціальністю «Сестринська справа» – освітньо-кваліфікаційними рівнями «бакалавр» та «магістр».

Організацію освітнього процесу для студентів-іноземців визначають навчальний план, навчальні програми, «Положенням про організацію освітньої діяльності...», а також складений на кожний навчальний рік робочий навчальний план та графік навчального процесу. Як для українців, так і для студентів-іноземців освітній процес в університеті здійснюється за такими формами: навчальні заняття; самостійна робота; практична підготовка; контрольні заходи. Основними видами навчальних занять в університеті є: лекція; практичне, семінарське, індивідуальне заняття; виробнича практика; консультація [2].

Для студентів іноземного факультету навчання проводиться трьома мовами: українською, російською, англійською. Студенти-іноземці мають можливість навчатися відповідно до контракту на будь-якій з вищезазначених мов, проте, здебільшого, перевагу надають англійській мові здобуття освіти.

Позитивним моментом ефективного навчання студентів-іноземців є процес стимулювання науково-педагогічних працівників університету у вигляді преміювання за викладання дисциплін англійською мовою. Для цього було затверджено «Положення про преміювання професорсько-викладацького складу за викладання дисциплін англійською мовою в ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України». Згідно з документом, преміюванню підлягають науково-педагогічні працівники університету, які мають сертифікат про (перший, другий, третій) рівень володіння англійською мовою. Науково-педагогічні працівники, які мають сертифікат на володіння англійською мовою на рівні В2, отримують доплату в розмірі 50% від посадового окладу [3, 4].

Лекційні заняття професорсько-викладацький склад університету проводить за допомогою он-лайн інформаційних технологій, використовуючи інтерактивні дошки, проектори тощо. Наочна демонстрація розширює сприйняття студентами навчального матеріалу, де окрім слуху задіюється зорове сприйняття інформації. Лекції (презентації лекцій) та інший навчально-методичний матеріал завчасно розташовується в інформаційній системі дистанційної освіти – Moodle.

Відзначимо, що практичні заняття для студентів 1-3 курсів факультету іноземних студентів проводять за стрічковою системою, коли в один день студенти мають одну лекцію та два практичних заняття, а для студентів 4-6 курсу спеціальності «Лікувальна справа» та 4-5 курсів спеціальності «Стоматологія» та «Фармація» – за методикою «Єдиного дня», коли впродовж одного дня вони вивчають одну дисципліну.

На відміну від попередніх років, коли студенту в журнал обліку успішності з дисципліни виставляли декілька оцінок за виконання різних видів робіт на практичному занятті, то на даний час виставляється лише одна узагальнювальна оцінка за одне практичне заняття у дванадцятибальній рейтинговій шкалі. Окрім лекцій та практичних занять із дисциплін гуманітарної та соціально-економічної підготовки формою навчального заняття є семінарське заняття [2]. На семінарському занятті викладач разом із студентами обговорює усі питання теми. Він може сам загострити увагу студентів на важливих та складних питаннях теми, запропонувати дискусійні питання, застосувати «мозковий штурм», ситуаційні задачі тощо. Досить часто студенти-іноземці готують доповіді, реферати та презентації на попередньо узгоджені теми, виступають з ними, аргументують на занятті, відстоюють власну точку зору.

Для контролю засвоєння обов'язкових практичних навичок в університеті запроваджені матрикули практичних навичок. Вони складені на основі галузевих стандартів освіти та є обов'язковим для опанування студентом впродовж навчального року. Практичні навички студентів-іноземців розподілені по курсах, які у Матрикулах названі лініями. Важливим для проведення контролю практичних навичок студентів-іноземців є Об'єктивний структурований клінічний іспит (ОСКІ) (Objective Structured Clinical Examination (OSCE)). Він умовно поділений на 12 станцій, де студенти виконують спеціально підготовлені завдання та отримують 1 бал за правильну відповідь на кожній із станцій. Як приклад, студенту пропонують різні ситуації, спостерігають за його діями, аналізують їх та максимально об'єктивно оцінюють його знання, вміння самостійно обстежити хворого, поставити діагноз, провести лікарську маніпуляцію, надати кваліфіковану допомогу тощо [2]. Відзначимо, що ОСКІ проводять на факультеті іноземних студентів спеціальності «Лікувальна справа» наприкінці третього, четвертого та п'ятого років навчання, а для

спеціальності «Стоматологія» – наприкінці третього та четвертого років навчання.

Студентів-іноземців, які після проведення різних видів поточної освітньої діяльності, не мають пропусків занять та середній бал поточної успішності не менше «4.0» – допускають до складання підсумкового семестрового контролю, який проводиться у формі семестрового іспиту, диференційованого заліку або заліку з вивченої дисципліни.

Оцінювання навчальних досягнень студентів з дисципліни складається з двох частин: поточної успішності (максимальна кількість – 120 балів, у яку входить індивідуальна робота студента, що не може бути більшою за 6 балів) та оцінка за підсумковий контроль – диференційований залік або іспит (максимальна кількість – 80 балів). На клінічних кафедрах, де студенти виконують написання історії хвороби, окремим пунктом виставляють оцінку за проведену курацію (написання історії хвороби) та захист історії хвороби. Для студентів виводять середнє арифметичне усіх оцінок поточної успішності і за встановленою шкалою [2] здійснюється переведення у 120-бальну шкалу. 80 балів студент може отримати під час складання двох частин іспиту: письмової – у навчально-науковому відділі незалежного тестування знань студентів та усної співбесіди на кафедрі з екзаменатором, співвідношення становить – 75:25% або 60+20 балів. Після отримання негативної оцінки за одну із частин іспиту студент перескладає лише ту частину, яку не склав. Диференційований залік виставляють студенту у такому співвідношенні: за поточну успішність студент може одержати максимально 120 балів та при складанні письмової частини у навчально-науковому відділі незалежного тестування знань студентів – максимально 80 балів. Форма підсумкового контролю – «залік» – виставляють здебільшого на останньому занятті з предмета і ґрунтується на результатах оцінювання поточної діяльності та виражається за двобальною шкалою: «зараховано» або «не зараховано». Отримавши бали з дисциплін, які виносилися студенту на екзаменаційну сесію, інспектор деканату факультету іноземних студентів конвертує їх у традиційну чотирибальну шкалу за абсолютними критеріями, а також за допомогою програми «Контингент» проводиться ранжування студентів, які навчаються за однією спеціальністю, з виставленням оцінок за відносною шкалою ECTS [2, 7].

Атестацію випускників здійснює екзаменаційна комісія після завершення навчання. Її створює окремо для кожної спеціальності відповідно до розробленого «Положення про екзаменаційну комісію, організацію та порядок проведення державної атестації у ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України» [8]. Іноземні студенти, які успішно склали державні іспити, або захистили дипломну роботу відповідно до освітньо-професійної програми підготовки рішенням екзаменаційної комісії присвоюється відповідний освітній рівень, кваліфікація [8, 10]. На підставі цих рішень

ректор університету видає наказ, який зачитують на урочистому засіданні Вченої ради, присвяченому випуску студентів. У святковій обстановці студенти-іноземці отримують диплом про закінчення університету.

За час навчання студенти-іноземці поряд із вітчизняними студентами активно беруть участь у навчально-наукових програмах академічної мобільності. Академічна мобільність студента – це можливість упродовж періоду навчання в університеті провчитись один або більше семестрів у закордонному навчальному чи науковому закладі, де готують фахівців за цією ж спеціальністю із зарахуванням дисциплін (кредитів) та періодів навчання. Спеціально для цього в університеті розроблено та затверджено «Положення про академічну мобільність студентів у ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України» [6]. Студенти-іноземці активно беруть участь у міжнародних освітньо-наукових програмах, зокрема в ERASMUS MUNDUS тощо. Основними цілями таких програм є підвищення якості освіти, розвиток міжкультурного обміну, підготовка майбутніх кваліфікованих спеціалістів. Академічна мобільність в університеті організована впровадженням механізму студентського обміну та участю студентів у програмах індивідуальних грантів. Розвиваючи мобільність студентів, ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України», бере участь в процесах інтернаціоналізації та глобалізації, розвиває процес підготовки професіоналів, висококваліфікованих спеціалістів; підтримує соціальні, економічні, культурні, політичні взаємовідносини та зв'язки з іншими країнами.

Для регулювання процесів переведення, відрахування, поновлення на навчання, надання академічної відпустки, повторного навчання студентів-іноземців в університеті прийнято «Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення, надання академічної відпустки та повторне навчання студентів ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України» [5].

Таким чином, організація освітнього процесу для студентів-іноземців у ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України» спрямована на надання якісних знань та послуг у сфері медичної освіти для громадян інших країн світу, зважаючи на їх національні, етнічні, культурні, релігійні особливості. За час навчання в університеті студент-іноземець має змогу здобути професійну підготовку та компетентність, стати кваліфікованим фахівцем у своїй галузі, бути гордим звання випускника ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І. Я. Горбачевського МОЗ України».

Література

1. Закон України «Про вищу освіту» від 01.07.2014 № 1556-VII.
2. Положення про організацію освітнього процесу в ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України»,

прийняте рішенням Вченої ради від 26 травня 2015 р та затверджене наказом ректора № 191 від 27.05.2015 р.

3. *Положення про преміювання професорсько-викладацького складу за викладання дисциплін англійською мовою в ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України», прийняте рішенням Вченої ради від 24 червня 2015 р та затверджене наказом ректора № 251 від 24.06.2015 р*
4. *Додаток до «Положення про преміювання професорсько-викладацького складу за викладання дисциплін англійською мовою в ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України», затверджений наказом ректора № 412 від 21.09.2015 р.*
5. *Положення про порядок переведення, відрахування та поновлення, надання академічної відпустки та повторне навчання студентів ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України», прийняте рішенням Вченої ради від 30 вересня 2015 р, протокол №3 та затверджене наказом ректора № 419 від 30.09.2015 р.*
6. *Положення про академічну мобільність студентів у ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України», прийняте рішенням Вченої ради від 24 листопада 2015 р, протокол №5 та затверджене наказом ректора № 557 від 24.11.2015 р.*
7. *Інструкція щодо порядку обліку успішності з навчальних дисциплін у 2015-2016 навчальному році при переході від кредитно-модульної системи організації навчального процесу до Європейської кредитно-трансферної системи організації навчального процесу, прийнята Вченою радою від 30 вересня 2015 р, протокол №3 та затверджене наказом ректора № 419 від 30.09.2015 р.*
8. *Положення про екзаменаційну комісію, організацію та порядок проведення державної атестації у ДВНЗ «Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України», прийняте рішенням Вченої ради від 15 грудня 2015 р, протокол №7 та затверджене наказом ректора № 557 від 15.12.2015 р.*

**УДК 336 Наталія Юрик, Ірина
Котовська**

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

АНАЛІЗ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ

Natalia Yuryk, Iryna Kotovska

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

ANALYSIS OF METHODOLOGICAL FEATURES OF EDUCATIONAL PROCESS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS

Інтеграційні процеси, які пов'язані із впровадженням сучасної системи вищої освіти України з орієнтацією на європейську, вимагають реалізації нових завдань і забезпечення умови розвитку експорту якісних освітніх послуг. Динамічний розвиток сучасного світу вимагає кардинальних змін як у процесі фахової підготовки іноземних студентів, так і в підготовці професорсько-викладацького складу, який буде навчати цих студентів у будь-якому вищому навчальному закладі.

У цьому аспекті саме на вищі навчальні заклади покладається відповідальність у якісному забезпеченні студентів комплексом мовних знань, вмінь та навичок. Це вимагає передусім від навчальної установи систематично створювати умови для підвищення кваліфікації своїх педагогічних працівників, забезпечувати заклад належною матеріально-технічною базою.

Першим ступенем у здобутті вищої освіти для іноземних громадян є навчання на підготовчому відділенні, де відбувається поступове оволодіння основ української мови та дисциплінами загального профілю, що забезпечує загальнонауковий фундамент підготовки фахівців у подальшому. На цьому етапі одним із ключових елементів успіху в процесі оволодіння новими знаннями є ефективне викладання української мови як іноземної, оскільки найбільш актуальним завданням для іноземного студента стає адаптація до мовно-культурного середовища через опанування нової для нього мови, за допомогою якої в подальшому він має здобути професійну освіту.

Незважаючи на існування різних освітніх технологій, на сьогодні однією з актуальних проблем залишається напрацювання ефективних методик викладання різних предметів не тільки українською мовою, яка є для

іноземців чужою, але й англійською, яка, на сьогодні набуває широкого використання. Нагальність цієї проблеми зумовлена кількома факторами, які пов'язані з небажанням вивчення мови, страхом подолання мовного бар'єру, відсутністю у багатьох практичних мовних навиків. І хоча на сучасному етапі розвитку суспільства можна констатувати деякі зрушення у позитивну сторону, однак стверджувати про наявність достатньо ефективного механізму, який би комплексно вирішив усі практичні нюанси цієї проблеми ще зарано.

На нашу думку, для вирішення даних проблем було б доцільним під час проведення занять для іноземних студентів виділити чотири ключові етапи:

1) підготовчий етап – включає пошук, систематизацію, організацію та презентацію нового матеріалу;

2) основний етап – етап передачі та сприйняття інформації, а саме: нового лекційного матеріалу з використанням ділового стилю. Важливу роль на цьому етапі відіграє зворотний зв'язок, який є основою для прийняття управлінських рішень. Зворотний зв'язок – основа якісного управління процесом. Його розвитку і зміцненню кожен педагог повинен надавати пріоритетного значення. Оперативний зворотний зв'язок сприяє своєчасному введенню поправок, які надають педагогічній взаємодії необхідної гнучкості.

3) заключний етап – закріплення, на якому відбувається тренування і здобуття практичних навичок мовлення, він також передбачає роботу над закріпленням матеріалу, який отримав студент.

4) етап аналізу досягнутих результатів – завершення циклу педагогічного процесу. Він потрібен для того, щоб ще раз уважно проаналізувати хід і результат педагогічного процесу з тим, щоб у майбутньому не повторити помилок, які неминуче виникають навіть у бездоганно організованому процесі, і щоб у наступному циклі врахувати неефективні моменти попереднього.

Досвід практичної роботи з іноземними студентами дає змогу говорити про ефективність усіх чотирьох етапів, оскільки вони взаємодоповнюють один одного та уможливають створення комплексного підходу до подачі як теоретичного, так і практичного матеріалу студентам, а також удосконалюють саму методику викладання.

Вважаємо, що невід'ємними складовими сучасних технологій у вищій освіті мають бути: професійно-орієнтоване навчання, проектна робота, застосування інформаційних та телекомунікаційних технологій, робота з навчальними комп'ютерними програмами (система мультимедіа), дистанційні технології, створення презентацій в програмі PowerPoint, використання інтернет-ресурсів, навчання в комп'ютерному середовищі (форуми, блоги, електронна пошта), новітні тестові технології. Вивчення та застосування на практиці інноваційних методологічних підходів надають можливість викладачам впроваджувати та удосконалювати нові

методи роботи, підвищувати ефективність навчального процесу та рівень знань студентів. Упровадження інноваційних методів значно поліпшує якість презентації навчального матеріалу та ефективність його засвоєння студентами, збагачує зміст освітнього процесу, підвищує мотивацію, створює умови для тіснішої співпраці викладачів і студентів.

З вищесказаного, можна зробити висновок, що для викладача сьогодні важливо постійно вдосконалювати власні знання про сучасні технології та методи навчання, впроваджувати у власну викладацьку практику новітні освітні концепції, йти в ногу з часом.

УДК 378.2:001.891.5:61

Петро Сельський, Борислав Сельський

ДВНЗ “Тернопільський державний медичний університет імені І.Я. Горбачевського МОЗ України”, Тернопіль, Україна

ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦЇЛЬНОСТІ СЕМЕСТРОВОГО ТЕСТОВОГО ІСПИТУ У МІЖНАРОДНІЙ МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ

Petro Selskyy, Boryslaw Selskyy

State higher education establishment “Ternopil State Medical University by I. Ya. Horbachevsky of Ministry of Public Health of Ukraine”

JUSTIFICATION FEASIBILITY SEMESTER TEST EXAMINATION IN INTERNATIONAL MEDICAL EDUCATION

Вступ. Упровадження тестових методик дає змогу досягти високого ступеня якості під час оцінювання [1-4]. Проте актуальною залишається проблема об’єктивного та незалежного тестування знань у міжнародній медичній освіті, адже саме така система оцінювання є одним із семи Європейських стандартів і рекомендацій щодо внутрішнього забезпечення якості у вищих навчальних закладах [5].

Одержані результати. Для семестрового тестування використовувалися запитання з багатьма варіантами відповідей у формі бланкових тестів та наступною автоматизованою обробкою результатів. Проводився кореляційний аналіз методом квадратів Пірсона. Для обробки використані пакети програм MS Excel (Microsoft Office 2003).

Починаючи з 2006/2007 навчального року, замість перманентного складання підсумкових модулів впродовж семестру, в Тернопільському державному медичному університеті імені І.Я. Горбачевського підсумковий

модульний контроль здійснюється у формі комплексного семестрового тестового іспиту (КСТІ). З метою об'єктивізації тестового оцінювання на даний час створено значну за обсягом базу тестових завдань (біля 1 млн.) українською, англійською та російською мовами, серед яких – тести з графічними зображеннями та у вигляді ситуаційних завдань на основі клінічних ситуацій.

Проведено аналіз результатів тестування 1748 студентів за 2011/2012 навчальний рік. Для дослідження взято рік, впродовж якого вперше підсумкові оцінювання на кожному курсі відбувалися за методикою комплексного семестрового тестового іспиту. Кореляційний аналіз результатів тестування виявив прямий кореляційний зв'язок між середніми балами з КСТІ студентів-медиків за рік та аналогічними показниками за поточну успішність ($r = + 0,6$). Слід відзначити і виявлений прямий кореляційний зв'язок між балами з іспиту за осінній та весняний семестри ($r = + 0,6$), а також за два навчальні роки – 2011/2012 та 2010/11 ($r = + 0,7$).

Висновки. Виявлений прямий кореляційний зв'язок (+ 0,6) між балами за тестування та поточну успішність свідчить про достатню валідність змісту та відповідності, а прямий кореляційний зв'язок між балами за семестрове тестування з осіннього та весняного семестрів (+ 0,6) – про достатній рівень прогнозованої валідності. Кореляційний зв'язок між балами за КСТІ по курсах за два роки показує високий ступінь стійкості вимірювання, а, отже і надійність методу.

Використання моделі оцінювання з використанням запитань із багатьма варіантами відповідей у формі бланкових тестів та наступною комп'ютерною обробкою результатів суттєво покращить якісну підготовку висококваліфікованих спеціалістів-медиків у міжнародній медичній освіті.

Література

1. Epstein R.M. *Assessment in Medical Education* / R.M. Epstein // *The New England Journal of Medicine*. – 2007. – № 1 . – P. 356 – 387.
2. Марценюк В.П. *Інформаційна система управління якістю підготовки фахівців у вищій медичній освіті* / В.П. Марценюк, П. Р. Сельський. – Тернопіль : ТДМУ. – 2015. – 312 с.
3. *The quality of in-house medical school examination* / R.F. Jozefowicz, B.M. Koeppe, S. Case, R. Galbraith [at al.] // *Acad. Med.* – 2002. – Vol. 77, № 2. – P. 156-161.
4. *Досвід Віденського медичного університету в реформуванні системи освіти. Перспективи співпраці* / За ред. Л.Я. Ковальчука. – Тернопіль: ТДМУ, 2006. – 290 с.
5. *Стандарти і рекомендації щодо забезпечення якості в Європейському просторі вищої освіти*. – К. : Ленвіт, 2006. – 35 с.

УДК 33.013.42

Жанна Баб'як, Ліліана Джиджора

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК УМОВА УСПІШНОЇ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА-ІНОЗЕМЦЯ

Zhanna Babiak, Liliana Dzhyzhora

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

STRUCTURAL-FUNCTIONAL MODEL OF LEARNING PROCESS AS A CONDITION FOR SUCCESSFUL SOCIAL-UPBRINGING ACTIVITY OF THE INTERNATIONAL STUDENT

Соціально-виховний процес у вищій школі, як і будь-який інший процес, може бути об'єктом управління, тому його ефективність залежить часто від того, наскільки вміло ним управляють. Аналізуючи даний аспект соціально-виховного процесу і розробляючи його структурно-функціональну модель, потрібно визначити організаційно-управлінські фактори, які впливають і на освітній процес також:

- нормативні фактори, зокрема: нормативне регулювання життєдіяльності ВНЗ, наявність концепції соціальної роботи, наявність програми реалізації даної концепції;
- організаційно-адміністративні фактори: діяльність проректора, відділу соціально-виховної роботи, наявність інституту кураторів і наставників;
- організаційно-методичні фактори, а саме: проведення семінарів, нарад, тренінгів обміну досвідом.

На думку експертів, найбільш вагомим фактором соціально-виховного процесу, який впливає на освіту студентів-іноземців, є «наявність інституту кураторства та наставників». Кураторство сьогодні набуло нового змісту і є важливим фактором у здійсненні освітнього процесу. Керівник академічної групи повинен бути чесним, порядними, принциповим, тактовним, справедливим, вимогливим, енергійним та ін. Особливо важлива риса куратора, який працює з іноземними студентами, – це толерантність. «Толерантність означає повагу, сприйняття та розуміння багатого різноманіття культур нашого світу, форм самовираження та самовиявлення людської особистості... Толерантність – це єдність у різноманітті... Це означає визнання того, що люди від природи своєї відрізняються зовнішнім

виглядом, становищем, мовою, поведінкою й мають право жити в мирі та зберігати свою індивідуальність» [2].

Кураторові необхідно враховувати індивідуальні психологічні особливості кожного студента, різницю характерів, національне та релігійне виховання студентів групи. З огляду на це, він зобов'язаний здійснювати соціально-виховну роботу безпосередньо у своїй групі завдяки детальному вивченню складу групи, організації вибору складу групи; допомагати в адаптації до умов університетської форми навчання; тримати під контролем успішність студентів, виявляти причини отримання негативних оцінок і встановлювати контакти з відповідними кафедрами та викладачами з метою надання студентам необхідної методичної допомоги для покращення успіхів у навчанні.

Кураторам слід пам'ятати, що кожен студент прагне до життєвого успіху і має свої уявлення про шляхи й умови його досягнення. Тому наставника повинна цікавити студентська світоглядна установка на те, як домогтися життєвого успіху або модель досягнення успіху. Причому простежуємо схильність одних студентів самостійно вирішувати свої проблеми і акцентуємо на самій людині як суб'єкті власної життєдіяльності. Це дає право вести мову про суб'єктну модель досягнення життєвого успіху, яка проявляється в одній із форм: радикальній чи помірній. Досягнення успіху в умовах вищого навчального закладу є найбільш надійним фундаментом успішного майбутнього для молоді. Якщо студент вважає, що досягнення успіху залежить від нього самого, то ми маємо справу з радикальною формою суб'єктної моделі досягнення успіху. Якщо ж він вважає, що досягнення життєвого успіху здебільшого залежить від нього, то можна говорити про помірну-суб'єктну модель досягнення успіху [1]. Більшість студентів-іноземців розраховує на батьків та родичів, але є і такі, котрі вважають, що життєвий успіх переважно залежить від зв'язків із «впливовими людьми».

Отже, соціально-виховна діяльність педагогів і кураторів повинна бути спрямованою на надання допомоги студентам у самовдосконаленні, розвитку в них готовності до прийняття самостійних і відповідальних життєво важливих рішень, до виконання основних соціальних ролей, до перетворення досвіду і наявних соціальних відносин. Тому доробка структурно-функціональної моделі соціального виховання студентів та діагностика її ролі в освітньому процесі є однією з умов, яка впливає на якісний рівень соціального становлення іноземних студентів. Ієрархія динамічних факторів соціально-виховного впливу свідчить про доволі високий статус педагогічної та емоційно-комфортної взаємодії у системі цінностей студентства. Простежується підвищення виховного значення такого фактора, як «особистість педагога-куратора», тобто суб'єкта, що безпосередньо співпрацює і спілкується зі студентом.

Література

1. Балакірева О.М. та ін. *Молодь України: для неї і про неї*. – К. : УНДІ проблем сім'ї, 1993. – 210 с.
2. *Декларація принципів толерантності [Електронний ресурс]*. – Режим доступу: <http://www.tolerance.org.md/>.

УДК 74.5

Ірина Гінсіровська

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ІНЖЕНЕРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ

Iryna Hinsirowska

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PREPARING THE FOREIGN STUDENTS OF ENGINEERING SPECIALITIES FOR INNOVATIVE PROFESSIONAL ACTIVITY

Цілеспрямоване управління процесом підготовки іноземних студентів до інноваційної професійної діяльності забезпечується комплексом організаційно-педагогічних умов, які сприяють розвитку їх пізнавального інтересу, активності, творчих здібностей, ціннісних орієнтирів і, на цій основі, оволодінню системою знань, умінь та навичок, які необхідні для здійснення даного виду діяльності.

Педагогічні умови формування готовності іноземців інженерних спеціальностей до інноваційної професійної діяльності – це середовище, в якому в тісній взаємодії представлена єдність дидактичних і педагогічних факторів, що забезпечують можливість організувати активну навчально-пізнавальну діяльність студентів [2, с. 115-117].

Педагогічними умовами підготовки майбутніх фахівців до інноваційної професійної діяльності у вищих технічних навчальних закладах є:

- позитивна мотивація розробки та впровадження інновацій у виробництво;
- формування у студентів суб'єктної позиції на основі застосування активних форм і методів навчання щодо опанування досвідом майбутньої інноваційної професійної діяльності інженера;

- горизонтальна зовнішня інтеграція інноваційного компоненту змісту фахових та гуманітарних дисциплін.

Основним орієнтиром під час підготовки майбутніх фахівців є стійка мотивація до оволодіння інноваційною професійною діяльністю, яка призводить до формування у студентів суб'єктної позиції в навчально-виховному процесі. Поглиблення вмотивованості та особистісної спрямованості студентів на оволодіння такою діяльністю відбувається за рахунок ускладнення цілей та змісту навчання на різних етапах їх підготовки [3, с. 170-171].

Міждисциплінарне інтегративне поле складають базові знання, які здобувають іноземці у процесі вивчення професійно спрямованих та гуманітарних дисциплін. Під час формування готовності майбутніх інженерів до інноваційної професійної діяльності, інноваційний компонент повинен бути провідним у змісті цих предметів та забезпечувати єдність і взаємозв'язок фахової та гуманітарної підготовки [1, с. 57].

Формування готовності іноземних студентів до здійснення інноваційної професійної діяльності передбачає реалізацію як традиційних, так і інноваційних методів. Передусім це інтерактивні методи, проектна діяльність, бесіди, розповіді, ділові ігри, кейс-стаді, ІНДЗ, метод коучингу тощо.

Лекційні, практичні заняття та виробнича практика є основними формами роботи зі студентами. Проте крім традиційних форм пропонується використання й інших, а саме: дебати, круглі столи, лекції-полілоги, практичні заняття на виробництві, ділові ігри, диспути, тренінгові вправи та ін.

У процесі підготовки інженерів важливо використовувати міжкультурне й інформаційне середовище вищих технічних навчальних закладів. Тут студенти мають можливість спілкуватися, обмінюватися досвідом, спільно здійснювати науково-дослідницьку роботу та запозичати навички фахової діяльності у іноземних колег, що забезпечує позитивний вплив на формування їх готовності до інноваційної професійної діяльності. Важливою для них є також можливість працювати у технічних лабораторіях, оснащених сучасним обладнанням. Тісна співпраця з вітчизняними підприємствами та фірмами відіграє вагомий роль у підготовці інноваційних інженерів, оскільки дає можливість студентам реалізувати на практиці теоретичні знання та набути професійні навички.

Література

1. Маливанов Н.Н. Подготовка инженеров к инновационной деятельности в системе непрерывного образования. / Н. Н. Маливанов // Вестник высшей школы. Альма матер. – 2004. – №7. – С .56-64.
2. Низамов Р. А. Дидактические основы активизации учебной деятельности студентов / Р. А. Низамов. – Казань : Изд-во Казанского ун-та, 1975. – 302 с.
3. Хромова В.С. Педагогічні умови підготовки майбутніх менеджерів до інноваційної професійної діяльності: дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.04 «Теорія і методика професійної освіти» / В.С. Хромова . – Луганськ, 2012. – 342 с.

УДК 371.315:330

Наталія Шведа

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ВИБІР ОПТИМАЛЬНОГО МЕТОДУ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ МАГІСТРІВ-ІНОЗЕМЦІВ

Nataliia Shveda

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

SELECTION OF THE OPTIMAL METHODS OF TEACHING ECONOMIC DISCIPLINES FOR FOREIGN MASTER DEGREE STUDENTS

У педагогічній літературі відображено багато різних методів викладання, які придатні для роботи як із українськими студентами, так із студентами-іноземцями. Але які з них містять найкращі навчальні можливості, зокрема для магістрів-іноземців? Цікавий підхід щодо оптимальних навчальних методів запропонував Ю. К. Бабанський, з яким автор цілковито погоджується. Він складається з семи кроків:

1. Прийняття рішення про те, чи буде магістр вивчати матеріал самостійно чи під керівництвом педагога; якщо студент може без зайвих зусиль і витрат часу достатньо глибоко вивчити матеріал самостійно, допомога викладача може бути непотрібною. В іншому випадку вона необхідна.

2. Визначення оптимального співвідношення репродуктивних методів навчання, якими передбачено запропонувати студентам «готові знання» (згодом викладач закріплює їх багаторазовим повторенням) і продуктивних методів, які передбачають самостійний пошук знань. Зокрема, до цих методів зараховують проблемне викладання, частково-пошукові і дослідницькі методи викладання. Якщо є умови і наявна готовність студентів, то перевагу необхідно надавати саме продуктивним методам.

3. Визначення співвідношення індуктивної (передбачає перехід від одиничного до загального) і дедуктивної (передбачає перехід від загального до конкретного) логіки аналітичного (передбачає виокремлення частини з цілого) і синтетичного (передбачає поєднання виокремлених аналізом елементів або властивостей в єдине ціле) шляхів пізнання. Вони є найбільш близькими до наукового викладу та вчать магістрів-іноземців робити висновки з вивченого матеріалу та застосовувати його в подальшому.

4. Міри і способи поєднання словесних, наочних, практичних методів, що вказує на необхідність залучення всіх органів сприйняття для отримання більшої кількості знань.

5. Рішення про необхідність введення методів стимулювання діяльності студентів, що передбачає підвищення ефективності навчання.

6. Визначення «точок», інтервалів, методів контролю і самоконтролю, що не дає можливості студентам не вивчати предмет.

7. Обмірковування запасних варіантів на випадок відхилення реального процесу навчання від запланованого.

Які б методи навчання не використовували педагоги для підвищення ефективності освіти магістрів-іноземців, важливо створити такі умови, в яких студент має бути активним та зможе повною мірою виявити свої можливості і здібності. Універсальних і ефективних методів викладання не існує. Усі відомі методи навчання мають свої сильні та слабкі сторони, що вказує на необхідність їх оптимального поєднання в навчальному процесі. Саме тому залежно від сприйнятливості студента і знань, які він набув раніше, процес навчання може бути активним (студент бере участь як суб'єкт власного навчання) або пасивним (студент відіграє тільки роль об'єкта впливу).

Загалом якість освіти магістрів-іноземців складається з якості навчання і якості виховання. Якість виховання досягаємо завдяки плідній співпраці студентського товариства, куратора групи та керівництва навчального закладу. Якість навчання може бути досягнута тільки в результаті забезпечення ефективності кожної сходинок навчання: сприйняти – осмислити – запам'ятати – використати – перевірити та послідовності їх проходження. Зрозуміло, чим вищий результат на кожній сходинці, тим вища якість навчання. І застосування різних форм і методів на кожній сходинці сприяє підвищенню якості навчання.

До основних форм і методів навчання, які сприяють підвищенню його якості відносять рольові ігри, ділові ігри, семінари, повторювально-узагальнюючі заняття, конференції, диспути, діалоги, проблемне навчання, самостійну роботу, індивідуальну роботу, творчі роботи, доповіді, повідомлення; тестування, програмований контроль, дослідну роботу та ін.

Крім того, варто пам'ятати про важливість у навчальному процесі магістрів-іноземців методів стимулювання і мотивації навчальної діяльності. До них належать методи формування пізнавальних інтересів і методи формування почуття обов'язку та відповідальності у навчанні.

Методи формування пізнавальних інтересів вимагають застосування певних прийомів, зокрема створення емоційно-моральних ситуацій, ситуацій цікавості, цікавих аналогій, здивування тощо та зіставлення наукових і життєвих тлумачень, наприклад, явищ природи, які сприятимуть виникненню зацікавленості та тривалішому запам'ятовуванню.

Важливим прийомом при цьому є яскрава мова викладача, що привертає увагу студентів та стимулює їх до навчання. Цінними методами

стимулювання інтересу до навчання можуть бути методи пізнавальної ділової гри, створення пізнавальної суперечки (навчальні дискусії, навчальні диспути) тощо.

Загалом, інтерес до навчання виникає не сам по собі; він залежить від потреб і мотивів, що спонукають людину до діяльності. Мотивація процесу навчання охоплює три групи мотивів: 1) зовнішні; 2) змагальні; 3) внутрішні. Внутрішні мотиви забезпечують найбільш стійкий інтерес до навчання. Тому акцент на них є необхідною передумовою продуктивної праці викладача, який використовуючи методи продуктивного і активного навчання, залучаючи магістрів-іноземців до експериментальної діяльності активізує, розвиває та поглиблює інтерес до предмета вивчення.

УДК 800(075.8)

Геннадій Онищенко, Олена Панченко

Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара, Україна

РОЛЬ І МІСЦЕ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЛІНГВІСТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

Gennadii Onyshchenko, Olena Panchenko

Oles Honchar Dnipropetrovsk National University, Ukraine

ROLE AND PLACE OF IT-TECHNOLOGIES IN FOREIGN STUDENTS LINGUISTIC TRAINING

Конкуренція у сфері освіти та сучасні науково-технічні досягнення вимагають від викладачів, особливо тих, хто працює з іноземцями, якнайширшого використання інформаційних технологій, що дає змогу побудувати для кожного студента «власну траєкторію самоосвіти». Як відомо, до таких навчальних інформаційних технологій належать комп'ютерні програми-тренажери; контролюючі програми; електронні словники, глосарії, довідники.

У ДНУ імені Олеся Гончара студентам-іноземцям пропонуються для організації самостійної роботи такі тренажерні програми, як, наприклад, навчання російської фонетики, тренування граматичної теми «Дієслова руху» тощо. До тренажерів висуваються такі вимоги, як максимально стисле формулювання теоретичного матеріалу для засвоєння, передбачення всіх можливих шляхів виконання практичних завдань за умови, що темп розв'язування повинен визначатися самим студентом.

Засвоєні навички можуть успішно перевірятися за допомогою контролюючих програм за умови їх здатності розпізнавання правильної відповіді в будь-якій з еквівалентних форм її подання, що є найбільш значущим під час вивчення мови.

Електронний довідник поєднує в собі властивості звичайного довідника, але забезпечує оптимальну для кожного конкретного користувача послідовність і обсяг різноманітних форм роботи з курсом, що складається з послідовного вивчення теорії, аналізу прикладів, відпрацювання певних мовних та мовленнєвих навичок. Дуже важливо, щоб кількість інформації на екрані не перевищувала норми, що визначається психолого-педагогічними та гігієнічними вимогами [1].

Крім зазначених інформаційних технологій, викладачі кафедри лінгвістичної підготовки іноземців ДНУ імені Олеся Гончара звертають увагу на такий інформаційно значущий пристрій, як мобільний телефон. Мобільний телефон є зручним електронним засобом навчання на всіх рівнях, який розглядається у низці теоретичних методичних праць [2, 3, 4]. Компактність та потреба у щоденному телефонному зв'язку зумовлює його наявність практично в усіх студентів. Крім того, мобільний телефон є предметом для розваги студента. Тобто мобільні телефони – це стимул розваги та задоволення потреб у комунікації й отриманні інформації.

Головна мотивація використання мобільних телефонів – звичка та позитивні емоції від індивідуальної роботи з ними. Слід вказати на великі можливості для урізноманітнення індивідуальної роботи за допомогою мобільних телефонів. Можливе введення потрібних програм, фотографування студентами індивідуальних методичних завдань із паперових носіїв замість переписування їх, що займає багато часу.

Робота з мобільним телефоном практично не втомлює студента, якщо вона не займає багато часу і переривається іншими видами роботи із дошкою, зошитом, книгою, усним мовленням. Основними перевагами мобільного телефона є доступність, зручність, портативність, багатофункційність, простота у використанні, економія матеріальних ресурсів навчального закладу.

Зрозуміло, що переважаність телефону інформацією призведе до того, що вона буде не затребувана і просто стерта. Тому викладач, який навчає іноземців російської мови, повинен ретельно відібрати необхідні кванти інформації та контролювати їх наявність у телефоні. До цієї інформації необхідно висувати стандартні ергономічні вимоги: об'єкти слід розташовувати в спосіб від простого до складного; оптимальна кількість об'єктів на екрані – 7 ± 2 . Якщо кількість об'єктів, одночасно пропонованих на екрані, більша, то їх слід групувати за змістом; якщо подібну інформацію можна передати у формі тексту чи за допомогою зображення, то слід використовувати зображення з короткими субтитрами [1].

Як зразки інформації, які повинні бути закладені до телефону студента на початковому етапі навчання російської мови, наведемо такі. 1. «Золоте правило» російського правопису: після Г, К, Х, Ш, Ч, Щ не пишемо И, Ю, Я, пишемо І, У, А. 2. Визначення роду іменників залежно від їх закінчення (він – приголосний, -Ь, вона – -А, -Я, воно – -О, -Е). 3. Закінчення особових форм дієслова в теперішньому часі. 4. Зразок заяви на отримання відпустки, дострокове складання сесії тощо. Надалі при стійкому запам'ятовуванні матеріалу пункти 1-3 слід замінити на більш складний матеріал. Пункт 4, за нашими спостереженнями, має зберігатися в телефоні студента-іноземця до кінця навчання.

Література

1. Муніпов В. М. *Эргономика: человекоориентированное проектирование техники, программных средств и среды. Учебник / Муніпов В. М., Зинченко В. П. – М.: Логос, 2001. – 356 с.*
2. Traxler John. *Current State of Mobile Learning. International Review on Research in Open and Distance Learning (IRRODL) 8. – №. 2. – 2007. www.irrodl.org/index.php/irrodl/article/view/346/875.*
3. Шутенко А. И. *Личностное измерение образовательно-информационной среды в высшей школе / А. И. Шутенко: Инновации в образовании. – М., 2012. – № 4. – С. 107 – 115.*
4. Healy K. *SoftwareMania / K. Healy:Forum. – 1998. – No.3. – С. 44 – 45.*

УДК 372.862

Михайло Фриз, Богдана Млинко

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «МОДЕЛЮВАННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ В ІУС»

Mykhailo Fryz, Bohdana Mlynko

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

INFORMATION TECHNOLOGIES WITHIN THE TEACHING OF THE SUBJECT “MODELLING AND OPTIMIZATION IN INFORMATION SYSTEMS”

Розробка та впровадження інформаційних управляючих систем є актуальною проблемою під час вирішення завдань технічної та медичної

діагностики, автоматизованого керування, комп'ютерного еколого-економічного моніторингу, аналізу та прогнозування економічних показників і ресурсоспоживання, обміну та захисту інформації, комп'ютерного імітаційного моделювання досліджуваних сигналів та ін.

Одним із найважливіших етапів у цьому контексті є побудова адекватних математичних моделей інформаційних систем, інформативних сигналів та завад, які б відображали фізичні, технічні чи економічні механізми їх породження та функціонування, були придатними для вирішення задач ідентифікації своїх характеристик і побудови на їх основі комп'ютерних імітаційних моделей.

У навчальному плані підготовки магістрів за спеціальністю Інформаційні управляючі системи і технології передбачено вивчення дисципліни «Математичне моделювання та оптимізація в інформаційних управляючих системах» (ММО). Метою дослідження є аналіз структури дисципліни та використання інформаційних технологій в процесі її вивчення.

На рис.1 відтворено структурну схему, що відображає роль математичного та комп'ютерного моделювання під час розробки інформаційної системи.

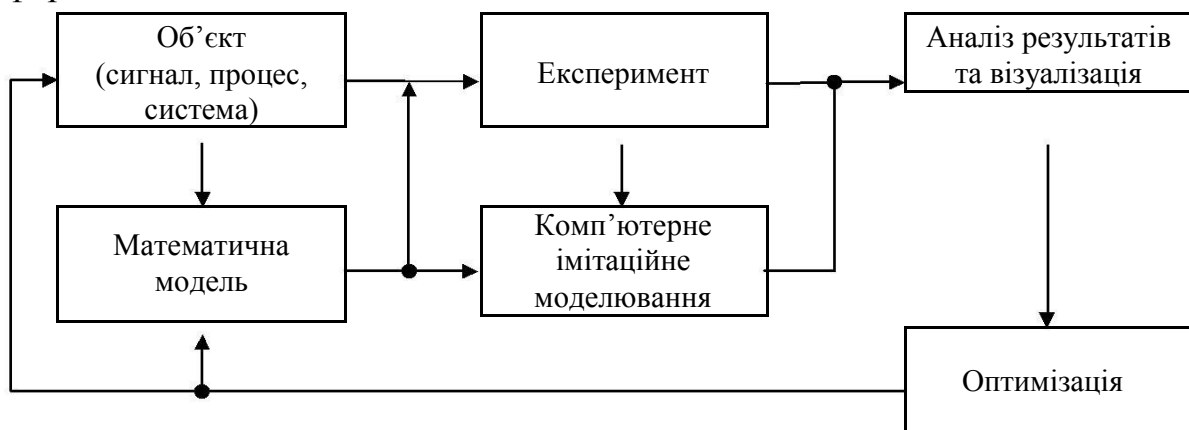

Рисунок 1

Математична модель – це сукупність знань про досліджуваний об'єкт, а також припущень і гіпотез, висунутих відносно нього, об'єднаних у цілісну, логічно витриману формальну структуру (яка складається з термінів, символів, позначень, формул, які описують закономірності, аксіом, логічних правил встановлення істинності тверджень та ін.), необхідну для розв'язання певного класу конкретних задач.

У рамках навчальної дисципліни ММО особливу увагу звернуто на побудову стохастичних моделей. Зокрема, вивчаються методи математичного моделювання сигналів, що стосуються тематики наукових розробок авторів, наприклад, моделі на основі лінійних та умовних лінійних випадкових процесів, послідовностей авторегресії з випадковими коефіцієнтами та ін.

Формальний характер математичної моделі призводить до можливості синтезу комп'ютерної імітаційної моделі – програмного забезпечення, що

функціонує за алгоритмами, побудованими на основі математичної моделі. Для комп'ютерного імітаційного моделювання в рамках навчальної дисципліни ММО використовують інформаційні технології, які доступні в системах MathCad, MATLAB та Simulink. Також у подальшому заплановано впровадити використання мов програмування Python та R, зважаючи на величезну кількість наявних бібліотек програм, які дають можливість просто та ефективно реалізовувати алгоритми імітаційного моделювання, опрацювання та візуалізації даних. Варто зазначити, що застосування новітніх комп'ютерних інформаційних технологій у структурі навчальної дисципліни, яка має переважно математично-прикладний характер, є важливим мотиваційним фактором навчального процесу для студентів-іноземців, які, як показує досвід, орієнтовані здебільшого на здобуття практичних інженерних навиків.

Аналіз результатів комп'ютерного імітаційного моделювання включає статистичні методи їх опрацювання, зокрема оцінювання ймовірнісних характеристик, гістограмний та кореляційний аналіз, спектральний аналіз, перевірка статистичних гіпотез щодо параметрів моделі тощо. Аналіз і візуалізація результатів здійснюється з використанням вже згаданих вище програмних продуктів та інформаційних технологій.

За результатами аналізу поведінки комп'ютерної імітаційної моделі можна реалізувати оптимізацію як самої математичної моделі, так і розробленої інформаційної системи.

Матеріально-технічна база для проведення експериментів, які б давали можливість підтвердження адекватності математичних моделей, перебуває на етапі розвитку. Позитивним фактором тут є нещодавне створення на базі кафедри комп'ютерних наук Науково-дослідної лабораторії «Інформаційні технології дослідження сигналів».

Таким чином, ми розвиваємо методологію, в рамках якої моделювання є інформаційною технологією, яка включає взаємопов'язані між собою (рис. 1) математичні інструменти, а також сучасні програмні та технічні засоби комп'ютерної імітації, проведення експерименту, опрацювання даних та оптимізації.

УДК 378.147:004.75

Андрій Савельєв, Наталія Матвєєва

Одеський національний політехнічний університет, Україна

РОЗШИРЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗА РАХУНОК ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ

Andrey Saveliev, Natalia Matveeva

Odessa National Polytechnic University, Ukraine

THE EXPANSION OF OPPORTUNITIES OF THE INFORMATION EDUCATIONAL ENVIRONMENT THROUGH THE USE OF SOCIAL NETWORKS

Сфера надання українськими університетами освітніх послуг іноземним громадянам в даний момент переживає не найкращі часи. Тенденція до зниження контингенту іноземних громадян носить на сьогоднішній день очевидний характер.

З 1990-их років державне замовлення на навчання іноземних громадян фактично не має необхідної підтримки, тому в значній мірі просуванням української освіти на міжнародному ринку освітніх послуг займаються безпосередньо університети.

В умовах стрімкого розвитку інформаційно-телекомунікаційних технологій та поступальної глобалізації інформаційного простору перед університетами стоїть завдання з формування своєї інформаційної інфраструктури, що відкриває конкурентні можливості на ринку освіти.

Політика стимулювання університетів щодо формування ними власних відкритих інформаційних ресурсів, яка проводиться профільним міністерством, з одного боку, і зацікавленість самих університетів, з іншого боку, дають помітні позитивні зрушення у вирішенні цієї актуальної задачі. Сайти багатьох університетів проходять активне якісне перебудування з урахуванням сучасних тенденцій щодо структуризації і впровадження нових форм представлення інформації. Таким чином, перед навчальними підрозділами для іноземних громадян постає нагальне питання: формування власного відкритого електронного інформаційного середовища і впровадження його в університетську інфраструктуру.

Стратегічною метою при цьому може служити розширення контингенту іноземних студентів за рахунок популяризації як самого підрозділу, так і різноманітних форм і програм навчання, а саме:

- залучення широкого кола іноземних користувачів до інформаційних матеріалів підготовчих факультетів;
- розширення форм і програм навчання з урахуванням запитів споживчого ринку в сфері освітніх послуг.

Сформульована таким чином стратегічна мета може істотно впливати на побудову структури інформаційного освітнього середовища на рівні окремого підрозділу. На тлі використання віртуальних навчальних середовищ (наприклад, таких як Moodle, "Діалог Nibelung" і т.д.), офіційних сайтів університетів, репозиторіїв спеціалізованих навчально-методичних матеріалів виникає необхідність поширення сфери впливу зорієнтовані на масового споживача entertainment-ресурси: різноманітні соціальні мережі, аудіо- та відеоресурси тощо.

Як базову соціальну мережу на підготовчому факультеті пропонуємо Facebook. Вибір саме її обумовлено перш за все:

- масовістю залученого споживача,
- поширенням у країнах потенційного контингенту учнів (крім Китаю, де зазначена соціальна мережа недоступна),
- підтримкою багатомовного інтерфейсу,
- вбудованою системою мережевої реклами,
- можливістю роботи з мультимедійними формами подання інформації та ін.

Крім того, в мережі Facebook є широкий інструментарій (обліковий запис користувача, сторінка, група) в поданні не тільки окремих користувачів, а й організацій, соціальних груп.

Альтернативою для соціальної мережі Facebook може бути соціальна мережа Вконтакте. Але вона спрямована переважно на російськомовного користувача і поширена на території пострадянських країн, тому її використання для залучення абітурієнтів з країн далекого зарубіжжя може виявитися малоефективним.

Особливий інтерес у просуванні навчального підрозділу в мережі Інтернет може представляти соціальна мережа Twitter. Вона служить для публічного обміну повідомленнями за допомогою веб-інтерфейсу, SMS, засобів миттєвого обміну повідомленнями або сторонніх програм-клієнтів.

Для навчальних підрозділів, які мають можливість виробництва навчально-методичної та популярної розважальної відеопродукції, доцільно використовувати відео-ресурс Youtube. Він служить зручним сховищем відеопродукції, яку можна організувати за допомогою інструментарію «канал користувача». Крім того, він дає можливість зручно вбудовувати відеоматеріали в сторінки сайтів і в соціальні мережі, а компанія Google пропонує тісну інтеграцію каналу Youtube з соціальною мережею Google+ і з сервісами Google Apps for education.

Основною перевагою соціальних мереж є можливість достатньо швидкого встановлення неформального контакту, створення відкритих

курсів, поєднання в спільну структуру відкритих та закритих корпоративних мереж, наповнення освітнього середовища необхідним для розвитку рівнем інтерактивності.

Таким чином, використання різних популярних веб-ресурсів як додаткової складової інформаційного освітнього середовища може сприяти істотному розширенню його можливості. Це належить до таких аспектів, як популяризація електронної освіти, поширення інформації про навчальний заклад в мережі Інтернет, просування на ринку освітніх послуг, забезпечення повсякденної комунікації серед учасників освітнього процесу.

УДК 37.036.5

Вікторія Ігнатєва

Тернопільській національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

**ВІЗУАЛЬНІ ЗАСОБИ АКТИВІЗАЦІЇ ТВОРЧОСТІ
ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА АУДИТОРНИХ ЗАНЯТТЯХ ІЗ
ДИСЦИПЛІНИ
«ПЛАНУВАННЯ МІСТ І ТРАНСПОРТ»**

Viktoriya Ignatyeva

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

**VISUAL METHODS OF ACTIVATION FOREIGN STUDENTS'
CREATIVITY IN THE CLASSROOM FOR DISCIPLINE
«URBAN PLANNING AND TRANSPORT»**

Постановка проблеми. За останні роки у ВНЗ України значно збільшилася кількість іноземних студентів, і як наслідок, підвищилася відповідальність вишу за якість послуг, що надаються. Це свідчить про позитивну тенденцію та реальну можливість для українських університетів зайняти стійкі позиції на міжнародному ринку освітніх послуг.

Конкуренція, що посилюється на міжнародному ринку освітніх послуг і міркування економічної доцільності пред'являють до вузів, в тому числі, і вимогу креативних підходів до професійної підготовки іноземних студентів як основи подальшої продуктивної професійної діяльності. У зв'язку з цим на сьогоднішній день актуальна проблема пошуку засобів розвитку розумових здібностей іноземних студентів, пов'язаних із творчою діяльністю як у колективній, так і в індивідуальній формі навчання.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В науці досліджено різні аспекти розвитку креативності, є різні підходи до цього феномену: як до здатності створювати щось нове та оригінальне (Ф. Бартон); як до особливого різновиду творчого дивергентного мислення, високорозвиненої уяви (Е. Торренс); як до системи особистісних якостей (К. Платонов); як до специфічного діяльнісно-когнітивного явища (Дж. Гілфорд, Е. Торренс). В роботах вітчизняних і зарубіжних авторів, присвячених проблемам творчості і розвитку творчої особистості (Ф. Бартон, Д. Богоявленська, Дж. Гілфорд, С. Мельникова, Е. Торренс, Д. Харрінгтон), осмислюється креативність як складний, багатогранний предмет педагогічного дослідження і доводиться, що процес розвитку креативності потребує відповідних умов, він може бути ефективнішим завдяки спеціальним ігровим вправам, технікам і методам.

У роботах Г.А. Бала, М.И. Махмутова, Т.И. Шамовай та ін. розглянуто питання організації творчої діяльності учнів за допомогою створення проблемних ситуацій. Способи управління творчими процесами інтелектуальної діяльності особистості та технології діагностики креативних здатностей учнів розглянуті в роботах И.П. Подласого, П. Торренса, Е.Е. Туник, Л.И. Шрагиной та ін.

Останнім часом з'явилися наукові праці, присвячені розвитку творчих здібностей учнівської молоді засобами театральної самодіяльності (Г.О. Костюшко), туристських ігор (С.В. Дмитрук), домашнього експерименту (Б.О. Грудині), мультимедіа (І.Ю. Шахіна), образотворчого мистецтва (І.І. Демченко).

Невирішені частини загальної проблеми. Вищезазначені дослідження відображають різноманіття наукових ідей і практичних підходів до організації творчої діяльності іноземних студентів у освітньому процесі, однак поза увагою лишаються теоретичні та методичні питання розвитку креативності іноземних студентів візуальними засобами.

Постановка завдання. З огляду на сказане вище, важливим завданням є розробка методики активізації творчості іноземних студентів на аудиторних заняттях за допомогою візуальних засобів.

Виклад основного матеріалу. Об'єктивна необхідність використання візуальних засобів у процесі навчання обумовлена їх великим впливом на процес розуміння і запам'ятовування. Дослідження фізіологів показали, що 80% інфор-мації людина одержує через зоровий аналізатор. Тому поєднання словесних і візуальних методів навчання є обов'язковим.

У науці немає загальноприйнятої класифікації візуальних засобів. Відповідно до однієї з найвідоміших класифікацій виділяють прості та складні візуальні дидактичні засоби. До простих візуальних дидактичних засобів належать природні об'єкти в природному середовищі, наприклад, дерева в лісі, у саду й у полі, тварини на лоні природи або принаймні в зоопарку, географічні чи геологічні об'єкти в місці їхнього постійного перебування; природні об'єкти в штучному середовищі, наприклад,

екземпляри, перенесені в предметну лабораторію, на виставку або в музей; предмети, приготовлені у вигляді сухих (муляж тварин або засушені рослини), мокрих (законсервованих у відповідних рідинах) або мікроскопічних препаратів; моделі, наприклад, модель міської забудови, селища, будинку; картини; діаграми; карти. До складних візуальних дидактичних засобів зараховують, зокрема, механічні візуальні засоби, що дають можливість передавати зображення за допомогою технічних пристроїв, наприклад, фотоапарата, діаскопа, епідіаскопа, мікроскопа, телескопа.

Використання візуальних засобів на заняттях полегшує сприйняття й усвідомлення іноземними студентами навчального матеріалу, допомагає тісніше зв'язати теоретичні відомості з практикою, а також підвищує інтерес до предмета.

Застосування методів візуалізації в процесі навчання, сприяє розвитку образного мислення у студентів-іноземців, розвитку абстрактного мислення, а також активує різні форми розумової діяльності. У результаті чого підвищується ефективність навчання.

Аналіз наявних уявлень про градацію творчої діяльності дав змогу виділити п'ять рівнів активізації творчості студентів за допомогою візуальних засобів. Розглянемо кожен рівень детальніше.

До першого рівня належать візуальні засоби, які містять завдання з елементами аналізу, порівняння, ставлять завдання виділити основне, описати явища, процеси. З огляду на це, у студентів вимагають вирішити поставлене завдання, використовуючи раніше засвоєну інформацію, тобто згідно зі зразком або шаблоном у вказаній послідовності. Як приклад, можна вказати демонстрацію фотографій рельєфу місцевості поряд з топографічною картою для проведення аналізу ступеня придатності території для забудови міста.

До другого рівня належать візуальні засоби, які містять завдання з елементами обґрунтування, доказу, вибору оптимальних варіантів рішення. Наприклад, представлення фотографій наявних об'єктів для обґрунтування розподілу території міста за характером переважаючого використання.

До третього рівня зараховують візуальні засоби, які включають завдання що передбачають рішення конкретного завдання з відомого загального методу шляхом самостійного пристосування до умов завдання, результат вирішення якої передбачений лише в загальному вигляді. Під час виконання завдань третього рівня студенти добувають суб'єктивно нову інформацію, тобто нову лише для себе. Наприклад, при плануванні забудови мікрорайону можна використовувати аплікації або техніку колажу.

До четвертого рівня належать завдання, які передбачають створення нового з відомих інструментів. Новизна полягає у вищому системному ефекті в порівнянні з тими, що є завдяки появі нових зв'язків між інструментами нової структури. Наприклад, модулювання плану міста за заданою формою

за допомогою картинок об'єктів, як варіант, з використанням аплікації або за допомогою техніки колажу.

Завдання п'ятого рівня охоплюють формулювання проблем і їх рішення, вимагають пошукової, дослідницької та винахідницької діяльності. При цьому, студенти здійснюють самостійну діяльність, реалізуючи свою ідею. В процесі виконання отримують об'єктивно нову інформацію про об'єкт дослідження, спосіб або засіб діяльності та розвивають творчі уміння, сформовані під час виконання завдань із першого по четвертий рівень.

До завдань п'ятого рівня можна віднести, наприклад, модулювання плану міста різних форм планування для однієї і тієї ж місцевості за допомогою картинок об'єктів, як варіант, з використанням аплікації або за допомогою техніки колажу.

Висновки. Упровадження вищезазначених технік навчає студентів творчо мислити, зіставляти, аналізувати, тобто дає змогу нейтралізувати інертність мислення. Такий підхід до навчання сприяє покращенню якості освіти іноземних студентів.

УДК 378:54–004

Ірина Назарко

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ХІМІЇ ІНОЗЕМНИМ СЛУХАЧАМ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ

Iryna Nazarko

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN CHEMISTRY TEACHING TO FOREIGN LISTENERS OF PREPARATION DEPARTMENT

Інформаційні технології (ІТ) змінили модель професійного та приватного спілкування, воно стало відбуватися у віртуальному просторі, численних соціальних мережах, різноманітних програмах, електронною поштою тощо. ІТ-технології отримали широке застосування в бізнесі, медицині, державних установах, освітніх закладах. З появою інформаційних технологій освіта набула нової якості, що пов'язано з можливістю оперативно отримувати інформацію з будь-якої точки земної кулі. ІТ-

технології здатні активізувати, індивідуалізувати та диференціювати навчальний процес, реалізувати його творчий характер, організувати гнучке управління діяльністю.

Інформаційні технології активно застосовуються для передачі інформації і забезпечення взаємодії викладач-студент в сучасних системах відкритої та дистанційної освіти. У вишах дистанційне навчання повинно мати комплексний характер, тобто охоплювати всі рівні отримання вищої освіти, бути комплексною сукупністю інформаційних технологій, що дасть можливість студенту використовувати весь обсяг навчального матеріалу, з одночасною можливістю консультацій викладача і контролем результатів роботи. Характерною рисою дистанційних освітніх технологій є чітка орієнтація на усвідомлену самостійну роботу і самостійне регулювання слухачем обсягу, темпу і часу засвоєння матеріалу.

Для викладача, дистанційне навчання – це можливість постійно підвищувати власний рівень знань, розвивати вміння ефективного спілкування зі студентами, самостійно конструювати заняття та подавати інформацію у будь-якій формі (текст, таблиці, рисунки, слайди, відеофрагменти тощо). Для студентів основною метою дистанційного навчання є виховання особистості, яка має бажання і здатність до спілкування, навчання та самоосвіти. Це дає змогу стосункам «викладач – студент» весь час виходити на новий, якісніший рівень. У процесі такого навчання відбувається поєднання компетентності викладача, інформаційних технологій, мобільності, з бажанням та цілеспрямованістю студента.

Все вище зазначене стосується дистанційного навчання як для українських, так і для іноземних студентів та слухачів підготовчих відділень. Однак, у роботі з іноземцями необхідно враховувати специфічні вимоги до використання методів підвищення мотивації слухачів, формування структури курсу, його наповнення і форм проведення занять. Дистанційний курс повинен бути добре спланований і структурований за модульною системою: теоретичний матеріал повинен чергуватись із практичними та лабораторними заняттями і різноманітними елементами контролю.

Так, варіант дистанційного навчання для іноземних громадян, який здійснюється у Тернопільському національному технічному університеті імені Івана Пулюя (ТНТУ) базується як на використанні традиційних засобів навчання і паперових носіїв (навчальні посібники, методичні рекомендації, інше наявне програмно-методичне забезпечення), так і на застосуванні сучасних технологій та електронних носіїв інформації. На нашу думку, саме такий варіант повністю враховує потреби і можливості іноземних студентів.

Для іноземних слухачів підготовчого відділення ТНТУ викладання курсу «Хімія» ускладнюється різним вихідним рівнем їх підготовки з хімії та різною засвоєністю інформації українською мовою. Тобто, студенти не достатньо володіють хімічною термінологією і мають певний мовний бар'єр. Це створює труднощі під час сприйняття навчального матеріалу на слух.

Особливо гостро ця проблема відчувається на лекціях, що не дає можливості студентам сприймати лекційний матеріал у їх традиційному викладі. Тому їхня робота, в основному, зводиться до механічного конспектування інформації та формул, які записані на дошці. Розв'язати цю проблему можна за допомогою засобів ІТ.

Так, для підвищення якості та полегшення засвоєння предмету нами пропонуються конспекти лекцій та лабораторні роботи з використанням англійської термінології у дистанційній формі. Це дає змогу студентам частково конспектувати лекції, а тому більше зосередитись на поясненні лектора; приходити на заняття з оформленими лабораторними роботами, а тому більше часу приділяти на проведення дослідів. Досвід роботи автора показує, що використання дистанційного курсу з хімії підвищує якість підготовки студентів-іноземців і непрямо допомагає вивчати їм українську мову.

Отже, використання інформаційних технологій під час вивчення курсу «Хімія» для іноземних слухачів підготовчого відділення дозволяє:

- нівелювати різний рівень базової хімічної підготовки студентів;
- краще вивчити хімічну термінологію;
- синхронізувати роботу на лекціях;
- полегшити роботу на лабораторних та практичних заняттях;
- скоротити час на формування механічних навичок;
- підвищити ефективність виконання домашніх завдань;
- збільшити інтенсивність та кількість завдань;
- досягти оптимального темпу роботи;
- повторити певний розділ заняття.

Усе це в комплексі дозволяє підвищити мотивацію навчальної діяльності та творчий розвиток мислення, що сприяє підвищенню якості хімічної підготовки.

**УДК 330 О. Галушак, М.
Галушак**

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ

O. Halushchak, M. Halushchak

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Технологія в перекладі з грецької мови означає сукупність методів і прийомів оброблення чи перероблення сировини, матеріалів, напівфабрикатів, виробів та перетворення їх у предмети споживання [1]. Сучасне розуміння цього терміна передбачає, крім вищезгаданого також перетворення інформації, тому під інформаційними технологіями слід розуміти процеси, методи та засоби, інтегровані з метою пошуку, збирання, зберігання, аналізування, надання, розповсюдження та використання інформації [2]. Інформаційні технології сприяють підвищенню прибутковості виробничої діяльності (зростанню продуктивності праці, зменшенню витрачання матеріальних, трудових і фінансових ресурсів) та ефективній організації роботи у невиробничих сферах людської діяльності на основі використання досягнень у галузі комп'ютерної техніки, програмного забезпечення та засобів комунікації.

Неможливо уявити собі сучасну науку без застосування інформаційних технологій. Вони стали невід'ємною складовою навчального процесу у вищих навчальних закладах та сприяють підвищенню якості навчання, інтенсифікації самостійної роботи студентів та є засобом індивідуалізації навчання.

Упровадження інформаційних технологій дає можливість студентам:

- знаходити та опрацьовувати значні обсяги інформації за достатньо короткий проміжок часу;
- швидко опановувати необхідний матеріал за рахунок його представлення у вигляді таблиць, схем, графіків тощо;
- мати можливість навчатись на відстані від навчального закладу;
- підтримувати on-line зв'язок із викладачами стосовно вирішення питань, які стосуються навчального процесу;
- вибрати для навчання зручний для себе час протягом дня;

- навчатись у ритмі, обраному відповідно до індивідуальних особливостей характеру, обсягів інформації, яку необхідно опрацювати, важливості викладеного матеріалу;

- швидко відновити пройдений матеріал та засвоїти інформацію тих лекцій, які пропущені з певних причин;

- здійснювати самоконтроль обсягів вивченого матеріалу та рівня його засвоєння за допомогою системи тестування знань;

- продуктивніше виконувати завдання, винесені на самостійне опрацювання.

З метою підвищення ефективності навчального процесу потрібно вміло поєднувати впровадження інформаційних технологій та класичні методи навчання у вищих навчальних закладах. Це дозволить адаптувати навчальні матеріали до належного сприйняття їх студентами, використовувати різноманітні засоби з метою проведення занять на високому технічному рівні та контролювати рівень засвоєних знань слухачами.

Застосування інформаційних технологій у навчальному процесі має низку переваг для викладачів:

- можливість використання значних обсягів інформації з глобальної комп'ютерної мережі Інтернет;

- постійне оновлення викладених навчальних матеріалів та варіювання їхнього обсягу;

- забезпечення привабливості інформації завдяки застосуванню різноманітних технічних засобів;

- можливість здійснення суцільного контролю за результатами тестування знань студентів;

- відсутність обмежень щодо обсягу викладання навчальної інформації та кількості тестів для перевірки рівня засвоєних знань;

- можливість використання досвіду інших науковців та поширення власного накопиченого досвіду.

Необхідно зазначити переваги використання інформаційних технологій у навчальному процесі для вищих навчальних закладів:

- низька собівартість надання освітніх послуг;

- забезпечення співпраці викладацького колективу зі студентами;

- постійний моніторинг освітнього рівня студентів та обсягу викладеної навчальної і тренувальної інформації з різних дисциплін;

- ефективне забезпечення слухачів різноманітними навчальними матеріалами;

- здійснення безперервного процесу навчання.

Застосування сучасних інформаційних технологій, з одного боку, сприяє активізації засвоєння матеріалу студентами, а, з іншого боку, – покращенню використання наукового потенціалу навчальних закладів: залученню висококваліфікованого викладацького персоналу, оновленню навчальних планів і програм, модернізації технічних засобів.

Поряд з перевагами впровадження інформаційних технологій існує низка недоліків цього процесу: невідповідність між обсягами викладеної навчальної інформації та можливістю студентів її засвоїти; різний рівень засвоєння одного і того ж навчального матеріалу різними студентами не дає можливості ефективного одночасного проведення занять; варіювання структури навчальної інформації з різних дисциплін.

Література

1. <http://physics.herzen.spb.ru/teaching/materials/gosexam/b25.htm>
2. <https://uk.wikipedia.org/wiki>

УДК 004.9; 378.1

Андрій Луцків, Галина Осухівська, Анастасія Зейда

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна
Crowdin LLC., Localization Management Platform, Україна

РОЛЬ САТ-СИСТЕМ В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ

Andriy Lutskiv, Halyna Osukhivska, Anastasiia Zeida

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine
Crowdin LLC., Localization Management Platform, Ukraine

ROLE OF CAT SYSTEMS IN EDUCATIONAL PROCESS ORGANIZATION

The globalization process has a great impact on the higher education establishments, therefore students can receive education all over the world. The competition between the higher education establishments is strengthened by the rapid development of Massive Open Online Courses (MOOC).

Nowadays there are two core educational concepts, namely lifelong and lifewide. While lifelong concept means learning throughout the lifespan – «from cradle to grave», lifewide learning is learning in different spaces simultaneously [1]. Lifewide education presupposes that a student can learn anywhere, and the educational resources are available all around the globe. Whereas lifelong education means that the students of different ages, education level, and practical skills can complete some special refresher courses or even obtain some bachelor/master degrees. As higher education establishments follow Bologna process that guarantees international student mobility, they should meet the students' needs by providing the information resources in different foreign languages. To conduct the educational process at the appropriate level higher

education establishments should produce different types of documentation and information resources in the multiple languages. The authors of this report suggest increasing the efficiency and quality of the establishment's documentation processing workflows by implementation of the modern computer aided translation (CAT) systems. For example, in Ternopil Ivan Puluj National Technical University (University) the teaching process is conducted both in Ukrainian and English, as many international students study there.

In general, the following documentation and information resources require translation:

- official documents (curriculum, syllabus, student's documents starting from enrollment until graduation, accreditation, and licensing documents etc.);
- general (public) information available for mass media, like official web-site, booklets and pamphlets;
- educational content (content related to learning management system (LMS), textbooks, manuals, guidelines).

The departments, dean offices and some specific University's subdivisions are involved to deal with the official documents and general (public) information. The development of educational content is carried out by the teams of teachers from the dedicated departments.

Usually, when the University decides to run a bachelor, master or a Ph.D. program in another foreign language, the international department translators translate and adopt all official documents. The translators and experts in some particular subject areas, namely instructors who teach these courses, are also involved in the translation process. Assigned proofreaders (language and subject area experts) are responsible for providing the proper level of the translation quality. Quality assurance of the information resources' translation and quality control are guaranteed by the dedicated proofreaders. Due to some specific requirements of the Ministry of Education, some changes take place in the curriculum and syllabus every year, which means that there exist multiple versions of the same documents.

Let's consider a typical case – preparation of the student's Diploma and Diploma Supplement papers in Ukrainian and English languages. The following experts are involved in this process:

1. The staff of the department where a student studies prepare the diploma-related papers in the source (Ukrainian) language.
2. The staff of the specific subdivisions (translators) translate the diploma-related papers into the target (English) language.
3. The proofreaders from the specific subdivisions (experienced translators) check the translation quality.
4. The department proofreaders re-read all translations, check compliance with the subject area and confirm the translation quality.
5. Dean office staff (optionally).

Another typical case is students' mobility. In this case the staff from the specific subdivisions, departments, dean office, and people responsible for mobility program from another university are involved. The same task arises while running the dual degree program. The university provides the dual degree programs in collaboration with the higher education establishments in Poland, Germany, Lithuania and other countries. As this process is fully manual nowadays, it requires some automation by implementing the modern cloud CAT systems.

Contemporary CAT tools convert the solely manual translation process into interactive way of communication between a human and a computer. CAT systems can be of different types, like a single-user and multiple users; with the traditional desktop or web interface etc. We emphasize the key features of the CAT systems that will be useful to the University:

1. Multiple times translation of the specific terms and common expressions can be easily completed by using Translation Memory (TM) [2] – a language technology that enables the translation of the document segments (sentences, paragraphs, or phrases) by searching for similar segments in a database and suggesting some matches.

2. Involving many people into translation process, like the University staff, third-party translators, translation agencies, native speaking experts from the foreign universities and organizations. Cloud CAT system provides internal messaging and notifications for their communication.

3. Quality assurance and quality control can be achieved by the using some flexible, adaptable and customizable workflows. It can be achieved by attracting the multiple proofreaders and tracking the activity of every participant in the translation team.

4. Providing support of different file formats, such as: plain text, OpenDocument Format (LibreOffice/OpenOffice.org), OpenXML (Microsoft Office), HTML, CSV, XLIFF.

5. Simple and user-friendly translation editor with the integrated machine translators (e.g. Google Translate, Microsoft Translator), which can be adopted on the mobile devices. In such a way, a person can work on the documents everywhere she/he prefers.

6. The possibility of integration with University Enterprise Resource Planning System. By implementing this feature, it will be possible to use the API functions of the cloud CAT system, which results in an opportunity to translate internal University documents workflow more efficiently.

Crowdin localization management platform meets all of the mentioned requirements[3]. It is a web-based platform with the user-friendly interface, which supports multiple file formats. There are some other Crowdin's distinctive peculiarities like:

- the simplicity of user interface (the user without any experience can easily start using the platform);

- visual HTML editing mode (useful for course content translation in LMS and public information on the official department web-site);
- can be used for MOOC development and localization (platform is being used for translation of Khan Academy education project);
- reliable and secure cloud web-system (system components comply with the modern cloud security standards, and all traffic is sent via encrypted HTTPS protocol).

Reference

1. Barnett R. *Lifewide education: a new and transformative concept for higher education.* / In Jackson, N. J. *Learning for a Complex World: A lifewide concept of learning, education and personal development.* 2011.
2. Raya R. *XML in localisation: Reuse translations with TM and TMX* / Rodolfo Raya // [Electronic resource] Access mode: URL: <http://www.ibm.com/developerworks/library/x-localis3/>
3. *Localization Management Platform for mobile apps, web, desktop software and related assets.* [Electronic resource] Access mode: URL: <https://crowdin.com/>

УДК 37.091

Галина Щигельська

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ» СТУДЕНТАМ-ІНОЗЕМЦЯМ

Halyna Shchyhelska

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

ROLE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN TEACHING THE COURSE "HISTORY AND CULTURE OF UKRAINE" FOR FOREIGN STUDENTS

Щороку на навчання до вищих навчальних закладів України, зокрема й Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, вступають іноземні громадяни, які народилися й навчалися в суспільстві, що за своїми звичаями, традиціями, світоглядом, віросповіданням відрізняється від європейських країн. Відтак, вони неминуче проходять складний процес соціальної та культурної адаптації в новому для них українському

середовищі. Особливе місце серед соціогуманітарних дисциплін у вищій школі, які можуть виступати ефективним освітнім і культурним інструментом в системі адаптації іноземних студентів до українського суспільства, культури, релігії, світогляду українського народу належить курсу «Історія та культура України».

Сучасні інформаційно-комунікативні технології (ІКТ) значно розширюють діапазон можливостей для вивчення історії та культури України. Використання мультимедійних засобів робить виклад матеріалу більш ефективним. У процесі навчання іноземних студентів мультимедійні засоби набувають особливого значення, оскільки часто дають змогу візуалізувати історичну інформацію через імітацію процесів. Очевидною перевагою мультимедійного заняття є посилення наочності. Під час пояснення нового матеріалу на лекції викладач може використовувати ілюстрації, фотографії, портрети, репродукції картин художників, відеоекскурсії, відеофрагменти, таблиці і схеми, інтерактивні моделі, проєктуючи їх на великий екран. Провідною метою застосування ІКТ на лекціях із курсу «Історія та культура України» є досягнення більш чіткого розуміння навчального матеріалу, образне сприйняття, посилення емоційного впливу історичних подій на студента, його перенесення в ту чи іншу епоху. Це відбувається за допомогою використання карт, схем, діаграм, навчальних картин, відео- та аудіокоментарів, представлених в електронному варіанті.

Основним засобом ІКТ, яке сьогодні використовують викладачі в процесі пояснення нового матеріалу, є презентація в програмі MS PowerPoint. Хоча варто зазначити, що з розвитком програмного забезпечення, дедалі привабливішими стають презентації у Prezzi, Sway, VideoScribe. Вони дають змогу більш динамічно відтворювати навчальний матеріал і вносити елементи інтеракції під час самостійної роботи. Потрібно врахувати і те, що наявність гіперпосилань у презентації, автоматично доповнює матеріал навчального курсу пізнавальною спрямованістю та можливостями розширення світогляду студентів. Мультимедійні презентації надають можливість здійснювати віртуальну взаємодію користувача з об'єктами або процесами пізнання, які знаходять своє відображення на екрані. Іншими словами, використання мультимедіа-презентацій дозволяє створювати інформаційний і візуальний образ об'єкту, який вивчається.

Культура як об'єкт допомагає у цьому випадку особистості відчувати рівень довіри до суспільства, визначити те, наскільки воно сприятиме його інтеграції та взаєморозумінню під час комунікації з іншими. Це, в свою чергу, знімає рівень агресивності та напруги, толерує один одного і спрямовує діяльність на конструктивне вирішення проблем. З іншого боку, розглядаючи культуру як універсальний засіб пізнання, варто зауважити, що вона дає змогу зробити все для того, щоби під час обміну культурними цінностями люди мали змогу мати відправні точки для подальшого спілкування.

На нашу думку, найбільш вагому роль презентації відіграють під час викладання тем із культури України, оскільки без візуалізації лише вербальний опис незнайомих культурних артефактів носіям іншої культури буде практично незрозумілим. Демонстрація на слайдах культурних пам'яток, визначних діячів, відеозаписів з відтворенням українських звичаїв, традицій, народного фольклору, віртуальні екскурсії в музеї (наприклад, ресурс від Google – Арт-проект – <http://www.googleartproject.com>) не тільки сприятимуть підвищенню ефективності навчання, а й культурній адаптації студентів-іноземців. Необхідно враховувати і те, що для іноземних студентів потрібно активно використовувати англійську мову для кращого розуміння ними навчального матеріалу. Звичайно корисним буде запровадження білінгви. Крім інформаційного наповнення ІКТ-середовища варто пропонувати студентам і самостійно опрацьовувати англійські сайти, присвячені Україні, а також використовувати навчальні програми для перевірки рівня засвоєння ними запропонованого матеріалу.

Таким чином, за допомогою ІКТ інтенсифікується інформаційна взаємодія між суб'єктами інформаційно-комунікативного середовища, результатом якої є формування більш ефективної моделі навчання.

Підсумовуючи вищесказане, необхідно відзначити, що використання ІКТ під час викладання дисципліни «Історія та культура України» студентам-іноземцям полегшує процес розуміння нової для них культури, запам'ятовування матеріалу, дає змогу зробити заняття більш цікавим і динамічним, допомагає перенестися в обстановку будь-якої історичної епохи, створити ілюзію співприсутності, сприяє становленню об'ємних і яскравих уявлень про українську історію та культуру, й таким чином прискорює процес їх культурної адаптації.

УДК 378. 14

Галина Мацюк

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

СУТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНО-НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА І ЙОГО РОЛЬ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Halyna Matsiuk

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

A CONTENT OF THE INFORMATION TEACHING ENVIRONMENT AND ITS ROLE IN THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF FOREIGN STUDENTS

Модернізація освіти України потребує від педагогічної науки відповідної науково-методичної новизни. Здійснюється переоцінення категоріально-понятійної системи: переглядається та уточнюється зміст наявних понять, вводяться нові. Таку ситуацію маємо відповідно до складного багатоаспектного поняття «інформаційно-навчальне середовище».

В умовах сучасної інформатизації суспільства широко використовується науково обґрунтований термін «інформаційно-навчальне середовище». У психолого-педагогічній літературі поряд з цим терміном існують й інші синонімічні терміни: «інформаційно-освітнє середовище», «інформаційно-освітній простір», «освітнє інформаційне середовище» та інші.

Теоретичні та практичні питання інформаційно-навчального середовища розглядають у своїх психолого-педагогічних дослідженнях вітчизняні та зарубіжні вчені: Ю. М. Атаманчук, М. Башмаков, В. Биков, О. Вольневич, , Є. Ю. Гільман, Н. М. Гладченкова, Д. В. Дзигуа, Ю. Жук, І. В. Задорожня, А. Г. Карпа, А. Г. Колгатин, О. Г. Кузьмінська, Н. В. Морзе, О. І. Полотай, С. В. Титенко, Ю. В. Триус та ін.

Чимало науковців дають пояснення інформаційно-навчального середовища як системно організованої сукупності інформаційного, організаційного, методичного, технічного та програмного забезпечення, що сприяє виникненню й розвитку інформаційно-навчальної взаємодії між студентом, викладачем і засобами нових інформаційних технологій, а також формуванню пізнавальної активності студентів за умови наповнення окремих компонентів середовища предметним змістом певного навчального курсу [1, 2, 3, 4, 5].

Узагальнюючи найбільш значимі погляди вчених на проблему інформаційно-навчального середовища як чинника професійного розвитку іноземного студента, ми робимо висновок, що інформаційно-навчальне середовище є систематизованим набором педагогічних (навчально-методичних), організаційних, технічних, інформаційних умов, які спрямовані на навчальний процес та його учасників.

Сучасна педагогічна освіта ставить вимогу інтенсивного розвитку процесів взаємодії між іноземними студентами, викладачами та засобами нових інформаційних технологій.

Головним фактором інформаційно-навчального середовища у системі іншомовної професійної підготовки виступає процес навчання та виховання іноземних студентів, який включає в себе кадровий потенціал, взаємини між суб'єктами навчального процесу, матеріально-технічну базу вищого навчального закладу та сучасні педагогічні технології. Оскільки ці категорії є важливими у процесі отримання знань, то безпосередньо впливають на якість засвоєння знань іноземними студентами.

Важливу роль у створенні оптимального навчального середовища відіграє особистість викладача, його наукова підготовка, професіоналізм та педагогічна майстерність.

Створення оптимального навчального середовища є добросердний та результативний характер відносин між учасниками навчального процесу. Усі учасники навчального процесу беруть пряму участь у побудові взаємин в освітньому середовищі. Без сумніву, головна роль належить адміністрації та викладачам навчального закладу. Тому характер взаємин, а отже, і створення оптимального освітнього середовища, залежить від педагогічної майстерності та особистісних якостей викладацького складу.

Навчальна діяльність – це не єдина складова навчально-виховного процесу, її компонентом, звичайно, також виступає і виховна діяльність, тому викладач має виконувати роль вихователя у роботі з іноземними студентами. Виховна робота з іноземними студентами повинна враховувати такі особливості: зміну звичного оточення; відірваність від дому; нові соціальні умови і соціальні ролі; мовний бар'єр; зростання навчального та педагогічного навантаження. Робота з іноземними студентами ускладнюється тим, що це люди різного віку, віри, ментальності, національності та життєвого досвіду.

Вирішення проблем адаптації та залучення іноземних студентів до умов навчально-виховного процесу відводиться кураторам, робота яких направлена на створення в академічних групах здорового мікроклімату. Належна організаційна та виховна робота в групах з іноземними студентами має великий вплив на навчальний процес.

Адміністрація навчального закладу, викладачі та куратор складають офіційне комунікативне оточення іноземного студента та безпосередньо формують умови навчання. Адміністрація закладу безпосередньо впливає на

формування матеріальних умов перебування іноземних студентів на Україні, а викладацький склад – на створення оптимальних психологічних і духовних умов перебування іноземних студентів у нашій країні. Знання специфіки прояву національно-психологічних особливостей представників конкретних етнічних груп полегшує діяльність педагога, дозволяє нівелювати конфлікти на національному підґрунті, створювати сприятливу психологічну атмосферу в окремій підгрупі [5, с. 238].

Важливою складовою навчально-виховного процесу є матеріально-технічна база вищого навчального закладу та сучасні педагогічні технології.

Саме завдяки інноваційним технологіям та використанню правильних методів навчання під час вивчення української мови іноземними студентами інформаційно-навчальне середовище може сприяти створенню оптимальних умов для підготовки висококваліфікованих спеціалістів, які володіють українською мовою на високому рівні.

Застосування інформаційно-комунікативних технологій у навчальному процесі забезпечує максимальну візуалізацію і наочність представленого матеріалу, підвищення зацікавленості та мотивації іноземних студентів, можливість індивідуального підходу до кожного студента, підвищення ефективності сприйняття і засвоєння навчальної інформації іноземцями, активізацію самостійної роботи студентів, інтенсифікацію процесу навчання загалом. Але головна функція використання інформаційно-комунікативних технологій у навчальному процесі – зробити іноземного студента активним учасником процесу пізнання впродовж усього періоду навчання [5, с. 224, 233].

Інформаційно-навчальне середовище нового типу є засобом і умовою комунікативно-орієнтованого навчання іноземними студентами української мови, в основу якого покладена модель реального спілкування, новітні засоби і методи навчання. Успішність і якість навчання з використанням інформаційно-комунікативних технологій великою мірою залежать від ефективності організації інформаційно-навчального середовища та методичного забезпечення, а також керівництва, майстерності викладачів, що моделюють його згідно з педагогічними цілями освіти.

Говорячи про освітнє середовище вищого навчального закладу, у якому відбувається процес підготовки іноземних студентів, можна його розглядати як креативне освітньо-культурне середовище, що сприяє соціалізації іноземних студентів і є для них основою соціалізаційного простору.

Література

1. Гуревич Р. С. *Інформаційно-комунікаційні технології в сучасній професійній освіті [Електронний ресурс] / Р. С. Гуревич, М. Ю. Кадемія. – Режим доступу: <http://www.tmpе.gb7.ru/docs/1/ Gurevich.pdf>.*
2. Жукова М. В., Гиченко Н. Р. *Влияние развития информационно-обучающей среды колледжа на качество обучения студентов. – Режим доступу: <http://ito.edu.ru/2006/Rostov/V/V-0-9.html>.*

3. *Ильченко О. А. Организационно-педагогические условия сетевого обучения / О. А. Ильченко: дис. канд. пед. н. : 13.00.08. – М., 2002. – 190 с.*
4. *Онищенко І. Концептуальні засади професійної підготовки майбутніх учителів початкових класів в умовах інформаційно-комунікаційного педагогічного середовища / Ірина Онищенко // Психолого-педагогічні проблеми сільської школи: збірник наукових праць Уманського державного педагогічного університету імені Павла Тичини. – Умань : ПП Жовтий, 2013. – Вип. 45. – С. 20-25,*
5. *Шмоніна Т. А. Педагогічні умови природничо-наукової підготовки іноземних студентів на підготовчих факультетах вищих навчальних закладів / Т. А. Шмоніна: дис. канд. пед. н. : 13.00.04. – Т., 2012.*

УДК 373.5

Оксана Сіткар

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФІЗИКИ СЛУХАЧАМ-ІНОЗЕМЦЯМ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ

Oksana Sitkar

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

THE USAGE OF INFORMATION TECHNOLOGY IN PHYSICS TEACHING OF INTERNATIONAL ATTENDEES AT THE PREPARATORY DEPARTMENT

Головною особливістю двадцять першого століття є широке застосування інформаційних технологій у повсякденному житті. Стрімка зміна техніки та технологій призводить до того, що процес навчання та освоєння нових інформаційних технологій є невід'ємним процесом вдосконалення методики викладання будь-якої дисципліни. Окрім того, інформатизація освітнього процесу є неодмінною складовою і Болонського процесу, оскільки основним принципом Болонського процесу є його модернізація.

Сучасні студенти чи слухачі на хорошому рівні володіють технологіями і фактично без мобільних телефонів, комп'ютерів чи планшетів не уявляють свого життя.

Викладання фізики для слухачів-іноземців підготовчого відділення має на меті за короткий період опанувати слухачами наукових фактів і

фундаментальних ідей, усвідомити ними суті понять і законів, принципів і теорій, які дають змогу пояснити перебіг фізичних явищ і процесів, з'ясувати їхні закономірності, характеризувати сучасну фізичну картину світу. Поряд із завданнями виникають і ряд проблем, головною із яких є відсутність учбової мотивації при вивченні фізики іноземними слухачами. Великий обсяг навчального матеріалу, насичений навчальний графік слухачів призводить до того, що невдовзі від початку навчання ними втрачається інтерес як до вивчення фізики, так і до самого навчання в цілому. На допомогу викладачам приходять добре знайомі слухачам технології, які для них є засобами, що оточують їх у повсякденному житті.

Використання інформаційних технологій значно покращує не тільки процес навчання для слухачів, а й процес викладання для викладачів. Однією з форм інформаційних технологій є мультимедійні засоби. Застосування їх при викладанні фізики збільшує пізнавальну діяльність слухачів і дозволяє втілити принцип наочності навчання. За допомогою мультимедійних засобів можна проводити віртуальні досліди, експерименти чи моделювання фізичних явищ, які неможливо провести безпосередньо в лабораторних умовах.

Будь-який мультимедійний проект передбачає активну комунікативну роботу, тому однією з його складових є обговорення проблемних, актуальних питань. Для стимулювання слухачів до дискусії викладачу доцільно запропонувати предмет обговорення. Слухачі, в свою чергу, висувуючи переконливі докази, наводячи нові приклади, факти та висловлюючи свою точку зору, освоюють фізичну термінологію у межі програми українською мовою. Така робота студентів відкриває нові можливості для взаємонавчання: студенти виправляють один одного, допомагають підібрати відповідні засоби вираження думки.

Застосування інформаційних комп'ютерних технологій поряд з полегшенням засвоєння матеріалу забезпечує нові можливості для розвитку творчих здібностей слухачів:

- підвищує мотивацію слухачів до учіння;
- активізує пізнавальну діяльність;
- розвиває мислення і творчі здібності людини;
- формує активну життєву позицію в сучасному суспільстві.

Сьогодні існує великий вибір інформаційно-комунікаційних технологій у вигляді он-лайн курсів, відео інструкцій, відеоконференцій, компакт-дисків, які надають нові можливості навчання у вигляді multi-media варіанту. Такий вибір зумовлює індивідуальний підбір певного засобу для проведення різного роду заняття: лекція, практичне чи лабораторне заняття.

Сучасний слухач вільно почувається у інформаційному просторі, є активним його учасником, тому використання інформаційних технологій при викладанні курсу фізика для слухачів підготовчого відділення надає широкий спектр можливостей для реалізації основних принципів навчання.

Тимохіна М.В.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МІЖНАРОДНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ

Tymokhina M.V.

National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine

IMPLEMENTATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN INTERNATIONAL EDUCATION OF UKRAINE

Сучасний етап розвитку світового суспільства характеризується зростаючою роллю міжнародної освіти, яка стабільно сприяє поглибленню і диверсифікації міждержавних політичних, соціально-культурних та економічних зв'язків, забезпечує інтеграцію держав у глобальний економічний простір. За експертними оцінками потребу в отриманні закордонних дипломів про вищу освіту мають понад 95 млн. осіб з усіх країн світу і тільки 4 млн. осіб мають можливість навчатися за кордоном. Важливими факторами, що суттєво гальмують збільшення чисельності іноземних студентів у різних країнах світу є економічні та політичні показники.

Імплементация основних положень Закону України “Про вищу освіту”, які належать до сфери міжнародної діяльності потребують пошуку новітніх підходів з метою реалізації стратегічних намірів щодо інтернаціоналізації вищої школи нашої держави. Для спільного представлення освітніх пропозицій європейських вищих навчальних закладів на світовому ринку надання освітніх послуг вважається за доцільне створення Європейського громадського об'єднання (Консорціум) на основі спільних інтересів усіх учасників цього проекту – Європейська асоціація міжнародної освіти.

Програма розвитку Консорціуму може передбачати створення на базі вищих навчальних закладів України та Європи Європейської асоціації міжнародної освіти із залученням до роботи Асоціації вищих навчальних закладів європейських країн міжнародних освітніх агентств інших країн світу, котрі здійснюватимуть набір іноземних студентів до Університетів-членів Асоціації, гарантуючи якісний набір.

Основна мета Асоціації – сприяння у організації набору на навчання іноземців в Університети-члени Асоціації через мережу міжнародних освітніх агентств, акредитованих в Консорціумі, які також є членами Асоціації. Сприяння у направленні осіб, які навчаються у вищих навчальних

зкладах України та країн Європи, на навчання у закордонні вищі навчальні заклади.

Механізм реалізації проекту Консорціум:

- залучення до роботи Асоціації до 100 університетів з країн Європи та до 100 освітніх бізнес-структур із усіх країн світу;

- створення у структурі Консорціуму Європейського центру міжнародної освіти, який здійснюватиме функції координації організації набору на навчання в університети-члени Асоціації іноземних студентів, організації навчання по програмам подвійних дипломів, проведення міжнародних виставок «Європа запрошує на навчання», конференцій, семінарів у інших країнах світу;

- сприяти у створенні та організації роботи освітніх агентств Консорціуму за кордоном із залученням до роботи в них випускників-іноземців університетів-членів Асоціації, організувати постійні курси підвищення кваліфікації для менеджерів міжнародної освіти;

- створення та організація роботи філій Європейської асоціації міжнародної освіти за кордоном;

- робота з випускниками-іноземцями університетів Консорціуму, вручення почесних Дипломів, пам'ятних медалей відмінникам навчання на щорічних конференціях Асоціації за рекомендаціями університетів-членів Асоціації;

- створення веб-сайту Європейської асоціації міжнародної освіти;

- створення в структурі Консорціуму Асоціації випускників-іноземців університетів європейських країн;

- організація співпраці з Міжнародними освітніми організаціями;

Реалізація програми розвитку Концерну сприятиме підвищенню якості української освітньої системи підготовки кадрів для зарубіжних країн та одночасно ефективному просуванню експорту освітніх послуг України. Зазначене вище створить сприятливі умови для побудови нового механізму організації набору на навчання іноземців та осіб без громадянства до ВНЗ нашої країни та підготовки в Україні інтелектуальної еліти іноземних держав, з метою забезпечення довготривалого політичного, торговельно-економічного і науково-технічного співробітництва із зарубіжними країнами, а також вирішення поточних проблем щодо залучення додаткових фінансових та матеріальних засобів на розвиток системи міжнародної освіти українських вищих навчальних закладів-учасників проекту Консорціум.

УДК 621.314.213.08

Богдан Оробчук

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ У ВИКЛАДАННІ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН

Bogdan Orobchuk

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

THE USE OF INNOVATIVE METHODS IN TEACHING FUNDAMENTAL SUBJECTS

Україна здійснює впевнені кроки входження в європейський освітній простір, а це, в свою чергу, ставить на перше місце підвищення якості вищої освіти. В цьому аспекті необхідно брати до уваги технологічний рівень розвитку світового виробництва, науки і прогресу людства в цілому. Необхідно орієнтуватися на те, що в сучасних умовах виживають тільки динамічні системи, держави, виробництва, фахівці, особистості. У цих умовах з усією гостротою постає питання про зміст і якість підготовки спеціалістів усіх галузей людської діяльності, в тому числі і майбутніх інженерів. Тільки високий освітній рівень, професійна компетентність, готовність до дослідницької роботи, здатність до самостійної перекваліфікації, навіть до переорієнтації, може слугувати гарантією конкурентоспроможності фахівця в сучасних умовах швидкого розвитку технологій виробництва.

На даний час в умовах стрімкого розвитку технологій необхідність фундаментальності в освіті незаперечна, але для успішної практичної діяльності сучасний інженер повинен бути поінформований про останні досягнення прикладних наук і пов'язані з ними науково-технічні розробки. Зрозуміло, що інтенсивний розвиток прикладних наук має знайти своє відображення і в навчальному процесі, і в конкретному курсі або дисципліні. Але ми обмежені рамками навчальних дисциплін у поєднанні з постійною тенденцією до скорочення кількості навчальних годин, що в свою чергу стримує розширення змісту навчального матеріалу. В таких умовах доцільна суттєва перебудова навчальних програм, максимальне застосування самостійної роботи студентів, використання інноваційних методів у технологіях навчання.

Доцільно було би переглянути деякі методичні аспекти навчання фундаментальних дисциплін, що використовувалися в фундаментальній освіті вищої школи минулих років. Необхідно розвивати їх, використовуючи

останні досягнення перспективних методів навчання, і врахувати це при складанні нових навчальних планів і програм. На сьогодні необґрунтовано виведені з навчальних планів реферативні, розрахунково-графічні та інші види самостійної роботи студентів. Їх необхідно повернути в навчальний процес, але можливо в новій якості: у вигляді комп'ютерних реферативних презентацій, розробок комп'ютерних моделей, ділових ігор та ін. Наприклад, уже поступово напрацьовується досвід організації самостійної роботи студентів у різних формах: від типових завдань і рефератів до комп'ютерних реферативних презентацій, які супроводжуються анімаційними моделями фізичних процесів, що найбільш охоче виконують студенти і часто становлять основу доповіді під час захисту самостійних робіт, які вони виконали.

У навчальному процесі лабораторний практикум є однією з найбільш важливих і ефективних форм самостійної роботи студента, де він самостійно відтворює і вивчає фізичні явища. При цьому викладач має змогу навчити його основних прийомів і методів наукового пізнання: фізичного і математичного моделювання, правильного порівняння теорії і експерименту, переходу до граничних умов та ін. У ході спілкування з викладачем на заняттях лабораторного практикуму і під час обговорення результатів, а також постійного проміжного контролю знань, вдається скоригувати і активізувати сприйняття матеріалу студентами. Необхідно зазначити, що ця робота повинна оцінюватися як на стадіях підготовки і проведення лабораторних робіт, так і захисту результатів.

Достатньо дієвим методичним супроводом дисципліни, яку веде викладач, може служити його особиста WEB-сторінка. Створення WEB-сторінки за умов сучасного програмного забезпечення не створює особливих труднощів і кожен викладач у сучасних умовах просто зобов'язаний виконати цю методичну роботу. Це можна зробити також і з допомогою студентів. Варто зазначити, що створення WEB-сторінки несе велику методичну користь, тому що сприяє приведенню в порядок і підвищенню якості методичних матеріалів: конспекту лекцій, системи контрольних завдань, обліку успішності. Проста й універсальна оболонка WEB-сторінки повинна відповідати структурі курсу і вимогам викладача. Крім того, вона дає змогу оперативно оновлювати зміст курсу, надавати студентам матеріали для самостійного вивчення, що не охоплюються аудиторними заняттями, але включеними в робочу програму, а також матеріали для поглибленого факультативного вивчення. Особиста WEB-сторінка суттєво полегшує роботу з потоком студентів заочного відділення.

Слід зауважити, що підготовка і оновлення матеріалів лабораторних і практичних занять на сучасному методичному рівні стає трудомісткою навчально-методичною роботою з елементами науково-творчої режисури і вимагає значних затрат робочого часу. Інноваційні процеси в системі фундаментальної освіти в Україні вже призвели до необхідності зменшення

аудиторного навчального навантаження, зокрема для лекторів, які мали значний обсяг лекційних годин. Тому завдання викладача в теперішніх реаліях полягає в освоєнні сучасних інформаційних технологій викладання фундаментальних і професійно-орієнтованих дисциплін, бо в іншому випадку студент самостійно може здійснити пошук потрібних матеріалів у мережі Інтернет і виявитися більш ерудованим, ніж викладач.

Література

1. Литвин А.В. *Розвиток інформаційної культури майбутнього фахівця* / А.В. Литвин // *Сучасні інформаційні технології та інноваційні методики навчання в підготовці фахівців: методологія, теорія, досвід, проблеми: зб. наук. пр. – Вип. 17* / [редкол.: І.А. Зязюн (голова) та ін.]. – К.; Вінниця: ДОВ “Вінниця”, 2008. – С. 55 – 60.
2. Шеховцова В.И. *Актуальность проблемы формирования информационной культуры у младших специалистов* / В.И. Шеховцова // *Проблеми інженерно-педагогічної освіти: зб. наук. пр. – Харків: Українська інженерно-педагогічна академія, 2006. – Вип. 12. – С. 102 – 109.*

УДК 811.161.1:004.45

Любов Семенюк, Алла Казак

Одеський національний політехнічний університет, Україна

НАВЧАННЯ МОВИ СПЕЦІАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ

Lyubov Semenyuk, Alla Kazak

Odessa National Polytechnic University, Ukraine

EDUCATION LANGUAGE SPECIALTY IN THE CONDITIONS OF INFORMATIZATION OF EDUCATION

Основною метою навчання російської мови як іноземної в технічних вишах є формування навиків спілкування в навчально-професійній сфері, оволодіння необхідним термінологічним мінімумом, семантико-синтаксичними конструкціями спеціальних текстів.

Заслужують на увагу ідеї вироблення у студентів умінь, що є базовими для розвитку навчально-пізнавальної діяльності. А саме: уміння дати визначення, конспектувати текст, описати виконану лабораторну роботу, знаходити та переробляти основну інформацію наукових текстів та інше, які необхідні на заняттях зі спеціальних дисциплін. Все це сприяє інтенсифікації мисленнєвої діяльності, активізується мотивація до навчання.

З урахуванням вищевикладеного, автори відбирали і склали тексти для створеного на кафедрі української та російської мов ОНПУ навчального посібника з наукового стилю мовлення для студентів 1-2 курсів спеціальностей «Фізика і астрономія» і «Атомна енергетика».

Навчальний посібник розроблявся в тісній співпраці з провідними викладачами профільних кафедр Інституту енергетики та комп'ютерно-інтегрованих систем управління, що гарантує відповідність текстового матеріалу змісту навчальних дисциплін, їх професійну активність, наукову інформативність, проблемність і доступність.

У посібник ввійшли неадаптовані спеціальні та науково-популярні тексти.

Перша частина посібника забезпечує навчальний процес в обсязі 48 годин, та охоплює 6 тематичних блоків (для 1 курсу):

- з історії розвитку ядерної енергетики;
- склад і заряд атомного ядра, масове і зарядове числа;
- енергія зв'язку атома;
- ланцюгові реакції поділу;
- поняття про ядерну енергетику.

Друга частина посібника забезпечує 58 годин і включає 4 тематичні блоки (для 2 курсу):

- світове енерговиробництво та атомна енергетика;
- атомні електростанції;
- ядерний реактор;
- забезпечення безпеки в атомній енергетиці.

Всі теми побудовані за єдиним планом, містять завдання і вправи одного типу: вправи перед текстом, навчальні тексти і вправи після тексту. Посібник включає в себе також «Ключі» та «Словник».

Робота з текстом розпочинається лексико-граматичними завданнями, спрямованими на активізацію нової лексики (підбір антонімів, узгодження прикметників з іменниками, утворення віддієслівних іменників, заміна активної форми дієслова на пасивну і т.п.)

Етап закріплення лексичного матеріалу має на меті виробити вміння вживати нову лексику в реченні, закінчених висловлюваннях (вживання відповідних за змістом прикметників (дієслів) в потрібній формі, заміна дієприкметникових зворотів, конструкцією зі словом «який» і т.п.).

Завдання до тексту розвивають у студентів навички та вміння смислового аналізу тексту на рівні абзацу та всього тексту в цілому (визначення теми тексту, його можливого змісту за назвою тексту; визначення меж смислових частин тексту; виділення в тексті вступної, основної, заключної частини; пошук інформативного центру абзацу; формулювання смислового питання до абзацу).

На основі виконаної роботи студентам пропонуються завдання на скорочення тексту (відповіді на питання до кожного абзацу тексту; формулювання називного плану і тез; складання конспекту).

Вправи, спрямовані на відтворення прочитаного (переказ та інші види робіт), сприяють формуванню умінь будувати монологічне висловлювання, передавати зміст тексту, виробляючи в ньому необхідні перетворення, узагальнювати інформацію.

Завершальним етапом роботи з текстом є вправи, які навчають елементам анотування і реферування.

Наприклад: а) передайте інформацію тексту, використовуючи дані кліше:

У тексті дається визначення (чого? ...)

.... Розглядається (що? ...)

Описується (що? ...)

У підсумку підкреслюється (що? ...)

Навчальний посібник може бути використано для роботи в аудиторії і для самостійної роботи студентів. Виконуючи завдання, студенти мають можливість порівнювати свою роботу з запропонованим варіантом в розділі «Ключі».

«Словник» містить термінологічну лексику.

На додаток до розробленого навчального посібника з наукового стилю мовлення автори склали діагностичні тести і контролюючі матеріали для роботи в Інтернет-просторі.

Мета застосування тестів – це контроль засвоєння невеликого фрагмента навчального матеріалу, рівня засвоєння лексичного матеріалу, розуміння змісту текстів.

Структура тестів передбачає пошук відповідей і виконання робіт відповідно до послідовно запропонованих вправ. За виконання кожного із завдань нараховується обумовлена кількість балів.

Після проведення роботи з сайтом викладач за протоколами відповідей аналізує студентські роботи: виявляється матеріал, який студенти не засвоїли, на який необхідно звернути увагу під час розробки наступних занять.

Апробована навчальна технологія викликає пізнавальну активність учнів, мотивує їх самостійну роботу з дисципліни і дає можливість дистанційно здійснювати керівництво нею.

Використання інформаційно-комунікативних технологій дозволяє організувати навчальну роботу в групі із залученням електронних ресурсів відповідно до професійних потреб студентів.

Таким чином, організація навчального процесу в Інтернет-середовищі дає можливість дистанційно керувати самостійною навчальною діяльністю студентів в Інтернет-просторі, забезпечує успішне засвоєння лекційного

матеріалу за фахом, розвиває творчий потенціал та інтелектуальні здібності студентів, розширює рамки навчально-професійного спілкування.

Апробована навчальна технологія викликає пізнавальну активність учнів, мотивує їх самостійну роботу по предмету і дає можливість дистанційно здійснювати керівництво нею.

Використання інформаційно-комунікативних технологій дозволяє організувати навчальну роботу в групі із залученням електронних ресурсів відповідно до професійних потреб студентів.

Таким чином, організація навчального процесу в Інтернет-середовищі дає можливість дистанційно керувати самостійної навчальної діяльністю студентів в Інтернет-просторі, забезпечує успішне засвоєння лекційного матеріалу за фахом, розвиває творчий потенціал та інтелектуальні здібності студентів, розширює рамки навчально-професійного спілкування. «Словник» – включає в себе термінологічну лексику, яка вивчається.

На додаток до розробленого кафедрою навчального посібника з наукового стилю мовлення авторами складені діагностичні тести і контролюючі матеріали для роботи в Інтернет-просторі.

Мета застосування тестів складається в перевірці засвоєння невеликого фрагмента навчального матеріалу, рівня засвоєння лексичного матеріалу, розуміння змісту текстів.

Структура тестів передбачає пошук відповідей і виконання робіт відповідно до послідовно пропонованими завданнями. За виконання кожного із завдань нараховується обумовлену кількість балів.

Після проведення роботи з сайтом викладачем проводиться за протоколами відповідей аналіз робіт учнів, виявляється який засвоєний студентами матеріал, на який викладачеві необхідно звернутися при розробці наступних занять. «Словник» – включає в себе термінологічну лексику, яка вивчається.

На додаток до розробленого кафедрою навчального посібника з наукового стилю мовлення авторами складені діагностичні тести і контролюючі матеріали для роботи в Інтернет-просторі.

УДК 53(076.1)

Yu.N.Nikiforov, Yu.L.Skorenky, B.P.Kovalyuk

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

PHYSICS LABORATORY: TEACHING AND EXPERIMENTS

Ю.М. Нікіфоров, Ю.Л. Скоренький, Б.П. Ковалюк

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ФІЗИЧНА ЛАБОРАТОРІЯ: НАВЧАННЯ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ

In this report we discuss teaching methods and physics laboratory experiments for foreign students, studying in Ukraine, described in our manual (Physics laboratory, Ternopil, 2016) based on the authors' personal and professional experiences developed from teaching a three-semester course in Physics for international students over a couple of years. The main aim of the textbook is to fill the still existing void for higher education Physics textbooks, especially the lab practicals, written in English by Ukrainian authors.

The primary purpose of the manual is to enable conformity and improve the practical Physics course materials being taught to Ukrainian and international students. One of the difficulties that became evident during the process of preparing the present manual was the different levels of background knowledge of various international students. Each country has its own teaching and learning methods and strategies for Physics. Some of the international students did not take any preparatory courses before entering Ukrainian universities. Different mindsets toward education, the desire to achieve high scores even with moderate physics reasoning ability, and various levels of academic confidence among the students were taken into consideration, as well. A thorough analysis of most popular Physics textbooks and secondary literature written in English and comparison with Ukrainian textbooks in terms of content, structure, and diagrams contributed to the emergence of this handbook. No doubt, virtual labs are becoming more and more popular nowadays. Researches have shown that computer simulated experiments and virtual labs have great potential for improving students' learning outcomes in a Physics practical. However, they will never substitute hands-on experiments. Performing an experiment in practice and finding the results of a specified lab project helps develop the basics for a systematic approach to solve forthcoming real-world technical problems. Therefore, a significant amount of time and work was put in to bring out this alternative version of teaching materials. It will not only help students studying engineering disciplines to learn the fundamental laws of nature but more importantly engender permanence of knowledge, and problem-solving skills.

УДК 372.862.531

Ігор Боднарчук, Михайло Михайлишин, Галина Семенишин, Богдан Хоміцький

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ТАБЛИЧНОГО ПРОЦЕСОРА EXCEL ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ТЕОРЕТИЧНА МЕХАНІКА» АНГЛОМОВНИМИ СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ

Ihor Bodnarchuk, Mikhailo Mykhailyshyn, Halyna Semenyshyn, Bohdan Khomitskyi

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

USING EXCEL SPREADSHEET IN THE STUDY COURSE «THEORETICAL MECHANICS» ENGLISH-SPEAKING FOREIGN STUDENTS

Першою фундаментальною природничою наукою для студентів першокурсників механічних спеціальностей є теоретична механіка. Вона є базою для освоєння таких курсів як: опір матеріалів, теорія машин та механізмів, деталі машин, гідромеханіка, робототехніка тощо.

Для іноземних студентів, викладання для яких ведеться англійською мовою, курс теоретичної механіки передбачає лекційні та практичні заняття. Всі проведені лекції та практичні виставлені для загального використання в середовищі дистанційного навчання у файлообміннику.

Лекції та практичні заняття для таких студентів плануються в комп'ютерних класах із використанням персональних комп'ютерів та мультимедійних проекторів. І тут виникає ще один аспект організації навчального процесу та самостійної роботи, зокрема використання персональних комп'ютерів під час розв'язування задач з теоретичної механіки.

У багатьох задачах статички розв'язки систем рівнянь рівноваги (просторова система сил, система з'єднаних тіл, конструкції у виді ферм) – це тривала та кропітка робота. Простіше матрицю коефіцієнтів при невідомих зусиллях чи силах реакцій, а також стовпець вільних членів записати в клітинки електронної таблиці табличного процесора Excel у виді виразів, а далі використати стандартні функції для роботи з матрицями – знаходження оберненої матриці та множення матриць. Знаходження коренів довільної системи лінійних алгебраїчних рівнянь можна реалізувати як

модуль мовою *Visual Basic for Application* (приклад процедури для 6-ти рівнянь):

```
Public Sub SLravn()  
With Application  
Range("H2:H7") = .MMult(.MInverse(Range("A2:F7")),  
Range("G2:G7")) End With  
End Sub
```

Звернення до такої процедури можна здійснити за допомогою макросу. Набуті таким чином навички студенти з успіхом зможуть застосовувати і в інших навчальних дисциплінах.

УДК 004.415.5

Ігор Боднарчук, Ігор Баран, Наталія Загородна

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ПРО ПИТАННЯ ВИБОРУ АРХІТЕКТУРИ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМИ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ ІТ-ДИСЦИПЛІН АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ

Ihor Bodnarchuk, Ihor Baran, Nataliya Zagorodna

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

ON THE ISSUE OF CHOICE OF WEB-PLATFORM ARCHITECTURE FOR TEACHING IT-SUBJECTS IN ENGLISH

IT-branch is developing very fast nowadays. Lecturers and tutors need to follows all IT-innovations to teach IT-related subjects at the decent level. To achieve this goal it is very helpful to use sites of well-known corporations. Among them are Microsoft, DLink, CISCO, ORACLE, and US universities sites (eg, MIT [1]). The authors of this paper have the experience to use Microsoft websites [2] and international organization W3C [3] to create lecture materials and guidelines for tutorials of following subjects: "Object-oriented programming", "Organization of databases and knowledge", "Web programming", "Operations research". Of course students can use most of those sites independently but it is difficult for them to find needed materials and summarize them. Only experienced lecturers can extract the most important concepts from thousands bytes of information and lay stress on the main notations and definitions. It is very convenient to arrange all the materials on web-site which is available for students anytime and anywhere. The component technology given below can be used for such online system design.

The component technology is applied widely for design of software systems (SWS). It is grounded on the usage of components taken from earlier executed projects (reused components). The architecture according to this technology is designed by the frame selection based on the requirements to the SWS and filling it by necessary components taken from the repository or from Internet. The frame is a high-level abstraction of the SWS design; it combines set of interacting objects into some integrated environment [4].

The pattern is an expansion of the component concept. It is an abstraction, which contains the description of interactive objects in generalized cooperative activity where roles of participants and their responsibilities are defined. The great amount of components is developed. They are classified according to the types and kinds of applications, and also the technologies of their usage for SWS architecture design. Since the repository of patterns as usual contains several components, which implement the same functionality, so for component technology of design we will obtain the set of alternative SWS architectures. Selection of the most acceptable option of the architecture with respect to the set of quality criteria requires either to range alternatives according to the values of quality criteria or to use some integral index with own value for each alternative

Some methods for SWS architecture evaluation are used on practice. The most popular methods are based on the development of use case scenarios and testing whether certain architecture satisfies to quality criterion. ATAM and SAAM are the most known methods of this type [5]. The common disadvantage of these methods is that their implementation requires to create and analyze rather large quantity of use case scenarios, what makes them laborious, expansive and complicated for formalization. That is the appearance of papers where the Analytical Hierarchic Process (AHP) was proposed for the solution of this problem allowed to improve the procedure of architecture selection considerably and to formalize it for automation of decision making processes [6].

Final selection of architecture option taking into account all the criteria is performed often via replacement of multi-criteria optimization by single criterion one represented by scalar criterion usually expressed as additive convolution of partial quality criteria. Usage of scalar convolution requires to assign weights to partial quality criteria by expert method. This procedure as rule is badly formalized, has subjective nature and is additional source of errors. The trade-offs made between criteria remain hidden when scalar convolution is used. The procedure of trade-offs assignment for partial criteria weighting has to be formalized in order to reduce the subjective influence on the weights of quality criteria selection and to take into account requirements of subject area. The idea of universal scalar convolution can be applied where the target function that depends on the level of situation tension is optimized. The tension level is defined by the proximity between values of criteria to their threshold values. The iterative procedure may be applied for formalization of the process of quality criteria weighting.

An important problem related with the usage of educational materials of software and hardware manufacturers is compliance to the laws of copyright. The authors of this paper use only the materials provided for educational purposes, which are free available [7]. Moreover, the references to the original source are always present in materials intended for students.

References

1. *Courses | MIT OpenCourseWare | Free Online Course Materials*. [Электронный ресурс]. – MIT. Режим доступа: <http://ocw.mit.edu/courses/#electrical-engineering-and-computer-science>. – Назва з екрану.
2. *C++ Language Reference*. [Электронный ресурс]. – Microsoft. Режим доступа: <http://msdn.microsoft.com/en-us/library/vstudio/3bstk3k5.aspx> – Назва з екрану.
3. *W3School online*. [Электронный ресурс]. – W3C. Режим доступа: <http://www.w3schools.com/> – Назва з екрану.
4. Гамма, Э. Приемы объектно-ориентированного проектирования. Паттерны проектирования / Э. Гамма, Р. Хелм, Р. Джонсон, Д. Влссидес. – СПб.: Питер, 2010. – 366 с.
5. Kazman, R. *ATAM: Method for Architecture Evaluation* / Rick Kazman, MarkKlein, Paul Clements. – Pittsburgh, PA: Software Engineering Institute, Carnegie Mellon University, August 2000. – CMU/SEI-2000-TR-004, ADA377385. – 83 p.
6. Bass, L. *Software architecture in practice: 2nd edition* / Len Bass, Paul Clements, Rick Kazman. – Boston, MA: Addison-Wesley Professional, 2003. – 528 p.
7. *SQL Statement Syntax*. [Электронный ресурс]. – Oracle::MySQL. Режим доступа: <http://dev.mysql.com/doc/refman/5.0/en/sql-syntax.html> – Назва з екрану.

УДК 372.862,531

Софія Федак, Сергій Федак

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ДО ПИТАННЯ ПРО ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТА «БУДІВЕЛЬНА МЕХАНІКА» ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ З АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ

Sofia Fedak, Serhiy Fedak

Ternopil Ivan Puluji National Technical University, Ukraine

PRACTICAL ASPECTS OF TEACHING THE SUBJECT “STRUCTURAL MECHANICS” TO FOREIGN STUDENTS WITH ENGLISH LANGUAGE OF STUDYING

Одними з найпопулярніших серед громадян інших держав, які виявляють бажання здобувати вищу освіту в університетах нашої країни, є інженерні професії. Частина студентів вивчає предмети, пов'язані з їхньою спеціальністю, у звичайних групах разом із українськими студентами, а для декотрих із них викладання здійснюється англійською мовою. Попри те, що більшість зарубіжних студентів є носіями мови, певних труднощів не уникнути. Тому вважаємо за потрібне детальніше зупинитися на викладанні спеціальних дисциплін, зокрема предмета «Будівельна механіка», англійською мовою.

Загальновідомо, що вивчення кожної дисципліни розпочинають із ознайомлення з об'єктом її вивчення. Як правило, на початку вивчення будівельної механіки іноземні студенти бувають переконані, що будівельна механіка – прикладна дисципліна, що матиме справу з різними будівельними механізмами, тоді як насправді – це теоретичний курс. Будівельна механіка розв'язує завдання визначення напружено-деформованого стану системи під дією навантажень, які вважаються заданими. Напруження, деформації і переміщення, які виникають у тілах різного виду від зовнішніх навантажень, вивчаються в механіці твердого деформівного тіла. Розділами цієї науки є опір матеріалів, теорія пружності, теорія пластичності, теорія повзучості, будівельна механіка. Опір матеріалів передбачає розрахунки окремого пружного тіла, як правило, стержня або балки. Теорія пружності, теорія пластичності, теорія повзучості вирішують те саме завдання, що й опір матеріалів, але на вищому математичному рівні з використанням меншої кількості вихідних гіпотез, що дає можливість, з одного боку, оцінити розв'язки, які отримані за методами опору матеріалів, з іншого — знайти

розв'язки нових задач, які взагалі не можуть бути вирішені методами опору матеріалів

Важливо, щоб студенти знали, які методи потрібно застосовувати для засвоєння матеріалу запропонованого курсу. Окрім того, необхідно наголосити на його зв'язках із іншими навчальними дисциплінами, які попередньо вивчали чи вивчатимуть у майбутньому, адже деякі з них слугують теоретичним підґрунтям для вивчення будівельної механіки, а подальше навчання може базуватися на знаннях, отриманих під час ознайомлення з цим предметом. Отож дисципліна, яку викладаємо, відповідно, стає науково-теоретичною основою для майбутньої професійної освіти. Розуміння її зв'язку з іншими фаховими дисциплінами мотивуватиме студента до навчання, що, на нашу думку, є не менш важливо.

Під час роботи з іноземними студентами особливо важливим є діагностування рівня володіння матеріалом предметів, які слугують підґрунтям для вивчення будівельної механіки. Такою дисципліною є опір матеріалів. Зважаючи на рівень підготовки студентів, викладач може коригувати у міру необхідності структуру курсу, методи та прийоми навчання, види робіт тощо. Для оцінки базового рівня знань майбутніх фахівців використовують такі способи: тестування, різні види письмових контрольних робіт, графічний контроль. У малих групах ефективною може бути співбесіда.

Роботу над кожною темою розпочинаємо з окреслення кола питань, які пропонуємо розглянути на занятті, пояснення термінів, що використовуватимуться під час вивчення того чи іншого розділу. Володіння термінологічною лексикою має вагомe значення під час вивчення будь-якого предмета. Як правило, засвоєння термінів відбувається у процесі роботи над конкретно визначеними програмою темами. Регулярність такого виду роботи забезпечує поступове оволодіння певною фаховою терміносистемою.

Поряд із питанням вживання специфічної галузевої лексики важливим для виконання завдань із будівельної механіки, пояснення матеріалу є ознайомлення студентів-іноземців із математичними позначеннями, оскільки у різних країнах можуть діяти інші стандарти чи традиції написання. Відомо, що існує загальна міжнародна згода щодо написання та використання позначень і назв одиниць, яка діє з 1948 року. Наприклад, при формуванні добутків та часток одиниць послуговуються звичайними алгебраїчними правилами множення та ділення. Множення необхідно позначати пропуском або крапкою на середині висоти рядка (\cdot). Ділення слід позначати горизонтальною або скісною рискою, або від'ємним показником степеня. В Україні знаків множення між літерними символами не використовують, тоді як в інших країнах їх позначення зберігається. Відповідно, на початковому етапі такі розбіжності спричиняють неправильне прочитання виразів. Розгляньмо інший випадок. У десяткових дробах після цілої частини в нашій країні прийнято ставити кому, а в інших країнах — крапку. Це також

породжує певні непорозуміння, оскільки комою переважно відділяють розряди у складених числах, а крапкою — цілу частину в десяткових дробах. Тому, зважаючи на названі особливості, потрібно пояснити та узгодити математичні написання заздалегідь.

Виклад лекційного матеріалу, загалом, не відрізняється від його викладу українським студентам. Однак зазначимо, що процес засвоєння матеріалу значно спрощує наявність у студентів текстів лекцій, що дає змогу підготуватися до лекції, повторити нові слова, терміни, спрощує розуміння дисципліни. Допомога та підтримка іноземних студентів перед викладанням нової теми або розділу — це те, до чого необхідно прагнути під час організації навчального процесу. Для розв'язку проблеми розуміння теоретичного та практичного матеріалу варто створювати навчальні посібники, спеціально призначені для іноземних студентів. З огляду на це, тексти потрібно адаптувати за відповідною спеціальністю, орієнтуючись на рівень володіння мовою викладання іноземних студентів, розробляти структуру вправ і завдань, внести елементи наочності для швидкого засвоєння нових термінів, а також доповнити посібники та відповідну методичну літературу словником нових термінів, причому бажано слова подавати і за темами і за алфавітом.

Ілюструючи матеріал прикладами практичного застосування того, чому навчають студентів, ми не лише полегшуємо розуміння теоретичної інформації, а й суттєво їх мотивуємо. Досвід показує, що добре сприймаються різні види унаочнення — від звичайних ілюстрацій до мультимедійних презентацій.

Підготовка практичних занять із будівельної механіки потребує самостійної роботи студента. Здебільшого в іноземців слабкі навички самостійної роботи. Це пов'язано з труднощами в конспектуванні почутого матеріалу, роботою з джерелами інформації на іноземній для них мові, аналізу інформації великих обсягів за доволі обмежений час. У такому випадку рекомендовано організувати самостійну роботу іноземців під керівництвом викладачів або залучати до допомоги українських студентів — це підвищить рівень підготовленості до занять, розвине комунікативні здібності, покращить соціальну адаптованість іноземців та бажання навчатися далі. У сучасному швидкому розвитку ІТ-технологій все більшого значення набувають електронні засоби навчання, у тому числі й електронні підручники, оскільки вони містять систематизований електронний комплекс методичного забезпечення з дисципліни і мають різні можливості викладання матеріалу.

Набуття компетентностей досягають різними шляхами й інструментами, серед яких виокремимо різні види «практик» форм, методів і технологій навчання, в якому пріоритетними є не класичні «пасивні» форми та методи навчання, а освоєння знань шляхом розгляду ситуацій

проблемного характеру, пошук свого рішення в режимах діалогу з викладачами, наставниками, студентами.

Необхідно зауважити, якщо підходи до організації та методи навчання можуть бути різними для українських та іноземних студентів, то вимоги до якості рівня сформованості компетентностей — єдині для всіх. Чим вищі такі вимоги, тим більш конкурентоспроможними на ринку праці стають випускники українських ВНЗ, і тим самим підвищують імідж не тільки навчальних закладів, а й країни в цілому.

Зважаючи на викладене вище, можна зробити такі висновки. Під час вивчення курсу будівельної механіки іноземним студентам потрібно ретельно опрацьовувати специфічну термінологію, обов'язково необхідно здійснювати нульовий контроль присутніх із метою ознайомлення з рівнем їхніх знань. Перед поданням матеріалу викладачеві варто звертати увагу на вживання термінів, використання математичних позначень. Важливим чинником успішного засвоєння дисципліни є емоційна взаємодія між викладачем та студентом на занятті, їхній активний діалог, використання практичних прикладів та унаочнень у процесі викладення матеріалу.

УДК 372.862

Наталія Шингера

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КОМП'ЮТЕРНА ЛОГІКА» АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Natalya Shynhera

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

SPECIAL ASPECTS OF TEACHING "COMPUTER LOGIC" IN ENGLISH FOR FOREIGN STUDENTS

«Комп'ютерна логіка» є нормативною дисципліною для іноземних студентів за напрямом підготовки 6.050102 «Комп'ютерна інженерія». Дисципліна охоплює основи роботи комп'ютера на рівні інтегральних схем, а також формує навички реалізації логічних конструкцій у фізичних пристроях. Подібні знання та вміння є базовими для інженера у галузі інформаційних технологій. Популярність та потреба у фахівцях даної

спеціальності стрімко зростає у всьому світі. Не виключенням є і такі країни, як Гана та Нігерія, звідки прибуває основна маса студентів-іноземців.

Система університетської освіти в Україні базується на конструктивістській моделі, яка робить наголос на автономії та самостійній орієнтації студентів у навчанні та сприяє активній участі останніх у процесі навчання. Очікується, що студент самостійно працюватиме над формуванням власного розуміння того чи іншого предмету вивчення замість повторювання і заучування сказаного йому на заняттях.

Такий підхід вимагає від студента навиків самоорганізації, самодисципліни та проведення самостійних досліджень з використанням відповідних друкованих та електронних ресурсів. Роль викладача у подібній моделі навчання зводиться здебільшого до ознайомлення студентів із ключовими ідеями предмету вивчення та подальшого консультування.

У іноземних студентів подібна модель навчання викликає труднощі та розгубленість. У них виникають проблеми із самоорганізацією та оптимізацією пошуків супровідної літератури та інших ресурсів. Особливо це стосується такої дисципліни, як «Комп'ютерна логіка», яка охоплює широке коло складних питань та практичних задач.

Зважаючи на вищесказане, у низці випадків варто підлаштовувати методи навчання до конкретної дисципліни, виходячи при цьому із потреб студентів. Наприклад, можна внести в лекційні заняття елементи інтерактивності: залучати студентів до обговорення, перевіряти їхнє розуміння матеріалу запитаннями, заохочувати, а також ставити запитання і обов'язково надавати їм необхідні роз'яснення. Важливо наголошувати на необхідності додаткового самостійного навчання та оптимального використання вільного від занять часу. Відповідальність за власний рівень знань та розуміння предмета несе сам студент.

«Комп'ютерна логіка», як і будь-яка інша дисципліна, має власну термінологію, умовні позначення, ключові поняття та формули. В контексті викладання дисципліни англійською мовою не можна не звернути на це увагу. Важливим є правильність і точність передавання відомих викладачу понять іноземною мовою. Повинна бути збережена відповідність термінів. Не допускається дослівний переклад українських назв англійською мовою, адже у багатьох випадках це може порушувати усталену міжнародну термінологію в даній галузі знань.

Розгляньмо для прикладу термін «тригер», що використовується на позначення електронної логічної схеми із двома стійкими станами. Термін перекладається англійською мовою словом «flip-flop», який у розмовній мові має зовсім інше значення. При чому це значення не має жодного зв'язку із інформаційними технологіями. І навпаки, англійське слово «trigger», яке співпадає за звучанням із розглядуваним терміном, не може використовуватися у контексті дисципліни «Комп'ютерна логіка».

Інша складність виникає під час вивчення логічних компонентів цифрових схем. Мова йде про відмінність схематичних позначень компонентів у вітчизняній та зарубіжній літературі (див. рис.1).

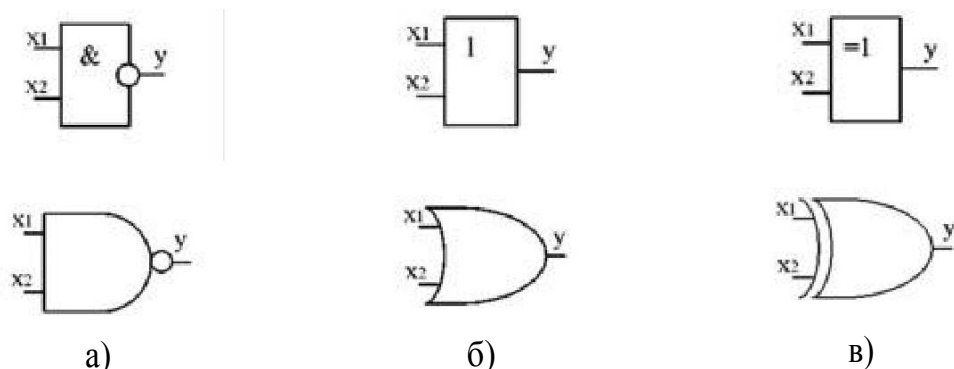

Рис.1 – Відмінності у позначеннях логічних елементів у вітчизняній (зображення вгорі) та зарубіжній (зображення внизу) літературі:
а – елемент І-НЕ; б – елемент АБО-НЕ; в – елемент виключне АБО

Можна коротко ознайомити студентів із тим, які позначення використовують в Україні, але корисніше для них буде мати обізнаність із міжнародними позначеннями, адже саме вони трапляються в англійській літературі та електронних довідкових і навчальних ресурсах, які будуть студіювати студенти-іноземці. Те саме стосується і електронних компонентів, їх позначень та назв.

УДК 802.373

Вікторія Кухарська, Софія Федак

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ВИВЧЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ

Victoria Kukharska, Sofia Fedak

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

STUDYING OF TERMINOLOGY BY TECHNICAL UNIVERSITIES' FOREIGN STUDENTS

Термінологічна лексика посідає вагомe місце у словниковому складі будь-якої літературної мови. Без володіння нею, її розуміння неможливе вивчення жодного предмета.

Роботу над кожною розпочинаємо з пояснення термінів, що використовуватимуться під час вивчення того чи іншого розділу.

Вивчення професійно-орієнтованої термінології у вишах із технічними спеціальностями є в однаковій мірі завданням і мовної, і фахової освіти та має носити послідовний і системний характер. Як правило, засвоєння термінів відбувається у процесі роботи над конкретно визначеними програмою темами. Регулярність такого виду роботи забезпечує поступове оволодіння певною фаховою терміносистемою.

Інтернаціоналізми є специфічним явищем, яке також потребує детального вивчення у процесі опанування фахом. Окремі труднощі створюють псевдоінтернаціоналізми, які не лише ускладнюють процес вивчення професійно-орієнтованої термінології, але й можуть повністю змінити зміст висловлювання чи викликати запитання у виборі між збереженням інтернаціональної форми і підбором неодонокореневого еквівалента з української або англійської мови.

Незважаючи на те, що в дисциплінах, які ми викладаємо, є певне коло термінів-інтернаціоналізмів, все ж потрібно з'ясувати чи просто уточнити їхнє значення, адже саме серед них трапляються полісемантичні одиниці, які, на перший погляд, є цілком зрозумілими. Їх переважно вживають у позанаукових колах. Приміром, у будівельній механіці під терміном «disc» розуміють «ідеалізовані тіла, які міняють свою форму лише за рахунок деформацій». У повсякденному, звичайному розумінні, — це предмет круглої форми, комп'ютерний диск тощо. Схоже неправильне сприйняття трапляється під час використання слів «moment», «reaction», що в дисципліні, яку ми аналізуємо, мають власне специфічне значення.

Працюючи над термінологією, потрібно звертати увагу на міждисциплінарні зв'язки. Тобто бажано приділити увагу вивченню специфічної лексики під час викладання відповідних розділів на заняттях із англійської мови професійного спрямування, а також української мови як іноземної.

УДК: 372.881.111

Андрій Виселко

Дніпропетровський університет імені Альфреда Нобеля, Україна

ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ ЗА МЕТОДИКОЮ ЗАНУРЕННЯ

Andrii Vyselko

Alfred Nobel University, Dnipropetrovsk, Ukraine

TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE THROUGH IMMERSION

У сучасних умовах становлення України як одного з світових освітніх центрів, на передній план все більше виходить навчання української мови як іноземної. На жаль українська мова як засіб навчання іноземних студентів використовується далеко не в усіх ВНЗ України, що обумовлює недостатність досліджень з методики викладання української мови як іноземної.

У той же час у країнах Північної Америки та Європи навчанню мови як засобу навчання приділяється чимала увага. Одним із напрямків педагогічної практики та досліджень є так зване іншомовне занурення, яке передбачає викладання різних немовних дисциплін шкільної або вишівської програми засобами іноземної мови, якою мають оволодіти ті, хто навчається.

Іншомовне занурення у вказаному вище сенсі вже десятиріччями дуже широко використовується у Канаді і США [5] і, під назвою *CLIL – Content and Language Integrated Learning* [4], – набуває все більшої популярності у Західній Європі. В Україні з проблем такого занурення у системі вищої професійної освіти захищені лише три дисертації, опублікована одна монографія [2] і то вони стосуються англомовного занурення, хоча воно може ефективно використовуватися як для навчання іноземних мов

українських студентів, так і для навчання української мови іноземних студентів.

Іноземні студенти, які прибувають в Україну на навчання у вересні – січні, після закінчення підготовчого відділення ані за рівнем своєї мовної підготовки, ані психологічно здебільшого не готові для вивчення фахових дисциплін українською мовою. Зважаючи на це, вважаємо доцільним застосування варіанта методики занурення, розробленого нами в рамках дисертаційного дослідження [1], що може бути впровадженим в курсах профільних дисциплін на підготовчому відділенні і сприятиме підготовці іноземних студентів до роботи в програмах повного українськомовного занурення, якими по суті і є курси фахових дисциплін на бакалавраті.

Оскільки іноземні студенти підготовчих відділень мають повну середню освіту і, відповідно, базові знання з основних предметів шкільної програми, які вони отримали на батьківщині, основною метою викладання профільних дисциплін типових навчальних планів підготовки іноземців до вступу до ВНЗ є оволодіння українськомовною термінологією відповідних дисциплін. За таких умов застосування методики занурення з опорою на знання змісту профільної дисципліни, які у нашому випадку іноземці отримують рідною мовою на Батьківщині, робить процес оволодіння термінологією природним і безболісним, оскільки у запропонованому варіанті занурення навчання мови здійснюється в основному мимовільно, хоча і з забезпеченням студентів мовною підтримкою.

На практиці опрацювання кожної теми курсу профільної дисципліни за методикою занурення методично організовується наступним чином:

1. На першому з двох двогодинних аудиторних занять за темою робота починається з інтерактивної лекції, яка розраховується на 40 хвилин говоріння викладача-лектора, але реалізація усіх інтерактивних елементів у ній робить загальний час таким, який дорівнює 80% усього часу заняття.

2. Після лекції на тому ж занятті здійснюється і робота із забезпечення мовної підтримки та допомоги студентам. Ця робота здебільшого пов'язана з виконанням вправ, які орієнтовані на лексичний, головним чином термінологічний, матеріал лекції і слугують для того, щоб дати студентам можливість повністю зрозуміти та опанувати цей матеріал для подальшого використання в українськомовній комунікації в процесі роботи над темою. На таку роботу та вправляння відводиться не більше 20% часу заняття.

3. Між першим та другим заняттям з теми дві години відводяться на позааудиторну самостійну роботу студентів. Завдання, яке в цьому випадку вони завжди виконують, полягає в індивідуальному та/або груповому опрацюванні матеріалів з теми для підготовки до семінару. Студенти мають опрацювати два види таких матеріалів: а) набір загальних для всієї

академічної групи автентичних українськомовних текстів, дібраних викладачем та розданих ним наприкінці лекції для індивідуального опрацювання; б) матеріали для читання, які студенти мають самостійно знайти в Інтернеті на рекомендованих викладачем автентичних українськомовних сайтах та опрацювати. Цей вид роботи суттєво розширює інформаційну базу студентів у роботі над темою, даючи можливість використовувати головну перевагу Інтернету [7] – бути джерелом значного обсягу автентичної іншомовної інформації.

4. Друге аудиторне заняття з кожної теми починається з семінару, на який відводиться до 50 хвилин. Протягом семінару під керівництвом викладача студенти обговорюють українською мовою усі питання з теми. У дискусії студенти мають використовувати не тільки матеріал лекції, але й інформацію, що вони здобули, працюючи над текстами. В ході семінарів обов'язково практикуються і презентації студентів з теми (три п'ятихвилинні презентації).

5. Друга частина цього ж заняття (до 30 хвилин) відводиться на вирішення студентами практичних завдань із теми. Цей процес найчастіше організується як робота студентів у парах та малих групах, тобто як кооперативне навчання [3]. Використовуються і проблемні запитання, відповіді на які студенти дають індивідуально або після обговорення у малих групах.

6. Домашнє завдання, яке отримують студенти після другого аудиторного заняття для виконання протягом останніх двох годин позааудиторної самостійної роботи над темою, полягає у написанні письмової роботи українською мовою з вирішення практичного завдання на основі опрацьованого матеріалу. Студенти повинні здати написану роботу викладачеві для перевірки на наступному занятті, тобто на першому занятті з нової теми. Викладач при виключно письмовій перевірці коментує та оцінює не тільки зміст письмової роботи, а й її мовну форму, що також є мовною підтримкою для студентів.

7. У процесі роботи над курсом профільної дисципліни студенти виконують і проектні завдання [6]. Результати цього виконання доповідаються на останньому підсумковому занятті в курсі, яке служить для контролю всіх результатів навчальної роботи в ньому.

Викладене вище можна наочно представити у вигляді моделі (Рис. 1.):

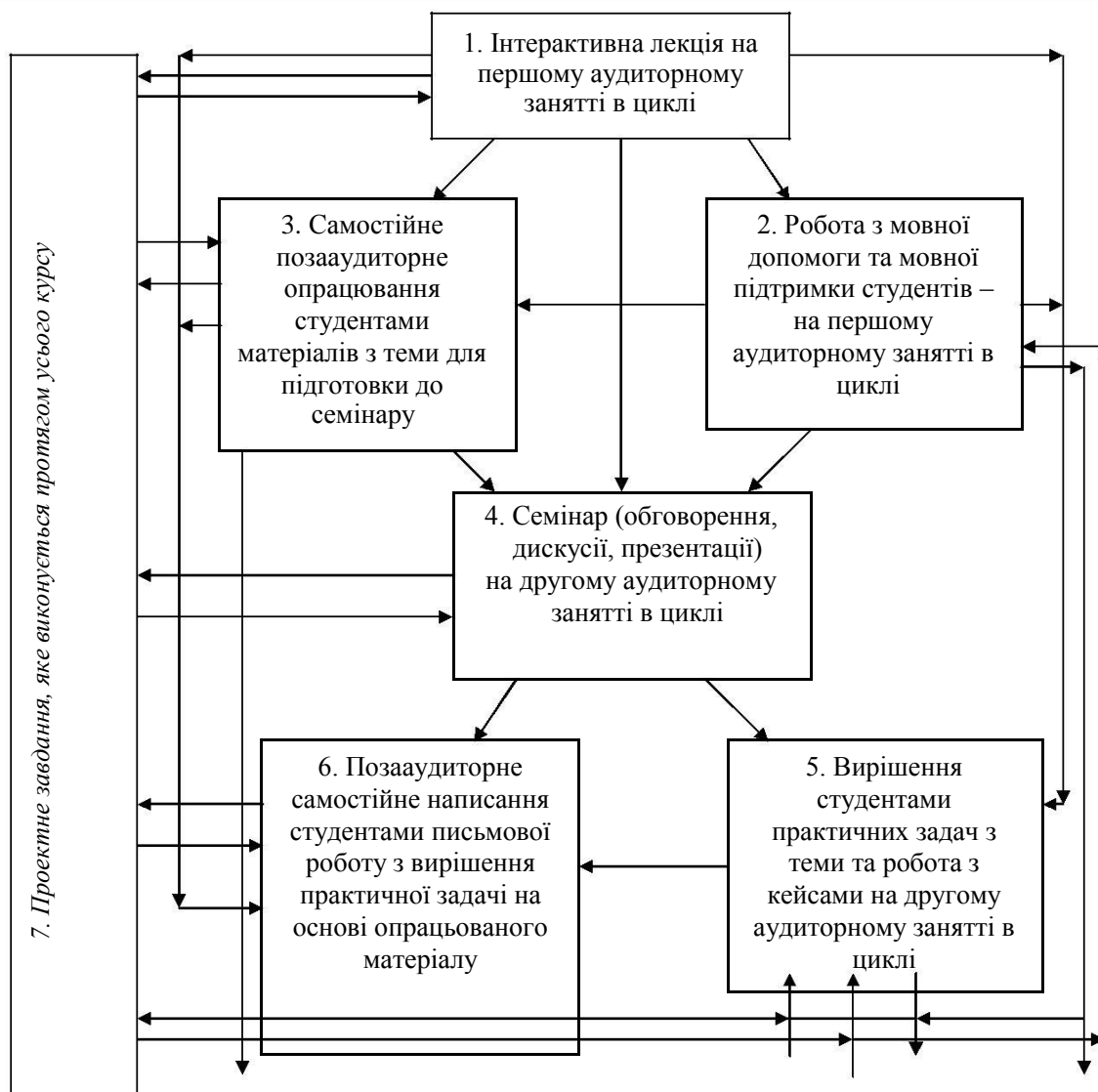

Рис. 1.

Модель методичної організації навчального процесу за методикою занурення

Представлену модель методичної організації навчального процесу на матеріалі вивчення однієї теми в будь-якому з курсів можна розглядати як типову схему побудови одного циклу занять за методикою занурення, і ретельне слідування їй сприятиме мовній підготовці студентів-іноземців до повноцінної роботи на першому курсі ВНЗ.

Література

1. Виселко А.Д. *Формування англомовної компетентності майбутніх економістів-міжнародників в продуктивних видах мовленнєвої діяльності: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук : спец. 13.00.02 – теорія і методика навчання: германські мови* / А.Д. Виселко. – К., 2015. – 22 с.
2. *Методика англоязычного погружения в обучение английскому языку и специальным дисциплинам в экономических вузах. Монография* / [О.Б. Тарнопольский, В.Е. Момот, С.П. Кожушко, З.М. Корнева, А.Д. Выселко,

- В.А. Жевага]*; под общей и научной редакцией *О.Б. Тарнопольского, В.Е. Момота и С.П. Кожушко*. – Днепропетровск: ДУЕП, 2008. – 236 с.
3. *Cooperative language learning: A teacher's resource book / Carolyn Kessler, Editor*. – Englewood Cliffs, NY: Prentice Hall Regents, 1992. – 257 p.
 4. *Coyle D. CLIL – a pedagogical approach from the European perspective / D. Coyle*. // *Encyclopedia of language and education. Vol.4: Second and foreign language education/Ed. By Nelleke van Deusen-Scholl and Nancy H. Hornberger*. – New York, NY: Springer, 2007. – P. 97-111.
 5. *French immersion: Process, product and perspectives / Compiled by S. Rehorick and V. Edwards*. – *The Canadian Modern Language Review*, 1994. – 428 p.
 6. *Fried-Booth D.L. Project work / D.L. Fried-Booth*. – Oxford: Oxford University Press, 1996. – 89 p.
 7. *Warschauer M. Internet for English teaching / M. Warschauer, H. Shetzer, C. Meloni*. – Alexandria, VA: TESOL, 2000. – 176 p.

УДК 81'23:378.147

Гуськова О.Д., Марічереда Л.С.

Одеський національний політехнічний університет, Україна

ДО ПИТАННЯ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИКУ НАВЧАННЯ НАУКОВОМУ СТИЛЮ МОВЛЕННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ПІДГОТОВЧОГО ФАКУЛЬТЕТУ

Huskova E.D., Marichereda L.S.

Odessa National Polytechnic University, Ukraine

ON THE IMPLEMENTATION OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING PRACTICE SCIENTIFIC STYLE OF SPEECH OF FOREIGN STUDENTS PREPARATORY FACULTY

На сучасному рівні навчання іноземних студентів науковому стилю мовлення обов'язково виникає питання: «які технології є результативними?» щодо до цілей, які поставлені.

У педагогічній практиці навчання студентів-іноземців, як це було й раніше, переважають технології інформаційного характеру, тобто традиційні, які мають свої переваги: чітку організацію навчального процесу,

систематизацію змісту та методів навчання, що дає змогу вирішувати завдання відпрацювання репродуктивної мовленнєвої діяльності студентів.

Об'єктивні потреби сучасного інформаційно-освітнього процесу порушують нагальну проблему: широке впровадження у навчальний процес технологій, що розвивають навички й уміння студентів-іноземців та одночасно є особистісно орієнтованими.

Для того, щоби майбутні спеціалісти були конкурентоспроможними, навчилися самостійно організовувати свою пізнавальну діяльність, перед викладачем постає завдання навчити студентів не тільки вмінням отримувати знання та сприймати інформацію, а й умінням аналізу, синтезу, аргументації власних висновків з метою подальшого їх використання під час навчання у виші.

Впровадження інноваційних технологій у навчальний процес на підготовчому факультеті відкриває нові можливості для адаптації навчального матеріалу, враховуючи індивідуальні здібності студентів сприймати відповідні теми з НСМ.

Наочність набуває різних форм, стиль навчання урізноманітнюється за рахунок повторюваних дій та різнопланового подання матеріалу з метою закріплення набутих мовленнєвих навичок та умінь.

На кафедрі лінгводидактики ОНПУ розроблена система особистісно орієнтованого навчання, до якої входять прийоми педагогічної співпраці та кооперантної діяльності студентів як в аудиторний, так і у позааудиторний час.

Кооперантні технології та педагогіка співпраці – це новаторські підходи в навчанні іноземців, тому що робота будується за принципами «студент-студент» (робота вдвох), «студент-група учнів» (робота в групах), «студент-комп'ютер» тощо, з обов'язковим зворотнім зв'язком «студент-викладач».

Враховуючи такий підхід до навчання НСМ, нагальною стає потреба у розробці навчально-методичних матеріалів, які були б не тільки основним джерелом знань для студентів ПФ, а й навчали б їх аналізувати, синтезувати одержану інформацію, моделювати самостійну діяльність із метою отримання нових знань.

Спираючись на інтерактивні методи, викладачі кафедри лінгводидактики розробили робочі зошити (РЗ) для навчання іноземних студентів граматики, наукового стилю мовлення та читання.

Під час навчання студентів-іноземців НСМ як новаторський підхід слід виокремити метод структурування тексту за схемами. Цей метод широко відомий у шкільній практиці (метод В.Ф. Шаталова). Проте в роботі з іноземцями ПФ він практично не використовується.

Опорна схема – це закодована у вигляді знаків, символів, образів, понять, визначень інформація заняття. В опорних схемах матеріал надано у вербально-графічній формі за принципом вертикального викладу повторюваного матеріалу.

Це значно покращує сприйняття нового матеріалу, активізує розумову та творчу діяльність студентів.

Слід відзначити, що роботу зі складання схем доцільно й логічно починати з текстів, змістом яких є такі теми: «Характеристика предмета (явища, процесу) й дії», «Якісна та кількісна характеристика предмета», «Класифікація, співвідношення цілого та його компонентів» тощо.

Під час навчання складанню схем викладачеві необхідно визначити, який матеріал слід давати з опорою на зорові аналізатори, враховуючи, що підсистема символів, як і підсистема термінологічної лексики, є специфікою наукового стилю мовлення.

Перші схеми складає безпосередньо викладач, який виступає в ролі організатора процесу навчання, помічника-консультанта, що сприяє прояву ініціативи студентів.

Викладач окреслює (малює) «скелет», який заповнюється конкретним змістом, активно залучаючи до спільної роботи студентів.

Наступним етапом роботи над текстом є його відновлення за допомогою: а) різнонаправлених стрілок; б) знаків та символів; в) опорних дієслів;

г) лексико-граматичних конструкцій.

Практика доводить, що вертикально розташовані схеми засвоюються краще, тому що наочно показують логіку подачі навчального матеріалу. Під час розробки схем рекомендується використовувати кооперантні методи роботи.

Спираючись на складені схеми, студенти пишуть міні-конспекти текстів, що є ефективним прийомом засвоєння навчального матеріалу з НСМ.

Схема як зручна зорова опора віддзеркалює логіку міркування, у ній відзначаються важливі моменти тексту, що, у разі необхідності, дає змогу уточнювати інформацію.

Схема містить інформацію у «стислому» вигляді. Цей процес структурно-схематичного зберігання інформації та її подальшого розгортання дозволяє прискорити засвоєння матеріалу та сприяє розвитку репродуктивного мовлення студентів.

Схема дає можливість сфокусувати увагу студентів на структурі та змісті запропонованого тексту або на частині тексту та викликати зацікавленість щодо обговорюваної теми.

Методика інтерактивних технологій у викладанні наукового стилю мовлення іноземним студентам на етапі ПФ передбачає активне використання комп'ютерних програм. Так, за допомогою програми Power Point можна створювати презентації матеріалу з різноманітних тем за програмою вивчення НМС та працювати з інтерактивними схемами;

розробляти власні аудіо- та відеоматеріали або ж використовувати матеріали, що є у відкритому доступі в мережі Інтернет.

Література

1. Мотіна К.І. *Мова та спеціальність. М. Російська мова. 1988 – с.16*
2. Богачова Т.А. *Кооперантний підхід навчально-виховного процесу при навчанні російській мові як іноземній: Русистика й сучасність. т. 2/ Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції – СПб.:МИРС, 2007 – с.104-107.*

УДК 811.161.2:378.016

Людмила Береза

Черкаський державний технологічний університет, Україна

МІСЦЕ ТА РОЛЬ СПЕЦКУРСУ У ФОРМУВАННІ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Lyudmila Bereza

Cherkasy state technological university, Ukraine

A PLACE AND ROLE OF THE SPECIAL COURSE IN FORMING OF LINGUISTIC COUNTRY COMPETENCE OF STUDENTS IN THE PROCESS OF STUDIES OF UKRAINIAN AS FOREIGN

Уміння студентів спілкуватися іноземною мовою забезпечується формуванням у них іншомовної комунікативної компетентності, зміст якої визначається мовною, мовленнєвою та лінгвокраїнознавчою компетентностями. З огляду на це, необхідним видається забезпечити формування зазначених компетентностей.

Одним із найбільш важливих шляхів вирішення вищезазначених цілей і завдань вважаємо спеціально організований і цілеспрямований підхід до мовної підготовки студентів, формування їхньої ЛКК, що сприяє формуванню особистості майбутніх фахівців. Такий підхід, на нашу думку, реалізується шляхом інтенсифікації навчання української мови, оптимізацію практичної мовної підготовки студентів, формування і розвитку у студентів навичок свідомого й доцільного використання

лінгвокраїнознавчих знань та вмінь, підсиленню індивідуального підходу в навчальному процесі.

Зважаючи на це, необхідним вважаємо переглянути та розширити тематику семінарів, спецкурсів, оскільки від їхньої ефективності та досконалості чинних програм, навчальних і методичних посібників залежить успішність студентів у навчанні, швидкість та результативність їхньої адаптації до умов проживання в україномовному оточенні.

Підвищення якості лінгвокраїнознавчої підготовки студентів технічних спеціальностей можливе за умови використання позааудиторних годин, а також шляхом запровадження спецкурсу. Розширення змісту лінгвістичної освіти вбачаємо в тому, щоби розширити теоретичні знання про країну, мова якої вивчається, формування стійкої мотивації до встановлення й розвитку міжкультурних зв'язків.

Зміст навчання курсу лінгвокраїнознавства складається з таких видів діяльності: комунікативної, лінгвістичної, лінгвокраїнознавчої, країнознавчої та загальноосвітньої.

Комунікативна діяльність полягає в умінні студентів застосовувати знання з української мови в різних мовленнєвих ситуаціях, використовуючи країнознавчу інформацію.

У змісті пізнавального й праксіологічного компонентів лінгвокраїнознавчої компетенції виокремлюються такі види знань та умінь: 1) лінгвістичні знання й уміння (лексичні, орфографічні, фонетичні та граматичні), де особлива увага приділяється вивченню лінгвокраїнознавчого матеріалу (реалій та фонової лексики);

2) знання з різних тем країнознавчого характеру: етнографії (побут – одяг, харчування, заклади культури, транспорт, відпочинок, спорт, звичаї, традиції, свята, навколишнє середовище); суспільно-політичного устрою, уряд; системи освіти; культури (література, кіно, прикладне мистецтво, музика) та інших відповідно до "Єдиної типової навчальної програми з української мови для студентів-іноземців основних факультетів нефілологічного профілю вищих навчальних закладів України III-IV рівнів акредитації".

Лінгвокраїнознавча діяльність має особливе значення й виступає показником готовності студентів до міжкультурного спілкування.

Лінгвокраїнознавча компетентність ґрунтується на знанні лексичних засобів спілкування як джерела національно-культурної інформації, що забезпечує адекватне сприйняття, знання країни, мова якої вивчається, а також правил вербальної й невербальної поведінки в різних позааудиторних ситуаціях.

У процесі подачі спецкурсу ми ставимо такі завдання:

- дати студентам основні відомості про механізм рецепції культури іншої країни на прикладі України;
- представити факти про культурний та історико-літературний контекст;

- сформувати у студентів уявлення про особливості культури українського народу, систему його цінностей, специфіку мислення тощо;
- поглибити знання, вміння та навички аналізувати різні види тексту з погляду культурної рецепції;
- визначити роль і місце культури в житті народу;
- з'ясувати характер і особливості розвитку країни в різні періоди історії;
- оцінити внесок відомих українських науковців, митців у розвиток нації;
- познайомитися з визначними місцями України, пам'ятками історії та архітектури, вибраними творами, що пов'язані з рецепцією культури України;
- проаналізувати окремі історичні проміжки в житті українського народу, що становлять найбільший інтерес для студентів;
- визначити роль і місце України, української культури серед інших культур.

Курс лінгвокраїнознавства поєднує всі види мовленнєвої діяльності (аудіювання, говоріння, читання, письмо), що сприяє збагаченню країнознавчих знань, словникового запасу студентів, тобто формуванню лінгвокраїнознавчої компетентності.

Спецкурс передбачає формування вмінь і навичок роботи з різними джерелами інформації, здатність студентів аналізувати та синтезувати лінгвокраїнознавчу інформацію з метою її практичної реалізації.

Таким чином, очевидно є необхідність підвищення якості лінгвокраїнознавчої підготовки іноземних студентів технічних спеціальностей шляхом запровадження спецкурсу з лінгвокраїнознавства. Тому це може служити підставою для подальшої ефективної роботи в зазначеному напрямку.

УДК: 378.147:81

Прісовська Г.Є., Чумакова О.А.

Одеський національний політехнічний університет, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ДОВІДКОВИХ МАТЕРІАЛІВ ПРИ ВИВЧЕННІ РОСІЙСЬКОЇ / УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Galyna Prisovska, Olena Chumakova

Odessa National Polytechnic University, Ukraine

THE USE OF THE REFERENCE SOURCES IN STUDYING RUSSIAN / UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Інтенсивний розвиток комп'ютерних технічних засобів відкриває широкі можливості використання інформаційних технологій у викладанні української/ російської мови як іноземної.

Перед іноземним студентом, який вивчає нерідну мову, на початковому етапі стоїть складне завдання: він повинен засвоїти велику за обсягом програму, вивчити те, чим носій мови володіє інтуїтивно. А перед викладачем постає непросте завдання: необхідно не тільки знайти потрібний матеріал, а й вдало його подати, знайти ефективні методи формування умінь і навичок студентів, а також перевірити рівень засвоєних знань. Це дозволить опанувати навчальний матеріал за короткий проміжок часу, тим більше, що підготовчі факультети зараз стикаються із проблемами пізнього чи, так званого, різнотермінового заїзду студентів.

Саме тому сучасна лінгводидактика розширює свої можливості, надаючи викладачеві широкі повноваження у впровадженні інтернет-технологій. Нині у мовознавстві навіть сформувався окремий напрям – комп'ютерна лінгводидактика [1], яка вивчає теорію і практику використання комп'ютерних і мережевих технологій у навчанні мови.

Реалізація цих можливостей знайшла своє відображення в розробленому на підготовчому факультеті ОНПУ навчальному сайті, створеному на платформі WordPress. Сайт має великі перспективи, оскільки оптимізує навчальний процес, створює умови для саморозвитку особистості; пропонує студентам широкий набір інформаційних ресурсів і при цьому дає інструмент для орієнтації в них; забезпечує варіативність та індивідуалізацію навчання, дозволяє реалізовувати різні стратегії і тактики отримання знань.

У 2015 році колектив кафедри у складі колективу ІІІГ розпочав роботу над новою науково-дослідною темою «Формування освітнього

інформаційного середовища для забезпечення мовної підготовки іноземних студентів у вищих навчальних закладах». У межах цієї багатовекторної програми кафедра лінгводидактики представлена на сайті університету інформаційним блоком, що має певну структуру, яка поступово наповнюється матеріалами навчально-методичного характеру.

Один із структурних компонентів якого – підрозділ «Довідка» (довідкові матеріали), де розміщуються навчально-довідкові матеріали у вигляді таблиць, схем, карт пам'яті, що репрезентують:

- інтерактивний алфавіт з аудіо- та відеоматеріалами (вимова, написання, артикуляція);
- довідкові матеріали з фонетики у межах її вивчення на ПФ;
- інтонаційні конструкції, представлені схематично, та зразки їх мовленнєвої реалізації у реченнях;
- форми однини та множини відповідних частин мови;
- система відмінкових закінчень іменника, прикметника, займенника та числівника;
- значення відмінків, їх мовленнєва реалізація у межах програми ПФ;
- відповідність прийменниково-відмінкового керування;
- всі дані про дієслово: відміни, дієвідмінювання, часи, види, способи, управління відмінковою системою;
- прислівникові конструкції;
- синтаксичні конструкції, властиві мові на рівні програми ПФ;
- інші довідкові матеріали.

Ефективність сучасного навчання мови як іноземної залежить від умінь викладача обрати відповідні методи чи прийоми вивчення в конкретній ситуації на кожному занятті, застосувати оптимальні педагогічні технології, які б проектували досягнення кінцевих цілей уроку, сприяли б якісному засвоєнню матеріалу, виробляли міцні знання, умінь і навички [2, с.1].

Саме вищеназвані матеріали, що представлені у віртуальному вигляді, дають можливість впоратись із цим завданням.

Розглянемо подання довідкового матеріалу, який розміщено на сайті.

Знайомлячи студентів з фонетичною системою мови, викладач ставить на меті навчити учня правильно вимовляти, читати і писати ту чи іншу літеру, буквосполучення, слова та речення. На занятті в аудиторії цей процес відбувається під контролем викладача, але, отримавши домашнє завдання, учень повинен самостійно опрацювати пройдений матеріал уроку.

Для інтенсифікації самостійної роботи на навчальному сайті подається доступний довідковий матеріал з фонетики, що дублює теми підручника. Студент самостійно може переглянути відеофайли з написанням букв, ознайомитись зі схемами артикуляції, які демонструють правильну вимову звуків, прослухати звукові файли, які містять вимову окремого звука,

звукосполучень і слів, повторити їх, одночасно звіряючись із підручником. Відбувається коректування вивченого на занятті матеріалу.

Дані довідкові матеріали мобілізують активність учня, а застосування електронних засобів наочності викликає інтерес до навчання та прискорює засвоєння матеріалу, сприяє швидшому і більш усвідомленому його сприйняттю і запам'ятовуванню.

Під час навчання граматики викладач завжди використовує таблиці. За допомогою цього виду наочності в учнів розвивається логічне мислення, здатність аналізувати, зіставляти. Запам'ятати великий обсяг інформації без упорядкування дуже важко. Це особливо стосується однієї з найскладніших тем морфології – категорії відмінка.

У базовому навчальному комплексі «Ключі» підготовчого факультету ОНПУ презентація кожного відмінка завжди супроводжується докладними граматичними таблицями. Але, враховуючи те, що інформація у паперовому вигляді (підручник, настінна таблиця) та на електронному носії сприймається по-різному, викладачі-філологи працюють над створенням граматичних таблиць для навчального сайту.

Тобто, видається за доцільне не публікувати на сайті точну копію таблиць підручника, а з метою поліпшення якості структури і змісту таблиць, а також зберігаючи при цьому основні символи і кольори, які використовуються в базовому підручнику, створити їх новий електронний варіант, аби студенти сприймали матеріал у звичному для них вигляді.

Оскільки таблицю можна ініціювати на екрані будь-якого електронного носія, а на заняттях студенти найчастіше використовують смартфони, тому, створюючи таблиці, викладачі дотримуються певних правил: таблиця не повинна бути великою за розміром, в ній не можна використовувати агресивні кольори, студент повинен чітко бачити закінчення слів та трансформацію форм. На відміну від підручника, на сайті відображено по дві таблиці на один відмінок: велика, розширена таблиця з мовним зразком і міні-табличка, що включає в себе тільки закінчення певного відмінка.

Комплекс довідкових матеріалів на навчальному сайті є не лише ілюстрацією, яка додається до усного або письмового викладу матеріалу, а й ключем до вирішення практичних завдань. Використання схем, таблиць, аудіо- і відеоматеріалів не тільки сприяє цілеспрямованому управлінню розумовою діяльністю учнів у процесі засвоєння навчального матеріалу, але й дає змогу забезпечити студенту міцні знання і вміння, що безпосередньо впливає на результат навчання.

Застосування цифрових технологій навчання мови значно розширює можливості подання і подачі навчальної інформації, підвищує мотивацію до навчання, покращує розуміння і освоєння досліджуваного матеріалу, сприяє наочному, повному та глибокому розкриттю теми, економії навчального часу.

Довідково-дидактичні матеріали, що є у процесі розробки та наукового обґрунтування, забезпечують застосування системного підходу щодо визначення оптимальних методів формування та створення інформаційно-освітнього середовища і впровадження його можливостей у навчально-виховний процес мовної підготовки іноземних громадян в Науковому інституті підготовки іноземних громадян [3, с.141].

Література

1. Бовтенко М.А. *Компьютерная лингводидактика* / М.А.Бовтенко // – М.: Флинта: Наука, 2005. – 216 с.
2. Кочан І. М. *Нові освітні технології в практиці викладання української мови як іноземної* // *Теорія і практика викладання української мови як іноземної: Збірник наукових праць*. – 2008. – Вип. 3. – С. 14-20.
3. Прісовська Г. Є. *До питання щодо формування навчального сайту як важливого елемента для організації самостійної роботи студентів на підготовчому факультеті* // Г. Є. Прісовська, А. О. Савельєв, О. А. Чумакова, В. С. Шобік / «*Навчання іноземних студентів в Україні: традиції, реалії, перспективи*» *Матеріали всеукраїнської науково-практичної інтернет- конференції з міжнародною участю*. – Полтава. –2015. – С.137-141.

УДК. 378.1

Микола Прадівлянний, Олеся Присяжна

Вінницький національний технічний університет, Україна

ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Mykola Pradivliannyi, Olesya Prisyazhna

Vinnitsia National Technical University, Ukraine

INTERACTIVE STUDY METHODS OF UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Зміни життя в сучасному світі вимагають і змін мети та призначення сучасної освіти. Знижується функціональна значущість і привабливість традиційної організації навчання, передача «готових» знань від викладача до слухача перестає бути основним завданням навчального процесу.

Важливо викликати інтерес до навчальної теми, перетворювати аудиторію пасивних спостерігачів на активних учасників заняття. Якщо викладач у своїй роботі буде використовувати активні форми та методи

навчання то це важливе питання буде вирішеним саме собою. Активні форми навчання будуються на інтерактивних методах, коли існує взаємозв'язок не лише між викладачем і слухачем, а й між слухачами у навчанні.

Слово *інтерактивний* прийшло до нас з англійської і виникло від слова “інтерактив”. “Inter” – це “взаємний”, “act” – діяти. “Інтерактивний” означає сприяти, взаємодіяти чи перебувати в режимі бесіди. Діалогу з будь-чим (комп'ютером), чи з будь-ким (людиною). Отже, інтерактивне навчання – це, перш за все, діалогове навчання, в ході якого здійснюється взаємодія викладача і слухача.

Основні характеристики “Інтерактива”.

- Це спеціальна форма пізнавальної діяльності.
- Навчальний процес організовано так, що практично всі слухачі заохочені до процесу пізнання, вони мають можливості розуміти і рефлексувати з приводу того, що вони знають і думають.
- Має бути атмосфера доброзичливості, взаємопідтримки – форма кооперації та співпраці.
- На занятті організовується індивідуальна, парна, групова робота.
- Застосовуються дослідницькі процеси, ділові ігри, робота з документами, різними джерелами інформації, використовуються творчі завдання.

Завдання, які можна розв'язати одночасно: -
розвиток комунікативних умінь і навичок; -
емоційний контакт між слухачами ;

- вчитися працювати у команді, прислухатися до думки свого товариша;
- знімає нерве навантаження слухачів, дає можливість змінювати

форми їх діяльності, переключати увагу на вузлові питання теми.

Інтерактивні методи захоплюють слухачів, пробуджують в них інтерес та мотивацію, навчають самостійному мисленню та діям.

Як правило, люди запам'ятовують:

5% – лекції;

10% – того, що читають; 20% –
того, що бачать на власні очі;

50% – того, що слухають та бачать одночасно;

70% – того, що обговорюють і пишуть; 80% –
того, що роблять практично власноруч;

90% – того, що роблять і обговорюють одночасно;

95% – того, чому навчають інших.

Інтерактивне навчання – це діалогове навчання, яке заперечує домінування як одного доповідача, так і однієї думки над іншою.

Інтерактивне навчання має на меті:

- створення умов для залучення всіх слухачів до процесу пізнання;
- надання можливості кожному слухачеві розуміти і рефлексувати з приводу того, що він знає і думає;

- вироблення життєвих цінностей;
- створення атмосфери співпраці, взаємодії;
- розвиток комунікативних якостей і здібностей;
- створення комфортних умов навчання, які б викликали у кожного слухача відчуття своєї успішності, інтелектуальної спроможності, захищеності, неповторності, значущості.

Ігри можна використовувати на всіх етапах навчання української мови як іноземної у ВНЗ, однак зміст мовного матеріалу та характер завдань мають бути підібрані відповідно до віку студентів і рівня підготовки певної групи. На початковому етапі навчання особливої уваги заслуговують ігри на просте сприймання і відтворення матеріалу, а на наступному – на розвиток у студентів умінь виявляти, зіставляти і порівнювати явища та факти; аналізувати і узагальнювати їх; робити правильні висновки тощо. Гру підбирає викладач, бо лише він може вирішити, що краще запропонувати студентам.

Існує велика кількість ігор та науковці по-своєму їх класифікують. У навчальному процесі Вінницького національного технічного університету колектив викладачів визначив таку класифікацію: ігри можливо поділити на два розділи.

Перший розділ включає в себе граматичні, лексичні, фонетичні та орфографічні ігри, сприяючи формуванню мовних навичок. Умовно його можна назвати «Підготовчі ігри».

Другий розділ називається «Творчі ігри». Їх мета – сприяти подальшому розвитку мовних навиків та вмінь. Можливість проявити самостійність у вирішенні мовно-мислячих завдань, швидка реакція в спілкуванні, максимальна мобілізація мовних навиків – характерні якості мовного вміння – можуть, як нам видається, бути проявлені в аудіюванні та мовних іграх. Ігри другого розділу тренують у студентів вміння.

Література

1. Дичківська І. М. *Інноваційні педагогічні технології: навч. посіб.* / І. М. Дичківська. – К.: Академвидав, 2004. – 352 с.
2. Корженко В. Я., Опанасюк М. М. *Інноваційні методи викладання української мови як іноземної у технічному університеті* / В. Я. Корженко, М. М. Опанасюк // *Вісник Вінницького політехнічного інституту.* – 2011. – № 1. – С. 152 – 155.
3. Потапова М. М. *Ролевая игра как прием активизации обучения русскому языку как иностранному студентов гуманитарных факультетов* / М. М. Потапова // авториф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.02 «Теорія і методика навчання» / М. М. Потапова ; *Российский государственный педагогический университет им. А. И. Герцена.* – Санкт-Петербург, 2000. – 20 с.

4. *Процик І. Презентація нової лексики в лінгводидактиці для чужоземців / І. Процик // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2007. – Випуск 2. – С. 24 – 30.*
5. *Сокіл Б. Методи вивчення української мови як іноземної та їх характеристика / Б. Сокіл // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2007. – Випуск 2. – С. 14 – 18.*
6. *Станкевич Н. Основні прийоми навчання говоріння в курсі української мови як іноземної / Н. Станкевич // Теорія і практика викладання української мови як іноземної. – 2008. Випуск 3. – С. 289 – 292.*

УДК 378.016:811.161.2:784

Олена Деньга

Черкаський державний технологічний університет, Україна

ВИКОРИСТАННЯ ПІСЕНЬ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Olena Denga

Cherkasy State Technological University, Ukraine

USING SONGS ON THE LESSONS OF UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Ідея використовувати пісні під час викладання української мови як іноземної сама по собі не нова.

Багато авторів у своїх підручниках, особливо в тих, які призначені для інтенсивних курсів навчання, у кінці кожного уроку розміщують певну пісню як додатковий розважально-пізнавальний матеріал країнознавчого характеру. Однак їхній освітній потенціал насправді в багато разів глибший, значніший і різноманітніший.

У процесі навчання мови як іноземної студенти поряд зі здобуттям знань, формуванням навичок і вмінь засвоюють відомості країнознавчого й культурно-естетичного характеру, долучаючись до духовної культури українського народу. У цьому плані неоціненною є роль музики. Музика, як зазначав В. Леві, – це «найсильніший психологічний стимул, здатний проникати в приховані глибини свідомості, вона при всій своїй абстрактності завжди містить ту чуттєву безпосередність» [2, с. 37].

У сучасній методиці викладання іноземних мов педагоги особливу увагу приділяють автентичним матеріалам. А пісня тією чи іншою іноземною мовою є прекрасним автентичним матеріалом, що містить у собі пряму і

непряму мову, представляє всі мовні жанри і демонструє зразки різних функціональних стилів мови – від розмовного до піднесеного. В автентичному пісенному матеріалі містяться синтаксичні кліше, емоційно забарвлена, експресивна лексика і фразеологія. Не можна не погодитися з Г. В. Кокоріною, яка вважає, що «стосовно процесу навчання іноземної мови коректніше говорити не просто про пісні, а про пісенні матеріали» [1]. Вона виділяє в пісні такі аспекти і компоненти:

- музику,
- слова,
- виконання,
- відеоряд,
- «легенду» (історію створення пісні, відомості про виконавця та про авторів музики й слів).

У викладанні іноземної мови велике значення має хороший особистісний контакт із викладачем. Звучання пісень на уроці створює особливо комфортний емоційно-психологічний настрій, що налаштовує на взаєморозуміння між викладачем і навчальною аудиторією.

Пісні – це величезне, практично бездонне і постійно оновлюване джерело, в якому для кожної навчальної теми можна знайти приклади. Пісні відображають не тільки душу народу, а й його історію, традиції, побут, культуру, поняття і звичаї, поведінку й емоції. У піснях є абсолютно все. Тому насправді через них можна пояснити іноземцям і менталітет, і історію, і культуру.

У піснях, найчастіше побудованих у вигляді монологічного висловлювання в розмовному стилі або діалогу, зосереджені найбільш вживані лексико-граматичні конструкції, які необхідні студентам, в першу чергу, для якнайшвидшого входження в живу розмовну мову, для подолання мовного бар'єру.

Пісні – це жива народна мова, яка набагато швидше, ніж література реагує на різні мовні процеси, відображає нові реалії.

Пісня дає можливість набагато інтенсивніше і якісніше засвоїти вимову з її артикуляційно важкими поєднаннями звуків.

Крім цього, музика легко запам'ятовується, а з нею набагато простіше опанувати нові слова та вирази.

Коли ми використовуємо мелодійну основу, ми полегшуємо студентам завдання постановки правильного звукоутворення й артикуляції.

І, що особливо цінно, студенти одразу вчаться висловлювати свої думки іноземною мовою не за допомогою окремих слів, а цілими словосполученнями і фразами, вони навчаються розуміти зв'язну розмовну мову, засвоюють цілі сегменти мовленнєвого потоку, правила українського наголосу.

Пісня збагачує лексичний запас студентів, оскільки в процесі розучування викладач не лише розглядає всі слова і вирази, які у віршованій формі та на мелодії запам'ятовуються і швидше, і точніше.

Приспів пісні можна використовувати як фонетичну розминку, а також для створення позитивного настрою на початку уроку.

Піснею можна закінчувати заняття.

Бажання вивчити нову популярну пісню може бути стимулом для освоєння нової лексики й граматики.

З текстами пісень можна проводити різні види робіт.

Можна попередньо проводити роботу з текстом без музики.

Прочитати текст і обговорити. Роздати студентам текст пісні з пропущеними словами, які визначають за контекстом, і дати завдання вставити пропущені слова. Можна, вивчаючи дієслова, подати текст без закінчень дієслів і дати завдання студентам написати їх. Для студентів із більш високим рівнем підготовки варто давати частини пісні як аудіювання.

У позаурочній роботі є нагода використовувати театралізовані постановки пісень. Наприклад, зробити театралізовану постановку пісні «З сиром пироги». У цьому тексті багато ролей, тому можна залучати до роботи всю групу.

На базі вичленованих з тексту лексико-граматичних конструкцій складаються вправи і діалоги, розподіляються всі граматичні та лексичні теми.

Отже, пісня відкриває якісно інші можливості у викладанні української мови як іноземної.

Література

1. Кокоріна Г. В. Соціокультурний аспект пісенних матеріалів. URL: http://www.gim29.tomsk.ru/files/img/13_publ.doc/.
2. Леві В. Питання психобіології музики // *Радянська музика*. 1966. № 8.
3. Tim Murphey "MUSIC&SONG", Oxford University Press, 1 бер. 1992, 151 стор.

УДК 811.161.2

Ірина Захарків

Технічний коледж Тернопільського національного технічного університету імені Івана Пулюя, Україна

ОСНОВНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Iryna Zakharkiv

Technical College of Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

BASIC TEACHING METHODS OF UKRAINIAN LANGUAGE FOR FOREIGN STUDENTS

Після отримання Україною незалежності, в українських ВНЗ підвищилася кількість іноземних студентів, які бажають отримати фахові знання з провідних дисциплін, логічним наслідком чого стало зростання попиту на навчання української мови. Нині згідно із Законом України «Про освіту» відбувається упровадження у вищі навчальні заклади нової навчальної дисципліни «Українська мова як іноземна» задля надання належної фахової підготовки іноземним громадянам, які в майбутньому співпрацюватимуть із українськими та закордонними партнерами [1].

Методика викладання української мови як наука досліджує процес навчання української мови, розкриває закономірності засвоєння різних сторін мови, визначає і вмотивовує засоби передачі знань студентам, прагне віднайти шляхи найбільш результативного навчання, зокрема визначити мету викладання мови, обґрунтувати принципи навчання з урахуванням закономірностей засвоєння фонетики, лексики, граматики, правопису тощо, вмотивувати найекономніші і найефективніші методи й прийоми навчання, вчить виявляти недоліки у викладанні і долати їх [2, с. 53].

Методи навчання – надзвичайно складні психолого-педагогічні та соціально-педагогічні утворення. При розкритті їх суті виявляється, що їм властиві не одна, а кілька істотно важливих ознак, і через те будь-якій з них можна віддати перевагу лише в цілком конкретних педагогічних умовах [2, с. 54].

На даний час немає жодної класифікації методів навчання, яка охопила б широкий та різноманітний діапазон традиційних та нетрадиційних методів викладання української мови як іноземної. Але перед викладачем постає важливе завдання: навчити сприймати та розуміти українську мову іноземними студентами, використовуючи різні методи навчання, які допоможуть за короткий час зрозуміти фонетику, лексику, граматику

української мови та мотивувати їх до поглиблення своїх знань з цієї дисципліни. Тому на базі власного досвіду та, опираючись на праці вітчизняних і зарубіжних педагогів і методистів, пропонуємо використовувати різноманітні методи навчання, які підвищують пізнавальний інтерес студентів до вивчення мови та закріплюють позитивну мотивацію до навчання.

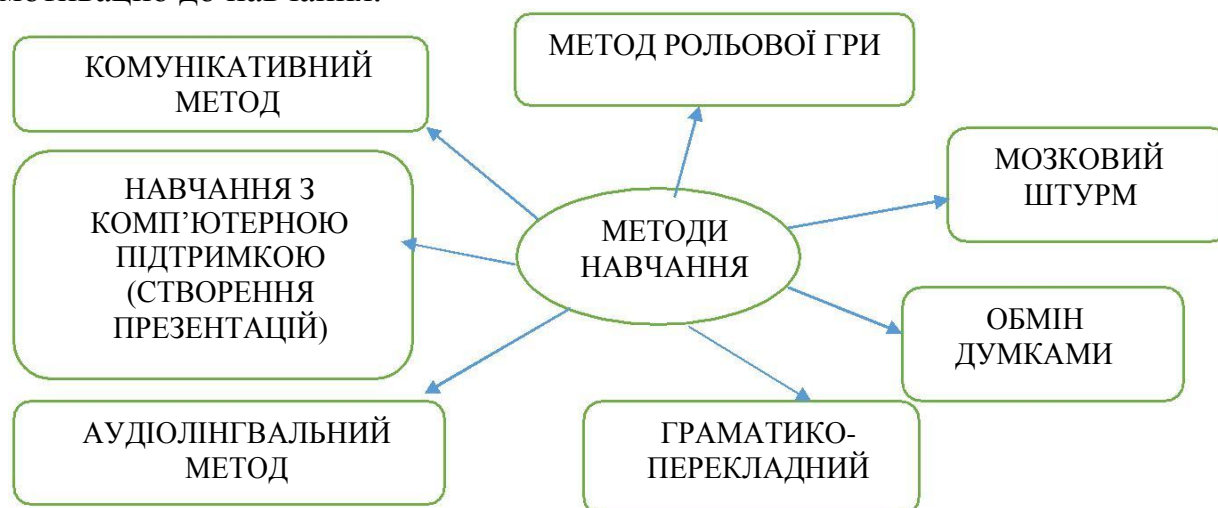

Рис. 1 Методи навчання української мови як іноземної (сформовано автором)

З рисунку 1 ми бачимо, що ці методи можемо використовувати як у комплексі, так і окремо залежно від типу та мети заняття. Щоб досягнути успіху у викладанні української мови як іноземної потрібно також враховувати індивідуальні особливості іноземних громадян, ретельно продумувати, які методи використовувати на заняттях і добре знати методіку викладання української мови як іноземної. Основне завдання викладачів української мови – навчити студентів-іноземців використовувати мову як інструмент набуття професійних знань і як засіб повсякденного спілкування.

Отже, викладачі повинні використовувати традиційні та інноваційні методи викладання які підвищують рівень знань студентів та результативність навчального процесу. Впровадження різноманітних методів підвищує ефективність навчання та мотивацію студентів до вивчення мови та вміння її використовувати у різних сферах життя.

Література

1. Закон України про освіту : від 23.05.1991 № 1060-XII / Верховна Рада УРСР. – Офіц. вид. – К. : Парлам. ви-дво, 1991. – 80 с.
2. Кочан І. М. Словник-довідник з методіки викладання української мови. – Львів : Видав. центр Львівського ун-ту (вид. друге, доповнене і перероблене). – 2005. – 340 с.

УДК 378.147.016:811.161.2

Ніна Василенко

Черкаський державний технологічний університет, Україна

РОЛЬОВІ ІГРИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Nina Vasylenko

Cherkassy state technological university, Ukraine

ROLE GAMES IN THE PROCESS OF TEACHING OF FOREIGN STUDENTS TO UKRAINIAN

Значною мірою підвищення ефективності навчання іноземних студентів української мови залежить від організації навчання усного мовлення, яке є одним з аспектів кінцевої мети навчання мови. Для досягнення цієї мети використовується комунікативний підхід, який передбачає побудову процесу навчання іноземних студентів мови як моделі процесу реальної комунікації.

Згідно з комунікативним підходом, комунікативні ситуації, що використовуються в навчанні української мови, мають моделювати типові ситуації реального життя у відповідній сфері спілкування.

Рольові ігри сприяють підвищенню в іноземних студентів мотивації вивчення української мови, дозволяють урахувати їхні психологічні особливості, інтереси й нахили, сферу їхньої діяльності, моделюючи ситуації реального спілкування.

В умовах навчання іншомовного усного мовлення рольові ігри є насамперед мовленнєвою діяльністю іноземців, у ході якої вони програють різноманітні соціальні та міжособистісні ролі, реалізуючи при цьому як вербальні, так і невербальні засоби спілкування (жести, пози, міміку, контакт очей тощо).

Компонентами рольових ігор є: ролі, навчально-мовленнєва ситуація і рольові дії. Ролі, які студенти програють на уроці, можуть бути соціальними та міжособистісними. Перші обумовлюються місцем індивіда в системі об'єктивних соціальних стосунків (професійних, соціальних, побутових), другі – місцем індивіда в системі міжособистісних взаємин (лідер, суперник, одногрупник).

Навчально-мовленнева ситуація (НМС) є засобом організації рольових ігор.

Орієнтуючись на завдання навчання діалогічного мовлення, основною функцією рольових ігор слід вважати навчальну, яка визначає всі інші функції (мотиваційно-збуджувальну, орієнтуючу, компенсаторну, виховну). Успішність навчання діалогічного мовлення з використанням рольових ігор залежить від того, наскільки повно актуалізуються всі зазначені функції в навчальному процесі.

Рольові ігри можна класифікувати за трьома критеріями:

- 1) навчальною метою;
- 2) кількістю учасників;
- 3) рівнем самостійності учасників.

За першим критерієм розрізняють рольові ігри на засвоєння основних видів діалогічних єдностей, мікродіалогів; за другим – парні та групові рольові ігри; за третім – керовані, спрямовані та вільні ігри.

Дидактична цінність рольових ігор як засобу навчання полягає в тому, що в них поєднуються такі ознаки оптимальної технології навчання, як активність, цікавість, рольова діяльність, колективність, проблемність тощо. Це дає можливість формувати в іноземних студентів соціально важливу рольову поведінку, демонструвати їм зразки функціонування мови в професійних та побутових ситуаціях, збільшити вибір засобів керування навчальним процесом, залучити студентів до творчої діяльності.

Рольові ігри належать до третього етапу розвитку мовленневих умінь і сприяють розширенню сфери іншомовного спілкування. Це передбачає попереднє засвоєння мовленнєвого матеріалу на тренувальних вправах. У процесі рольових ігор відбувається удосконалення та розвиток навичок, які дозволяють зосередитися на змістовій частині висловлювання. Але на цьому етапі змістова діяльність виступає периферійною, оскільки головне – це спілкування, мотивоване ситуацією й роллю. Тому рольовим іграм, як правило, відводиться місце на завершальному етапі роботи над темою. Таким чином, рольові ігри мають основне практичне завдання – розвиток умінь монологічного та діалогічного мовлення і повністю відповідають специфіці роботи на третьому етапі, де мовленнєвий матеріал з вивчених тем застосовується в нових ситуаціях, для вирішення нових, більш складних з психологічної й лінгвістичної точки зору комунікативно-пізнавальних задач.

Рольові ігри – це відносно цілісний цикл керованої взаємодії викладача й студентів, який складається з трьох етапів.

Підготовчий етап можна розділити на дві частини. Перша підготовча частина виходить за межі одного уроку і складається з формування та удосконалення лексичних і граматичних навичок з теми, лінгвістичну й соціокультурну підготовку студентів. Друга підготовча частина відбувається безпосередньо на уроці. На початку заняття викладач створює загальну

ситуацію спілкування, потім роздає рольові картки й пояснює правила роботи з ними. Після цього відбувається мовленнєва підготовка студентів у групах, яка має на меті створити атмосферу іншомовного спілкування на занятті й активізувати мовленнєву й мислетворчу діяльність студентів перед рольовою грою. Таким чином, перший етап виконує задачу організаційної, ситуаційної й мовленнєвої підготовки та служить базою для другого, основного етапу рольової гри.

Для основного етапу рольової гри повинна відводитись достатня кількість часу, щоб студенти могли виконати всі комунікативні задачі, які визначені в рольових картках. Варто визначити ефективність рольової гри в тому, що кожен студент має можливість кілька разів брати участь у діалогічному спілкуванні, кожного разу виконуючи різні комунікативно-пізнавальні задачі.

Заключний, третій етап рольової гри – це обговорення діяльності студентів під час заняття та оцінка кожного учасника.

Динаміка рольової гри забезпечується різноманітними видами роботи на всіх трьох етапах – групове обговорення проблем, діалогічне спілкування в парах.

Під час організації рольових ігор необхідно дотримуватися комунікативного методу навчання іншомовного мовлення, який базується на принципах мовленнєвої спрямованості, свідомості, ситуаційності, функціональності та новизни.

Принцип мовленнєвої спрямованості виявляється в тому, що студенти постійно долучаються до процесу спілкування мовою, яку вивчають. У рольових іграх використовується комунікативно-важливий мовленнєвий матеріал: лексика, норми вербальної й невербальної поведінки, лінгвістичні знання, які необхідні студентам у процесі навчальної та побутової діяльності.

Принцип свідомості відіграє важливу роль у навчанні української мови як іноземної. Він дає можливість підвищити інтелектуальний потенціал, суть якого виявляється в навчанні розуміння думок і їхнього висловлення новою мовою. Під час проведення рольових ігор розрізняють інтелектуальну, емоційну та мовленнєву активність. Вони зумовлені свідомим вибором студентами ситуацій і ролей, у яких ураховуються їхні індивідуальні особливості.

Найбільш яскраво в рольових іграх виявляється принцип ситуаційності, який у загальних рисах означає, що все навчання мовленню відбувається на основі та з допомогою життєво важливих ситуацій.

Принцип новизни набуває широкого застосування на уроках рольових ігор тим, що до діяльності залучаються викладач, нові мовленнєві партнери, нові мовленнєві ситуації та їхня варіативність.

Таким чином, рольові ігри на уроках української мови для іноземних студентів сприяють розвитку мовленнєвих умінь і навичок, служать великим стимулюючим потенціалом для застосування здобутих знань, сформованих

лексичних і граматичних навичок, умінь монологічного й діалогічного мовлення.

УДК 811.161

Наталія Гавдида

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В АНГЛОМОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ

Nataliya Havdyda

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

PECULIARITIES OF LEARNING UKRAINIAN IN ENGLISH SPOKEN SURROUNDINGS

Незважаючи на актуальність окресленої проблеми, присвячених їй наукових досліджень та публікацій не так уже й багато.

Різні аспекти викладання української мови англофонам розглядали у своїх статтях Оленка Білаш, Романа Бедрій, Людмила Божук, Володимир Євтух, Юлія Зайчук, Олена Ковальчук, Світлана Романюк та інші дослідники, однак питання це дотепер залишається актуальним.

Під час вивчення української мови як іноземної педагоги стикаються із низкою проблем: недостатньо навчальних матеріалів, необхідно адаптовувати методику викладання української мови в англомовному середовищі до методики викладання іноземних мов на Заході.

Загальновідомо, що українська мова є фонетичною, тому для її засвоєння використовується аналітико-синтетичний метод (від звука – до літери), започаткований Костянтином Ушинським: українську мову вивчають методом поскладового читання.

Цей підхід кардинально відрізняється від методу цілих слів, який використовується при вивченні англійської мови: багато запозичень з інших мов, тому написання не завжди відповідає звучанню, через що метод цілих слів (“recognition of basic sight words”) поєднується із називанням літер (“spelling”), що допомагає правильно написати те чи інше слово.

Грамматика української мови також істотно відрізняється від англійської, тому необхідно використовувати порівняльний метод задля з’ясування спільних та відмінних граматичних категорій у двох мовах.

Методологія викладання потребує постійного вдосконалення. Значним досягненням став той факт, що у 1994 році в канадській провінції Альберта

було затверджено програму навчання української мови «Нова», автором якої є професор Альбертського університету Оленка Білаш.

Завдяки тісній співпраці Методичного кабінету Шкільної ради Конгресу українців Канади з освітніми установами України, зокрема, із Міжнародним інститутом освіти, культури та зв'язків з діаспорою Національного університету «Львівська політехніка», вийшов друком підручник з української мови як іноземної «Крок–1» (2014) та «Крок–2» (2014).

Така співпраця є надзвичайно цінною як для вчителів української мови в англomовному світі, так і викладачів української мови для англофонів в Україні.

УДК 371.1(430)

Наталія Рокіцька

Тернопільський національний педагогічний університет імені В. Гнатюка, Україна

Nataliya Rokitska

Ternopil V. Hnatiuk National Pedagogical University, Ukraine

FROM THE EXPERIENCE OF PEDAGOGICAL EDUCATION OF FOREIGN STUDENTS IN GERMANY

One of the multiple initiatives of the Council of Europe and the European Union is the development of new approaches to language education and teaching of foreign languages at all educational levels.

Absence of unitary state system of pedagogical education has been the most important feature of would-be teachers' professional training in Germany. Each federal land has its own peculiarity of pedagogical training, having inherited the division of it into two phases: theoretical and practical. Would-be teachers of foreign languages are prepared for specialized, professional real school or gymnasia.

Modern German model of would-be teachers training is in the final transitional stage based on the standards of Bologna process concerning two levels of training which results in the conferring of two degrees: Bachelor of Education and Master of Education. There are three main trends in foreign languages teachers training:

- requirements of professional training;
- introduction of complementary subjects into the curriculum in order to increase professional opportunities of would-be foreign languages teachers;

– admission to work positions of only those foreign languages teachers who were trained at one of the levels in the country of native speakers.

Theoretical education of would-be teachers in Germany is proved by the first state scientific examination. Preparation for theory and practice of teacher's specialty results in the second state examination.

Application of various pedagogical programmes of the European Union in Germany is aimed at the improvement of professional training of foreign languages teachers according to European standards.

Two-phase model of training of would-be teachers is criticized by some scholars nowadays, but its content is estimated according to such final results as high professional skills of young teachers and high status of the profession of a teacher in the society.

УДК 811.161.2'243:37.016

Леся Назаревич, Олег Назаревич

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ДОПОМІЖНИЙ ФАКТОР В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ

Lesia Nazarevych, Oleh Nazarevych

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

DISTANCE LEARNING AS A TOOL FOR TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE

Загальновідомо, що ознайомлення з рідною мовою відбувається спершу в усному варіанті, а потім (уже в навчальних закладах) йде засвоєння письма, граматики. Іноземці починають вивчати українську мову з «абсолютного нуля», важливим на цьому етапі стає використання мови-посередника (англійської чи французької), за допомогою якої викладач може пояснити громадянам зарубіжжя особливості мовних явищ і процесів.

Поруч із традиційними методами навчання, які передбачають «живе спілкування», чільне місце в процесі вивчення української мови посідають й інтерактивні методи. Вони покликані якомога швидше забезпечити комунікацію іноземних громадян, тобто вміння спілкуватися не тільки в навчальній, а й позанавчальній ситуації. Дистанційний курс слугує організацією всього процесу навчання, сприяє швидкому та якісному

засвоєнню навчального матеріалу, зручний в користуванні, інформативний. В системі Atutor теоретичні основи, презентації (їх можна переглядати через файлообмінник), різнотипні тестові завдання подано у доступній формі, що сприяє засвоєнню необхідних знань, допомагає систематизувати та узагальнити раніше опрацьований матеріал, дає змогу перевірити навчальні досягнення студента, проаналізувати результати тестування, виявляти типові помилки й визначати шляхи їх усунення. Послідовність висвітлення матеріалу є оптимальною для опанування.

Вважається, що найефективнішою формою контролю іншомовної компетенції є тестова система вправ. Тому викладачі кафедри української та іноземних мов значну увагу приділяють цим завданням, які розміщено у системі дистанційного навчання ТНТУ. Рівнорівневі навчально-тренувальні тести спрямовані на виявлення теоретичних знань та практичних умінь і навичок як студентів-іноземців денної форми навчання, так і слухачів підготовчого відділення.

Загальновідомо, що найкраще запам'ятовується та інформація, яку люди одночасно бачать, чують, пишуть і обговорюють. Такий ефект можливий за умови використання наочності у формі електронної презентації. Зауважимо, що на заняттях студенти отримують попередні знання безпосередньо через викладача, а вдома через середовище дистанційного навчання зможуть повторити і закріпити почуте. Саме тому такий підхід можемо вважати ще одним кроком до самоосвіти.

Перевага новітніх технологій полягає в тому, що вони уможливають одночасно зорове і слухове сприйняття інформації. Під час роботи з якісно розробленими слайдами студентам простіше встановити причинно-наслідкові зв'язки між мікротемами, легше сприймати нову інформацію, оскільки є можливість повторювати речення разом із викладачем і бачити пов'язану з текстом схему, фотографію, карту. «Екранна комунікація» унаочнює класифікацію конкретних мовних явищ, систематизує знання, візуалізує опрацьований матеріал, дає можливість перевірити та оцінити себе завдяки практичним завданням, тестам, що подано наприкінці презентації.

Під час розгляду завдань на зразок: «Прочитайте текст. Слова, що в дужках, поставте у правильній формі» студенти-іноземці стикаються з проблемами узгодження, керування, відмінювання, рідше — дієвідмінювання. З метою коригування граматичних огріхів пропонуємо слайди, які слугуватимуть підказкою-орієнтиром та полегшуватимуть закріплення граматики. Наприклад, студент бачить речення, яке необхідно зредагувати: *«Вільям Білл Гейтс — голова і головний розробник (програмне) забезпечення корпорації Майкрософт. Співробітниками Майкрософт є 39 000 осіб у 60 (шістдесят) країнах»*. Після того, як варіант відповіді вибрано, викладач натискає правою клавішею миші на слово в дужках, що дає змогу одразу ж побачити його у правильній формі. Завдяки цій технології

студент може порахувати допущені помилки та оцінити себе, а викладач — проаналізувати відповідь, повторно пояснити незрозумілий матеріал.

Аудіопрезентація дає можливість дистанційно слухати ту тему, яку обрав студент, по декілька разів. Ми пропонуємо один і той самий текст, наприклад, «Цікаві міста України» прослуховувати у теперішньому, минулому, майбутньому часах. Це сприяє не лише мимовільному запам'ятовуванню почутого, а й допомагає на основі закінчень дієслів розрізнити конкретні часи.

Big Blue Button відкриває ще одну можливість перед студентом: чути і бачити лектора, не виходячи з дому. Цікава особливість системи полягає в тому, що на ключових моментах перегляду відеолекції викладач може зупинитися і провести невелике опитування, щоби зрозуміти, чи не виникає труднощів у слухачів під час засвоєння матеріалу. Новаторством також є методика перевірки «peer-to-peer review» – взаємоперевірка між студентами дистанційного курсу. Особливо цікавою є можливість перекладати навчальні тексти різними мовами. Це робить курс «конкурентоспроможним», уможливорює одночасне навчання багатьох студентів.

Зазначимо, що ми не ставили перед собою завдання розкрити усі переваги дистанційної освіти, проте переконані, що впровадження найрізноманітніших методів освіти у середовище дистанційного навчання буде сприяти успішній адаптації іноземних студентів до навчання в українських ВНЗ. Вважаємо, що поєднуючи традиційні та нетрадиційні методи викладання української мови як іноземної у вищих навчальних закладах, можна отримати високі результати. Обговорювана тема вимагає подальших наукових студій, які покликані якнайшвидше вирішити основні проблеми в галузі методології викладання української мови, зважаючи на досвід таких потужних світових систем дистанційного навчання, як Coursera, Edex та інші.

Література

1. Бей Л. Б. Проблеми викладання української мови різним категоріям іноземних студентів / Л. Б. Бей, О. М. Тростинська // *Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі : Міжпредметні зв'язки : зб. наук. пр.* — Харків : Константа, 2008. — Вип. 12. — С. 48—59.
2. Волошинов С. А. Реалізація дидактичного принципу наочності в алгоритмічній підготовці студентів засобами інформаційно-комунікативного педагогічного середовища // *Інформаційні технології в освіті.* — Режим доступу : http://ite.kspu.edu/webfm_send/231

УДК 378.018.43:004.9

Храбатин Р.І.¹, Бандура В.В.¹, Пасєка М.П.¹, Храбатин О.В.², Лещишин Ю.С.²

¹Івано-Франківський національний технічний університет нафти і газу,
Україна ²Львівський національний аграрний університет, Україна

ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВНЗ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ

R. Khrabatyn¹, V. Bandura¹, M. Paseka¹, O. Khrabatyn², Y. Leshushyn²

¹Ivano-Frankivsk National Technical University of Oil and Gas,
Ukraine ²Lviv National Agrarian University, Ukraine

THE INTRODUCTION OF DISTANCE LEARNING IN HIGHER EDUCATION FOR INTERNATIONAL STUDENTS: PROBLEMS AND PROSPECTS

Ключові слова: дистанційне навчання, проблеми дистанційного навчання, перспективи дистанційного навчання, проблеми дистанційної освіти, студент-іноземець.

Інформатизація освіти в Україні один з найважливіших механізмів, що зачіпає основні напрямки модернізації освітньої системи. Сучасні інформаційні технології відкривають нові перспективи для підвищення ефективності освітнього процесу. Змінюється сама парадигма освіти. Велика роль надається методам активного пізнання, самоосвіті, дистанційним освітнім програмам.

Тенденції впровадження сучасних інформаційних технологій у процес навчання найбільш розвинених країн показують, що в даний час відбувається процес кардинальних змін у системі вищої освіти. Відбувається технічне переоснащення навчальних закладів відповідно до сучасних вимог якості навчання. Одним із провідних завдань, які стоять перед викладачами та працівниками ВНЗ, є не тільки впровадження системи дистанційної освіти, а й забезпечення сприятливого впливу нових технологій на освітній процес, забезпечення високої якості освіти, тобто необхідність розвитку сильних сторін і мінімізація негативних.

Дистанційні технології навчання можна розглядати як природний етап еволюції традиційної системи освіти від дошки з крейдою до електронної дошки й комп'ютерних навчальних систем, від книжкової бібліотеки до електронної, від звичайної аудиторії до віртуальної аудиторії.

Ефективність дистанційного навчання заснована на тому, що ті, кого навчають, самі почувають необхідність подальшого навчання, а не піддаються тиску збоку. Вони мають можливість працювати з навчальними матеріалами в такому режимі й обсязі, який підходить безпосередньо їм. Ефект у значній мірі залежить від того, наскільки регулярно займається той, хто навчається. Послідовне виконання контрольних-діагностичних завдань і випускної роботи, а також підтримка у всіх питаннях з боку викладача-координатора забезпечує планомірне засвоєння знань.

Основною перевагою дистанційної форми навчання над очною формою є, передусім, її зручність: студент самостійно обирає час і місце для навчання, що дає йому змогу працювати чи паралельно вчитися на стаціонарі в іншому місті чи навіть країні. Окрім того, заміна конспектів електронними ресурсами та новітніми методами навчання, а також постійні консультації з викладачем надають цій формі самоосвіти додаткові переваги перед заочною.

Серед недоліків варто виділити психологічну і “комп’ютерну” невідповідність викладачів та студентів. Це пов’язано з традиційною методикою навчання, яка передбачає не віртуальне, а “живе” спілкування між студентом і викладачем. Інша проблема – значні грошові витрати для університету, адже потрібно оновлювати матеріальну базу, комп’ютерну техніку, виділяти приміщення, забезпечувати доступ до Інтернету викладачів, у випадку навчання закордонних студентів, необхідно переорієнтувати всю наявну методичну базу та перекласти її на мову, зрозумілу для слухача. Викладачі повинні досконало володіти іноземною мовою (англійською, російською), щоб бути спроможним чітко й зрозуміло подати матеріал та спілкуватися із студентом-іноземцем.

Суттєвою перешкодою для використання дистанційного навчання іноземними студентами є наявні законодавчі бази певних країн, які не визнають такої системи освіти.

Взагалі для навчання “на відстані” потрібно мати сильну мотивацію й самоорганізацію, бо, як було сказано, дистанційне навчання – це, передусім, самоосвіта, тобто здатність студента працювати самостійно. Для когось це є перевагою, а для когось, навпаки, – недоліком, – все залежить від людини та її характеру.

Аналіз впровадження дистанційного навчання показує, що до реального контингенту потенційних студентів можна віднести тих, хто часто перебуває у відрядженнях, військовослужбовців, територіально віддалених слухачів, студентів-іноземців, жінок, що перебувають у декретній відпустці, людей з фізичними вадами, тих, хто поєднує навчання й роботу, співробітників, що підвищують свою кваліфікацію тощо.

На сьогоднішній день якість освіти – тема більшості дискусій в світових освітніх спільнотах. Якщо декілька років тому ці обговорення стосувалися традиційної освіти, то тепер поняття якості перейшло на новий рівень і застосовується щодо електронного навчання.

Не дивлячись на всі переваги дистанційної освіти, найсуттєвішим недоліком є неможливість дистанційно отримати практичні навички, які студент очної форми проходить підчас різноманітних практик.

Щоб вирішити проблему якості освітніх послуг, що отримують студенти дистанційної форми навчання, викладачі мають розвивати і впроваджувати інформаційні технології, які сприяють розвитку дистанційної освіти. Слід зробити доступною та привабливою дистанційну освіту для іноземних громадян, тим самим зробивши освітній ринок України більш цікавим для студентів-іноземців. Дистанційне навчання в університетах дає студентам-іноземцям можливість цілодобового доступу до навчальних матеріалів, постійну підтримку й консультації викладачів та методистів, on-line відеолекції, віртуальні тренажери та інші технологічні рішення для забезпечення ефективного процесу навчання. Це сприятливий фактор через можливу велику різницю в часі внаслідок великої просторової віддаленості між викладачем і студентом.

Використання мережі Internet дає можливість оперативного доступу до інформаційних ресурсів навчального закладу та можливість ефективної взаємодії «викладач-студент», як в on-line, так і в off-line режимах. Підбиваючи підсумок, незважаючи на всі негативні сторони дистанційного освіти, хочеться висловити надію на впровадження наявних інформаційних технологій у навчальний процес ВНЗ та розвиток нових технологій більш досконалих за формою і адаптованих до українських умов.

Література

1. Москаль Ю. *Світові тенденції розвитку заочної та дистанційної вищої освіти* / Ю. Москаль // *Психологія і суспільство*. – 2008. – № 3. – С. 116–122.
2. Андреев А.А. *Компьютерные и телекоммуникационные технологии в сфере образования* // *Школьные технологии*, 2001. №3.

UDK 378.14

Nataliya Zagorodna¹, Heinz-Peter Höller²

¹Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

²University of Applied Science, Schmalkalden, Federal Republic of Germany

**THE PECULIARITIES OF GERMAN AND UKRAINIAN
EDUCATIONAL SYSTEMS EFFECTED ON
IMPLEMENTATION OF DOUBLE DEGREE PROGRAMME
BETWEEN TERNOPIL NATIONAL TECHNICAL
UNIVERSITY AND UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES,
SCHMALKALDEN**

Academic mobility is the opportunity for the participants of the educational process to learn, to teach, to have fellowship or to conduct research activities in another higher education institution in Ukraine or abroad. It can provide simultaneous multiple academic degrees or simple certificates of courses completion [1]. Double degree programme is one of the possible forms of academic mobility leading to the award of two professional degrees in less time than if the two degrees were earned separately.

Ternopil Ivan Puluj National Technical University (Ukraine) and the University of Applied Sciences Schmalkalden (the Federal Republic of Germany) have implemented joint double-diploma bachelor degree programme (hereinafter referred to as Joint programme) since 2013. In fact there was not good legislative framework regulated such programmes at that time in Ukraine (Regulations of the procedure of academic mobility were adopted by Ukrainian Government only in 2015 [2]). Therefore, partner universities have constructed and signed the “Statute of the joint double-diploma bachelor degree programme” according to Ukrainian and German laws valid at that time.

Duration of studies according to the Joint programme is 4 academic years (standard duration of studies is 3 years at University of Schmalkalden and 4 years respectively at TNTU). The stages, duration and the curriculum of studies at the Partner Universities are determined by the joint curriculum and academic calendars that have been approved by the rector and respectively the council of the Partner Universities. According to these documents students of the Joint programme cover some stages: during the first stage (first two academic years) an applicant is a full-time student of the Ternopil Ivan Puluj National Technical University. At University of Applied Sciences Schmalkalden the student takes courses during two semesters (each lasts 15 weeks) of the third year and takes intensive courses during 3 weeks of the fourth academic year. During the fourth year the student also has internship in Germany and finishes studies at the TNTU. More details of this programme were discussed in [3].

In 2015 first two Ukrainian students were selected for study at Schmalkalden University. As the result few issues caused by differences of Ukrainian and

German educational systems, which were not fixed in our Statute, have arisen. For instance:

- *Registration to take courses and exams.* In Ukraine students don't need to register on courses and on exams. Most of the courses are compulsory and have to be learned according to established curriculum. Students have to take the exam exactly after course completion. Unlike this, in Germany students have to register for the courses. They have recommended curriculum but have more options for choice of courses. German students have few options to take the exam: exactly after course completion or by the end of other semesters but it is necessary to register for exam in advance. If student doesn't register for exam he can not take it.
- *Exam failure.* If student fails exam for some reasons in Ukraine he has two more attempts available for around one month. In Germany students have 3 attempts too but they can use only one attempt during one exam period. All other attempts they can use during future exam periods. In case if student has registered for the exam and has not come, he is supposed to loss one out of three possible attempts.
- *Study duration.* Students in Germany are not strictly restricted by duration of study: one can do bachelor program for 3 years, another can continue studies for years. At the same time students in Ukraine have to accomplish bachelor program for 4 years.

All these peculiarities caused some problems with recognition of students' results in Ukraine. This problem has been discussed recently and now we are looking for possibilities to solve it.

As the study at Schmalkalden University is conducted in German students need to have sufficient level of German. A great advantage of this programme is that German university does not require the official Certificate in German. But this is also the serious drawback because it is very complicated for German colleagues to define the level of language during the interview. So one of the priorities of our activity now is organization of a summer language school, participation in DAAD programmes and looking for other possibilities for students to stay in German speaking environment or to invite native German speakers to Ukraine. We try also to find the ways to attract pupils from secondary schools with already good proficiency in German.

There is no tuition fees in Schmalkalden University but students have to pay for living expenses. The difficult economic situation in Ukraine and high euro rate don't allow to some talented students to find funds for living in Germany. So we are also concentrated on possibilities to support such students with scholarships (for instance within Erasmus+ or DAAD programs).

References

1. *Regulations of academic mobility for participants of educational process at Ternopil Ivan Puluj National Technical University (in Ukrainian)*
2. *Regulations of the procedure of right realization on academic mobility adopted 12 of May, 2015 ((in Ukrainian)*

3. N. Zagrodna, H.-P. Höller. *Double degree programme at Ternopil National Technical University and University of Applied Sciences, Schmalkalden // Proceedings of the International scientific conference "Actual Problems in International Students Teaching and Learning within European Higher Education Area". – Ternopil, Ukraine, May 13-16, 2014. – P. 198-199.*

UDC 378.1

Yuriy Skorenkyu

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

OPEN ONLINE RESOURCES: AN UKRAINIAN PERSPECTIVE

Юрій Скоренький

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ВІДКРИТІ ОНЛАЙН-РЕСУРСИ: УКРАЇНСЬКИЙ ПОГЛЯД

Nowadays, this is already an established practice to use information technology for benefit of education. However, an extent to which technology is allowed to change the landscape of teaching and learning has become a divide among proponents of “new era” in education. Many still believe that IT will just make traditional educational techniques simpler and less time-and-effort-consuming. Really, it is very appealing to use multimedia presentations instead of lecture experiments and discussions, to share homeworks through social media, and, the most tempting, to avoid assessing numberless student works by turning all testing into a computerized quest. None of citations is in place in this paragraph, as these ideas are spread anonymously, as “common wisdom”.

For more than two decades there exist, however, an alternative view on the problem, which can be addressed to as blended learning [1], labeling courses that integrate online with traditional face-to-face class activities in a planned, pedagogically valuable manner. By intention, classroom is “flipped”, and in-class discussion serves as source of motivation and means to resolve puzzles rather than transfer of knowledge mechanism in teacher-to-student chain. Researches have shown that “self-propelled learning” ensures not only a quality education but also produce more motivated, though more demanding, professionals [2]. Needless to say that this does not lift the responsibility out from the teacher, who still does determine direction and pace of learning process. Instead, it allows sharing a part of this responsibility with students. Of course, it could be impossible, on student’s demand, to reproduce any experiment he saw filmed on youtube or vimeo. Not only the harsh economy situation in Ukraine is to be blamed but the very complexity of experimentation and vastness of available online material.

Nonetheless, wise use of modern educational inventory as open visualisation tools at MIT (e.g., web.mit.edu/8.02t/www/802TEAL3D/visualizations) enriches teachers capabilities immensely. In preceding publication [3] the author described his first experiences with using massive online open courses on nanotechnology at Coursera platform as well as circuits and electronics at edX platform for enhancing both Ukrainian and international students at TNTU learning within courses of Physics and Electronics. Now, one can state that this practice has proven to be an advantage to many students and can possibly pave a route for improvements in foreign students socialization. There is no barrier between students of different nationalities in open courses and flipped classrooms. International education is practiced in TNTU for nearly a decade. During this period we found, that stereotypes concerning difficulties of intercultural barriers in professional activities, teaching and learning can hinder efforts of learners, academics and researchers. The practical approach is to enhance intercultural dialogue by involving international students in every practice, which bring benefits to them and local community. The provided European Researcher's Night at TNTU in 2016 has a potential to become an example of an event, in which students of all nationalities will share their personal experiences and knowledge, acquired both in classroom and online. In our opinion, a social dimension of information technology use in higher education is far from exhausting its capabilities.

An open problem which is still to be addressed on both institutional and national level is the formal recognition of certificates, received from online education incentives. This is an issue on European scale as well [4], as there is hardly any general approach for recognition of non-formal and informal learning implemented into higher education programme requirements. Commercialization of some online platforms, Coursera being the most prominent example, may seem to be an obstacle for their free educational use but the newly emerging Ukrainian counterparts, prometheus.org and ed-era.com to name a few, open new perspective for technology advancements in the field of education.

References

1. *Blended Learning Research Perspectives*. Ed. by A.G. Picciano and Ch.D. Dziuban – The Sloan Consortium, 2007. – Available at onlinelearningconsortium.org/book/blended-learning-research-perspectives/
2. E. Hixon, P. Ralston-Berg, J. Buckenmeyer, C. Barczyk. *The Impact of Previous Online Course Experience On Students' Perceptions of Quality // Online Learning*. – 2016. – Vol. 20, Issue 1. – p. 25 – 40. – Available at onlinelearningconsortium.org/read/online-learning-journal/.
3. Skorenkyu Yu. *Incorporation of massive online open courses best practices into Ukrainian university curriculum // Proceedings of the International scientific conference "Actual Problems in International Students Teaching and Learning within European Higher Education Area", Ternopil 13-16 May 2014, p. 48-51*. – Available at elartu.tntu.edu.ua/handle/123456789/8399.
4. *The European Higher Education Area in 2015: Bologna Process Implementation Report – European Commission/EACEA/Eurydice, 2015*. – Available at eacea.ec.europa.eu/education/eurydice/documents/thematic_reports/182EN.pdf.

Секція 3. Адаптація іноземних студентів

International students adaptation

УДК 378.1

Paweł DROŹDZIEL, Тетяна Вітенько

Люблінський технічний університет «Люблінська політехніка»
Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ В ПОЛЬЩІ

Paweł DROŹDZIEL, Tatiana Vitenko

Lublin University of Technology
Ternopil Ivan Pul'uj National Technical University

ADAPTATION ASPECTS OF UKRAINIAN STUDENTS IN POLAND

At the present stage of European integration, the relations between Ukraine and Poland in the plane of educational space are very important because both countries are members of the Bologna Process. The implementation of the Bologna system in Ukraine urges the need to study the experience of countries that have begun the process of adapting of their education systems to modern European models and have already achieved some success, introduced and are successfully applying new principles and methods in higher education. In our opinion, such a rewarding experience for Ukraine could be the example of Poland, primarily because of the similarity of educational changes that are now happening in Ukraine and it have already occurred in Poland. The aim of this research work is to identify problems of adaption of Ukrainian students in Poland.

According to the Bologna process - and many European countries and international academic organizations - in the era of globalization we should seek maximum compatibility of higher education systems. This will enable all those involved to take full advantage of the cultural diversity, the differences in teaching traditions, constantly improve the quality of education, to facilitate students and teaching-staff mobility. In this respect, Ukraine is a priority partner for Polish universities. Each year number of Ukrainian students in Poland increases. Students

from Ukraine took first place among all foreigners studying in Polish universities, and their number in the 2015-2016 academic year increased up to 23.3 thousand, which is 50% more than last year.

The analysis of the main problems of Ukrainian students abroad defines some difficulties, including household (job search, accommodation, costs of living, time management); socio-psychological (feeling homesick, the need to be independent, making new friends); educational (differences in values of education, requirements for educational work, teaching staff - student relations); cultural-communicational (ignorance / poor command of Polish language, differences of cultures, variety of nationalities, peculiarities of local mentality).

Most of the students encounter problems in cultural and communication sector. Thus, students are particularly concerned about the need to communicate in a foreign language and multicultural environment they are set in, both in the country, and in particular university. Among the social and psychological problems are those associated with new life abroad and their life in Ukraine. As for domestic problems, most students pay attention to the difficulties in finding job, accommodation issues, learning rules and laws of the country.

Regarding the educational system, most of the students distinguish problems of adjustment to the general education system, pace of learning and format of teaching staff - student relations. Among other problems we can distinguish the following ones: adjustment to working paper format, practical orientation of education, education values and an individual work and self-study.

Therefore, Ukrainian students combine integration into a new culture with the maintenance of their own culture (keep in contact with motherland). Obviously, this allows to make cultural and instrumental adaptation to the new environment, almost without minimizing the level of psychological well-being, through communication with family, friends, and countrymen. In addition, agents play a major role in fostering adaptation; they help to adjust onsite (different divisions at the university, scholarship program managers).

УДК 378:044.332:376.74

Ольга Бакало

Національний авіаційний університет, Україна

ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОГО КРИТЕРІЮ АДАПТОВАНOSTІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Olha Bakalo

National Aviation University, Ukraine

CHARACTERISTIC OF SOCIAL AND COMMUNICATIVE CRITERIA OF FOREIGN STUDENTS ADAPTATION

Визначення рівнів адаптованості іноземних студентів до навчання у вищих технічних навчальних закладах ставить перед дослідниками проблему відбору відповідних критеріїв.

Науковці Т. Байраба, О. Савченко розуміють критерії як реальні, точно обрані ознаки, величини, які виступають вимірниками об'єктів оцінювання [4]. За визначенням Н. Баловсяк, критерії – це якості, властивості, ознаки об'єкта, що вивчається, які дають можливість зробити висновки про стан і рівень його сформованості та розвитку [1].

Незважаючи на значну кількість робіт, присвячених визначенню критеріїв адаптованості іноземних студентів, це питання і досі залишається дискусійним.

Більшість науковців (В. Безносіков, І. Георгієва, А. Жмиріков, Н. Завацька, А. Реан, Л. Шпак), об'єднують критерії адаптованості у дві великі групи: об'єктивні (зовнішні) і суб'єктивні (внутрішні).

Результатом зовнішнього критерію є досягнення соціально бажаної поведінки у середовищі (відповідності вимогам середовища). Внутрішній критерій передбачає загальне психологічне благополуччя (суб'єктивну задоволеність, почуття комфорту, самовираження). Високий рівень адаптованості характеризується задоволенням вимог середовища і індивідуальних потреб особистості, однак таке поєднання досягається нелегко. У більшості випадків особистість схильна орієнтуватися або на внутрішній, або на зовнішній критерій, обираючи при цьому відповідні стратегії поведінки.

На основі аналізу сутності поняття «адаптованість іноземних студентів» та наукових джерел з означеної проблематики (роботи В. Грібова, В. Гриценка, Н. Завацької, Д. Порох, С. Родонової, Л. Шпак, Т. Язвінської), ми виділяємо такі критерії адаптованості іноземних студентів до навчання у

вищих технічних навчальних закладах: соціально-комунікативний, діяльнісно-практичний, особистісний.

Соціально-комунікативний критерій характеризує особливості входу іноземного студента у нову систему соціальних відносин, звикання до нової соціальної ролі, прийняття ним нових стандартів поведінки. Відображає позицію студента у групі, характер його взаємодії з однолітками, викладачами, участь у суспільному житті вищого навчального закладу, наявність конфліктів. Включає суб'єктивну оцінку іноземним студентом свого статусу у колективі, розвиненість комунікативних умінь, здатність відстоювати свою думку, наявність толерантного ставлення до представників інших національностей.

Об'єктивними (зовнішніми) показниками соціально-комунікативного критерію є:

- виконання загальноприйнятих стандартів поведінки у вищому навчальному закладі, прийняття морально-етичних цінностей, соціальних норм, вимог колективу, його традицій;
- характер міжособистісних відносин з одногрупниками, викладачами, кураторами, наявність дружніх зв'язків у групі;
- активність студента у групі, його включення у позанавчальну діяльність, участь у суспільному житті вищого навчального закладу;
- толерантне ставлення до представників інших національностей;
- рівень розвитку комунікативних умінь і здібностей;
- здатність висловлювати свою думку і відстоювати свої переконання;
- уміння уникати конфліктів і раціонально їх вирішувати.

До суб'єктивних (внутрішніх) показників соціально-комунікативного критерію відносимо:

- ставлення до нового соціального оточення;
- самооцінку своїх позицій у системі офіційних і неофіційних відносин;
- стан задоволення своїм статусом у колективі, відносинами з викладачами та іншими студентами;
- бажання брати участь у суспільному житті вищого навчального закладу;
- задоволення організацією і проведенням вільного часу.

З метою вивчення адаптованості іноземних студентів за соціально-комунікативним критерієм ми вважаємо за доцільне використовувати такий діагностичний інструментарій: методика дослідження адаптованості студентів у ВНЗ (Т.Д. Дубовицької, А.В. Крилової) [2]; методика «Вимірювання комунікативної і соціальної компетентності» (В.Н. Куніциної) [3], анкетування, спостереження та метод індивідуальної бесіди.

Література

1. Баловсяк Н.В. *Формування інформаційної компетентності майбутнього економіста в процесі професійної підготовки: дис. ... канд. пед. наук: спец. 13.00.04 / Н.В. Баловсяк. – К., 2003. – 223 с*

2. Дубовицкая Т. Д. *Методика исследования адаптированности студентов в вузе [Электронный ресурс] / Т. Д. Дубовицкая, А. В. Крылова // Электронный журнал «Психологическая наука и образование». – 2010. – № 2. – Режим доступа: http://psyedu.ru/journal/2010/2/Dubovitskaya_Krilova.phtml (дата обращения 10.04.2016).*
3. Куницына В.Н. *Межличностное общение / В.Н. Куницына, Н.В. Казаринова, В.М. Погольша. – СПб.: Питер, 2001. – 65 с.*
4. Савченко О.Я. Т.М. *Об'єкти, функції і види контролю навчальних досягнень учнів початкових класів / О.Я. Савченко, Т.М. Байраба // Початкова школа. – 2002. – № 8. – С. 4-7.*

**УДК 378 Олена Рогатинська,
Дмитро Дмитрів**

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У ВНЗ УКРАЇНИ

Olena Rogatynska, Dmytro Dmytriv

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

PECULIARITIES OF ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS AT HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE

У навчальних закладах України за різними програмами обміну й співпраці навчаються студенти-іноземці. Підготовку іноземних студентів переважно здійснюють державні ВНЗ. Більшість представників серед іноземних студентів є вихідці з країн СНД (Туркменістан, Азербайджан, Грузія), Африки (Нігерія, Марокко, Гана), Близького Сходу (Ірак, Йорданія, Туреччина), Азії (Індія, Китай, В'єтнам). Представники Північної Америки та Європи складають лише 3%, що свідчить про певну одновекторність академічної мобільності в Україні.

Навчання іноземців здійснюється українською мовою, також університети пропонують англomовні програми. Для азійських, африканських країн привабливим є навчання англійською мовою, принаймні, в бакалаврському циклі, після якого вони мають можливість продовжувати освіту англійською мовою в інших країнах, зокрема Європи та Північної Америки.

Прийом іноземних громадян до вищих навчальних закладів України здійснюється за результатами співбесіди та на підставі розгляду

приймальною комісією університету наданих документів про попередню освіту. Вимоги щодо рівня успішності іноземних абітурієнтів визначаються кожним навчальним закладом окремо. На підготовчому відділенні університетів іноземним студентам надається можливість вивчення української мови та отримання знань з базових дисциплін, які необхідні для подальшого навчання за обраним напрямом (спеціальністю).

Підготовка іноземних студентів та робота з ними зосереджується на конкретному факультеті чи інституті, де здійснюються також спільні з зарубіжними ВНЗ програми. В рамках позааудиторної роботи організуються культурно-виховні заходи для іноземних студентів. Сприяння в адаптації іноземних учасників мобільності, включає соціокультурну адаптацію і забезпечення соціально-психологічного комфорту іноземних студентів, проведення відповідних культурних заходів з метою ознайомлення з українською культурою (проведення вечорів української музики, пісні, танцю, відвідування музею, театрів, виставок), виховання навичок міжкультурного спілкування, сприяння в оволодінні українською мовою.

Забезпечення академічної мобільності на високому організаційному, навчально-методичному, науковому і соціально-культурному рівнях вимагає відповідного складу працівників, які займаються цими питаннями у ВНЗ. Мова йде про вільне володіння іноземними мовами, в пріоритеті, англійською, відповідальність, чіткість, оперативність в роботі, доброзичливість.

Академічна мобільність вимагає від усіх працівників вищого навчального закладу зміни культури праці навчально-педагогічних і адміністративно-технічних працівників з метою формування відповідного мультикультурного середовища навчального закладу, вирішення різнопланових завдань на високому міжнародному рівні, чому значною мірою сприяє проведення методичних та інформаційних семінарів.

Серед атрибутів, які характеризують культуру студентів, можна назвати такі:

- усвідомлення себе і свого місця у вищому навчальному закладі;
- зовнішній вигляд;
- характер взаємовідносин між науково-педагогічними працівниками та студентами;
- усвідомлення часу як ресурсу, ставлення до нього і його використання (ступінь точності і відносності часу; дотримання часового розпорядку; монохронічне чи поліхронічне використання часу).

Різні людські культури можуть мати різне сприйняття часу. Це виражається в рівні пунктуальності, стилі поведінки і взаємодії.

Монохронічна концепція діє на людей мобілізуюче, вони уважно ставляться до розкладів, виконання завдань. До монохронічних культур належать Німеччина, Великобританія, Туреччина, Південна Корея, Японія,

Канада, Швейцарія, Сполучені Штати, Данія, Нідерланди. Ці культури дотримуються жорстко регламентованих розпорядків.

В поліхронічних культурах ставлення до часу більш «філософське», де кілька справ можуть відбуватися одночасно, в своєму, природному для них темпі. Для них немає проблеми “запізнення” і характерне чисто формальне ставлення до часу і дотримання розкладів і розпорядків їм не властиве. Представники даної культури легко змінюють плани і терміни, і більше зосереджені на виконанні самого завдання. До поліхронічних культур належать південно-європейські країни, Центральна і Південна Америка, народи Африки, деякі країни Східної Європи, слов’янські народи, Китай, Індія, Австралія. В Африці говорять про «африканський час»; це словосполучення часто вживається в іронічному значенні для позначення постійних запізнь на заплановані зустрічі та події, що відображає культурну тенденцію до неспішного способу життя в більшості африканських країн, яке не обмежене розпорядками і крайніми термінами.

Монохронічні культури властиві індустріальним країнам, поліхронічні – аграрним.

Система освіти, як і культура народу, є унікальним явищем, оскільки глибоко пов’язана з духовними і матеріальними аспектами минулого і сучасного. Тому в кожній країні освіта та її організація мають свої особливості. Проте вагомими ініціаторами змін у системі освіти виступають не стільки системні чинники, скільки пріоритети й вимоги до навчання і виховання, спричинені включенням даної країни до спільного руху світового співтовариства у майбутнє, змінами у виробництві, культурі, поведінці. При реформуванні вищої освіти враховуються пріоритети збереження культурної різноманітності національної системи освіти, а також завдання покращення міжнародної співпраці, мобільності, міжнародної конкурентоспроможності закладів вищої освіти.

Низка останніх законодавчих актів в сфері освіти України розширюють можливості університетів у навчанні іноземців та реалізації освітнього та освітньо-наукового процесу спільно із іноземними навчальними закладами, що сприятиме підвищенню престижності української освіти і ширшому залученню іноземних студентів та їх адаптації в українському освітньому просторі. Це і автономність університетів у визнанні іноземних документів про освіту, наближенні структури галузей та спеціальностей підготовки фахівців до європейських стандартів, реалізація спільних освітніх програм із іноземними партнерами, програми сприяння мобільності студентів, науковців та викладачів, подвійне наукове керівництво аспірантами та їх підготовка за спільними програмами ВНЗ різних країн. Реалізація університетами наданих прав за умови налагодження якісного освітнього процесу сприятиме світовому визнанню українських дипломів, а отже широкому залученню іноземних студентів, що для багатьох провідних країн складає суттєву долю національного доходу.

Аналіз досвіду навчання українських студентів за кордоном, на прикладі Школи державної політики, University College London (UCL), Лондон, Велика Британія показує, що там створені всі необхідні умови для ефективної роботи студентів. Під час вибору ВНЗ студенти звертають увагу не тільки на його загальний рейтинг, а й на рейтинг кафедри відповідного департаменту, на якій ведеться підготовка за тим чи іншим напрямом, і навіть на профіль викладачів, які будуть читати лекції.

Акцент навчальної методики в британських університетах робиться на самостійній роботі студентів, на здатності до самонавчання й аналітичного мислення. Особливістю є швидке застосування отриманих знань на практиці, зв'язок навчальних закладів із роботодавцями, використання найсучасніших технологій навчання. Фактично більшість міжнародних навчальних проєктів для українського студента – можливість отримати необхідний практичний досвід, якого може виявитися замало при аудиторному навчанні.

На початках навчання в британських університетах наші студенти, як правило, стикаються з проблемою особистої самоорганізації. В UCL заняття складають зазвичай 6-7 годин на тиждень. Але це не означає, що студенти мають багато вільного часу. Для кожного заняття надається список обов'язкової та рекомендованої літератури; середнє навантаження на тиждень складає 300-400 сторінок, які треба опрацювати. Як правило, більшість ВНЗ робить наголос на підсумкових екзаменах, як методі контролю роботи і знань учнів. Іспити складаються письмово. Лекції є активною формою занять. На лекцію студенти приходять «теоретично підготовленими», тому зусилля викладачів спрямовані на організацію дискусії певного напрямку. Якщо у студента виникає потреба у консультації, то викладачі надають безумовну підтримку. Коли йде безпосереднє навчання (семінари), обговорюються питання, про які студенти вже повинні мати досить чітке уявлення. Інфраструктура представлена лекційними залами, спеціалізованими класами та лабораторіями. Усі вони мають новітнє обладнання й використовують сучасні технології. Кожний студент має вільний доступ до веб-ресурсів, включаючи облікові записи електронної пошти, FTP-сервери веб-сайту й публікацій відповідно до дозволеного політикою університету. Забезпечується підтримка студентів з обмеженими фізичними можливостями. На факультетах розміщена профільована бібліотека відповідно до тематики досліджуваних предметів.

Велика Британія посідає друге місце у світі (12% від загального числа іноземних громадян, які навчаються у світі) за прийомом іноземних студентів після Сполучених Штатів Америки (22%). Британські дипломи є найпрестижнішими серед роботодавців в усьому світі. Компанії потребують працівників, які здатні самостійно приймати творчі, ефективні рішення на практиці, і британські університети приділяють значну увагу розвитку цих якостей у студента. Як показує британський досвід, відмінною особливістю навчання за кордоном, є його практична спрямованість на провадження у

подальшому певного виду діяльності. Система більш повно враховує інтереси студентів і передбачає наявність більшої кількості практичних і спеціалізованих дисциплін у порівнянні з теоретичними заняттями. Студенти в основному працюють самостійно, а семінари побудовані на дискусіях та обговореннях між студентами вивченого матеріалу.

Отже, для успішного керування навчально-виховним процесом студентів-іноземців у ВНЗ України необхідно брати до уваги, що кожен іноземний студент є представником певної країни з особливою ментальністю, культурою, своєрідним сприйняттям нового соціокультурного середовища. Іноземні студенти мають різний рівень підготовки, різні можливості до сприйняття навчальної інформації нерідною для них мовою. Це вимагає розробки та впровадження нових технологій навчання, які сприятимуть комфортності процесу навчання. Для студентів-іноземців мають бути створені умови для вивчення української мови, пізнання української культури та історії. Мовою треба говорити, вивчати, поважати. Важливим для них є можливість отримати консультацію щодо соціальної адаптації, подоланні культурних бар'єрів. Для оптимізації навчання і попередження інформаційного перенасичення можна застосовувати методики ефективного засвоєння інформації, зокрема технології мнемотехніки.

Важливим моментом в організації навчання іноземних студентів є забезпечення наявності англійської літератури в бібліотеці, можливості повного доступу до іноземної інформаційної бази в бібліотеці. Для студентів-іноземців є важливим отримати якісні академічні знання, соціальний досвід, досвід міжкультурного спілкування, чому сприяє також публікація двомовних видань необхідного методичного забезпечення (українською і російською чи англійською мовами). Суттєвим фактором мотивації іноземних студентів у навчанні є використання методів наочності з обов'язковим мультимедійним супроводом лекцій, практична спрямованість занять. Сприяє цьому пред'явлення їм чітких вимог щодо процесу навчання, якісна організація самостійної роботи, чіткі і зрозумілі вимоги системи навчання.

Література

1. Хоружий Г.Ф. *Академічна культура: цінності та принципи вищої освіти*. – Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2012. – 320 с.
2. http://osvita.ua/abroad/higher_school/university/

УДК 378.035

Оксана Абрамчук, Людмила Горчинська

Вінницький національний технічний університет, Україна

ФОРМУВАННЯ МІЖНАЦІОНАЛЬНОЇ ПОВАГИ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ

Oksana Abramchuk, Lyudmila Gorchinska

Vinnitsia National Technical University, Ukraine

FORMATION OF INTERNATIONAL RESPECTED IN THE EDUCATIONAL PROCESS

Повага – одне з загальнолюдських моральних почуттів. Навчально-виховний процес необхідно планувати так, щоб студенти усвідомлювали значущість моральних цінностей у сучасному технократичному інформаційному світі. Повага до старших, освічених, толерантність і терпиме ставлення до чужої думки, вірування, поведінки притаманні українцям, є національними рисами, з якими потрібно знайомити студентів-іноземців.

Українська національна культура увібрала в себе найкращі здобутки світової культури, які акумулюються в народних традиціях і звичаях, що стверджують добро, любов, красу, справедливість в усіх сферах життя. Знайомство з іменами видатних українських вчених, художників, композиторів, митців слова, культурних діячів, видатних політиків, які збагачували інші культури, М.Остроградського, Ю.Кондратюка, С.Корольова, В.Вернадського, – важливий аспект навчально-виховної роботи як на заняттях, так і в позааудиторний час.

Сприйняття української культури і науки за кордоном, повага до досягнень видатних українців – свідчення взаєморозуміння між людьми. Визнання геніальності Т.Шевченка – переклад його творів багатьма мовами, створення скульптурних образів Кобзаря на інших континентах.

Культурні цінності повинні стати для молоді не догмами, а елементами сьогодення. У цьому зв'язку величезного значення набуває той виховний потенціал, який міститься в концепції “діалогу культур”, що зараз усе ширше впроваджується у навчально-виховний процес вищої школи.

Толерантне ставлення до національно-культурних цінностей інших народів, є необхідним, зважаючи на те, що в університетах навчаються іноземні студенти з різних країн світу. Спільне навчання українських студентів з іноземними студентами, безпосереднє спілкування з ними у різних сферах життя (навчання, побуті, дозвіллі) дає змогу виявляти почуття

дружби та взаєморозуміння, бажання продемонструвати такі кращі якості характеру, як гостинність, щирість, доброзичливість. Студенти мають можливість переконатися в існуванні національних пріоритетів, перевазі загальнолюдських цінностей. При цьому формується правильне розуміння понять патріотизму та інтернаціоналізму, виховується почуття національної гідності, расової та конфесійної толерантності.

З огляду зміцнення зв'язків України зі світом відбувається орієнтація студентів на створення позитивного міжнародного іміджу українців, для чого важливим є вдосконалення знань про Україну, її традиції, мову, історію, культуру.

Навчальний матеріал сприяє усвідомленню іноземними студентами етнічної спільності та ментальності українців, знайомить зі шляхами становлення українського народу, нації, держави, впливає на почуття поваги, солідарності тощо.

Найкращою ілюстрацією моральних цінностей українців є українські прислів'я, поговірки, приказки, у яких сконцентрована народна мудрість. На повагу та наслідування заслуговують властиві українцям чесність, відповідальність, працелюбність, доброзичливість, гостинність, віра в Бога, повага до старших, толерантність, а на засудження й виправлення – такі вади: відокремленість, упертість тощо.

Важливою є робота з фразеологізмами різних мов: народні порівняння, прислів'я є найкращою характеристикою ментальності народу. Важливим у такій роботі є порівняння народних висловів про мораль, ставлення до людини, праці, навчання. Наявність спільного у різних народів об'єднує, доводить, що моральність – загальнолюдська цінність.

Обов'язковим є створення на заняттях позитивного емоційного фону взаємодії, умов для комфортного самопочуття студентів при опрацюванні теми, залучення їх до підготовки пізнавальних матеріалів, власного виконання творчих завдань, ілюстрацій до отриманих знань.

Застосовуються різні види навчальної діяльності студентів, які спрямовані на формування почуттів поваги й пошани до української культури, культури різних народів, через залучення студентів до мистецької творчої діяльності. Практичні завдання культурологічного практикуму присвячуються виготовленню великодніх писанок. Відгуки про відвідування виставок народної творчості свідчать про інтерес і захоплення творами народного мистецтва, повагу до творців прекрасного.

При залученні іноземних студентів до мистецько-культурної діяльності (майстер-класи з виготовлення писанки, витинанки, підготовка вертепу тощо) у них відбувається узагальнення уявлень про себе, своє місце в навколишньому світі, поглиблюються знання з психології, загальнолюдської культури, формуються такі ціннісні орієнтації, як громадянськість, гуманність, патріотизм, інтернаціоналізм.

Важливо враховувати народознавчий компонент, національні традиції, звичаї, обряди. Виховання студентів здійснюється у національному культурному просторі, відображає етнічні особливості формування особистості, а також етнокультурні особливості регіону. Під час вивчення теми «Національна культура» студенти ділилися своїми спостереженнями, власним досвідом дотримання етикету, розумінням традицій і обрядів.

Ознайомлення з національною символікою сприяє поглибленню країнознавчих знань студентів. Особливий інтерес викликає символіка кольорів державного прапора, герба, гербів міст, навчальних закладів. Вислови студентів про державні символи як символи миру, добробуту, моральної чистоти засвідчують не лише знання символів українського народу, а й розуміння його ментальності.

Під час лекцій, бесід обговорюються теми з історії релігії, ролі церкви у становленні Української держави; проблеми моралі та етики. Студентів запрошують на конференції, де обговорюються питання духовності, моральності сучасного покоління. Цікаві підходи представників різних національностей та релігій до релігійного впливу на духовний світ молоді людини.

Щорічні студентські науково-практичні конференції є важливими засобами залучення студентів до науково-пошукової роботи, самостійного аналізу подій і фактів. Чималий емоційний вплив мають доповіді іноземних студентів, які відзначали важливість української мови як чинника отримання якісної освіти та збагачення світогляду. Повчальним є той факт, що студенти-іноземці з повагою ставляться до української мови, прагнуть удосконалення рівня мовленнєвих знань.

Участь студентів університету у Всеукраїнській олімпіаді для іноземних студентів засвідчує інтерес та повагу до української мови, культури і науки. Позитивний вплив на однокурсників мала перемога у конкурсі знавців української мови студента-іноземця, який посів третє місце.

Чільне місце позааудиторних виховних заходів. Вони сприяють поглибленню знань студентів з історії та культури українського народу, його традицій, формуванню переконань та почуттів, поваги, відповідної поведінки. Важливе значення мають масові заходи, які охоплюють переважну більшість студентів, мають емоційний взаємовплив. Це відзначення державних та релігійних свят, знаменних подій у житті університету та факультету, проведення конференцій, тематичних вечорів, зустрічей з видатними людьми, конкурсів, олімпіад, фестивалів, виставок тощо.

До Дня рідної мови проводяться тижні української мови, у межах яких відбуваються вікторини на краще знання української мови та літератури. Щодо участі іноземних студентів у проведенні цих заходів, то варто відзначити їхню активність, ініціативність та самостійність.

Означений у тезах зміст морального виховання майбутніх інженерів реалізується у навчально-пізнавальному процесі на заняттях із української мови, лекціях і семінарських заняттях соціально-гуманітарних курсів, у позааудиторних виховних заходах, під час самостійної роботи студентів.

УДК 159.9
Ірина Періг

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО УМОВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ

Iryna Perig

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

SOCIO-PSYCHOLOGICAL ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS TO THE TERMS OF THE EDUCATIONAL PROCESS

Інтернаціоналізація сучасної вищої освіти, вихід українських освітніх послуг на міжнародний ринок вимагають організації процесу адаптації іноземних студентів до нової дійсності професійно орієнтованого середовища ВНЗ в незнайомій країні.

Говорячи про адаптацію, науковці (В.А. Абрамов, Д.С. Лебедев, Ю.А. Александровский, Е.В. Андрущенко, В.Л. Гавенко) мають на увазі багаторівневий, функціонально детермінований процес з включенням в нього фізіологічних, особистісно-орієнтованих і соціальних компонентів.

В.В. Лагерев визначає адаптацію студентів до навчання у виші як «інтенсивний і динамічний, багатосторонній і комплексний процес життєдіяльності, в ході якого індивід на основі відповідних і пристосувальних реакцій виробляє стійкі навички задоволення тих вимог, які пред'являються до нього в ході навчання і виховання у вищій школі».

Адаптація – це постійний процес і результат зустрічної активності суб'єкта і середовища.

А.А. Налчаджян характеризує соціально-психологічну адаптованість як такий стан взаємовідносин особистості і групи, коли вона без тривалих зовнішніх і внутрішніх конфліктів продуктивно виконує свою провідну діяльність, задовольняє власні основні соціогенні потреби, повністю виконує ті рольові очікування, які ставить перед нею еталонна група, переживає стан самоствердження і вільного самовираження своїх творчих здібностей.

Зміст процесу адаптації іноземних студентів до навчання у ВНЗ включає: соціально-психологічну, психологічну (особистісну) і діяльнісну (дидактичну, навчальну) складові. Соціально-психологічна складова відображає зміну соціальної ролі студента, коректування потреб і системи цінностей, необхідність більш гнучкої регуляції своєї поведінки, засвоєння норм і традицій, які склалися у вищій школі. Психологічна – відображає прийняття етнокультурних цінностей, врахування менталітету, перебудову мислення і мови студента, різке зростання функції уваги, пам'яті, збільшення емоційного напруження, формування особистості. Діяльнісна – відображає пристосування студентів до нових психофізіологічних навантажень, приєднання до напруженої навчальної діяльності, подолання своєрідного “інформаційного” зриву, суперечність між особистими інтересами і необхідністю, яка пов'язана з недостатньою соціальною установкою.

На динаміку адаптації студентів впливає взаємодія різних факторів, визначають напрямки зриву. До соціальних факторів, які впливають на динаміку адаптації і які визначають відповідні напрямки зриву, ми відносимо сімейне і матеріальне становище, житлові умови студентів, регулярність і якість харчування, наявність шкідливих звичок (куріння і вживання алкоголю), дотримання розпорядку дня, заняття спортом, академічна успішність.

До психологічних факторів адаптації відносять індивідуально-психологічні особливості, толерантність у спілкуванні з людьми іншої національності, психоемоційні стани студентів, наявність внутріособистісних і міжособистісних конфліктів. Психофізіологічні фактори адаптації визначаються через показники стану розумової працездатності, уваги, оцінку психічного і соматичного стану.

Показниками ефективності механізмів психічної адаптації можуть бути досягнутий рівень результативності навчальної діяльності, задоволеність мікросоціальним впливом, рівень напруження психофізіологічних систем, рівень психологічного здоров'я особистості.

На думку Ф.Б. Березіна, у людини вирішальну роль відіграє психічна адаптація, в значній мірі справляючи вплив на адаптаційні процеси, які реалізуються на інших рівнях. Реалізація процесу психічної адаптації забезпечується, за його словами, складною багаторівневою функціональною системою, на різних рівнях якої регулювання здійснюється переважно психологічними (соціально-психологічними і власне психічними) або фізіологічними механізмами. В загальній системі психічної адаптації вчений виділив три основних рівні або підсистеми: власне психічний, соціально-психологічний і психофізіологічний. При цьому завданнями власне психічної адаптації є підтримка психічного гомеостазу і збереження психічного здоров'я, соціально-психологічної – організація адекватної мікросоціальної взаємодії, психофізіологічної адаптації – оптимальне формування

психофізіологічних співвідношень і збереження фізичного здоров'я. Дослідження показників психічної адаптації тому передбачає комплексний підхід і одночасно оцінку відповідно актуального психічного стану, особливостей мікросоціальної взаємодії, церебральної активності і вегетативного регулювання.

Нездатність справитися з тягарем соціальних і психологічних проблем призводить до порушень психічного і соматичного здоров'я.

За даними світової статистики продовжується подальший ріст нервово-психічних порушень і захворювань за рахунок розширення межових невротичних і особистісних порушень, які вивчені далеко недостатньо.

Вивчення особливостей формування дезадаптації студента до умов ВНЗ показало, що успішність пристосувальних процесів залежить від типологічних, індивідуально-психологічних, культурних і інших властивостей особистості. Високий рівень адаптації людини як суб'єкта діяльності досягається при оптимальних перебудовах діяльності, специфіка яких залежить від її психічного стану, який забезпечує підтримку ефективної навчальної діяльності в умовах, дезадаптуючих впливів.

Хороша адаптованість особистості пов'язана з відсутністю таких характеріологічних рис, як тривожність, нейротизм, ригідність тощо.

Соціально-психологічна дезадаптивність – це «завжди заперечення дієвого пристосування особистості до навколишнього світу, коли у неї фактично перекриваються шляхи для розгортання творчої активності, духовної врівноваженості, внутрішньої свободи і впевненості в собі».

Таким чином, адаптація до навчання іноземних студентів у ВНЗ передбачає одночасний вплив цілого ряду факторів, який включає в себе комплекс як суб'єктивних (залежних головним чином від самих студентів), так і об'єктивних (залежних від зовнішніх обставин).

Для задач практичного дослідження можливо умовно розділити весь комплекс факторів, які впливають на студента на внутрішні (психофізіологічні та психологічні особливості студента) і зовнішні (соціально-побутові, психогенні).

Не менш важливим чинником, що безпосередньо відображається на успішності адаптаційного процесу іноземців-першокурсників, є особистісні, дидактичні й організаційно-комунікативні якості викладачів. Відомо, що педагог із його особистісними якостями і методом спілкування може справляти сильний негативний вплив на емоційний стан учнів, спричиняючи стан нервово-психічної напруженості, який за певних умов може набувати характеру стійкого неврозу дидактогенного походження.

Серед факторів, які впливають на успішність дидактичної адаптації можна визначити недостатню інформованість студента про організацію навчальної діяльності в університеті і вишівських вимогах.

Велике значення відіграє нова студентська група. Як зазначає, Г.М. Андрєєва, середовище органічно включене в життєдіяльність людини і

послугує важливим фактором регуляції її поведінки. З будь-яким компонентом екосистеми індивід пов'язаний через процеси пристосування до неї, і разом з тим, через процеси її перетворення.

Важливими факторами є соціально-побутові умови, матеріальне становище студентів, допомога куратора групи.

Велике значення для адаптації до умов ВНЗ є здібності до навчання. Вони є важливим показником не лише швидкості оволодіння знаннями, вміннями й навичками (Н. А. Менчинська), сприйнятливості особистості до навчання та засвоєння іноземної мови (Б. Г. Ананьєв), але й активного пристосування людини до умов життєдіяльності (К. М. Гуревич).

Успішність адаптації залежить перш за все від організації стійких психофізіологічних і психологічних особливостей особистості (властивостей нервової системи і темпераменту) і відносно стійких характеристик вольових якостей, мотивацій і тенденцій поведінки.

Від того, скільки часу і яких затрат потрібно на процес адаптації студентів-іноземців залежить оцінка освітніх послуг, якість життя в іноземній країні, формування міжетнічної толерантності, ефективність становлення майбутніх фахівців та формування їхньої професійної компетентності.

УДК 378.1

Олег Боднар

Тернопільський національний технічний університет ім. І. Пулюя, Україна

КУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У ВИЩАХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ: СОЦІО-КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ

Oleg Bodnar

Ternopil Ivan Puluji National Technical University, Ukraine

CULTURAL ADJUSTMENT AMONG INTERNATIONAL STUDENTS AT INSTITUTIONS OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE: SOCIOPSYCHOLOGICAL ASPECT

There are multiple complex challenges international students have to deal with when they come to foreign countries for educational purposes, especially those host countries with totally diverse culture, customs and traditions. No doubt

that the physical and psychological well-being of students, along with their academic standing, might be influenced by these acclimatization challenges.

Factors that influence international students' adjustment to the host cultural environment commonly include the difference between the culture of origin and host culture, previous cross-cultural experience, language barrier, age, social status, gender, level of education, and others. Duration of stay also plays an important role in the process of acclimatization for international students, with uneasiness frequently subsiding as the new cultural environment becomes more amiable in psychological sense.

The main constituents of multicultural relations among students are peaceful disposition, independent thinking, tolerance and tactfulness, ability to choose adequate behaviour and evaluations, ability to conduct a dialogue based on the grounds of equal rights and mutual respect. Miscommunication, lack of respect and even aggression developments might be a common place among students who belong to different ethno-social groups. Positive relationship among students for the most part depends on their willingness to co-exist in multicultural community, and this by far is the responsibility of teachers to foster favourable conditions within the environment. Hence, it is the duty of a teacher to help international student adjust to a new cultural climate and overcome 'cultural shock'. In modern educational space the development of multicultural interaction among international students is ensured by social-educational work to mold the attainments and knowledge for tolerant interaction, cooperation of nationals with diverse cultures, races, confessions during educational process and extracurricular activities.

The positive element in the development of cultural adjustment among international students is the fact that foreign nationals have a splendid opportunity to learn much about Ukrainian culture as well as broaden their multicultural knowledge horizons being acquainted with other world cultures. Thus, institutions of higher education may achieve this goal and deliver students' cognitive expectations by organizing different educational events. A vivid example of such cross-cultural cooperation among students of different religious, confessional and racial backgrounds is education events held at Ternopil National Technical University – poetry readings, contests, concerts, expositions, sporting competitions, excursions etc. Such events contribute to the development of multicultural competencies among international students, help them honour and respect the world and their national cultures.

In conclusion we may state that fundamental elements of multicultural education are the principles of sociocultural identification of personality, acquisition of concepts and ideas on multicultural environment, fostering of positive attitudes towards diverse cultural communities, development of cross-cultural communication skills.

УДК 378.013.42.091.212

Галина Крамар, Наталія Мариненко, Людмила Бодрова

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ПОЗИТИВНИЙ МІКРОКЛІМАТ У ГРУПІ ЯК ОСНОВА УСПІШНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ

Halyna Kramar, Nataliia Marynenko, Liudmyla Bodrova

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

POSITIVE ATMOSPHERE IN THE GROUP AS A BASIS FOR SUCCESSFUL STUDYING OF FOREIGN STUDENTS

Розвиток сучасного суспільства в умовах глобалізації та інтеграції в усіх сферах міжнародного спілкування, у т. ч. в освіті, вимагає толерантного ставлення один до одного представників різних національностей. Однак негативні явища, що мають місце у світі (збройні конфлікти, терористичні акти, ріст потоку мігрантів) провокують спалахи недоброзичливості серед представників різних національностей. У цих непростих умовах підвищення рівня освіченості, зокрема, через навчання іноземних студентів в інших країнах, може стати стабілізуючим фактором формування міжетнічної взаємоповаги та зниження напруженості у стосунках між представниками різних культур та релігій. Успішне навчання іноземних студентів залежить не лише від їх особистих якостей та здатності до освіти і самоосвіти, а й від умов їхньої зовнішньої соціальної комунікації на рівні університету, групи, в гуртожитку, в місті. Сприяння створенню комфортного мікроклімату в групах є важливим завданням менеджменту факультетів, де навчаються іноземні студенти, кураторів та науково-педагогічних працівників.

Професійне зростання іноземних студентів ґрунтується на тому обов'язку теоретичних знань і практичних навиків, які вони можуть максимально засвоїти під час навчання в чужій країні. Групи студентів формують з абітурієнтів, що суттєво відрізняються як за рівнем освітньої та мовної підготовки, так і за рівнем загальної культури. Важливо організувати освітній та позанавчальний процес таким чином, щоб розвивати в іноземних студентах вміння вести міжкультурний діалог, формувати релігійну терпимість, бажання пізнати глибше традиції та звичаї представників інших національностей, вміння толерантно оцінювати слова та вчинки, відмінні від власних переконань. Ментальні особливості студентів різних національностей не повинні бути нездоланим бар'єром для їх повноцінної

комунікації в групі, а навпаки, вони повинні стати джерелом взаємозбагачення, приводом для широкого спілкування. Важливим є пошук лідера з позитивним мисленням та світоглядом, здатного об'єднати студентів для досягнення головної мети їх перебування в іншій країні – успішного навчання. Здоровий мікроклімат у групі – запорука формування не лише фахівця високої кваліфікації, а й впевненої у своїх силах і вміннях, психологічно стабільної особистості.

Дейнега І. І.

Національний педагогічний університет імені М. П. Драгоманова, Україна

ПРОБЛЕМА ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ-ІНОЗЕМЦІВ ІЗ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ВНЗ УКРАЇНИ

Deinega I.I.

National Pedagogical Dragomanov University, Ukraine

EDUCATING PROSPECTIVE INTERNATIONAL PROFESSIONALS AT INSTITUTIONS OF HIGHER LEARNING IN UKRAINE

Проблема виховання майбутніх фахівців-іноземців із вищою освітою на сьогоднішній день набуває особливої актуальності. Метою суспільства стає духовне вдосконалення особистості, на що акцентовано увагу в державних нормативних документах та актах. Зокрема, Закон України «Про вищу освіту» передбачає створення таких умов навчання та виховання, які б забезпечували «можливість інтелектуального, морального, духовного, естетичного і фізичного розвитку особи, що сприяє формуванню знаючої, вмілої та вихованої особистості». Вищі навчальні заклади мають працювати на перспективу. Їх випускники-іноземці мають утверджувати загальнолюдські та національні морально-духовні цінності. Вони мають усвідомлювати, що наукові знання, найновіші виробничі технології мають сенс лише за умов, коли вони спиратимуться на високий рівень морально-духовної вихованості їх носіїв. Кожен фахівець повинен розуміти, завчасно передбачати, якою мірою нові наукові відкриття, технології будуть сприяти людському розвитку. Тому важливими напрямками ефективної діяльності вищих навчальних закладів є демократизація, гуманізація та гуманітаризація навчально-виховного процесу, органічне поєднання в ньому національного та загальнолюдського начал.

Сьогодні Україна проживає один із найсுவоріших періодів становлення та розвитку. Відбувається випробовування народу на стійкість, мужність, порядність. Саме в такі періоди загартовується сила і дух нації, викристалізуються її цінності, торується нелегкий шлях до суверенності. На жаль, людина не народжується з почуттям самоусвідомлення себе громадянином і патріотом власної держави. Вона повинна пройти складний шлях розвитку, набути досвіду, стати носієм ціннісних пріоритетів. На думку К. Ушинського, найбільшою вартістю людської душі є почуття національного, «в душі людини риса національності корениться глибше за всі інші».

Омелян Вишневський зазначає, що «в основі будь-якого народу міститься природна потреба у самозбереженні, самовдосконаленні, самоствердженні шляхом розбудови власної держави. Через це будь-яке виховання завжди має бути національним». Він наголошує, що «національне виховання – це участь дитини в духовному, культурному та господарському розвитку свого народу, в творенні культурних вартостей». Вчений вказує на певну двозначність терміну «національне» і пояснює його як:

- національне виховання тотожне поняттю українське виховання, воно впливає з основ держави та її розвитку; стосується усіх громадян, незалежно від їх етнічної належності, ставить до всіх однакові вимоги; піднімається над вузько-ідеологічним світоглядом;

Стрижнем національного виховання є патріотизм. Патріотизм – це моральний і політичний принцип, соціальне почуття, змістом якого є любов до батьківщини й готовність підкорити свої інтереси інтересам країни. Патріотизм – це гордість досягненнями й культурою своєї Батьківщини, бажання зберігати її характер і культурні особливості й ідентифікація себе з іншими членами нації, прагнення захищати інтереси Батьківщини і свого народу. Як наголошено в Національній доктрині розвитку освіти України, пріоритетним напрямком в її реалізації є формування особистості, яка усвідомлює свою приналежність до українського народу, сучасної європейської цивілізації; виховання людини демократичного світогляду, яка поважає громадянські права і свободи, традиції народів і культур світу, національний, релігійний, мовний вибір кожної людини.

Патріотичне виховання має суспільний характер. Його складовими є сім'я, формальні та неформальні об'єднання, громадські організації, засоби масової інформації тощо. Отже, ми можемо стверджувати, що однією з особливостей прояву патріотичного виховання є його складові. Процес патріотичного виховання нерозривно пов'язаний з навчальними закладами. Наша мета полягає у вихованні почуття патріотичності, національної гордості, розуміння власних дій і життєвої позиції, осягненні сенсу життя та визначення свого місця у суспільстві, сприянні активній позиції, прагненні до милосердя, доброти, поваги, спонуканні до самовиховання та самовдосконалення.

Отже, в умовах суспільних змін необхідно звернути ще більшу увагу на процес патріотичного виховання молоді –іноземних країн. Саме національно свідома, відповідальна за долю Батьківщини, вихована у дусі поваги до українських традицій особистість здатна бути конкурентоспроможною, досягти високого рівня культури та активного включення в динамічну систему функціонування сучасного суспільства.

**УДК 378 Ліліана Джиджора,
Жанна Баб'як**

Тернопільський національний технічний університет ім. Івана Пулюя, Україна

СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У СОЦІАЛЬНІЙ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ

Liliana Dzhydzhora, Zhanna Babiak

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

SYSTEM APPROACH IN SOCIAL ADAPTATION OF INTERNATIONAL STUDENTS

The development of social, intercultural and economic contacts in modern world results in increasing interest of young people to get higher education in other countries. Academic progress of international students, their professional qualification greatly depends on their social adaptation in the host country.

Adaptation is a multiple factor process of the international student personal development and socialization at the university educational environment. As the process of personality interaction with new social-cultural environment is rather complicated, international students are forced to overcome different social, psychological and language barriers as well as to master new types of activity and behavior because of certain ethnic and psychological peculiarities. Such adaptation process takes place in both educational and extracurricular activities creating language and social-cultural competence.

The whole adaptation process consists of eight aspects: social adaptation, psychological adaptation, intercultural adaptation, intercultural interaction, social-psychological support in education process, language adaptation and scientific-methodical assistance.

Social adaptation is the process and the result of international student adaptation to the new social-cultural environment of the country he or she arrived in. Social adaptation to the conditions of the educational establishment is divided into: social-cultural, social-psychological, educational-professional, social and living conditions, social-ecological.

Social-cultural adaptation of the international student is his/her attraction to the ethnos and culture of the residence country, its awareness and as the result his/her active vital functioning under social-cultural environment conditions.

Social-psychological is the study of social-psychological peculiarities of the environment and the organizing process of proper imparting of rational and emotional information between people

Educational-professional adaptation of the international student involves active and creative adaptation to specific educational conditions at the educational establishment.

Adaptation to social and living conditions is the one that provides the international student adaptation to living and housing conditions in the country of residence.

Social-ecological one is the adaptation to interaction with natural and social environment.

Social adaptation of the international students is considered to be an educational system.

International students social adaptation activity at the educational establishments is of two directions: in-class and extracurricular work. During in-class work actualization of the intercultural component in the training subject course is realized. Here a wide application of interactive forms and methods of education, communicative technologies are offered. Extracurricular activity includes students involvement into various educational activities.

Integration of the in-class and extracurricular activity of the international students promotes formation of all constituents and ability to social adaptation. Such ability includes cognitive, practical and emotional-values components

Cognitive component is the system of awareness in peculiarities of the country cultural life, society values and traditions, specific features of intercultural interaction, etiquette and standard of behavior, the ways of personal safety ensuring in the country of residence.

Practical component consists of abilities and skills to perform positive intercultural interaction with the representatives of other cultures, to interpret social and cultural phenomena, social behavior of the citizens from different countries, and to achieve desired goals in other culture.

Emotional-values component includes emotional-values attitude to social-cultural values of new society.

In general social adaptation of international students to educational university environment is complex phenomenon including several types of adaptation. Success of adaptation process provides proper interaction of

international students with social-cultural and intellectual environment of the higher educational establishment, psychological-emotional stability of new personal quality and social status formation, mastering new social roles, acquiring new values, awareness of future specialty importance. Effective solution of the above mentioned problems affects formation of positive country image in the world intellectual and political society.

The process of adaptation of international students to educational environment should be organic, purposeful and complex. These principles must be implemented by the active work and interaction of various services and structural university departments involved in the work with foreign students.

УДК 37.062.3

Iryna Kramar

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

EXPERIENCE IN UKRAINE: HOW DOES IT AFFECT FOREIGN STUDENTS' LIVES AFTER GRADUATING FROM THE UNIVERSITIES

Ірина Крамар

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ДОСВІД, ЗДОБУТИЙ В УКРАЇНІ: ЯК ВІН ВПЛИВАЄ НА ЖИТТЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ НАВЧАННЯ

The Student life is one of the most adventurous period in the phase of self development which could be argued. But one question might linger, “why is that the case”? Some reasons could be highlighted based on that fact:

1. “Kids” grow up and become grown-ups responsible for their deeds and actions. Often it is the period when people take most important decisions in their lives. That requires high level of responsibility.

2. New environment.

3. They discover talents, opportunities and challenges within themselves.

Another interesting question to answer would be “How is success defined in the life of a student”? A student gaining higher education will need to have a bachelor’s degree and a master’s degree (not in most cases). Assuming both degrees are acquired in the same university, there is a higher probability that such a student will be able to settle in well in that environment because of the duration of time he/she has spent. Now making comparison with a student having bachelor’s

and master's degrees in a different countries/universities, there will definitely be a change in the students life. Questions may arise like: "What does the former give to him/her? What basis does it prepare for a student in being successful in a master's program (as a case study) especially when this program is done abroad? And how does this work when we are talking about foreign students who come to Ukraine to get a bachelor degree?"

Ternopil Ivan Puluj National Technical University is a good basis for those students who would love to get master degrees in different countries around the world. Why?

Having observed the life after graduating from a good number of TNTU alumni's, it was possible to define some main tendencies which will enable us to answer those questions.

It was researched that those who showed high academic excellence here were motivated to continue their studying and do their master programs.

What do they have in common:

1. Active participation in the university: few of those students were heads of different associations (example: The Nigerian Students Association (NSA TNTU), European Youth Parliament, (EYP, Ukraine), International Students Forum (ISF), and Global African Dialogue (GADO)).

2. Students continued actively participating in those countries where they did master programs.

3. High academic performance.

4. High level of responsibility.

5. High motivation.

To find out about students experience, how their lives moved on after being awarded bachelor degree, what main difficulties they faced with etc, there were interviewed 12 most successful graduators of all years (2011-2015) both while being studying in TNTU and after graduation. They were asked several questions which can give us an outlook on the interested issue. Key findings of the research are as following:

1. 6 out 8 of those respondents who already finished their master programs are employed; 4 are still doing master program. 2 of those employed work at different Ministries (1 in home country, 1 outside). 4 of those employed work outside their home countries, 2 – in their home countries.

2. Answering the question about what positive experience they have got in Ukraine so that to be ready for master program in another country, respondents agreed that Ukrainian experience gave them:

(1) confidence, as they were worrying "about adapting to new place, new people. But during my study in Ukraine I've handled it thanking to the help of my teachers, group-mates and friends", - B. Kurbanov (class of 2013);

(2) opportunity to discover career goals, and to improve non-formal education in a very big way via professional certifications and creative design. "My studies in Ukraine were no waste. As the foundations of some of the core

masters modules I had were already death with I was able to focus deeply on the new aspects of my masters program,, this reduced my total workload and allowed me finish my master with a first class”, - N. Adjinoyo (class of 2012);

(3) cultural bridge in adapting to the new culture again. “I wasn’t all surprised at certain things which would have come as a shock to me four years ago when I left Nigeria. Spending four winters in Ukraine definitely helped me survive the fierce Finnish winter”, - O. Egbete (class of 2015);

(4) “..to work hard as an individual irrespective of any opposition, to work with people of different culture, ideologies and background. Whilst I was in Ukraine, I was also exposed to some technologies which have helped me to solve life most demanding problems”, - T. Udeh (class of 2014).

One of respondents also mentioned that “..Ukrainians (especially Western Ukrainians) are more welcoming and receptive of foreigners than the citizens of my master programme country...”.

3. Main difficulties which graduators faced with in new country were as following:

(1) language; (2) societal issues; (3) decision making; (4) CA (continuous assesments) as a very strict plagiarism policy is taken; (5) to get used to the educational system in new country as it was really demanding, considering that it was more research based; (6) cultural differences with Ukrainians even in a sence of Ukrainians to be more opened so easier to make friends with.

4. Advices from former graduators to those students who want to do master programme in a new country:

(1) to be braver. If you have decided to do master - then do it;

(2) to do a proper search in the intended course of study before making any decision;

(3) scout for a scholarship, because cost of living is always a problem;

(4) look at the global job market, picture yourself in it, carve out your possible jobs, “..location will not matter a lot, what matters is the relevancy of your profession in the job market”;

(5) “.. take your bachelor’s degree studies seriously as you can’t get admissions for master’s degree programs without an excellent academic record”;

(6) “..plan a year ahead, do online research of universities and countries you’ll like to move to for your master’s degree, take note of the requirements and deadlines for the application and more importantly proactively work towards making your applications ahead of the deadlines. With a proper plan and applications to a few universities one will stand a good chance of getting a few admissions and thereby have to chance to make a choice on which one serves your best interests”;

(7) “..you should have an open mind towards the new society you are getting into as this will help you adapt seamlessly to the country. Be ready for challenges and don’t be afraid to face them”;

- (8) to prepare for new challenges in the area of new technologies and language (if it is in a non-English speaking country);
- (9) to be focused in their studies and embrace every opportunities that comes on their way;
- (10) to work hard;
- (11) to be open-minded and optimistic to change;
- (12) ask questions when necessary.

As we can see from the results of the small survey which was carried out, time which foreign students spend in Ukraine getting their bachelor degrees, plays a huge role in their lives, prepares them for better future, gives priceless experience and helps to visualize their goals. That is why it is very important for all those involved in the studying process of foreign students in Ukraine to understand their responsibilities and effects they have in students' lives.

Note: The citations used in this report have the permissions from the interviewers to be published and a special thank you to those involved.

УДК 37.01

Ольга Мосій, Галина Машлій

Тернопільський національний технічний університет імені Івана Пулюя, Україна

ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МІЖЕТНІЧНИХ ВІДНОСИН У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ

Olha Mosiy, Halyna Mashliy

Ternopil Ivan Puluj National Technical University, Ukraine

FORMING THE INTER-ETHNICAL RELATIONS CULTURE IN HIGHER EDUCATION INSTITUTION

Важливою складовою духовної культури особистості є культура міжетнічних відносин. Культура міжетнічних відносин – це система світоглядних орієнтацій особистості, що базується на загальнолюдських цінностях, толерантному, глибоко поважному ставленні до людини іншої нації та іншої культури. Несумісні з культурою міжетнічних відносин прояви етноцентризму, ксенофобії, шовінізму, нацизму, расизму, протистояння деяким соціальним групам і духовним цінностям етносів.

Виховання культури міжетнічних відносин є актуальним завданням вищих навчальних закладів України, де навчаються студенти різних національностей з різних країн світу. Актуальність дослідження цієї

проблеми обумовлена процесами глобалізації, намаганням зберегти національну ідентичність, економічними та політичними кризами, інтенсифікацією міжкультурного обміну, прагненням сучасної цивілізації жити в мирі й злагоді, протидіяти таким негативним явищам, як екстремізм та тероризм.

Проблема культури міжетнічних відносин у вищому навчальному закладі має два аспекти: стосунки у студентському середовищі та стосунки між студентами та викладачами. Проблематика таких відносин обумовлена культурним консерватизмом, нестачею знань про інші народи, негативними стереотипами, відсутністю досвіду міжнаціонального спілкування, що може призвести до невдоволеності людей, яка переноситься на національний ґрунт.

Ефективність процесу формування культури міжетнічних відносин досягається за умови свідомої та цілеспрямованої розробки системи виховної роботи у вищому навчальному закладі. Ця система повинна будуватись на принципах духовності, толерантності, гуманізму. Формування культури міжетнічних відносин залежить від комплексного використання різних методів і засобів залучення студентів до різноманітної діяльності, пов'язаної з міжетнічними контактами, міжкультурною комунікацією. Чим багатші контакти особистості, її діалог із культурами інших націй, тим ширші перспективи росту індивідуальної культури міжетнічних відносин.

Аналіз досвіду викладання та виховної роботи у вищому навчальному закладі показує, що процес формування культури міжетнічних відносин у студентському середовищі здійснюється через різні форми і методи виховної роботи, якою в тій чи іншій формі повинні займатися всі викладачі. Важливо, щоб навчальний матеріал відображав унікальні самобутні риси культур світу, і разом з тим, розкривав у культурах народів спільні елементи традицій, їх взаємозалежність та необхідність взаємоповаги країн і народів. Причому такий навчальний матеріал не має містити елементів ідеології тієї чи іншої релігії, акцентувати на перевагах чи недоліках політичних систем різних держав та їх суспільного укладу.

Педагогічний колектив також покликаний створити у виші психологічно комфортну обстановку взаємодії студентів і педагогів, щоб забезпечити адаптацію студентів-іноземців до нових умов, до змін соціальних норм, з метою профілактики соціальної напруги. Спілкування студентів різних національностей може відбуватись у формі: 1) тематичних вечорів; 2) днів національних культур (демонстрація національних костюмів, кухні, звичаїв, традицій, музики); 3) інформаційних годин (про особливості святкування Різдва, Великодня); 4) засідань постійно чинного клубу, факультативу, об'єднання за інтересами, дослідницьких груп; 5) знайомства з літературою, історією, художнім мистецтвом інших народів; 6) участі у спортивних змаганнях; 7) круглих столів, у ході яких здобувається досвід вирішення проблем, пов'язаних з особливостями взаємодії в полікультурному середовищі, і які спрямовані на формування культури

спілкування, а також вирішення глобальних проблем (екологічних, економічних, політичних та ін.); 8) участі у художній самодіяльності, знайомство з фольклором інших народів; 9) екскурсій студентів і викладачів по історико-культурних місцях України; 10) проведення ігор («Що? Де? Коли?»), конкурсів («Міс Університету»), тренінгів, які формують досвід міжкультурних комунікацій і безконфліктного вирішення протиріч; 11) спортивних ігор і змагань.

Основними критеріями високої культури міжетнічних відносин є:

- визнання пріоритету загальнолюдських цінностей (доброта, чуйність, милосердя, толерантність, чесність, повага, працелюбність, справедливість, гідність, терпимість) над груповими;
- ставлення до поліетнічності як до об'єктивної, позитивної реальності, оскільки поліетнічність створює умови для взаємозбагачення етносів досвідом;
- опанування знаннями про етноси та міжетнічні відносини;
- турбота про долю «малої вітчизни» і всієї планети (включає відчуття єдності й унікальності життя на Землі, повагу до всіх народів, їх прав, інтересів і цінностей; розуміння світу як системи держав, які мусять мирно співіснувати і співпрацювати; постійної уваги до світових проблем);
- гордість за приналежність до рідної країни і до людського роду, розуміння необхідності трудитись на благо своєї нації;
- знання рідної мови, мови інших народів;
- прагнення і сприяння розширенню взаємозв'язків своєї нації з народами світу, постійний інтерес до культури свого народу і надбань світової культури;
- дружелюбність і тактовність у стосунках із іншими народами.

Тетяна Задорожна

Філія АТ «ПРОСТО-страхування» в м. Тернополі, Україна

МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН, ЯКІ ТИМЧАСОВО ПЕРЕБУВАЮТЬ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ

Tetyana Zadorozhna

MEDICAL INSURANCE OF FOREIGN NATIONALS TEMPORARILY STAYING IN UKRAINE

АТ «ПРОСТО-страхування» (раніше – «Укрінмедстрах») засновано в 1997 році. Компанія є правонаступником спеціалізованого медичного страховика – «Акціонерна компанія по наданню екстреної медичної допомоги іноземним громадянам».

АТ «ПРОСТО-страхування» є членом таких об'єднань страховиків, як:

- «Ліга страхових організацій України» (ЛІСОУ);
- «Моторне (транспортне) страхове бюро України» (МТСБУ);
- «Ядерний страховий пул України»;
- «Асоціації платників податків України»;
- членом Асоціації «Спортивна індустрія України»;
- учасником Глобального Договору ООН в Україні щодо соціальної відповідальності бізнесу;
- учасником Українського національного комітету Міжнародної торгової палати.

АТ «ПРОСТО-страхування» також має найбільший в Україні досвід роботи з медичного страхування іноземців – **19 років**.

За результатами діяльності Компанії за 2016 рік одразу два національних рейтингових агентства «Стандарт-Рейтинг» та «Експерт-Рейтинг» підтвердили рейтинг АТ «ПРОСТО-страхування» на рівні uaAA (дуже високий рівень фінансової стійкості відносно інших страхових компаній України). Агентство ґрунтувалося на результатах аналізу діяльності Компанії за 2015 рік.

1. СК «ПРОСТО-страхування» за період від 31.12.2014 р. до 31.12.2015 р.

Власний капітал виріс на 58,67 млн грн і станом на кінець 2015 року склав 197,15 млн грн.

Активи Компанії за 2015 рік зросли на 30,23% (на 75,29 млн грн) і на кінець періоду досягли позначки в 324,36 млн грн.

Приріст валових зобов'язань за аналізований період був значно нижчим: він склав 16,62 млн грн до рівня 127,211 млн грн. Це дало можливість підняти покриття власним капіталом зобов'язань Компанії на 29,76 п. п. до рівня 154,98%, що свідчить про гарний запас капіталу страховика.

2. За поточний рік Страховик зібрав 165,22 млн грн валових премій. У трійку найбільших видів страхування увійшли: КАСКО наземного транспорту (крім залізничного), обов'язкове страхування цивільної оборони, і добровільне медичне страхування. Частина страхових премій, що належать перестраховикам, зросла на 81,95% до 13,54 млн грн і займає 8,19% в структурі страхових премій. Страхові виплати, які справив Страховик, склали 71,44 млн грн або 43,24% від валових премій.

3. Основним фінансовим підсумком діяльності Компанії у 2015 році став чистий прибуток в розмірі 58,67 млн грн, що на 61,09% вище, ніж в 2014 році. Зростання прибутку підвищило рентабельність власного капіталу до 29,76%.

Аналіз звітності СК «ПРОСТО-страхування» за 2015 рік показав зростання активів, власного капіталу та чистого прибутку на тлі зростаючої ліквідності та запасу власного капіталу. Ці фактори дають змогу Агентству підтвердити рейтинг фінансової стійкості Компанії на рівні uaAA за національною шкалою.

За підсумками діяльності у 2015 році АТ «ПРОСТО-страхування» увійшло в **десятку лідерів ринку** за такими видами страхування як: медичне страхування, ОСЦПВ.

За оцінкою рейтингового агентства «Кредит-Рейтинг» АТ «ПРОСТО-страхування» входить у трійку найбільш клієнтоорієнтованих компаній у категорії «Медичне страхування».

Особливість роботи компанії полягає в індивідуальному підході до клієнта – від розробки страхових програм до врегулювання страхових випадків. Також ми пропонуємо сервіс високої якості, що підтверджується відсутністю скарг клієнтів, зауважень від компетентних органів, установ охорони здоров'я, нарікань із боку партнерів, з якими співпрацює АТ «ПРОСТО-страхування».

Іноземні громадяни, які тимчасово перебувають на території України, згідно з чинним законодавством, зобов'язані придбати договір (страховий поліс) медичного страхування на випадок захворювання.

ДОГОВІР МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ (страховий поліс) – це письмова угода між страхувальником (застрахованою особою) і страховиком, за яким страховик зобов'язується при настанні страхового випадку здійснити страхову виплату шляхом оплати медичних послуг, передбачених договором страхування (програмою медичного страхування).

Страхова сума – ліміт відповідальності, в межах якої страховик зобов'язаний провести виплату, коли настає страховий випадок. За

договором медичного страхування страхова сума для іноземних студентів складає 38000 грн.

Річний страховий платіж за договором медичного страхування для іноземних студентів становить 675,00 грн.

ДОГОВІР МЕДИЧНОГО СТРАХУВАННЯ, який пропонує АТ «ПРОСТО-страхування» включає такі **програми страхування «Екстреної медичної допомоги іноземним громадянам»:**

- **Амбулаторно-поліклінічну допомогу**, що передбачає: запис на прийом до фахівця, консультації вузькопрофільних фахівців, можливість виклику лікаря додому, лабораторно-діагностичні дослідження (ЕКГ, ЕхоКГ, ендоскопія, УЗД, рентгенографія, МРТ і т.п., медикаментозне забезпечення, лікування в умовах денного стаціонару, виконання усіх видів медичних процедур та амбулаторних хірургічних втручань, фізіотерапевтичне лікування за медичними показами).
- **Стаціонарну допомогу**, що передбачає: екстрену госпіталізацію, консультації вузькопрофільних фахівців, лабораторно-діагностичні дослідження (ЕКГ, ЕхоКГ, ендоскопія, УЗД, рентгенографія, МРТ і т.п.), медикаментозне забезпечення, виконання усіх необхідних медичних процедур і лікувальних маніпуляцій, оперативне лікування, оплата вартості харчування під час перебування у стаціонарі, оформлення медичної документації.
- **Швидку медичну допомогу**, що передбачає: виїзд бригади швидкої медичної допомоги, проведення невідкладних лікувально-діагностичних заходів на місці виклику, медикаментозне забезпечення курсу невідкладного лікування, за необхідності – госпіталізація.
- **Медикаментозне забезпечення**, що передбачає: забезпечення медикаментами та витратними матеріалами під час амбулаторного лікування, забезпечення медикаментами та витратними матеріалами (шприци, бинти, катетери і т.д.) під час стаціонарного лікування, наданні швидкої медичної допомоги та у разі придбання медикаментів за власні кошти застрахованої особи – 100% відшкодування вартості медикаментів.
- **Невідкладну стоматологічну допомогу**, що передбачає: огляд і консультацію стоматолога, проведення анестезії, рентгенологічні дослідження, видалення зубів і коренів, розкриття кореневих каналів (розкриття пульпової камери), накладення тимчасової пломби, зняття гострого зубного болю при пульпіті, періодонтиті, періоститі, глибокому карієсі, екстрене протезування, пов'язане з втратою зуба в результаті нещасного випадку.

Після настання страхового випадку застрахована особа звертається за медичними послугами в медичний заклад у зв'язку з погіршенням стану здоров'я.

Основною конкурентною перевагою перед іншими страховими компаніями АТ «ПРОСТО-страхування» є **наповненість програми страхування та механізм обслуговування застрахованих**, який здійснюється через Медичний Асистанс – спеціалізований структурний підрозділ страховика, в функції якого входить: прийом і фіксація звернень застрахованих осіб, організація медичної допомоги для застрахованих осіб, оплата такої допомоги та контроль за процесом її надання, укладення договорів про співпрацю з медичними та аптечними установами України. Медичний Асистанс працює цілодобово, без вихідних і святкових днів. Усі співробітники цього підрозділу мають вищу медичну освіту. Прийом звернень застрахованих осіб здійснюється в телефонному режимі. Медичний Асистанс має 30 виділених телефонних ліній для вхідних і вихідних дзвінків на номер «0800 50 3234» та міський номер «044 581 11 89». Крім того, в наявності є також мобільна телефонна лінія оператора МТС в Україні.

АТ «ПРОСТО-страхування» пропонує добropорядні і довготривалі партнерські відносини.

Ми відкриті до співпраці і завжди готові до обговорення варіантів різноманітних страхових програм.

Гарантуємо оптимальні умови страхового захисту і повне виконання усіх узятих на себе зобов'язань.

З нами співпрацюють вищі навчальні заклади на території усієї України.

Наші контакти:

**Філія АТ «ПРОСТО-страхування» в м. Тернополі
вул. Словацького, 6/2 м. Тернопіль**

тел. (0352) 52-27-43, 52-29-04

директор філії Задорожна Тетяна Вікторівна

Авторський покажчик

- Абрамчук О., 204
Баб'як Ж., 107, 215
Бакало О., 197
Бандура В., 188
Баран І., 149
Береза Л., 166
Білик О., 94
Боднар О., 210
Боднарчук І., 148, 149
Бодрова Л., 212
Бонгані Мвула, 86
Борисова А., 94
Вакуленко Д., 50
Василенко Н., 180
Виселко А., 159
Вітенько Т., 88, 195
Гавдида Н., 183
Галушак М., 126
Галушак О., 126
Гінсіровська І., 109
Горчинська Л., 204
Грузін В., 59
Гуськова О., 163
Дейнега І., 213
Деньга О., 175
Джастус Ілонгені Хайкалі, 79
Джиджора Л., 107, 215
Дмитрів Д., 199
Довгань Ю., 59
Емесобум Чарлз, 84
Єрмоленко О., 35
Загородна Н., 149
Загричук Г., 97
Задорожна Т., 223
Захарків І., 178
Зейда А., 128
Ігнат'єва В., 120
Ісаєнко В., 38
Казак А., 143
Карімбамбо Габріель, 81
Ковалюк Б., 57, 147
Колєв Е., 75
Корда М., 90
Королюк Т., 55
Котовська І., 103
Крамар Г., 212
Крамар І., 217
Кухарська В., 158
Лазарюк В., 42, 57
Лебідь М., 29
Лещишин Ю., 188
Літвінова О., 44
Луцків А., 128
Майборода Т., 51
Мариненко Н., 212
Марічереда Л., 163
Матвєєва Н., 118
Мацкевич А., 44
Мацюк Г., 134
Машлій Г., 220
Машталір А., 97
Михайлишин М., 148
Млинко Б., 115
Мороз Л., 77
Мосій О., 220
Назаревич Л., 185
Назаревич О., 185
Назарко І., 123
Науменко Н., 71
Нікіфоров Ю., 147
Новосад Г., 26
Оборський Г., 29
Онищенко Г., 113
Оробчук Б., 141
Осухівська Г., 128
Панченко О., 113
Пасєка М., 188
Періг І., 207
Плинокос Д., 47
Прадівлянний М., 172
Присяжна О., 172
Прісовська Г., 169
Рогатинська О., 199
Рокіцька Н., 184
Савельєв А., 118
Северінов О., 35
Сельський Б., 105
Сельський П., 90, 105
Семенишин Г., 148
Семенюк Л., 143
Сіткар О., 137
Склярєв Р., 75
Скорєнький Ю., 147, 193
Солоха С., 51
Тимохін В., 31
Тимохіна М., 139
Топорець Д., 44
Фатхелбаб Мохамед, 82
Федак С., 152, 158
Федак Ср., 152
Фриз М., 115
Хоміцький Б., 148
Храбатин О., 188
Храбатин Р., 188
Чумакова О., 169
Шанайда В., 75
Шаповалова О., 26
Шведа Н., 111
Шингера Н., 155
Шобік В., 29
Шульгай А., 97
Щигельська Г., 131
Юрик Н., 103

Author index

- Abramchuk Oksana, 204
Babiak Zhanna, 107, 215
Bakalo Olha, 197
Bandura V., 188
Baran Ihor., 149
Bereza Lyudmila, 166
Bilyk Olena, 94
Bodnar Oleg, 210
Bodnarchuk Ihor, 148, 149
Bodrova Liudmyla, 212
Bongani Mvula, 86
Borysova Alina, 94
Chumakova Olena, 169
Deinega I.I., 213
Denga Olena, 175
Dmytriv Dmytro, 199
Dovhan' Iuliya, 59
DROŹDZIEL Paweł, 195
Dzhydzhora Liliana, 107, 215
Emesobum Charles, 84
Fathelbab Mohamed, 82
Fedak Serhiy, 152
Fedak Sofia, 152, 158
Fryz Mykhailo, 115
Gabriel Karimbambo, 81
Gorchinska Lyudmila, 204
Gruzin Volodymyr, 59
Halushchak M., 126
Halushchak O., 126
Havdyda Nataliya, 183
Heinz-Peter Höller, 191
Hinsirovska Iryna, 109
Huskova E.D., 163
Ignatyeva Viktoriya, 120
Isayenko V.M., 38
Justus Ilongeni Haikali, 79
Kazak Alla, 143
Khomitskyi Bohdan, 148
Khrabatyn O., 188
Khrabatyn R., 188
Kolev Emil, 75
Korda Mychaylo, 90
Korolyuk Tetyana, 55
Kotovska Iryna, 103
Kovalyuk Bogdan, 57, 147
Kramar Halyna, 212
Kramar Iryna, 217
Kukharska Victoria, 158
Lazaryuk Valeriy, 42, 57
Lebid' M.V., 29
Leshushyn Y., 188
Litvinova Olena, 44
Lutskiv Andriy, 128
Marichereda L.S., 163
Marynenko Nataliia, 212
Mashliy Halyna, 220
Mashtalir A., 97
Matsiuk Halyna, 134
Matskevich Alina, 44
Matveeva Natalia, 118
Mayboroda Tetyana, 51
Mlynko Bohdana, 115
Moroz Liudmyla, 77
Mosiy Olha, 220
Mykhailyshyn Mikhailo, 148
Naumenko Natalia, 71
Nazarevych Lesia, 185
Nazarevych Oleh, 185
Nazarko Iryna, 123
Nikiforov Yu., 147
Novosad Ganna, 26
Oborsky G.O., 29
Onyshchenko Gennadii, 113
Orobchuk Bogdan, 141
Osukhivska Halyna, 128
Panchenko Olena, 113
Paseka M., 188
Perig Iryna, 207
Plynokos Dmytro, 47
Pradivliannyi Mykola, 172
Prisovska Galyna, 169
Prysyazhna Olesya, 172
Rogatynska Olena, 199
Rokicka Nataliya, 184
Saveliev Andrey, 118
Selskyy Boryslaw, 105
Selskyy Petro, 90, 105
Semenyshyn Halyna, 148
Semenyuk Lyubov, 143
Severynov Oleksandr, 35
Shanaida Volodymyr, 75
Shapovalova Olena, 26
Shchyhelska Halyna, 131
Shobik V.S., 29
Shulhai A., 97
Shveda Nataliia, 111
Shynhera Natalya, 155
Sitkar Oksana, 137
Skliarov Ruslan, 75
Skorenky Yu., 147, 193
Solokha Svitlana, 51
Toporets Dmytro, 44
Tymokhin V.V., 31
Tymokhina M.V., 139
Vakulenko D., 50
Vasylenko Nina, 180
Vitenko Tatiana, 88, 195
Vyselko Andrii, 159
Yermolenko Oleksii, 35
Yuryk Natalia, 103
Zadorozhna Tetyana, 223
Zagorodna Nataliya, 149
Zagorodna Nataliya, 191
Zahrichuk H., 97
Zakharkiv Iryna, 178
Zeida Anastasiia, 128

ЗМІСТ

ПРОГРАМНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ	5
ОРГАНІЗАЦІЙНИЙ КОМІТЕТ КОНФЕРЕНЦІЇ	6
НАПРЯМКИ РОБОТИ КОНФЕРЕНЦІЇ	7
Секція 1. Нормативно-правове забезпечення та стандарти міжнародної освіти в Україні.....	8
Ганна Новосад, Олена Шаповалова ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ: ІНОЗЕМНІ СТУДЕНТИ В УКРАЇНІ (2015-2016)	26
М.В. Лебідь, Г.О. Оборський, В.С. Шобік КОНЦЕПЦІЯ ІНТЕРНАЦІОНАЛІЗАЦІЇ ОДЕСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО ПОЛІТЕХНІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ	29
Тимохін В.В. РЕФОРМУВАННЯ МІЖНАРОДНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ	31
Олександр Северинов, Олексій Єрмоленко ВИЗНАЧЕННЯ ЧИННИКІВ, ЩО ВПЛИВАЮТЬ НА ВНУТРІШНЮ МОБІЛЬНІСТЬ СТУДЕНТІВ.....	35
Ісаєнко В.М. ОСВІТА ДЛЯ СТАЛОГО РОЗВИТКУ: ЄВРОПЕЙСЬКИЙ ВИМІР	38
Валерій Лазарюк КОНКУРЕНТНІ ПЕРЕВАГИ МІЖНАРОДНОЇ ОСВІТИ УКРАЇНИ.....	42
Олена Літвінова, Дмитро Топорець, Аліна Мацкевич ПРОЦЕС ЗАПРОШЕННЯ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН ДО НАЦІОНАЛЬНОГО АЕРОКОСМІЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМ. М.Є. ЖУКОВСЬКОГО «ХАІ».....	44
Дмитро Плинокос ПРОБЛЕМИ КОРУПЦІЙНИХ РИЗИКІВ ПРИ РОБОТІ ВНЗ З КОМПАНІЯМИ-ПОСЕРЕДНИКАМИ З НАБОРУ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ.....	47
Д. В. Вакуленко ВИКЛИКИ ТА ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ПРОЦЕСУ НАБОРУ ТА ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН.....	50
Тетяна Майборода, Світлана Солоха СПІВРОБІТНИЦТВО З РЕКРУТИНГОВИМИ АГЕНЦІЯМИ ЯК ЕФЕКТИВНА МОДЕЛЬ ПО НАБОРУ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА НАВЧАННЯ В УКРАЇНУ.....	51

Тетяна Королюк ТЕНДЕНЦІЇ НАДАННЯ ОСВІТНІХ ПОСЛУГ ІНОЗЕМЦЯМ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ	55
Богдан Ковалюк, Валерій Лазарюк ДО ПИТАННЯ ЯКОСТІ ОСВІТИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УКРАЇНІ	57
Довгань Ю. А., Грузін В. Я. ПРО ЗАХИСТ ПРАВ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ЯК СПОЖИВАЧІВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОГО ПОТЕНЦІАЛУ ВНЗ УКРАЇНИ	59
Управління Державної міграційної служби України в Тернопільській області ПРАВИЛА ПЕРЕБУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УКРАЇНІ. ШЛЯХИ ПОКРАЩЕННЯ ВЗАЄМОДІЇ МІЖ ВНЗ ТА ОРГАНАМИ ДМС	60
Наталія Науменко ВИЗНАННЯ ІНОЗЕМНИХ ДОКУМЕНТІВ ПРО ОСВІТУ ЯК СКЛADOVA СИСТЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЯКОСТІ	71
Володимир Шанайда, Руслан Складов, Еміль Колев РОЛЬ МІЖНАРОДНИХ ОСВІТНІХ ПРОГРАМ УНІВЕРСИТЕТУ ПРИКЛАДНИХ НАУК (НІМЕЧЧИНА) У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ	75
Джастус Ілонгені Хайкалі ОСВІТНЯ СИСТЕМА НАМІБІЇ	79
Габріель Карімбамбо СИСТЕМА ОСВІТИ У ЗІМБАБВЕ	81
Фатхелбаб Мохамед ОСВІТНЯ СИСТЕМА ЄГИПТУ	82
Емесобум Чарлз СИСТЕМА ОСВІТИ У НІГЕРІЇ	84
Бонгані Мвула СИСТЕМА ОСВІТИ У ЗАМБІЇ	86
Секція 2. Організація освітнього процесу для студентів-іноземців, теоретичні та прикладні аспекти	88
Тетяна Вітенько ОСОБЛИВОСТІ ОРГАНІЗАЦІЇ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ	88

Петро Сельський, Михайло Корда ОРГАНІЗАЦІЯ ДОДИПЛОМНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН У ТЕРНОПІЛЬСЬКОМУ ДЕРЖАВНОМУ МЕДИЧНОМУ УНІВЕРСИТЕТІ ІМЕНІ І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО	90
Олена Білик, Аліна Борисова ПРОФЕСІЙНА СОЦІАЛІЗАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ У ОСВІТНЬО-КУЛЬТУРНОМУ СЕРЕДОВИЩІ ВИЩОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ	94
А. Шульгай, Г. Загричук, А. Машталір ОРГАНІЗАЦІЯ ОСВІТНЬОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ДЛЯ СТУДЕНТІВ- ІНОЗЕМЦІВ У ДВНЗ «ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ МЕДИЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ І.Я. ГОРБАЧЕВСЬКОГО МОЗ УКРАЇНИ»	97
Наталія Юрик, Ірина Котовська АНАЛІЗ МЕТОДОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ У ВИЩИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ	103
Петро Сельський, Борислав Сельський ОБҐРУНТУВАННЯ ДОЦІЛЬНОСТІ СЕМЕСТРОВОГО ТЕСТОВОГО ІСПИТУ У МІЖНАРОДНІЙ МЕДИЧНІЙ ОСВІТІ	105
Жанна Баб'як, Ліліана Джиджора СТРУКТУРНО-ФУНКЦІОНАЛЬНА МОДЕЛЬ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ ЯК УМОВА УСПІШНОЇ СОЦІАЛЬНО-ВИХОВНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ СТУДЕНТА-ІНОЗЕМЦЯ	107
Ірина Гінсіровська ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ПІДГОТОВКИ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ІНЖЕНЕРНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ ДО ІННОВАЦІЙНОЇ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ	109
Наталія Шведа ВИБІР ОПТИМАЛЬНОГО МЕТОДУ ВИКЛАДАННЯ ЕКОНОМІЧНИХ ДИСЦИПЛІН ДЛЯ МАГІСТРІВ-ІНОЗЕМЦІВ	111
Геннадій Онищенко, Олена Панченко РОЛЬ І МІСЦЕ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ЛІНГВІСТИЧНІЙ ПІДГОТОВЦІ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ	113
Михайло Фриз, Богдана Млинко ІНФОРМАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ У ВИКЛАДАННІ ДИСЦИПЛІНИ «МОДЕЛЮВАННЯ ТА ОПТИМІЗАЦІЯ В ІУС»	115
Андрій Савельєв, Наталія Матвєєва РОЗШИРЕННЯ МОЖЛИВОСТЕЙ ІНФОРМАЦІЙНОГО ОСВІТНЬОГО СЕРЕДОВИЩА ЗА РАХУНОК ВИКОРИСТАННЯ СОЦІАЛЬНИХ МЕРЕЖ	118

Вікторія Ігнатєва ВІЗУАЛЬНІ ЗАСОБИ АКТИВІЗАЦІЇ ТВОРЧОСТІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ НА АУДИТОРНИХ ЗАНЯТТЯХ ІЗ ДИСЦИПЛІНИ «ПЛАНУВАННЯ МІСТ І ТРАНСПОРТ».....	120
Ірина Назарко ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ХІМІЇ ІНОЗЕМНИМ СЛУХАЧАМ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ	123
О. Галушак, М. Галушак ЗАСТОСУВАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У НАВЧАЛЬНОМУ ПРОЦЕСІ	126
Андрій Луцків, Галина Осухівська, Анастасія Зейда РОЛЬ САТ-СИСТЕМ В ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ ...	128
Галина Щигельська РОЛЬ ІНФОРМАЦІЙНО-КОМУНІКАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПІД ЧАС ВИКЛАДАННЯ ДИСЦИПЛІНИ «ІСТОРІЯ ТА КУЛЬТУРА УКРАЇНИ» СТУДЕНТАМ-ІНОЗЕМЦЯМ	131
Галина Мацюк СУТНІСТЬ ІНФОРМАЦІЙНО-НАВЧАЛЬНОГО СЕРЕДОВИЩА І ЙОГО РОЛЬ У ПРОФЕСІЙНОМУ РОЗВИТКУ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ...	134
Оксана Сіткар ВИКОРИСТАННЯ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ ПРИ ВИКЛАДАННІ ФІЗИКИ СЛУХАЧАМ-ІНОЗЕМЦЯМ ПІДГОТОВЧОГО ВІДДІЛЕННЯ	137
Тимохіна М.В. ВПРОВАДЖЕННЯ ІННОВАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У МІЖНАРОДНОЇ ОСВІТІ УКРАЇНИ	139
Богдан Оробчук ЗАСТОСУВАННЯ ІННОВАЦІЙНИХ МЕТОДІВ У ВИКЛАДАННІ ФУНДАМЕНТАЛЬНИХ ДИСЦИПЛІН	141
Любов Семенюк, Алла Казак НАВЧАННЯ МОВІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ В УМОВАХ ІНФОРМАТИЗАЦІЇ ОСВІТИ	143
Ю.М. Нікіфоров, Ю.Л. Скоренький, Б.П. Ковалюк ФІЗИЧНА ЛАБОРАТОРІЯ: НАВЧАННЯ ТА ДОСЛІДЖЕННЯ	147

Ігор Боднарчук, Михайло Михайлишин, Галина Семенишин, Богдан Хоміцький ВИКОРИСТАННЯ ТАБЛИЧНОГО ПРОЦЕСОРА EXCEL ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ КУРСУ «ТЕОРЕТИЧНА МЕХАНІКА» АНГЛОМОВНИМИ СТУДЕНТАМИ-ІНОЗЕМЦЯМИ.....	148
Ігор Боднарчук, Ігор Баран, Наталія Загородна ПРО ПИТАННЯ ВИБОРУ АРХІТЕКТУРИ ОНЛАЙН-ПЛАТФОРМИ ДЛЯ ВИКЛАДАННЯ ІТ-ДИСЦИПЛІН АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ.....	149
Софія Федак, Сергій Федак ДО ПИТАННЯ ПРО ВИКЛАДАННЯ ПРЕДМЕТА «БУДІВЕЛЬНА МЕХАНІКА» ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ З АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ НАВЧАННЯ.....	152
Наталія Шингера ОСОБЛИВОСТІ ВИКЛАДАННЯ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «КОМП'ЮТЕРНА ЛОГІКА» АНГЛІЙСЬКОЮ МОВОЮ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ.....	155
Вікторія Кухарська, Софія Федак ВИВЧЕННЯ ТЕРМІНОЛОГІЧНОЇ ЛЕКСИКИ ІНОЗЕМНИМИ СТУДЕНТАМИ ТЕХНІЧНИХ СПЕЦІАЛЬНОСТЕЙ.....	158
Андрій Виселко ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ ЗА МЕТОДИКОЮ ЗАНУРЕННЯ.....	159
Гуськова О.Д., Марічереда Л.С. ДО ПИТАННЯ ПРО ВПРОВАДЖЕННЯ ІНТЕРАКТИВНИХ ТЕХНОЛОГІЙ У ПРАКТИКУ НАВЧАННЯ НАУКОВОМУ СТИЛЮ МОВЛЕННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ПІДГОТОВЧОГО ФАКУЛЬТЕТУ.....	163
Людмила Береза МІСЦЕ ТА РОЛЬ СПЕЦКУРСУ У ФОРМУВАННІ ЛІНГВОКРАЇНОЗНАВЧОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ СТУДЕНТІВ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....	166
Прісовська Г.Є., Чумакова О.А. ВИКОРИСТАННЯ ДОВІДКОВИХ МАТЕРІАЛІВ ПРИ ВИВЧЕННІ РОСІЙСЬКОЇ / УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....	169
Микола Прадівлянний, Олеся Присяжна ІНТЕРАКТИВНІ МЕТОДИ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....	172
Олена Деньга ВИКОРИСТАННЯ ПІСЕНЬ НА УРОКАХ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ.....	175

Ірина Захарків ОСНОВНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ	178
Ніна Василенко РОЛЬОВІ ІГРИ У ПРОЦЕСІ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ	180
Наталія Гавдида ОСОБЛИВОСТІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ В АНГЛОМОВНОМУ СЕРЕДОВИЩІ	183
Наталія Рокіцька Леся Назаревич, Олег Назаревич	185
ДИСТАНЦІЙНЕ НАВЧАННЯ ЯК ДОПОМІЖНИЙ ФАКТОР В ПРОЦЕСІ ВИВЧЕННЯ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ ЯК ІНОЗЕМНОЇ	185
Храбатин Р.І., Бандура В.В., Пасека М.П., Храбатин О.В., Лещишин Ю.С. ВПРОВАДЖЕННЯ СИСТЕМИ ДИСТАНЦІЙНОГО НАВЧАННЯ У ВНЗ ДЛЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ: ПРОБЛЕМИ І ПЕРСПЕКТИВИ	188
Юрій Скоренький ВІДКРИТІ ОНЛАЙН-РЕСУРСИ: УКРАЇНСЬКИЙ ПОГЛЯД	193
Секція 3. Адаптація іноземних студентів	195
Raweł DROŹDZIEL, Тетяна Вітенько ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ УКРАЇНСЬКИХ СТУДЕНТІВ В ПОЛЬЩІ	195
Ольга Бакало ХАРАКТЕРИСТИКА СОЦІАЛЬНО-КОМУНІКАТИВНОГО КРИТЕРІЮ АДАПТОВАНOSTІ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ	197
Олена Рогатинська, Дмитро Дмитрів ОСОБЛИВОСТІ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У ВНЗ УКРАЇНИ	199
Оксана Абрамчук, Людмила Горчинська ФОРМУВАННЯ МІЖНАЦІОНАЛЬНОЇ ПОВАГИ У НАВЧАЛЬНО- ВИХОВНОМУ ПРОЦЕСІ	204
Ірина Періг СОЦІАЛЬНО-ПСИХОЛОГІЧНА АДАПТАЦІЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ДО УМОВ ОСВІТНЬОГО ПРОЦЕСУ	207

Олег Боднар КУЛЬТУРНА АДАПТАЦІЯ СТУДЕНТІВ-ІНОЗЕМЦІВ У ВИЩАХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДАХ УКРАЇНИ: СОЦІО-КУЛЬТУРНИЙ АСПЕКТ	210
Галина Крамар, Наталія Мариненко, Людмила Бодрова ПОЗИТИВНИЙ МІКРОКЛІМАТ У ГРУПІ ЯК ОСНОВА УСПІШНОГО НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ	212
Дейнега І. І. ПРОБЛЕМА ВИХОВАННЯ МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ- ІНОЗЕМЦІВ ІЗ ВИЩОЇ ОСВІТИ У ВНЗ УКРАЇНИ.....	213
Ліліана Джиджора, Жанна Баб'як СИСТЕМНИЙ ПІДХІД У СОЦІАЛЬНІЙ АДАПТАЦІЇ СТУДЕНТІВ- ІНОЗЕМЦІВ	215
Ірина Крамар ДОСВІД, ЗДОБУТИЙ В УКРАЇНІ: ЯК ВІН ВПЛИВАЄ НА ЖИТТЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ ПІСЛЯ ЗАВЕРШЕННЯ НАВЧАННЯ.....	217
Ольга Мосій, Галина Машлій ФОРМУВАННЯ КУЛЬТУРИ МІЖЕТНІЧНИХ ВІДНОСИН У ВИЩОМУ НАВЧАЛЬНОМУ ЗАКЛАДІ	220
Тетяна Задорожна МЕДИЧНЕ СТРАХУВАННЯ ІНОЗЕМНИХ ГРОМАДЯН, ЯКІ ТИМЧАСОВО ПЕРЕБУВАЮТЬ НА ТЕРИТОРІЇ УКРАЇНИ.....	223

CONTENTS

PROGRAMME COMMITTEE OF THE CONFERENCE	5
LOCAL COMMITTEE OF THE CONFERENCE.....	6
CONFERENCE TOPICS	7
REGULATORY AND LEGAL ENSURING AND INTERNATIONAL EDUCATION STANDARDS IN UKRAINE.....	8
Ganna Novosad, Olena Shapovalova INTERNATIONALIZATION OF HIGHER EDUCATION: INTERNATIONAL STUDENTS IN UKRAINE (2015-2016)	26
M.V. Lebid', G.O. Oborsky, V.S. Shobik CONCEPT OF INTERNATIONALIZATION OF ODESSA NATIONAL POLYTECHNIC UNIVERSITY	29
Tymokhin V.V. RENEWAL OF UKRAINE'S INTERNATIONAL EDUCATION	31
Oleksandr Severynov, Oleksii Yermolenko DETERMINATION OF FACTORS AFFECTING THE INTERNAL MOBILITY STUDENTS	35
Isayenko V.M. EDUCATION FOR SUSTAINABLE GROWTH: EUROPEAN DIMENSION	38
Valeriy Lazaryuk COMPETITIVE ADVANTAGES IN INTERNATIONAL EDUCATION OF UKRAINE.....	42
Olena Litvinova, Dmytro Toporets, Alina Matskevich ADMISSION PROCESS OF INTERNATIONAL STUDENTS AT NATIONAL AEROSPACE UNIVERSITY NAMED AFTER M.YE. ZHYKOVSKYI	44
Dmytro Plynokos PROBLEMS OF CORRUPTION RISKS IN COOPERATION OF UNIVERSITIES WITH INTERMEDIARY COMPANIES OF RECRUITING FOREIGN STUDENTS.....	47
D.V. Vakulenko CHALLENGES AND ENHANCEMENT OF ADMISSION AND ORGANIZATION OF EDUCATIONAL PROCESS FOR INTERNATIONAL CITIZENS	50

Tetyana Mayboroda, Svitlana Solokha COOPERATION WITH RECRUITMENT AGENCIES AS AN EFFECTIVE MODEL ON INTERNATIONAL STUDENTS RECRUITMENT FOR STUDIES IN UKRAINE.....	51
Tetyana Korolyuk TRENDS OF PROVIDING EDUCATIONAL SERVICES FOR FOREIGNERS AT HIGHER EDUCATIONAL ESTABLISHMENTS OF UKRAINE.....	55
Bogdan Kovalyuk, Valeriy Lazaryuk ISSUES ASSURING QUALITY FOR INTERNATIONAL STUDENTS STUDYING IN UKRAINE.....	57
Iuliya Dovhan', Volodymyr Gruzin RIGHTS PROTECTION OF FOREIGN STUDENTS AS INTELLECTUAL POTENTIAL CONSUMERS OF UKRAINIAN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS	59
Natalia Naumenko RECOGNITION OF FOREIGN DOCUMENTS ON EDUCATION, AS PART OF THE QUALITY ASSURANCE SYSTEM	71
Volodymyr Shanaida, Ruslan Skliarov, Emil Kolev THE ROLE OF INTERNATIONAL EDUCATION PROGRAMS OF SCHMALKALDEN UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES, (GERMANY) IN THE EDUCATIONAL PROCESS FOR FOREIGN STUDENTS	75
Liudmyla Moroz EDUCATION IN ZAMBIA: AN OVERVIEW	77
Justus Ilongeni Haikali EDUCATION SYSTEM IN NAMIBIA	79
Gabriel Karimbambo EDUCATION SYSTEM IN ZIMBABWE	81
Fathelbab Mohamed EDUCATION SYSTEM IN EGYPT	82
Emesobum Charles EDUCATION SYSTEM IN NIGERIA.....	84
Bongani Mvula ZAMBIAN EDUCATION SYSTEM.....	86

ORGANIZATION OF EDUCATIONAL PROCESS FOR INTERNATIONAL STUDENTS, THEORETICAL AND APPLIED ASPECTS	88
Tatiana Vitenko PECULIARITIES OF ORGANIZATION OF EDUCATIONAL PROCESS FOR FOREIGN STUDENTS	88
Petro Selskyy, Mychaylo Korda ORGANIZATION OF UNDERGRADUATE TRAINING OF FOREIGN CITIZENS IN THE I. HORBACHEVSKY TERNOPIL STATE MEDICAL UNIVERSITY	90
Olena Bilyk, Alina Borysova PROFESSIONAL SOCIALIZATION OF INTERNATIONAL STUDENTS IN EDUCATIONAL AND CULTURAL ENVIRONMENT OF A HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTION	94
A. Shulhai, H. Zahrichuk, A. Mashtalir EDUCATIONAL WORK WITH INTERNATIONAL STUDENTS AT I. HORBACHEVSKY TERNOPIL STATE MEDICAL UNIVERSITY	97
Natalia Yuryk, Iryna Kotovska ANALYSIS OF METHODOLOGICAL FEATURES OF EDUCATIONAL PROCESS IN HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS	103
Petro Selskyy, Boryslaw Selskyy JUSTIFICATION FEASIBILITY SEMESTER TEST EXAMINATION IN INTERNATIONAL MEDICAL EDUCATION	105
Zhanna Babiak, Liliana Dzhydzhora STRUCTURAL-FUNCTIONAL MODEL OF LEARNING PROCESS AS A CONDITION FOR SUCCESSFUL SOCIAL-UPBRINGING ACTIVITY OF THE INTERNATIONAL STUDENT	107
Iryna Hinsirovska PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PREPARING THE FOREIGN STUDENTS OF ENGINEERING SPECIALITIES FOR INNOVATIVE PROFESSIONAL ACTIVITY	109
Nataliia Shveda SELECTION OF THE OPTIMAL METHODS OF TEACHING ECONOMIC DISCIPLINES FOR FOREIGN MASTER DEGREE STUDENTS.....	111
Gennadii Onyshchenko, Olena Panchenko ROLE AND PLACE OF IT-TECHNOLOGIES IN FOREIGN STUDENTS LINGUISTIC TRAINING	113

Mykhailo Fryz, Bohdana Mlynko INFORMATION TECHNOLOGIES WITHIN THE TEACHING OF THE SUBJECT “MODELLING AND OPTIMIZATION IN INFORMATION SYSTEMS”	115
Andrey Saveliev, Natalia Matveeva THE EXPANSION OF OPPORTUNITIES OF THE INFORMATION EDUCATIONAL ENVIRONMENT THROUGH THE USE OF SOCIAL NETWORKS	118
Viktoriya Ignatyeva VISUAL METHODS OF ACTIVATION FOREIGN STUDENTS' CREATIVITY IN THE CLASSROOM FOR DISCIPLINE «URBAN PLANNING AND TRANSPORT»	120
Iryna Nazarko THE USE OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN CHEMISTRY TEACHING TO FOREIGN LISTENERS OF PREPARATION DEPARTMENT	123
O. Halushchak, M. Halushchak APPLICATION OF INFORMATION TECHNOLOGIES IN THE EDUCATIONAL PROCESS	126
Andriy Lutskiv, Halyna Osukhivska, Anastasiia Zeida ROLE OF CAT SYSTEMS IN EDUCATIONAL PROCESS ORGANIZATION	128
Halyna Shchyhelska ROLE OF INFORMATION AND COMMUNICATION TECHNOLOGIES IN TEACHING THE COURSE "HISTORY AND CULTURE OF UKRAINE" FOR FOREIGN STUDENTS	131
Halyna Matsiuk A CONTENT OF THE INFORMATION TEACHING ENVIRONMENT AND ITS POLE IN THE PROFESSIONAL DEVELOPMENT OF FOREIGN STUDENTS	134
Oksana Sitkar THE USAGE OF INFORMATION TEHNOLOGY IN PHYSICS TEACHING OF INTERNATIONAL ATTENDEES AT THE PREPARATORY DEPARTMENT.....	137
Tymokhina M.V. IMPLEMENTATION OF INNOVATIVE TECHNOLOGIES IN INTERNATIONAL EDUCATION OF UKRAINE	139
Bogdan Orobchuk THE USE OF INNOVATIVE METHODS IN TEACHING FUNDAMENTAL SUBJECTS	141

Lyubov Semenyuk, Alla Kazak EDUCATION LANGUAGE SPECIALTY IN THE CONDITIONS OF INFORMATIZATION OF EDUCATION	143
Yu.N.Nikiforov, Yu.L.Skorenky, B.P.Kovalyuk PHYSICS LABORATORY: TEACHING AND EXPERIMENTS.....	147
Ihor Bodnarchuk, Mikhailo Mykhailyshyn, Halyna Semenyshyn, Bohdan Khomitskyi USING EXCEL SPREADSHEET IN THE STUDY COURSE «THEORETICAL MECHANICS» ENGLISH-SPEAKING FOREIGN STUDENTS	148
Ihor Bodnarchuk, Ihor Baran, Nataliya Zagorodna ON THE ISSUE OF CHOICE OF WEB-PLATFORM ARCHITECTURE FOR TEACHING IT-SUBJECTS IN ENGLISH	149
Sofia Fedak, Serhiy Fedak PRACTICAL ASPECTS OF TEACHING THE SUBJECT “STRUCTURAL MECHANICS” TO FOREIGN STUDENTS WITH ENGLISH LANGUAGE OF STUDYING.....	152
Natalya Shynhera SPECIAL ASPECTS OF TEACHING "COMPUTER LOGIC" IN ENGLISH FOR FOREIGN STUDENTS	155
Victoria Kukharska, SofiaFedak STUDYING OF TERMINOLOGY BY TECHNICAL UNIVERSITIES’ FOREIGN STUDENTS.....	158
Andrii Vyselko TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE THROUGH IMMERSION	159
Huskova E.D., Marichereda L.S. ON THE IMPLEMENTATION OF INTERACTIVE TECHNOLOGIES IN TEACHING PRACTICE SCIENTIFIC STYLE OF SPEECH OF FOREIGN STUDENTS PREPARATORY FACULTY	163
Lyudmila Bereza A PLACE AND ROLE OF THE SPECIAL COURSE IN FORMING OF LINGUISTIC COUNTRY COMPETENCE OF STUDENTS IN THE PROCESS OF STUDIES OF UKRAINIAN AS FOREIGN	166
Galyna Prisovska, Olena Chumakova THE USE OF THE REFERENCE SOURCES IN STUDYING RUSSIAN / UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE.....	169

Mykola Pradivlianyi, Olesya Prysyzhna INTERACTIVE STUDY METHODS OF UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE.....	172
Olena Denga USING SONGS ON THE LESSONS OF UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE.....	175
Iryna Zakharkiv BASIC TEACHING METHODS OF UKRAINIAN LANGUAGE FOR FOREIGN STUDENTS.....	178
Nina Vasylenko ROLE GAMES IN THE PROCESS OF TEACHING OF FOREIGN STUDENTS TO UKRAINIAN	180
Nataliya Havdyda PECULIARITIES OF LEARNING UKRAINIAN IN ENGLISH SPOKEN SURROUNDINGS	183
Nataliya Rokitska FROM THE EXPERIENCE OF PEDAGOGICAL EDUCATION OF FOREIGN STUDENTS IN GERMANY	184
Lesia Nazarevych, Oleh Nazarevych DISTANCE LEARNING AS A TOOL FOR TEACHING UKRAINIAN AS A FOREIGN LANGUAGE.....	185
R. Khrabatyn, V. Bandura, M. Paseka, O. Khrabatyn, Y. Leshushyn THE INTRODUCTION OF DISTANCE LEARNING IN HIGHER EDUCATION FOR INTERNATIONAL STUDENTS: PROBLEMS AND PROSPECTS	188
Nataliya Zagorodna, Heinz-Peter Höller THE PECULIARITIES OF GERMAN AND UKRAINIAN EDUCATIONAL SYSTEMS EFFECTED ON IMPLEMENTATION OF DOUBLE DEGREE PROGRAMME BETWEEN TERNOPIL NATIONAL TECHNICAL UNIVERSITY AND UNIVERSITY OF APPLIED SCIENCES, SCHMALKALDEN	191
Yuriy Skorenkyy OPEN ONLINE RESOURCES: AN UKRAINIAN PERSPECTIVE.....	193
INTERNATIONAL STUDENTS ADAPTATION	195
Paweł DROŹDZIEL, Tatiana Vitenko ADAPTATION ASPECTS OF UKRAINIAN STUDENTS IN POLAND...	195
Olha Bakalo CHARACTERISTIC OF SOCIAL AND COMMUNICATIVE CRITERIA OF FOREIGN STUDENTS ADAPTATION	197

Olena Rogatynska, Dmytro Dmytriv PECULIARITIES OF ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS AT HIGHER EDUCATIONAL INSTITUTIONS OF UKRAINE	199
Oksana Abramchuk, Lyudmila Gorchinska FORMATION OF INTERNATIONAL RESPECTED IN THE EDUCATIONAL PROCESS	204
Iryna Perig SOCIO-PSYCHOLOGICAL ADAPTATION OF FOREIGN STUDENTS TO THE TERMS OF THE EDUCATIONAL PROCESS.....	207
Oleg Bodnar CULTURAL ADJUSTMENT AMONG INTERNATIONAL STUDENTS AT INSITUTIONS OF HIGHER EDUCATION IN UKRAINE: SOCIOPSYCOLOGICAL ASPECT.....	210
Halyna Kramar, Nataliia Marynenko, Liudmyla Bodrova POSITIVE ATMOSPHERE IN THE GROUP AS A BASIS FOR SUCCESSFUL STUDYING OF FOREIGN STUDENTS	212
Deinega I.I. EDUCATING PROSPECTIVE INTERNATIONAL PROFESSIONALS AT INSTITUTIONS OF HIGHER LEARNING IN UKRAINE.....	213
Liliana Dzhydzhora, Zhanna Babiak SYSTEM APPROACH IN SOCIAL ADAPTATION OF INTERNATIONAL STUDENTS	215
Iryna Kramar EXPERIENCE IN UKRAINE: HOW DOES IT AFFECT FOREIGN STUDENTS' LIVES AFTER GRADUATING FROM THE UNIVERSITIES 217	
Olha Mosiy, Halyna Mashliy FORMING THE INTER-ETHNICAL RELATIONS CULTURE IN HIGHER EDUCATION INSTITUTION	220
Tetyana Zadorozhna MEDICAL INSURANCE OF FOREIGN NATIONALS TEMPORARILY STAYING IN UKRAINE	223

ІІІ МІЖНАРОДНА НАУКОВО – МЕТОДИЧНА КОНФЕРЕНЦІЯ

АКТУАЛЬНІ ПИТАННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ НАВЧАННЯ ІНОЗЕМНИХ СТУДЕНТІВ В УКРАЇНІ 18 – 20 травня 2016 р.

МАТЕРІАЛИ КОНФЕРЕНЦІЇ

Актуальні питання організації навчання іноземних студентів в Україні:
ІІІ Міжнародна науково-методична конференція, 18-20 травня 2016 р. –
Тернопіль: ФОП паляниця В. А., 2016. – 244с.

ISBN 978-617-7331-22-2

Підписано до друку 17.05.2016. Формат 60×90, 1/16. Друк
лазерний. Папір офсетний. Гарнітура TimesNewRoman.

Умовно-друк. арк. 13,1. Наклад – 200 прим.
Замовлення № 17052016

Друк ФОП Паляниця В. А.
Свідоцтво ДК №4870 від 20.03.2015 р.
м. Тернопіль, вул. Б. Хмельницького, 9а, оф.38.
тел. (0352) 528-777.